5043

مفتاح لسان عثمانی

ԲԱՆԱԼԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔ. ԱՐԱԲ. ԵՒ ՊԱՐՍ. ԼԵԶՈՒԱՑ

اثر

ب. ب. قالبجیان

ԳՈՐԾ

Պ. Պ. ՔԱԼՊՃԵԱՆԻ

معارف نظارت جلیله سنك ٨٦١ نمرولی رخصتنامه سیله طبع اولنمشدر

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎԱՖԵԱՆ

1884

Kalibcıyān, B B

مفتاح لسان عثمانی

ԲԱՆԱԼԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔ· ԱՐԱԲ· ԵՒ ՊԱՐՍ· ԼԵԶՈՒԱՑ

Miftāḥ-ı Lisān-ı ʻOsmānī

اثر
ب. ب. قالبجیان

ԳՈՐԾ

Պ. Պ. ՂԱԼԸՊՃԵԱՆԻ

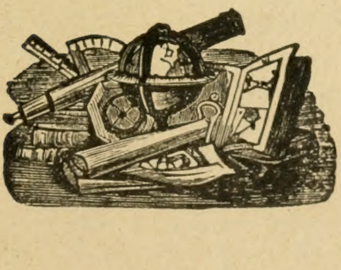

MICROFILMED BY
UNIVERSITY OF TORONTO
LIBRARY
MASTER NEGATIVE NO.: 940078

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ԳԱՎԱՖԵԱՆ

1884

LIBRARY
JAN 28 1970
UNIVERSITY OF TORONTO

PL
123
K3

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Թուրքերէն լեզուի ուսման կարեւորութեանը վրայ խօսիլ արդարեւ աւելորդ է, քանի որ սորա պէտքն արդէն զգալի կը լինի իւրաքանչիւր Օսմանցի անհատի գրեթէ ամէն վայրկեան, քանի որ Տաճկաստանի ամէն կարգի հպատակ ժողովուրդ, մանաւանդ Հայ հասարակութիւնը չթերանար սոյն լեզուի ուսման կարի խնամք տանելու մասին:

Այլ դժբաղդաբար տեսնուած են շատեր, որք անտեղի դիտողութեամբք և այլանդակ խորհրդածութեամբք երկրորդական կամ երրորդական և թերեւս անպէտ ինչ նկատելով զայն՝ կը զրկուին բնականաբար նորա նիւթական և բարոյական օգուտներէն. այնպիսիք իրենց դպրոցական յարմարագոյն ժամերն անցունելէ ետքը, կ՚ստիպուին մասնաւոր գումարներ վճարելով ուսնիլ զայն արդարեւ մեծաւ դժուարութեամբ, որոյ փորձն հարիւրաւոր անգամներ տեսնուած է:

Թուրք. լեզուի ուսման համար եթէ իրաւացի տրտունջներ ընել հարկ լինի, այն ալ դիւրուսոյց ոճերու և դասական գրքերու նուազութիւնն կրնայ ըլլալ. այլ բարեբաղդաբար այդ տրտունջն ալ օր ըստ օրէ կը բարձուի կարգ մը Գործունեայ և Հմուտ Հայ ուսուցչաց շնորհիւ, որոց աջակցելու ըղձանօք մեք եւս ըստ կարի կ՚աշխատիմք այս մասին բաւական ատենէ ի վեր, յորում կրցած եմք ծառայել Հայ մանկտւոյն ինչ ինչ աշխատասիրութեամբք. ինչպէս այս անգամ ալ, հակառակ բուռն խոչընդոտներու, կարողացանք նուիրել Հայ հասարակութեան սոյն գործն, որ իւր ոչ անհաւանական թերութեամբքն հանդերձ, մեծապէս պիտի օգնէ ոչ միայն ուսանողաց այլ և ուսուցչաց իսկ, իւր մանրամասն կանոններովն, առատ հրահանգներովն, լիուլի օրինակներովն, ֆրանքչերու գործածութեամբ, և որ մեծն է, մեկին և դիւրըմբռնելի ոճովն, որոց համար, հարկ չէ յիշել թէ, որքան կը յոգնին Արդի Ուսուցիչք և Ազնիւ Ուսանողք:

Դասագրքիս պարունակութիւնն է Թուրք. լեզուի Բառագիտութիւնն ու Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Արաբ. և Պարս. բառերու Գիտութիւնն. այլ ըստ որում Պարս. լեզուի պատկանող բառագիտութեան միանգամայն այն մասն, որ Օսմ. լեզուի մէջ գործածութիւն չունի, և սակայն խիստ դիւրութեամբ և սուղ ժամանակի աշխատութեամբ մը կրնայ ձեռք բերուիլ, չկամեցանք դուրս թողուլ. ուստի սոյն § նշանակէտով որոշել հարկ դատեցինք այն կանոններն, որք Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Պարս. բառերու Գիտութիւնը միայն կը սահմանեն.

այս մասին Ուսանողք և Ուսուցիչք կրնան իրենց ընտրութիւնն ընել՝ ամբողջ մասը կամ լոկ Օամ. լեզուի վերաբերող մասը կարդալու համար ։

Արդ, Ուսուցչաց առաջնորդութիւնը վայելող ուսանողաց համար հարկ չեմք տեսներ ո՛ և է յանձնարարութիւն ընել աշխատութեան եղանակին նկատմամբ . բայց անոնց, որք առանց ուսուցչի պիտի պարապին սոյն դասերուն, հարկ ունիմք յանձնարարել

Ա. Նախապէս ուղղել և սրբագրել այն տպագրական սխալներն, որք ակամայ սպրդած են, ըստ Վրիպակաց ցանկի ։

Բ. Ամբողջ օրինակներն իր կարգին սերտել համդերձ նշանակութեամբ ։*

Գ. Հրահանգներն ամբողջովին լուծել, վասն զի այս լեզուին առաջին վարպետն է Կրկնութիւնն ։

Դ. Եւ որ գլխաւորն է, կարդացուած դասերուն օրինակներն ու հրահանգներն ընդօրինակել գէթ մէկ երկու անգամ։

Ահա այս յանձնարարութեանց կատարմանը մէջ առանց թերանալու և ուշի ուշով հետևողք թող ապահով լինին, որ մէկ տարուան մէջ հիմնովին պիտի ուսնին Թուրք. լեզուն համդերձ Արաբ. և Պարս. ճիւղերով, որոց համար 6–7 և թերևս ալ աւելի տարիներ կը վատնուին առանց շայն կատարելագործելու ։

Տարակոյս չկայ թէ ո՛ և է լեզու մ՚անհնար է ուսանիլ լոկ քերականական կանոններով, երբ չունի իւր հետն գրական վարժութիւն փոխադարձ թարգմանութեամբ, որոյ համար արդարև բնաւին կը պակսին դասական գրեանք . և թէ և այս պակասն ալ մասամբ լրացած կրնայ համարուիլ Արդոյ հեղինակաց ոմանց այլ և այլ գործերովն, սակայն և այնպէս մեք ևս սոցա աջակցելու փափաքանօք ձեռնարկած եմք ինչ ինչ կարեւորագոյն գործերու, որք անշուշտ օգտակար ծառայութիւններ պիտի մատուցանեն Ուսանողաց, և զորս մտադիր եմք ընդ հուպ ի լոյս ընծայել ։

Պ. Պ. ԳԱԼՐՊՃԵԱՆ

---

* Կարգ մը հրահանգներու եւ օրինակներու նշանակութիւնք չեն գրուած, ասոնց համար, որք թէ եւ ուրիշ համարներու մէջ ալ կը գտնուին համդերձ նշանակութեամբ, Նորէն Դասագրքիս վերջը մասնաւոր Բառարան մը պատրաստուած է ։

ՑԱՆԿ ՎՐԻՊԱԿԱՑ

Երես	Տող	Սխալ	Ուղիղ
7	15	صو الله	صوبی الله
7	27	Տեղանտա՛ն	Տեղականն
26	11	( )	(167)
28	10	ա՛նեբույթները	ա՛նեբեւույթները
38	1	Ա՛նց . Ապառ .	Ա՛նկատար
40	23	Ա՛նց . Ապառ .	Ա՛նկատար
55	1	ادم	آدم
57	21	قورومق	قوریق
65	7	اچسوعی	اچسوعی
76	19	حمد الله	الحمد الله
76	19	( )	(227. 248)
76	22	حمد الله	الحمد الله
81	18	شرف	شرف
82	8	خفظ	حفظ
82	11	فرطسه	قرطسه
82	12	صیقله	صلصله
87	4	Նուադիր	Նուադիր
87	15	կը վերածուի	կը վերածուին
88	23	ընդունելութիւնն	ընդունելութիւնն
92	19	Անդէա	Անդէտ , անզգուշ
94	8	الاف	آلاف

Երես	Տող	Սխալ	Ուղիղ
94	8	Տողին ետեւը դնել սա	
		Հարիւր հազար	مأة آلاف
		Երկու հարիւր հազար	مأتين آلاف
		Երեք հարիւր հազար	ثلث مأة آلاف
		Չորս հարիւր հազար	اربع مأة آلاف
		Հինգ հարիւր հազար	خمس مأة آلاف
		Միլիօն	كرور خمس مأة آلاف
95	6	Տողին ետեւը դնել սա	
		Երկու երրորդ	ثلثان
		Երեք չորրորդ	ثلثة ارباع
		Չորս հինգերորդ	اربعة اخماس
		Մէկ ութերորդ	احد اثمان
		Չորս եօթներորդ	اربعة اسباع
		Եօթն տասներորդ	سبعة اعشار
101	6	غَبَر	غَبن
102	10	Հօրաքոյր عم	Հօրեղբայր عم
108	21	ن	ن ، ون
108	22	Տողին ետեւը դնել սա	
			نهى Ուշիմ ، نهون ، عمى Կոյր ، عمون ،
109	6	փայլեցուցիչ	փայլեցուցիչ, արծնիչ
109	12	مكس	مكسر
111	8	مسحه مماسح	محجه محاجم
121	11	عين	عيش
123	4	نها	نهى
124	16	قو.م	قويم
126	5	Լծմէփ	Լծմէփի

Երես	Տող	Սխալ	Ուղիղ
128	12	حوى	حوايه
128	13	կը զեղչուի	ى ի փոխուած տառն կը զեղչուի
129	7	ايس	اياس
130	12	متامن	متيامن
141	13	عنب	عنب حكم
141	19	حدبه	سرقه
142	11	Նաղը գոյականներու փոփոխական գիրը կարգ մը բառերու մէջ կը ջնջուի (148), զոր .	Երբեմն գոյականներու վերջի գիրն, յաւելական ըլլայ թէ արմատական, կը զեղչուի (148), զոր .
142	13	Կայմ	Զարկը
154	15	فعل	فَعَل
155	11	Գրատուն	Գըրատում
156	19	Փայտար	Փայտատու
164	20	ام اموى	حم حموى
166	24	صاحت	صاحب
172	7	գխանայ	մեկնչայ
175	1	Մակբայաբար ըմբռնուող Նախադրութեանց խնդիրները	Նախադրութեանց և խնդիր կամ բաղադրեալ Մակբայները
175	5	Հօր կողմանէ لاب Մօր կողմանէ لام	
175	20	ւ ի կը փոխուի	ւ մը կաւելնայ

Երես	Տող	Սխալ	Ուղիղ
185	4	قراخ	فراخ
186	7	ماهی	ماهیٔ
188	24	ناجدار	تاجدار
190	26	نمكين	تمكين
215	2	Տողին երեք վերջի բառը	Ապառնին خواستن բային Ապառնիին ալ կը կազմուի ի կցել եարը գանուե- լով բուն բային Արմատն (119), զոր. خواهم دید . خواهی دید . خواهد دید . خواهیم دید . خواهید دید . خواهند دید .
216	3	یافتد	یافت
220	21	Երեք տողը մէջ հատնելի բային մէջ ստանալի բայը վե- րջ եղանակով ։	

مفتاح لسان عثمانی

ԲԱՆԱԼԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԳԻՐՔ Ա·

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔ· ԼԵԶՈՒԻ

1. *Թուրքերէն լեզուի բառերն ութը տեսակ են,* 1— موصوف *Գոյական* . 2 — صفت *Ածական* . 3 — كنايت *Ակնարկութիւն* . 4 — فعل *Բայ* . 5 — جر *Նախադրութիւն* . 6 — حال *Մակբայ* . 7 — عطف *Շաղկապ* . 8 — ندا *Ձայնարկութիւն* ։

Այս ութը կարգի բառերը միատեղ անուանելով اجزای كلام *Մասունք բանի կը կոչուին* ։

Ա· موصوف ԳՈՅԱԿԱՆ

2. *Գոյական կըսուի այն բառերուն, որոնք իր մը կամ անձ մը կը նշանակեն, և կամ վերացեալ իմաստ մը կը յայտնեն . զոր օրինակ*

طاش · قاری · اوطه · آجلق · طپراق · چوجق · كوی · دوشنجه ·

3. *Գոյականն երկու տեսակ է,* 1 — اسم عام *Հասարակ անուն* · 2 — اسم خاص *Յատուկ անուն* ։

4. Հաստատուն կըսուի այն Գոյականներուն, որոնց նշա-
նակած բանը մէկէն աւելի կայ, զոր օրինակ

آغاج · اوزم · طاوق · صاچ ·

5. Յատուկ կըսուի այն գոյականներուն, որոնց նշանա-
կած բանը մէկէն աւելի չկայ, զոր ·

الله · محمد · اوروپا · مصر · طونه ·

6. Գոյականը երկու փոփոխութիւն կունենայ, ասոնց
عدد Թիւ և حال Հոլով կըսուի ։

Թիւը գոյականին այն փոփոխութիւնն է, որ նշանակած
բանին մէկ կամ մէկէն աւելի ըլլալը կը ցուցնէ ․ Հետեւա-
բար թիւն երկու է, 1 — مفرد Եզակի · 2 — جمع Յոգնակի ։

7. Եզակի թիւը կը ցուցնէ թէ գոյականին նշանակած
բանէն՝ միայն մէկ հատ պէտք է հասկնալ, զոր ·

الما · او · يصدق · آياق ·

8. Յոգնակի թիւը կը ցուցնէ թէ գոյականին նշա-
նակած բանէն՝ մէկէն աւելի պէտք է հասկնալ, զոր ·

المالر · اولر · يصدقلر · آياقلر ·

9. Որ և է գոյական իր վիճակին մէջ եզակի թիւն ու-
նի, զոր յոգնակի ընելու համար վերջը لر մասնիկն աւել-
ցունելու է, ինչպէս կը տեսնուի վերոյիշեալ օրինակաց մէջ։

10. Յատուկ անունները յոգնակի չունին ։

11. Որոշելու է հետեւեալ գոյականներուն՝
Հաստատունը, Յատուկը, Եզակին, Յոգնակին ։

كدى · كوزل · مسيح · صو · قاشقلر · قوش · ييراقلر · بوجك ·
استانبول · اتمك · اشك · باغلر · قوزيلر · كوز · فلاطون ·
دكنكلر · طكوز · قايق · اچه · يغمورلر · بلوط · چوجق · پارمقلر ·
يورك · قان · دومان · هارون · فندق · كاغد · قوشلر · قپو · سبب ·

12. Հոլովը գոյականին այն փոփոխութիւնն է, որով
գոյականին նշանակած բանին այլ և այլ վերաբերութիւն-

ները կը հասկնանք, և այս փոփոխութեանց احوال اسم հո-լովմունք կըսուի։

13. Հոլովը եօթն է, 1 — مجرد Ուղղական. 2 — مضاف اليه Սեռական. 3 — مفعول اليه Տրական. 4 — مفعول به Հայցական. 5 — مفعول منه Բացառական. 6 — مفعول معه Գործիական. 7 — مفعول فيه Ներգոյական։

—

14. Ա. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Առողջ գոյական)

آغاج

ՅՈԳՆԱԿԻ		ԵԶԱԿԻ		
ծառեր	آغاجلر	ծառ	آغاج	مجرد
ծառերու	آغاجلر	ծառի	آغاج	مضاف اليه
ծառերու	آغاجلره	ծառի	آغاجه	مفعول اليه
ծառեր	آغاجلر	ծառ	آغاج	مفعول به
ծառերէ	آغاجلردن	ծառէ	آغاجدن	مفعول منه
ծառերով	آغاجلرله	ծառով	آغاجله	مفعول معه
ծառերու վրայ	آغاجلرده	ծառի վրայ	آغاجده	مفعول فيه

—

15. Բ. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Ածականով կամ դիմորոշ յօդով որոշեալ գոյական)

آغاج

(بيوك آغاج [illegible] . بو، شو، او اغاج [illegible])

ՅՈԳՆԱԿԻ		ԵԶԱԿԻ		
ծառերը	آغاجلر	ծառը	آغاج	مجرد
ծառերուն	آغاجلرك	ծառին	آغاجك	مضاف اليه
ծառերուն	آغاجلره	ծառին	آغاجه	مفعول اليه
ծառերը	آغاجلرى	ծառը	آغاجى	مفعول به
ծառերէն	آغاجلردن	ծառէն	آغاجدن	مفعول منه
ծառերով	آغاجلرله	ծառով	آغاجله	مفعول معه
ծառերուն վրայ	آغاجلرده	ծառին վրայ	آغاجده	مفعول فيه

16. Գ. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Անորոշ յատկացուցչով՝ անորոշ գոյական)

آغاج

(الا آغاجی [illegible])

ՅՈԳՆԱԿԻ		ԵԶԱԿԻ		
ծառեր	آغاجلری	ծառ	آغاجی	مجرد
ծառերու	آغاجلری	ծառի	آغاجی	مضاف الیه
ծառերու	آغاجلره	ծառի	آغاجنه	مفعول الیه
ծառեր	آغاجلری	ծառ	آغاجی	مفعول به
ծառերէ	آغاجلردن	ծառէ	آغاجندن	مفعول منه
ծառերով	آغاجلریله	ծառով	آغاجیله	مفعول معه
ծառերու վրայ	آغاجلرده	ծառի վրայ	آغاجنده	مفعول فیه

—

17. Գ. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Անորոշ և որոշեալ յատկացուցչով որոշեալ գոյական)

آغاج

(الا آغاجی [illegible] . الانك آغاجی [illegible])

ՅՈԳՆԱԿԻ		ԵԶԱԿԻ		
ծառերը	آغاجلری	ծառը	آغاجی	مجرد
ծառերուն	آغاجلرینك	ծառին	آغاجنك	مضاف الیه
ծառերուն	آغاجلرینه	ծառին	آغاجنه	مفعول الیه
ծառերը	آغاجلرینی	ծառը	آغاجنی	مفعول به
ծառերէն	آغاجلردن	ծառէն	آغاجندن	مفعول منه
ծառերովը	آغاجلریله	ծառովը	آغاجیله	مفعول معه
ծառերուն վրայ	آغاجلرنده	ծառին վրայ	آغاجنده	مفعول فیه

18. Հոլովելու է հետեւեալ գոյականները՝
ըստ Ա. Բ. Գ. Դ. հոլովմանց ։

---

* Յատկացուցիչ կըսուի այն սեռական հոլով բառին, որ բանի մը ինչի կամ որի ըլլալը կորոշէ ։

باقر*. صابون. ایب. برداق**. فدان. چلیك**. قارپوز. چبوق. كورك. آنختار. دوداق. انكنار. بورك. یغمور. دكز. باق.

19. Գաղափարին վերջի գիրը թէ որ حروف املا ըսած գիրեր բառ ած « ا و ه ی » գիրերէն մին եղած ըլլայ, հոլովման կը տարբերի վերյիշեալ ձեւերէն, զոր.

—

20. Ա. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Առուշ գաղափար)

الما

		ԵԶԱԿԻ		ՅՈԳՆԱԿԻ
مجرد	الما	խնձոր	المالر	խնձորներ
مضاف اليه	الما	խնձորի	المـالر	խնձորներու
مفعول اليه	المايه	խնձորի	المالره	խնձորներու
مفعول به	الما	խնձոր	المالر	խնձորներ
مفعول منه	المادن	խնձորէ	المالردن	խնձորներէ
مفعول معه	الما ايله	խնձորով	المالرله	խնձորներով
مفعول فيه	الماده	խնձորի մէջ	المالرده	խնձորներու մէջ

—

21. Բ. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Ածականով կամ գիմօրոշ յօդով որոշեալ գաղափար)

قپو

(یوکسك قپو [illegible] بو، شو، او قپو [illegible])

		ԵԶԱԿԻ		ՅՈԳՆԱԿԻ
مجرد	قپو	դուռը	قپولر	դռները
مضاف اليه	قپونك	դրան	قپولرك	դռներուն
مفعول اليه	قپویه	դրան	قپولره	դռներուն

---

* Երբ որ և է արմատի մը վերջին էսրէ կարդացուելով հանդերձ ձայնաւորեալ մասնիկ մը բարդուի, այն արմատին վերջը ی մը կաւելնայ՝ եթէ արմատն անկցելի գրով վերջացած լինի:

** Բառի մը վերջը գտնուող անձայնաւոր ق, ك գրերն եթէ ձայնաւորին غ, گ ի կը փոխուին:

Բացառութիւն են بوق، طوق، اوق، كورك ելն բառերը:

مفعول به	قپوی	դուռը	قپولری	դռները
مفعول منه	قپودن	դռնէն	قپولردن	դռներէն
مفعول معه	قپوایله	դռնով	قپولرله	դռներով
مفعول فيه	قپوده	դռան մէջ	قپولرده	դռներուն մէջ

—

22\.

Գ. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Անորոշ յատկացուցիչով անորոշ գոյական)

دوه

(طاغ دوه‌سی Լեռան ուղտը)

	ԵԶԱԿԻ		ՅՈԳՆԱԿԻ	
مجرد	دوه‌سی	դաղ ուղտ	دوه‌لری	դաղ ուղտներ
مضاف اليه	دوه‌سی	դաղ ուղտի	دوه‌لری	դաղ ուղտներու
مفعول اليه	دوه‌سنه	դաղ ուղտի	دوه‌لرینه	դաղ ուղտներու
مفعول به	دوه‌سی	դաղ ուղտ	دوه‌لری	դաղ ուղտներ
مفعول منه	دوه‌سندن	դաղ ուղտէն	دوه‌لرندن	դաղ ուղտներէ
مفعول معه	دوه‌سیله	դաղ ուղտով	دوه‌لریله	դաղ ուղտներով
مفعول فيه	دوه‌سنده	դաղ ուղտի մէջ	دوه‌لرنده	դաղ ուղտներու մէջ

—

23\.

Գ. ՀՈԼՈՎՈՒՄՆ

(Անորոշ եւ որոշեալ յատկացուցիչով որոշեալ գոյական)

قاری

(کوی قاریسی գիւղացի կին · کویك قاریسی գիւղին կինը)

	ԵԶԱԿԻ		ՅՈԳՆԱԿԻ	
مجرد	قاریسی	կինը	قاریلری	կիները
مضاف اليه	قاریسنك	կնոջը	قاریلرینك	կիներուն
مفعول اليه	قاریسنه	կնոջ	قاریلرینه	կիներուն
مفعول به	قاریسنی	կինը	قاریلرینی	կիները
مفعول منه	قاریسندن	կնոջմէն	قاریلرندن	կիներէն
مفعول معه	قاریسیله	կնոջմովը	قاریلریله	կիներովը
مفعول فيه	قاریسنده	կնոջը մէջ	قاریلرنده	կիներուն մէջ

24. Հոլովւող է հետեւեալ գոյականները՝ ըստ Ա. Բ. Գ. Դ. հոլովմանց ։

بو يا· اينجو· كوپه· قوطى· الكا· اردو· طبله· آرى· قيا·
يالنو· كچه· كمى· بابا· صاقو· دره· چالغى·

25. صو բառին եզակի թիւ թիւ հոլովները կը դասա-ւին Բ. Գ. Դ. հոլովմանց մէջ, այսինքն

Բ. հոլովման մէջ կ'ըլլայ·

صونك	փոխանակ ըլլալու	صويك	مضاف اليه

Գ. հոլովման մէջ կ'ըլլայ·

صوسى	փոխանակ ըլլալու	صوبى	مجرد
صوسى	»	صوبى	مضاف اليه
صوسنه	»	صوينه	مفعول اليه
صوسى	»	صوبى	مفعول به
صوسندن	»	صويندن	مفعول منه
صوسيله	»	صو ايله	مفعول معه
صوسنده	»	صو ينده	مفعول فيه

Դ. հոլովման մէջ կ'ըլլայ·

صوسى	փոխանակ ըլլալու	صوبى	مجرد
صوسنك	»	صوينك	مضاف اليه
صوسنه	»	صوينه	مفعول اليه
صوسنى	»	صوينى	مفعول به
صوسندن	»	صويندن	مفعول منه
صوسيله	»	صوبى ايله	مفعول معه
صوسنده	»	صوينده	مفعول فيه

26. Թուրք. բառերու հոլովմանց պէս կը հոլովին նաեւ Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Արաբ. եւ Պարս. բառերը ։

27. اسم مكان տեղական անուն կը կազմուին գոյականներէն՝ իրենց վերջը لك կամ لق մասնիկները բարդելով, զոր·

կաղնիի անտառ	میشەلك	.	կաղնի	میشه
Նշի ծառաստան	بادملك	.	նուշ	بادم
Շերամանոց	بوجكلك	.	շերամ	بوجك
Աղբանոց	چوپلك	.	աղբ	چوپ
Ասեղի տուփ	اكنەلك	.	ասեղ	اكنه
Մացառուտ	چاليلق	.	մացառ	چالی
Ապառաժուտ	قيالق	.	ապառաժ	قيا
Աւազուտ	قوملق	.	աւազ	قوم
Որթոց	اصمەلق	.	որթ	اصمه
Աղամանի	طوزلق	.	աղ	طوز

28. Այս մասնիկը գոյականներու վերջը նոյնպէս բարդուելով գործիք կը նշանակեն, զոր.

Ակնոց	كوزلك	.	ակն	كوز
Ձեռնոց	اللك	.	ձեռն	ال
Թեւնոց	قوللق	.	թեւ	قول

29. اسم تقليل նուազական անուն կը կազմեն գոյականներին վերջը جكز կամ جغز մասնիկները բարդուելով, զոր.

Տնակ	اوجكز	.	տուն	او
Հացիկ	اتمكجكز	.	հաց	اتمك
Մայրիկ	آناجغز	.	մայր	آنا
Որդեակ	اوغلجغز	.	որդի	اوغل

30. جى մասնիկը գոյականներու վերջը բարդուելով արհեստաւորներու անուանք կը կազմուին, զոր.

Նաւավար	كميجى	.	նաւ	كمى
Հաւկթավաճառ	يورطەجى	.	հաւկիթ	يورطه

31. Մի և նոյն (27 : 29 . 30) յատկութիւնները կունենան لك կամ لق , جكز կամ جغز , جى մասնիկները՝ Օսմաններն

լեզուի մէջ գործածուող Արաբ. և Պարս. բառերու վերջը բարդուելով, զոր .

Գերեզմանատուն	مزارلق	.	գերեզման	مزار
Վարդանոց	كللك	.	վարդ	كل
Գրչատուփ	قلملك	.	գրիչ	قلم
Թակաղակալք	طبله لق	.	թակաղ	طبله
Շնիկ	كلبجكز	.	շուն	كلب
Թղթիկ	كاغدجغز	.	թուղթ	كاغد
Մելանավաճառ	مركبجى	.	մելան	مركب
Այգեգործ	باغجى	.	այգի	باغ

32. Այս բառերն ալ Ա. Բ. Գ. Գ. հոլովմանց մէջ կը հոլովին :

Բ. صفت ԱԾԱԿԱՆ

33. Ածական կըսուի այն բառերուն, որոնք գոյականի մը որպիսութիւնը կամ քանակութիւնը կը ցուցնեն. Հետևաբար ածականն երկու տեսակ է, 1 — صفت مشبهه որակական ածական. 2 — اسم عدد թուական ածական :

34. Թէ որակական և թէ թուական ածականք կամ بسيط պարզ են և կամ مركب բաղադրեալ :

35. Պարզ որակականք այն ածականներն են, որոնց նախնական կազմութիւնն առանց փոփոխութեան մը կրած ըլլալ՝ գոյականին որպիսութիւնը կը ցուցնեն, զոր .

ايو . قيصه . كوچك . كوزل . اوزون . بيوك . آغر . بوش .
آلچق . صيجاق . سياه . صارى . درين . كنكش . طولى . ياقين .

36. Բաղադրեալ որակականք այն ածականներն են, որոնք նախնական կազմութեամբ թէև գոյական, բայց իրենց

վերջն այլ և այլ մասնիկներ բարդելով ածական կը լինին. այս մասնիկներն են՝ جه , لى կամ او , لك կամ لق , مسى , զոր.

Գաղղիերէն	فرانسزجه	.	Գաղղիացի	فرانسز
Չինարէն	چینجه	.	Չին	چین
Աղի	طوزلى	.	աղ	طوز
Համեղ	طاتلو	.	համ	طات
Գիւղացի	كويلى	.	գիւղ	كوى
Կղզեցի	آطه‌لى	.	կղզի	آطه
Օրական	كونلك	.	օր	كون
Ամսական	آيلق	.	ամիս	آى
Տարեկան	ييللق	.	տարի	ييل
Հինգնոց	بشلك	.	հինգ	بش
Տասնոց	اونلق	.	տասն	اون
Հարսնցու	كاينلك	.	հարսն	كاين
Հարսանեկան	دوكونلك	.	հարսանիք	دوكون
Ամառնային	يازلق	.	ամառն	ياز
Ձմեռնային	قيشلق	.	ձմեռն	قيش
Կաթի նման	سوتمسى	.	կաթն	سوت
Քարի նման	طاشمسى	.	քար	طاش

37. Այս մասնիկները կը բարդուին նաև Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Արաբ. և Պարս. բառերու վերջը, զոր.

Թուրքերէն	تركجه	.	Թուրք	ترك
Արաբերէն	عربجه	.	Արաբ	عرب
Համեղ	لذتلى	.	համ	لذت
Թունաւոր	زهرلى	.	թոյն	زهر
Եգիպտացի	مصرلى	.	Եգիպտոս	مصر
Սպահանցի	اصفهانلى	.	Սպահան	اصفهان
Տարեկան	سنه‌لك	.	տարի	سنه
Շաբաթական	هفته‌لك	.	եօթնեակ	هفته

Զոհարան	قربانلق	. զոհ	قربان
Թթուութիւն	ترشیلك	. թթու	ترشی
կանթեղի նման	قندیلمسی	. կանթեղ	قندیل
Գմբեթի նման	كنبدمسی	. գմբեթ	كنبد

38. Ածականներուն վերջը لك կամ لق մասնիկները բար-դուելով վերացեալ գոյականներ կը կազմեն, զոր.

Հարթութիւն	دوزلك	. հարթ	دوز
Խորութիւն	درینلك	. խոր	درین
Ընդարձակութիւն	ككشلك	. ընդարձակ	ككش
Նեղութիւն	طارلق	. նեղ	طار
Ցածութիւն	آلچقلق	. ցած	آلچق
Դիւրութիւն	قولایلق	. դիւրին	قولای

39. Օսմաներէն լեզուի մէջ գործածուող Արաբ. և Պարս. ածականներն ալ նոյն մասնկամբը վերացեալ գոյական կըլ-լան, զոր.

Պանդխտութիւն	غریبلك	. պանդուխտ	غریب
Թերութիւն	ناقصلق	. թերի	ناقص
Ծանօթութիւն	آشنالق	. ծանօթ	آشنا
Սեւութիւն	سیاهلق	. սեւ	سیاه

40. Պարզ որակական ածականք չորս կարգի կը բաժնուին, 1 — صفات اصلیه դրական ածականք. 2 — صفات تفضیلیه բաղդատական ածականք. 3 — صفات تفویقیه գերադրական ածականք. 4 — صفات تقلیلیه նուազական ածականք:

41. Դրական են այն ածականք, որոնց նշանակութիւնը իրենց դրական արժէքն ունի, ինչպէս են 35 համարի օրինակները:

42. Բաղդատական են այն ածականք, որոնց նշանա-կութիւնը դրականէն աւելի արժէք ունի, և որք կը կազ-

մուծին՝ դրականէն առաջ دها ևս բառը դնելով, զոր ·

Դառնագոյն	دها آجی	·	դառն	آجی
Ցրտագոյն	دها صغوق	·	ցուրտ	صغوق
Յոռեգոյն	دها كوتی	·	յոռի	كوتی
Մեծագոյն	دها بیوك	·	մեծ	بیوك

13. Այն دها բառին տեղ կը գործածուին նաև رك կամ رق մասնիկները, յորում՝ երբեմն դրականի վերջի գիրն ալ կը կրճատուի, զոր ·

Գեղեցկագոյն	كوزلك	·	գեղեցիկ	كوزل
Բարձրագոյն	یوكسرك	·	բարձր	یوكسك
Աւելի կարճ	قیصه‌زق	·	կարճ	قیصه
Աւելի մանր	اوفارق	·	մանր	اوفاق

14. Գերադրական են այն ածականք, որոնց նշանակութիւնը բաղդատականէն աւելի արժէք ունի, և որք կը կազմուին՝ դրականէն առաջ اك էն բառը դնելով, զոր ·

Էն երկայն	اك اوزون	·	երկայն	اوزون
Ամենամաքուր	اك تمیز	·	մաքուր	تمیز
Էն կարմիր	اك قرمزی	·	կարմիր	قرمزی
Ամենամերձ	اك یاقین	·	մերձ	یاقین

15. Կարգ մը ածականներ, մանաւանդ գոյն նշանակող ածականք, չափազանցութիւն կը ցուցնեն՝ իրենց սկիզբն հետևեալ մասնիկներն աւելնալով, զոր ·

Խիստ սուր	سیپ سیوری	·	սուր	سیوری
Խիստ տափակ	یام یاصی	·	տափակ	یاصی
Լեփ լեցուն	طوپ طولی	·	լեցուն	طولی
Բոլորովին	بسبتون	·	ամբողջ	بتون
Շիփ շիտակ	دوپ دوز	·	շիտակ	دوز
Ճիփ ճերմակ	بم بیاض	·	ճերմակ	بیاض

Սեւ սեւ	سیم سیاه	.	սեւ	سیاه
Կապ կանաչ	یم یشیل	.	կանաչ	یشیل
Դեղ դեղին	صاب صاری	.	դեղին	صاری
Կաս կարմիր	قپ قرمزی	.	կարմիր	قرمزی
Կապ կապոյտ	ماس ماوی	.	կապոյտ	ماوی
Մուգ մանիշակ	موس مور	.	մանիշակ	مور

46. Նուազական են այն ածականք, որոնց նշանակութիւնը դրականէն նուազ արժէք ունի, և որք կը կազմըւին՝ դրականին վերջը جه մասնիկը բարդուելով, զոր.

Նուազ խիտ	صیقجه	.	խիտ	صیق
Հեռուիկէկ	اوزاقجه	.	հեռու	اوزاق
Ամուրիկէկ	سرتجه	.	ամուր	سرت
Ճերմկուկ	بیاضجه	.	սպիտակ	بیاض

47. Այն նուազական մասնիկն ինչ ինչ բառերու վերջը բարդուելով՝ թէ՛ մասնիկը և թէ՛ նոյն բառերու վերջին գիրն այլ և այլ փոփոխութիւններ կը կրեն, զոր.

Մեծկակ	بیوجك	.	մեծ	بیوك
Կարճուկ	قیصهجق	.	կարճ	قیصه
Մանրիկէկ	اوفاجق	.	մանր	اوفاق
Ցածուկ	آلچاجق	.	ցած	آلچق

48. Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Արաբ. և Պարս. դըրական ածականներն ևս բաղդատական, գերադրական և նուազական կըլլան վերոյիշեալ կերպիւ, զոր.

Մօտագոյն	دها قریب	.	մօտ	قریب
Ամենէն ընդարձակ	اڭ واسع	.	ընդարձակ	واسع
Լաւկէկ	خوشجه	.	լաւ	خوش

49. Թուական ածականներն երեք կարգ են, 1 — اعداد اصلیه բացարձակ թուականք. 2 — اعداد وصفیه դասական թուականք. 3 — اعداد توزیعیه մասնաբաշխական թուականք ։

50. *Բացարձակ թուականք են* آحاد *միաւոր*, عشرات *տասնաւոր*, مئات *հարիւրաւոր և* الوف *հազարաւոր*, *զոր* ·

بر · ایکی · اوچ · درت · بش · آلتی · یدی · سکز · طقوز · اون ·
اونبر · اون ایکی · اون اوچ · اون درت · اون بش · اون آلتی ·
اون یدی · اون سکز · اون طقوز · یکرمی · اوتوز · قرق · اللی ·
آلتمش · یتمش · سکسان · طقسان · یوز · یوز بر · ایکیوز · اوچیوز ·
درتیوز · بشیوز · آلتیوز · یدیوز · سکز یوز · طقوز یوز · بیك ·
یوز بیك · بیك بر ·

51. *Դասական թուական կը կազմուին՝ բացարձակ թուականաց վերջը* جى *մասնիկը բարդելով*, *զոր* ·

برنجی · ایکنجی · اوچنجی · دردنجی · بشنجی · آلتنجی · یدنجی · سکزنجی ·
طقوزنجی · اوننجی · اونبرنجی · یکرمنجی · اوتوزنجی · یوزنجی · بیکنجی ·

Ինչպէս վերջին երեք օրինակաց մէջ կը տեսնուի, ى *ալ վերջաւորող բացարձակ թուականաց* ى *'ն դասականի մէջ կը կրճատուի*, *ինչպէս նաև* درت *բառին* ت *'ն* د *ի կը փոխուի* :

52. *Մակբայական թուականք կը կազմուին՝ բացարձակ թուականաց վերջը* ر *գիրը բարդելով*, *զոր* ·

برر · ایکیشر · اوچر · دردر · بشر · آلتیشر · یدیشر · سکزر ·
طقوزر · اونر · یکرمیشر · اوتوزر · یوزر · یوز برر · بیکر · یوز بیکر ·

Ինչպէս կը տեսնուի վերջին երեք օրինակաց մէջ, ى *ալ վերջաւորող բացարձակ թուականաց վերջը մակբայականի մէջ* ش *մը կաւելնայ*, *ինչպէս նաև* درت *բառին* ت *'ն* د *ի կը փոխուի* :

Բացարձակ թուականներէն միաւորք, *տասն*, *հարիւր և հազար պարզ են* · *իսկ մնացեալներն ու դասական և մակբայական թուականք բաղադրեալ են* :

53. Հետեւեալ ածականաց տեսակները որոշել է :

صيجاق · عربجه · اكلى · بغدادلى · دها يوكسك · الك آز · طوغرجه ·
سكز · يدى يوز · يموشق · دردنجى · انكليزجه · اوفاق · سوسلى ·
دها قرمزى · آطه لى · الك چورك · ايريجه · اوچ · بيكر · قيصه جق ·

54. Գոյականք երբ ածական ունենան, միշտ իրեն առաջ կը դրուի ու եզակի ու զլխան կը մնայ՝ առանց գոյականին համաձայնելու թուով ու հոլովով, զոր.

يكى اولر · يكى اودن · يكى اولرده · եւ այլն

55. Ածականներն ալ նոյնպէս գոյականներուն պէս կը հոլովին՝ երբ առանց գոյականի ըլլան :

—»»»✿«««—

Գ. كنايت ԱԿՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

56. Ակնարկութիւն* կըսուի այն բառերուն, որոնք գոյականի մը տեղինքն իրի մը կամ անձի մը եւ կամ վերացեալ իմաստի մը տեղ կը բռնեն եւ երեք տեսակ են, 1 — اسم اشارى ցուցական ածական . 2 — اسم ابهامى անորոշ ածական . 3 — ضمير դերանուն :

57. Ցուցական ածականք են بو այս, شو այդ, او կամ اول այն, بويله ասանկ, شويله ատանկ, اويله անանկ :

58. Ասոնք առանձին գտնուելով հետեւեալ կերպիւ կը հոլովին.

ԵԶԱԿԻ

مجرد	بو	شو	او կամ اول
مضاف اليه	بونك	شونك	اونك » آنك

---

* Ցուցական ածականները, անորոշ ածականները եւ դերանունները՝ որք սկզբամբ մի եւ նոյն պաշտօնն ունին խօսքի մէջ, ուրոյն մասն բանինի չեն կազմեր, վասն որոյ ասոնց երեքը միասին ցուցանող թուրքերէն كنايت բառին նշանակութեամբ զանոնք անուանել հարկ է, եւ անպատշաճ ալ չէ :

مفعول اليه	بوكا	شوكا	اوكا	կամ	آكا
مفعول به	بونی	شونی	اونی	»	آنی
مفعول منه	بوندن	شوندن	اوندن	»	آندن
مفعول معه	بونكله	شونكله	اونكله	»	آنكله
مفعول فيه	بونده	شونده	اونده	»	آنده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	بونلر	شونلر	اونلر	կամ	آنلر
مضاف اليه	بونلرك	شونلرك	اونلرك	»	آنلرك
مفعول اليه	بونلره	شونلره	اونلره	»	آنلره
مفعول به	بونلری	شونلری	اونلری	»	آنلری
مفعول منه	بونلردن	شونلردن	اونلردن	»	آنلردن
مفعول معه	بونلرله	شونلرله	اونلرله	»	آنلرله
مفعول فيه	بونلرده	شونلرده	اونلرده	»	آنلرده

ԵԶԱԿԻ

مجرد	بويله‌سی	شويله‌سی	اويله‌سی
مضاف اليه	بويله‌سنك	شويله‌سنك	اويله‌سنك
مفعول اليه	بويله‌سنه	شويله‌سنه	اويله‌سنه
مفعول به	بويله‌سنی	شويله‌سنی	اويله‌سنی
مفعول منه	بويله‌سندن	شويله‌سندن	اويله‌سندن
مفعول معه	بويله‌سيله	شويله‌سيله	اويله‌سيله
مفعول فيه	بويله‌سنده	شويله‌سنده	اويله‌سنده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	بويله‌لری	شويله‌لری	اويله‌لری
مضاف اليه	بويله‌لرينك	شويله‌لرينك	اويله‌لرينك
مفعول اليه	بويله‌لرينه	شويله‌لرينه	اويله‌لرينه
مفعول به	بويله‌لرينی	شويله‌لرينی	اويله‌لرينی
مفعول منه	بويله‌لرندن	شويله‌لرندن	اويله‌لرندن
مفعول معه	بويله‌لريله	شويله‌لريله	اويله‌لريله
مفعول فيه	بويله‌لرنده	شويله‌لرنده	اويله‌لرنده

59. بو ցուցական ածականին տեղ اشبو ալ՝ այս բառն ալ կը գործածուի․ բայց ատիկայ միայն գրականին հետ կը բանի ու առանձին չհոլովիր։

60. Ցուցական ածականք ևս միշտ գոյականէն առաջ կը դրուին և եզ․ ու յգ․ կը մնան (54)՝ առանց գոյականին համաձայնելու թուով ու հոլովով, զոր․

بو ادملر ․ شو اوده ․ او آغاجلره ․ ևայլն

61. Անորոշ ածականներն են՝ كيم ով, كيمسه ոմն, نه ինչ, بشقه ուրիշ, چوق բազում, آز սակաւ, قنغى ո՞ր, بتون բոլոր, هر بر իւրաքանչիւր, هب ամէն, قاچ քանի, خيلى շատ, որոնք հետևեալ կերպով կը հոլովին․

ԵԶԱԿԻ

مجرد	كيم	كيمسه	نه
مضاف اليه	كيمك	كيمسه نك	نه نك
مفعول اليه	كيمه	كيمسه يه	نه يه
مفعول به	كيمى	كيمسه يى	نه يى
مفعول منه	كيمدن	كيمسه دن	نه دن
مفعول معه	كيمى ايله	كيمسه ايله	نه ايله
مفعول فيه	كيمده	كيمسه ده	نه ده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	كيملر	كيمسه لر	نلر
مضاف اليه	كيملرك	كيمسه لرك	نلرك
مفعول اليه	كيملره	كيمسه لره	نلره
مفعول به	كيملرى	كيمسه لرى	نلرى
مفعول منه	كيملردن	كيمسه لردن	نلردن
مفعول معه	كيملرله	كيمسه لرله	نلرله
مفعول فيه	كيملرده	كيمسه لرده	نلرده

ԵԶԱԿԻ

مجرد	بشقه‌سی	چوغی	آزی	قنغیسی
مضاف الیه	بشقه‌سنك	چوغنك	آزینك	قنغیسنك
مفعول الیه	بشقه‌سنه	چوغنه	آزینه	قنغیسنه
مفعول به	بشقه‌سنی	چوغنی	آزینی	قنغیسنی
مفعول منه	بشقه‌سندن	چوغندن	آزندن	قنغیسندن
مفعول معه	بشقه‌سیله	چوغیله	آزیله	قنغیسیله
مفعول فیه	بشقه‌سنده	چوغنده	آزنده	قنغیسنده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	بشقه‌لری	چوقلری	آزلری	قنغیلری
مضاف الیه	بشقه‌لرینك	چوقلرینك	آزلرینك	قنغیلرینك
مفعول الیه	بشقه‌لرینه	چوقلرینه	آزلرینه	قنغیلرینه
مفعول به	بشقه‌لرینی	چوقلرینی	آزلرینی	قنغیلرینی
مفعول منه	بشقه‌لرندن	چوقلرندن	آزلرندن	قنغیلرندن
مفعول معه	بشقه‌لریله	چوقلریله	آزلریله	قنغیلریله
مفعول فیه	بشقه‌لرنده	چوقلرنده	آزلرنده	قنغیلرنده

ԵԶԱԿԻ

مجرد	بتون	هر بری	هپسی
مضاف الیه	بتونك	هر برینك	هپسنك
مفعول الیه	بتونه	هر برینه	هپسنه
مفعول به	بتونی	هر برینی	هپسنی
مفعول منه	بتوندن	هر برندن	هپسندن
مفعول معه	بتون ایله	هر بریله	هپسیله
مفعول فیه	بتونده	هر برنده	هپسنده

Աւանք յոգնակի չունին :

ԵԶԱԿԻ

مجرد	قاچی	خیلیسی
مضاف الیه	قاچنك	خیلیسنك

مفعول اليه	قاچنه	خيلسنه
مفعول به	قاچی	خیلسی
مفعول منه	قاچندن	خیلسندن
مفعول معه	قاچیله	خیلسیله
مفعول فیه	قاچنده	خیلسنده

Ասոնք ալ յոգնակի չունին ։

62. Ամբողջ ածականներն كم և كمسه առանց գոյակա-նի կը բանին · իսկ միւսները թէ առանձին և թէ գոյակա-նի հետ կը գտնուին , որոնք նոյնպէս գոյականէն առաջ դը-րուելով՝ եզակի ու պարզական կը մնան (54 . 60 .) զոր ։

نه شیلر · قنغی آغاجلر · آز چیچکله · چوق صورله · بشقه آدمك · هر بر کتابدن · هپ اتکاره · بتون دکزلردن · قاچ غروشه · خیلی قوزیلرده ·

63. نه գոյականներու հետ գտնուելով՝ երբեմն ه գիրը նաև կը կրճատուի , զոր ·

نقدر · نصورت · نوقت · نشکل ·

64. Դերանուններն երեք կարգի կը բաժնուին , 1 — ضمیر شخصی անձնական դերանուն · 2 — ضمیر ملکی ստացական դերանուն · 3 — ضمیر صلی յարաբերական դերանուն ։

65. Անձնական դերանունները թիւ ու հոլով ունենալէ ի զատ՝ դէմք ալ ունին · դէմքն երեք է , 1 — متکلم առաջին դէմք · 2 — مخاطب երկրորդ դէմք · 3 — غائب երրորդ դէմք ։

66. Ա · դէմք դերանունն է بن ես , որ խօսողը կը ցու-ցունէ ։

Բ · դէմք դերանունն է سن դու , որ կը ցուցունէ այն ան-ձը՝ որուն կը խօսուի ։

Գ · դէմք դերանունն է او նա , որ կը ցուցունէ այն ան-ձը կամ այն բանը , որոյ վրայ կը խօսուի ։

67. Անձնական դերանուններն հետեւեալ կերպիւ կը հոլովին.

ԵԶԱԿԻ

مجرد	بن	سن	او	
مضاف اليه	بنم	سنك	اونك	կամ آنك
مفعول اليه	بكا	سكا	اوكا	» آكا
مفعول به	بنی	سنی	اونی	» آنی
مفعول منه	بندن	سندن	اوندن	» آندن
مفعول معه	بنله	سنكله	اونكله	» آنكله
مفعول فيه	بنده	سنده	اونده	» آنده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	بز	سز	اونلر	կամ آنلر
مضاف اليه	بزم	سزك	اونلرك	» آنلرك
مفعول اليه	بزه	سزه	اونلره	» آنلره
مفعول به	بزی	سزی	اونلری	» آنلری
مفعول منه	بزدن	سزدن	اونلردن	» آنلردن
مفعول معه	بزمله	سزكله	اونلرله	» آنلرله
مفعول فيه	بزده	سزده	اونلرده	» آنلرده

68. Անձնական դերանուանց տեղ կը բանին նաեւ کندم، کندیمی կամ کندوم ինքս. کندك، کندوك ինքդ. کندی، کندو կամ کندوسی ինքը. եւ կը հոլովին այսպէս.

ԵԶԱԿԻ

مجرد	كندم	كندك	كنديسی
مضاف اليه	كنديمك	كنديكك	كنديسنك
مفعول اليه	كنديمه	كنديكه	كنديسنه
مفعول به	كنديمی	كنديكی	كنديسنی
مفعول منه	كندمدن	كندكدن	كنديسندن
مفعول معه	كندمله	كندكله	كنديسيله
مفعول فيه	كندمده	كندكده	كنديسنده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	كنديمز	كنديكز	كنديلري
مضاف اليه	كنديمزك	كنديكزك	كنديلرينك
مفعول اليه	كنديمزه	كنديكزه	كنديلرينه
مفعول به	كنديمزي	كنديكزي	كنديلريني
مفعول منه	كنديمزدن	كنديكزدن	كنديلريندن
مفعول معه	كنديمزله	كنديكزله	كنديلريله
مفعول فيه	كنديمزده	كنديكزده	كنديلرنده

69. *Ստացական դերանուանք կը կազմուին անձնական դերանուանց սեռականներէն, որոնք յատկացեալին* առաջ կը դրուին, և նոյն դերանուանց վերջի եզակի մէջ* م ، ك ، ی *և յոգնակի մէջ* مز ، كز ، ی *ձայնաւորները կը բարձուին, զոր.*

Եզակի	*Իմ ձեռքս*	بنم الم
	Քու ձեռքդ	سنك الك
	Անոր ձեռքը	اونك الی
Յոգնակի	*Մեր ձեռքը*	بزم المز
	Ձեր ձեռքը	سزك الكز
	Անոնց ձեռքը	انلرك الی

70. *Իսկ* كنديمك ، كنديكك ، كنديسنك ، كنديمزك ، كنديكزك ، كنديلرينك *ստացական դերանուանց յատկացեալները միմիայն* ی *ով կը վերջաւորին, զոր.*

Եզակի	*Իմ ձեռքս*	كنديمك الی
	Քու ձեռքդ	كنديكك الی
	Իր ձեռքը	كنديسنك الی
Յոգնակի	*Մեր ձեռքը*	كنديمزك الی
	Ձեր ձեռքը	كنديكزك الی
	Իրենց ձեռքը	كنديلرينك الی

* *Յատկացեալ կըսուի այն բառին, որ յատկացուցիչ մը կը վերաբերի :*

71. Նաև այս դերանունն միայն եզ. Գ. դէմքի առաջին ձևը եզակի ու յոգնակի երեք դէմ ստացական դերանունի տեղ կը բռնէ, զոր·

Եզակի	Իմին ձեռքս	كندى الم
	Քուկին ձեռքդ	كندى الك
	Իրեն ձեռքը	كندى الى
Յոգնակի	Մերին ձեռքը	كندى المز
	Ձերին ձեռքը	كندى الكز
	Իրենց ձեռքը	كندى اللرى

Յոգնակի Գ. դէմքը՝ եզակի Գ. դէմքէն որոշելու համար այս ձևին մէջ գրականին վերջը, ինչպէս կը տեսնուի, յոգնակիի ل նշանն աւելցած է, որ ստացական դերան-ուն կը վերաբերի քան թէ գրականին։

72. Ստացական դերանուններն երբեմն ալ զօրութեամբ կիրառուին, զոր·

Եզակի	Ձեռքս	الم
	Ձեռքդ	الك
	Ձեռքը	الى
Յոգնակի	Ձեռքերնիս	المز
	Ձեռքերնիդ	الكز
	Ձեռքերնին	اللرى

Այս ձևին մէջ ալ յոգ. Գ. դէմքին վերջը ى նշանն աւելցած է փոխանակ ی (69)՝ եզ. էն որոշելու համար։

73. Ստացական դերանուններ յօդերն՝ ամէն կարգի ածականներու, ինչպէս նաև անորոշ ածականներու հետ ալ կը բանին, զոր·

Եզակի	Մեծս	بيوكم
	Մեծդ	بيوكك
	Մեծը	بيوكى

Յոգնակի	Մեծերնիս	بیوکز
	Մեծերնիդ	بیوککز
	Մեծերնին	بیوکلری

Եզակի	Ո՛վս	کیم
	Ո՛վդ	کیمك
	Ո՛վը	کیمی

Յոգնակի	Ո՛վերնիս	کیمز
	Ովերնիդ	کیمکز
	Ովերնին	کیملری

74. Այս յատկացեալները կրնայ ըլլալ նաև որ գոյա-թեան խնդրին՝ անշուշտ յառաջադրին ջնջուած ըլլալով, այն ատեն ստացական դերանուանց վերջը کی մասնիկը կը բարդուի, զոր.

Եզակի	Իմս	کندیمککی	بنمکی
	Քուկդ	کندیککی	سنککی
	Անորը	کندینککی	اونککی
Յոգնակի	Մերը	کندیمزکی	بزمکی
	Ձերը	کندیکزکی	سزککی
	Անոնցը	کندیلرککی	آنلرککی

75. Այսպէս կը գործածուին նաև անորոշ ածականները, զոր.

کیمککی · کیمسەنککی · نەنککی · چوغنککی · آزینککی · قنغیسنککی
بتوننککی · هر برینککی · هپسنککی · قاچنککی · خیلیسنککی ·

76. Այն کی մասնիկը կառնուն նաև գոյականաց սեռականները, զոր.

Տանինը	اوککی
Կրակինը	آتشککی

77. Ստացական դերանուանց յատկացեալներու հոլով- մանց փոփոխութիւնք դերանուան վրայ կը կատարուին, զոր·

ԵԶԱԿԻ

مجرد	الم	الك	الى
مضاف اليه	المك	الكك	النك
مفعول اليه	المه	الكه	النه
مفعول به	المى	الكى	النى
مفعول منه	المدن	الكدن	الندن
مفعول معه	المله	الكله	اليله
مفعول فيه	المده	الكده	النده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	المز	الكز	اللرى
مضاف اليه	المزك	الكزك	اللرينك
مفعول اليه	المزه	الكزه	اللرينه
مفعول به	المزى	الكزى	اللرينى
مفعول منه	المزدن	الكزدن	اللرندن
مفعول معه	المزله	الكزله	اللريله
مفعول فيه	المزده	الكزده	اللرنده

78. Զօրութեամբ ընդունող յատկացեալներու հոլով- մանց փոփոխութիւնք վերջադրեալ ك մասնկան վրայ կը կա- տարուին, զոր·

ԵԶԱԿԻ

مجرد	بنكى	سنككى	اونككى
مضاف اليه	بنكينك	سنككينك	اونككينك
مفعول اليه	بنكينه	سنككينه	اونككينه
مفعول به	بنكينى	سنككينى	اونككينى
مفعول منه	بنكندن	سنككندن	اونككندن
مفعول معه	بنكيله	سنككيله	اونككيله
مفعول فيه	بنكنده	سنككنده	اونككنده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	بزمكى	سزككى	آنلرككى
مضاف اليه	بزمكينك	سزككينك	آنلرككينك
مفعول اليه	بزمكينه	سزككينه	آنلرككينه
مفعول به	بزمكينى	سزككينى	آنلرككينى
مفعول منه	بزمكندن	سزككندن	آنلرككندن
مفعول معه	بزمكيله	سزككيله	آنلرككيله
مفعول فيه	بزمكنده	سزككنده	آنلرككنده

ԵԶԱԿԻ

مجرد	كنديمككى	كنديكككى	كندينككى
مضاف اليه	كنديمككينك	كنديكككينك	كندينككينك
مفعول اليه	كنديمككينه	كنديكككينه	كندينككينه
مفعول به	كنديمككينى	كنديكككينى	كندينككينى
مفعول منه	كنديمككندن	كنديكككندن	كندينككندن
مفعول معه	كنديمككيله	كنديكككيله	كندينككيله
مفعول فيه	كنديمككنده	كنديكككنده	كندينككنده

ՅՈԳՆԱԿԻ

مجرد	كنديمزككى	كنديكزككى	كنديلرككى
مضاف اليه	كنديمزككينك	كنديكزككينك	كنديلرككينك
مفعول اليه	كنديمزككينه	كنديكزككينه	كنديلرككينه
مفعول به	كنديمزككينى	كنديكزككينى	كنديلرككينى
مفعول منه	كنديمزككندن	كنديكزككندن	كنديلرككندن
مفعول معه	كنديمزككيله	كنديكزككيله	كنديلرككيله
مفعول فيه	كنديمزككنده	كنديكزككنده	كنديلرككنده

79. *Յարաբերական դերանունն է* ﺫ *որ, ասիկայ միշտ* او *դերանուան* (67) *հետ կը բանի առանց թուոյ ու հոլովոյ փոփոխութիւն մը կրելու, զոր ·*

ՅՈԳՆԱԿԻ		ԵԶԱԿԻ		
որք	كه اونلر	որ	كه او	مجرد
որոց	كه اونلرك	որոյ	كه اونك	مضاف اليه
որոց	كه اونلره	որում	كه اوكا	مفعول اليه
զորս	كه اونلرى	զոր	كه اونى	مفعول به
որոնցմէ	كه اونلردن	որմէ	كه اوندن	مفعول منه
որոնցմով	كه اونلرله	որով	كه اونكله	مفعول معه
որոնց մէջ	كه اونلرده	որուն մէջ	كه اونده	مفعول فيه

Յարաբերական դերանուան այս գործածութիւնը սակայն անսովոր է գրեթէ թուրք. լեզուի մէջ, որոյ փոխանակ յարաբերական բայ կը գործածուի ( ):

Դ. فعل ԲԱՅ

80. *Բայ կըսուի այն բառերուն, որոնք գործողութիւն կը ցուցնեն:*

81. *Բայերուն գործողութիւնն այլ և այլ կերպիւ կը կատարուի. այս զանազանութեան* بناء սեռ բայի կըսուի, որ գըլխաւորաբար երեք է, 1 — متعدی ներգործական. 2 — لازم չէզոք. 3 — مجهول կրաւորական:

82. *Ներգործական են այն բայերը, որոնց գործողութեանը ուղղակի կերպով ենթակայ է անձ մը կամ իր մը, զոր.*

سومك · كورمك · چكمك · آلمق · چالمق · صورمق ·

83. *Չէզոք են այն բայերը, որոնց գործողութեանը ուղղակի կերպիւ ենթակայ չէ անձ մը կամ իր մը, զոր.*

كيتمك · بيتمك · سونمك · قالمق · طورمق · صانمق ·

84. Կրաւորական են այն բայերը, որոնց գործողութիւնը ուրիշէ կողմանէ կը կատարուի, զոր.

كسلمك · دیزلمك · چوزلمك · صورلمق · اصلمق · قورلمق ·

85. Ասոնցմէ զատ կան նաև 1 — تصیری անցողական. 2 — مطاوع կրաւորականէ չեզոք. 3 — مشارك ընկերական անուներ:

86. Անցողական են այն բայերը, որոնց գործողութիւնը մէկէ մը այլում կանցնի, զոր.

كزدرمك · ییلدرمك · ایچرمك · ییقاتمق · آلدرمق · قورقتمق ·

87. Կրաւորակերպ չէզոք են այն բայերը, որոնք կազմութեամբ կրաւորականի կը նմանին, բայց նշանակութեամբ չէզոք են և իրենց գործողութիւնը ուրիշէ կողմանէ չկատարուիր, զոր.

گیینمك · چكینمك · سوینمك · قاچینمق · صوینمق · طوتنمق ·

88. Ընկերական են այն բայերը, որոնց գործողութիւնը երկու կողմանէ կը կատարուի, զոր.

سوشمك · كورشمك · چكشمك · چاتشمق · اورشمق · قاپشمق ·

89. Ասոնցմէ զատ կայ նաև فعل شخصی էական պակասաւոր բայը, որմէ մնացած միւս ամէն բայերու դէմքերն ու թիւերը կը կազմուին, հետևաբար ասոր فعل اعانه օժանդակ կամ դերանուանական բայ ալ կըսուի:

90. Բայը երեք գլխաւոր բաժանումներ ունի, 1 — مصدر աներևոյթ. 2 — ذات فعل դիմաւոր բայ. 3 — فرع فعل ենթ. բայի:

91. Աներևոյթներու լծորդութիւնը مك կամ مق մասնիկներն են, առաջինը թեթև ու երկրորդը ծանր արմատներու վերջը կը գտնուի. مادۀ اصلیه արմատ բային կը գոյանայ, երբ աներևոյթին լծորդութիւնը ջնջուի, զոր.

كسمك كس · كولمك كول · قیرمق قیر · آلمق آل ·

92. ادات تأكيديه հաստատական մասնիկ ըսուած اك կամ اق *մասնիկները աներեւոյթին վերջը բարդելով՝ իմաստին հաստատութիւն մը կընծայեն, զոր.*

کورمك کورمکلك . چکشمك چکشمکلك . اوتانمق اوتانمقلق . قيرلق قيرلقلق .

93. *Իսկ* ادات تخفيفيه մեղմացուցիչ մասնիկ ըսուած ده *մասնիկը, որ արմատ բային վերջը կը բարդուի, իմաստը կը մեղմացունէ, զոր.*

کيرمك کيرمه . سوشمك سوشمه . قاچمق قاچمه . چيقمق چيقمه .

94. *Այս երեք կարգի աներեւոյթները գոյականաբար բայց միայն եզակի թուով կը հոլովին ալ, զոր.*

ԵԶԱԿԻ

مجرد	كسمك	كسمكلك	كسمه
مضاف اليه	كسمكك كسمڭ	كسمكلك كسمكلكك	كسمه كسمهنك
مفعول اليه	كسمكه	كسمكلكه	كسمه يه
مفعول به	كسمكي	كسمكلكي	كسمه يي
مفعول منه	كسمكدن	كسمكلكدن	كسمه دن
مفعول معه	كسمكله	كسمكلكله	كسمه ايله
مفعول فيه	كسمكده	كسمكلكده	كسمه ده

Սեռական հոլովներու երկրորդ ձեւերն որոշեալ են, իսկ միւս հոլովներն անխտիր թէ որոշեալ են եւ թէ անորոշ:

95. *Չէզոք բայերը ներգործական կըլլան՝ երբ արմատին վերջը* էսրէ *կարդացուելով* ر *մ' աւելնայ, զոր.*

دوشمك دوشرمك . بيتمك بيترمك . باتمق باترمق . طوغمق طوغرمق .

چيقمق *բային արմատին վերջը* իւսթիւն *կը կարդացուի որ կըլլայ* چيقرمق :

96. *Թէ որ արմատին վերջը ձայնաւորեալ ըլլայ, կամ համր գիր գտնուի, ر ի տեղ ت կառնեայ, զոր.*

بكزمك بكزتمك · اوزامق اوزاتمق · صغومق صغوتمق · دوشهمك
دوشتمك · اريمك اريتمك ·

Հա ինչպէս կը տեսնուի, արմատին վերջի ه գիրը կը ջնջուի:

97. *Ընկերական կրկին չէզոք և ներգործական բայերն՝ արմատին վերջը ش գիրը բարձուելով, յորում՝ արմատին վերջն էսրէ ով կը կարդացուի, զոր.*

كيرمك كيرشمك · طورمق طورشمق · كسمك كسشمك · بوزمق بوزشمق ·

98. *Իսկ թէ որ արմատին վերջը համր գիր գտնուի, կը ջնջուի, զոր.*

اغلامق اغلشمق · اودهمك اودشمك · طانيق طانشمق ·

99. *Ներգործական և չէզոք բայերը անցողական կըլլան՝ արմատին վերջն աւելնալով* در *մասնիկն, որ էսրէ ով ձայնաւորեալ է, զոր.*

كسمك كسدرمك · سچمك سچدرمك · طورمق طوردرمق · صاپمق صاپدرمق

100. *Երբեմն ալ արմատին վերջը ت աւելնալով անցողական կը կազմուի, որ ատեն արմատին վերջն էսրէ ով կը կարդացուի, եթէ իր վիճակին մէջ հնչեղ ձայն լինի, զոր.*

پشورمك پشورتمك · چورمك چورتمك · قورقمق قورقتمق · اقمق اقتمق

101. *Ընդ-հանրապէս վերջին ձեւով* (100) *կը կազմուին անցողական բայերն, թէ որ արմատին վերջը ձայնաւորեալ ըլլայ, կամ համր գիր գտնուի, որոնք իրենց վիճակին մէջ կը թողուին, այսինքն էսրէ չունին, զոր.*

ايشلمك ايشلتمك · يقامق يقاتمق · اويومق اويوتمق · بللمك بللتمك ·
قوريق قورتمق ·

Հոս ինչպէս կը տեսնուի, արմատին վերջի ه ، ی գիրը կը ջնջուին ։

102\. ج *գրով վերջացող մի քանի արմատներու անցողական մասնկան* د ر *կը ջնջուի, որոնցն ասոնք միայն* ر *գիրն յաւելմամբն անցողական կըլլան, որ առեն արմատին վերջի գիրն էսրէ կը կարդացուի, զոր ․*

ایچمك ایچرمك · قاچمق قاچرمق · اوچمق اوچرمق ·

103\. *Անցողական բայերը կրկին անցողական կըլլան՝ երբ* در *մասնիկն առնողներուն արմատին վերջը* درت *, և* ت *առնողներուն արմատին վերջը* تدر *մասնիկները բարձուին, զոր ․*

كزدرمك كزدرتمك · سوكدرمك سوكدرتمك · قورقتمق قورقتدرمق ·
اقتمق اقتدرمق ·

104\. *Իսկ երեքկին անցողական կըլլան ասոնք, երբ* درت *մասնկան վերջը* در *մասնիկը, ու* تدر *մասնկան վերջը* ت *գիրը բարձուի, զոր ․*

كزدرتمك كزدرتدرمك · سوكدرتمك سوكدرتدرمك · قورقتدرمق قورقتدرتمق
اقتدرمق اقتدرتمق ·

105\. *Ներգործականը կրաւորականի կը փոխուի, երբ արմատին վերջն էսրէ կարդացուելով* ل *մ՚աւելնայ, զոր ․*

كسمك كسلمك · كورمك كورلمك · طوتمق طوتلمق · يازمق يازلمق ·

106\. ت *ով վերջացող մի քանի արմատներու* ت *ն* د *ի կը փոխուի ամէն այն առեն, յորում ձայնաւորի, զոր ․*

كیتمك كیدلمك · ایتمك ایدلمك · ایشتمك ایشیدلمك* · اونتمق اونیدلمق ·

---

* *Երբ արմատ բային վերջի գիրը ձայնաւորի, վերջընթեր գրէն ետքը* ی *մը կաւելնայ՝ եթէ նոյն վերջընթեր գիրն առանձին է ու էսրէ ով ձայնաւորեալ ։*

107. *Եթէ արմատին վերջի գիրը* ل *եղած ըլլայ, արմատին վերջը* ن *մը կաւելնայ, զոր.*

بیلمك بیلنمك . سیلمك سیلنمك . بولمق بولنمق . چالمق چالنمق .

108. *Իսկ եթէ արմատին վերջը ձայնաւորեալ ըլլայ կամ հանգ գիր գտնուի, այն ատեն արմատին վերջը* نل *մասնիկը կը բարդուի, զոր.*

استمك استنلمك . آرامق آرانلمق . اوقومق اوقونلمق . اودهمك اودهنلمك .
دیمك دینلمك .

109. *Երբեմն չէզոք բայերն ալ ներգործականաբար առնելով կրաւորական կըլլան, զոր.*

ایكمك اینلمك . كلمك كلنمك . قاچمق قاچلمق . چیقمق چیقلمق .

110. *Անցողական բայերն ալ կրաւորական կըլլան, երբ նոյնպէս արմատին վերջն էսրէ կարդացուելով* ل *մ՚աւելնայ. այս պարագայիս մէջ արմատին վերջի* ت *ն* د *ի կը փոխուի. այսպէս կըլլայ նաև ամէն այն ատեն, յորում նոյն* ت *ն ձայնաւորի, զոր.*

كزدرمك كزدرلمك . قاچرمق قاچرلمق . سوكدرمك سوكدرلمك .
ایشلتمك ایشلدلمك . اوزاتمق اوزادلمق . قوپارتمق قوپاردلمق .

111. *Ներգործական բայերը կրաւորական չէզոք կըլլան՝ երբ արմատին վերջն էսրէ կարդացուելով* ن *կամ* ش *մ՚աւելնայ, զոր.*

كورمك كورنمك . طاقمق طاقنمق . بورمق بورشمق . صاومق صاوشمق .

112. *Երբեմն չէզոք բայերն ալ նոյն մասնիկներն առնելով կրաւորական չէզոքի միտք կըմբռնուին.*

چكمك چكنمك . قاچمق قاچنمق . كیرمك كیرشمك .

115. Արմատին վերջը միայն ن առնելով կրաւորական չէզոք կը լինին այն աններեւոյթներն, որոնց արմատին վերջը ձայնաւորեալ է կամ հանգ գիր կը գտնուի, զոր .

بسلمك بسلنمك ・ آرامق آرانمق ・ اوقومق اوقونمق ・ اودەمك اودنمك ・ آجيق آجنق ・

116. Շատ անգամ ածականներէ այլ և այլ բայեր կը կազմուին՝ իրենց վերջն ուսթունով ձայնաւորեալ ل կամ لا, اش ,لن ,لت մասնիկներն առնելով, որոնցմէ ل կամ لا ներգործական, لت անցողական, لن կրաւորական չէզոք, ու اش չէզոք են, ղոր .

پيس پيسلمك ・ قارە قارەلامق ・ تميز تميزلتمك ・ يشيل يشيللنمك ・ تك تكلشمك

117. Ածականներէն ոմանք աւանց այն մասնիկներն ընդունելու՝ լծորդութեան մասնիկ միայն կառնուն, որ ատեն այլ և այլ փոփոխութիւններ կը կրեն, ղոր .

كوشك كوشەمك ・ اوزون اوزامق ・ بيوك بيومك ・ كوچك كوچلمك ・ اوفاق اوفالمق ・ آز آزالمق ・ چوق چوغالمق ・ اق اغارمق ・ قارە قارارمق

118. فعل تعجيل փութացուցիչ բայ կըսուին այն բայերուն, որոնց գործողութիւնը փութանակի կը կատարուի, ասոնք կը կազմուին ويرمك բային օժանդակութեամբը, յորում արմատին վերջն էսրէ կարդալով ی մը կաւելնայ, ղոր .

دونمك دونيويرمك ・ سيلمك سيليويرمك ・ آلمق آليويرمك ・ چيقمق چيقيويرمك ・

119. Արմատին վերջը թէ որ ձայնաւորեալ ըլլայ, կամ հանգ գիր գտնուի, փոխանակ ی ի ي մասնիկը կաւելնայ, բաց ի ی ով վերջաւորող արմատներէն, ղոր .

استمك استييويرمك ・ اودەمك اودەييويرمك ・ اويومق اويوييويرمك ・ بوللامق بوللاييويرمك ・

120. فعل استمراری տեւական բայ կըսուին այն բայերուն, որոնց գործողութիւնք տեւական կերպիւ կը կատարուի. ասոնք կը կազմուին كلمك բային օժանդակութեամբը, յորս մ' արմատին վերջին [illegible] կցորդ ապով ه մը կամ ي նայ, զոր.

دوشمك دوشه كلمك . چكمك چكه كلمك . صورمق صوره كلمك . قالمق قاله كلمك .

121. Արմատին վերջը թէ որ ձայնաւորեալ ըլլայ կամ հանգ գիր գտնուի, յաւելական ه էն առաջ ى մ'ալ կաւելնայ՝ բայց ի ى ով վերջաւորող արմատներէն, զոր.

سويلمك سويليه كلمك . اوفلمك اوفليه كلمك . اوقومق اوقويه كلمك . اوزامق اوزايه كلمك .

122. فعل اقتداری կարողական բայերը بيلمك օժանդակով կը շինուին. ասոր օժանդակը կը դրուի արմատէն ետքը՝ պայմանաւ որ արմատին վերջին [illegible] կցորդ-ապով հանգ ه մ'աւելնայ, զոր.

ويرمك ويره بيلمك . كلمك كله بيلمك . طورمق طوره بيلمك . صايمق صايه بيلمك .

123. Թէ որ արմատին վերջը ձայնաւորեալ ըլլայ կամ հանգ գիր գտնուի, յաւելական ه էն առաջ ى մը կաւելնայ՝ բայց ի ى ով վերջաւոր արմատներէն, զոր.

سويلمك سويليه بيلمك . اغلامق اغلايه بيلمك . اوقومق اوقويه بيلمك . اودهمك اودهيه بيلمك .

124. ادات منفی բացասական մասնիկն է ما, որ արմատին ու ըմբողութեան մէջ տեղ կը գտնուի, զոր.

كيتمك كيتمامك . سونمك سونمامك . اغلاتمق اغلاتمامق . اوزاتدرمق اوزاتدرمامق .

125. Կարողական բայերու بيلمك օժանդակը բացասականի մէջ կը ջնջուի, զոր.

كوره بيلمك كوره مامك . آله بيلمك آله مامق . سويله بيلمك
سويله مامك . اغلايه بيلمك اغلايه مامق . اوده يه بيلمك اوده يه مامك
اوقويه بيلمك اوقويه مامق . اريه بيلمك اريه مامك .

126. Գիտնալ որ բայերուն ունին ذات դէմք, عدد թիւ, زمان ժամանակ և صيغه եղանակ :

127. Դէմքը գործողութեան տէրը կը ցուցնէ . ուստի դէմքն երեք է, 1— متكلم Ա. դէմք . 2— مخاطب Բ. դէմք . 3— غائب Գ. դէմք :

128. Թիւը կը ցուցնէ թէ գործողութեան տէրը մէկ կամ աւելի է . ուստի թիւն երկու է, 1— مفرد եզակի . 2— جمع յոգնակի :

129. Ժամանակը կը ցուցնէ թէ, գործողութիւնն ինչ ժամանակի մէջ կը կատարուի . ուստի ժամանակն երեք է, 1— ماضى անցեալ . 2— حال ներկայ . 3— مستقبل ապառնի :

130. Եղանակը կը ցուցնէ թէ, գործողութիւնն ինչ եղանակաւ կը կատարուի . ուստի եղանակը վեց է, 1— امر հրամայական . 2— اخبارى սահմանական . 3— التزامى ըղձական . 4— وجوبى պարտական . 5— شرطى ստորադասական . 6— روايت պատմական :

131. Խափան բայը որ ناقص պակասաւոր է, Հետեւեալ կերպով կը խոնարհի .

—

ԽՈՆԱՐՀՈՒՄՆ ԽԱՓԱՆ ԲԱՅԻ تصريف

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ صيغۀ اخباريه

Ներկ. ժամ. زمان حال

		Յոգնակի جمع		Եզակի مفرد	
Ա. դէմք	متكلم .	Ենք	ايز ز .	Եմ	ايم م
Բ. դէմք	مخاطب .	Էք	سكز .	Ես	سك
Գ. դէմք	غائب .	Են	درلر .	Է	در

Անկ. حكايهٔ حال

ایدم	էի	ایدك	էինք
ایدك	էիր	ایدیکز	էիք
ایدی	էր	ایدیلر	էին

ՊԱՏՄ. ԵՂԱ. صیغهٔ روایت

Ներկ. ժամ. زمان حال

ایمشم	եմ եղեր	ایمشز	ենք եղեր
ایمشسك	ես եղեր	ایمشسکز	էք եղեր
ایمش	է եղեր	ایمشلر	են եղեր

Անկ. حكايهٔ حال

ایدی ایمشم	էի եղեր	ایدی ایمشز	էինք եղեր
ایدی ایمشسك	էիր եղեր	ایدی ایمشسکز	էիք եղեր
ایدی ایمش	էր եղեր	ایدی ایمشلر	էին եղեր

ՍՏՈՐԱ. ԵՂԱ. صیغهٔ شرطیه

Ներկ. ժամ. زمان حال

ایسهم	թէ որ եմ	ایسهك	թէ որ ենք
ایسهك	թէ որ ես	ایسهکز	թէ որ էք
ایسه	թէ որ է	ایسهلر	թէ որ են

Անկ. حكايهٔ حال

ایدی ایسهم	թէ որ էի	ایدی ایسهك	թէ որ էինք
ایدی ایسهك	թէ որ էիր	ایدی ایسهکز	թէ որ էիք
ایدی ایسه	թէ որ էր	ایدی ایسهلر	թէ որ էին

Պատմ. Ներկ. حال روایت

ایمش ایسهم	թէ որ եմ եղեր	ایمش ایسهك	թէ որ ենք եղեր
ایمش ایسهك	թէ որ ես եղեր	ایمش ایسهکز	թէ որ էք եղեր
ایمش ایسه	թէ որ է եղեր	ایمش ایسهلر	թէ որ են եղեր

Անկ. حكايهٔ حال

Թէ որ էի եղեր	ایدی ایمش ایسه‌م
Թէ որ էիր եղեր	ایدی ایمش ایسه‌ك
Թէ որ էր եղեր	ایدی ایمش ایسه
Թէ որ էինք եղեր	ایدی ایمش ایسه‌ك
Թէ որ էիք եղեր	ایدی ایمش ایسه‌كز
Թէ որ էին եղեր	ایدی ایمش ایسه‌لر

---

132. ԽՈՆԱՐՀՈՒՄՆ ԺԽՏԱԿԱՆ ԲԱՅԻ تصريف

ՀՐԱՄ. ԵՂԱՆ. صيغهٔ امر

Ներկ. Որոշ. حال

սիրեցէք	سويكز	·	սիրէ	سو
թող սիրեն	سوسونلر	·	թող սիրէ	سوسون

ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱՆ. صيغهٔ اخباريه

Ներկ. Ժամ. زمان حال

Ներկ. Անորոշ مضارع*

կը սիրենք	سورز	·	կը սիրեմ	سورم
կը սիրէք	سورسكز	·	կը սիրես	سورسك
կը սիրեն	سورلر	·	կը սիրէ	سور

Անկ. Անորոշ حكايهٔ مضارع

կը սիրէինք	سور ايدك	·	կը սիրէի	سور ايدم
կը սիրէիք	سور ايديكز	·	կը սիրէիր	سور ايدك
կը սիրէին	سور ايديلر	·	կը սիրէր	سور ايدى

Ներկ. Որոշ. حال

կը սիրենք	سوه‌يورز	·	կը սիրեմ	سوه‌يورم
կը սիրէք	سوه‌يورسكز	·	կը սիրես	سوه‌يورسك
կը սիրեն	سوه‌يورلر	·	կը սիրէ	سوه‌يور

---

* Անորոշ ներկայի ձեւը ներկայ եւ ապառնի ժամանակաց համար անխտիր է, այսինքն՝ թէ՛ ներկայ եւ թէ՛ ապառնի երկու ժամանակներն ալ կը ցուցնէ։

Անկ. Ռուշ. حكايهٔ حال

سوه‌یور ایدم	կը սիրէի	سوه‌یور ایدك	կը սիրէինք
سوه‌یور ایدك	կը սիրէիր	سوه‌یور ایدیکز	կը սիրէիք
سوه‌یور ایدی	կը սիրէր	سوه‌یور ایدیلر	կը սիրէին

ԱՆՑ. ԺԱՄ. زمان ماضى

Կատ. ماضئ شهودى

سودم	սիրեցի	سودك	սիրեցինք
سودك	սիրեցիր	سودیکز	սիրեցիք
سودى	սիրեց	سودیلر	սիրեցին

Անց. Կատ. حكايهٔ ماضئ شهودى

سودى ایدم	սիրած եմ	سودى ایدك	սիրած ենք
سودى ایدك	սիրած ես	سودى ایدیکز	սիրած էք
سودى ایدى	սիրած է	سودى ایدیلر	սիրած են

Հաստատական Անց. ماضئ ثبوتى

سومش ایم	սիրեր եմ	سومش ایز	սիրեր ենք
سومشسك	սիրեր ես	سومشسکز	սիրէր էք
سومش	սիրեր է	سومشلر	սիրեր են

Գերակ. حكايهٔ ماضئ ثبوتى

سومش ایدم	սիրեր էի	سومش ایدك	սիրեր էինք
سومش ایدك	սիրէր էիր	سومش ایدیکز	սիրեր էիք
سومش ایدى	սիրէր էր	سومش ایدیلر	սիրեր էին

ԱՊԱՌ. ԺԱՄ. زمان مستقبل

Ապառ. مستقبل

سوه‌جکم	պիտի սիրեմ	سوه‌جکز	պիտի սիրենք
سوه‌جکسك	պիտի սիրես	سوه‌جکسکز	պիտի սիրէք
سوه‌جك	պիտի սիրէ	سوه‌جکلر	պիտի սիրեն

Անց. Ապառն. حکایهٔ مستقبل

سوه‌جك ایدم	պիտի սիրէի ·	سوه‌جك ایدك	պիտի սիրէինք
سوه‌جك ایدك	պիտի սիրէիր ·	سوه‌جك ایدیکز	պիտի սիրէիք
سوه‌جك ایدی	պիտի սիրէր ·	سوه‌جك ایدیلر	պիտի սիրէին

ԸՂՁ. ԵՂԱ. صیغهٔ التزامیه

Ներկ. Անոր. مضارع

سوه‌یم	սիրեմ ·	سوه‌لم	սիրենք
سوه‌سك	սիրես ·	سوه‌سکز	սիրէք
سوه	սիրէ ·	سوه‌لر	սիրեն

Անց. Անոր. حکایهٔ مضارع

سوه ایدم	սիրէի ·	سوه ایدك	սիրէինք
سوه ایدك	սիրէիր ·	سوه ایدیکز	սիրէիք
سوه ایدی	սիրէր ·	سوه ایدیلر	սիրէին

ՊԻՏ. ԵՂԱ. صیغهٔ وجوبیه

Ներկ. Անոր. مضارع

سومه‌لی ایم	սիրելու եմ ·	سومه‌لی ایز	սիրելու ենք
سومه‌لی سك	սիրելու ես ·	سومه‌لی سکز	սիրելու էք
سومه‌لی	սիրելու է ·	سومه‌لی درلر	սիրելու են

Անց. حکایهٔ مضارع

سومه‌لی ایدم	սիրելու էի ·	سومه‌لی ایدك	սիրելու էինք
سومه‌لی ایدك	սիրելու էիր ·	سومه‌لی ایدیکز	սիրելու էիք
سومه‌لی ایدی	սիրելու էր ·	سومه‌لی ایدیلر	սիրելու էին

ՍՏՈՐԱ. ԵՂԱ. صیغهٔ شرطیه

Սահման. Ներկ. Անոր. مضارع اخباری

سور ایسه‌م	թէ որ սիրեմ կամ թէ որ կը սիրեմ
سور ایسه‌ك	թէ որ սիրես կամ թէ որ կը սիրես

Թէ որ սիրէ կամ Թէ որ կը սիրէ	سور ایسه
Թէ որ սիրենք կամ Թէ որ կը սիրենք	سور ایسه‌ك
Թէ որ սիրէք կամ Թէ որ կը սիրէք	سور ایسه‌کز
Թէ որ սիրեն կամ Թէ որ կը սիրեն	سور ایسه‌لر

Անկ. Ապառ. حکایهٔ مضارع

Թէ որ կը սիրէինք	سورایدی ایسه‌ك ·	Թէ որ կը սիրէի	سورایدی ایسه‌م
Թէ որ կը սիրէիք	سورایدی ایسه‌کز ·	Թէ որ կը սիրէիր	سورایدی ایسه‌ك
Թէ որ կը սիրէին	سورایدی ایسه‌لر ·	Թէ որ կը սիրէր	سورایدی ایسه

Սահման. Ներկ. Որոշ. حال اخباری

Թէ որ կը սիրեմ	سوه‌یور ایسه‌م
Թէ որ կը սիրես	سوه‌یور ایسه‌ك
Թէ որ կը սիրէ	سوه‌یور ایسه
Թէ որ կը սիրենք	سوه‌یور ایسه‌ك
Թէ որ կը սիրէք	سوه‌یور ایسه‌کز
Թէ որ կը սիրեն	سوه‌یور ایسه‌لر

Անկ. Որոշ. حکایهٔ حال

Թէ որ կը սիրէի	سوه‌یور ایدی ایسه‌م
Թէ որ կը սիրէիր	سوه‌یور ایدی ایسه‌ك
Թէ որ կը սիրէր	سوه‌یور ایدی ایسه
Թէ որ կը սիրէինք	سوه‌یور ایدی ایسه‌ك
Թէ որ կը սիրէիք	سوه‌یور ایدی ایسه‌کز
Թէ որ կը սիրէին	سوه‌یور ایدی ایسه‌لر

Կատ. ماضئ شهودی

Թէ որ սիրեցինք	سودی ایسه‌ك ·	Թէ որ սիրեցի	سودی ایسه‌م
Թէ որ սիրեցիք	سودی ایسه‌کز ·	Թէ որ սիրեցիր	سودی ایسه‌ك
Թէ որ սիրեցին	سودی ایسه‌لر ·	Թէ որ սիրեց	سودی ایسه

Անց. Կատ. حکایهٔ ماضئ شهودی

Թէ որ սիրած եմ	سودی ایدی ایسه‌م
Թէ որ սիրած ես	سودی ایدی ایسه‌ك

Թէ որ սիրած է	سودی ایدی ایسه
Թէ որ սիրած էինք	سودی ایدی ایسه‌ك
Թէ որ սիրած էք	سودی ایدی ایسه‌کز
Թէ որ սիրած էին	سودی ایدی ایسه‌لر

Հաստատական Անց. ماضئ ثبوتی

Թէ որ սիրեր ենք	سومش ایسه‌ك ·	Թէ որ սիրեր եմ	سومش ایسه‌م
Թէ որ սիրեր էք	سومش ایسه‌کز ·	Թէ որ սիրեր ես	سومش ایسه‌ك
Թէ որ սիրեր են	سومش ایسه‌لر ·	Թէ որ սիրեր է	سومش ایسه

Պատմակ. حکایهٔ ماضئ ثبوتی

Թէ որ սիրեր էի	سومش ایدی ایسه‌م
Թէ որ սիրեր էիր	سومش ایدی ایسه‌ك
Թէ որ սիրեր էր	سومش ایدی ایسه
Թէ որ սիրեր էինք	سومش ایدی ایسه‌ك
Թէ որ սիրեր էիք	سومش ایدی ایسه‌کز
Թէ որ սիրեր էին	سومش ایدی ایسه‌لر

Ապառ. مستقبل

Թէ որ պիտի սիրեմ	سوه‌جك ایسه‌م
Թէ որ պիտի սիրես	سوه‌جك ایسه‌ك
Թէ որ պիտի սիրէ	سوه‌جك ایسه
Թէ որ պիտի սիրենք	سوه‌جك ایسه‌ك
Թէ որ պիտի սիրէք	سوه‌جك ایسه‌کز
Թէ որ պիտի սիրեն	سوه‌جك ایسه‌لر

Անց. Ապառ. حکایهٔ مستقبل

Թէ որ պիտի սիրէի	سوه‌جك ایدی ایسه‌م
Թէ որ պիտի սիրէիր	سوه‌جك ایدی ایسه‌ك
Թէ որ պիտի սիրէր	سوه‌جك ایدی ایسه
Թէ որ պիտի սիրէինք	سوه‌جك ایدی ایسه‌ك
Թէ որ պիտի սիրէիք	سوه‌جك ایدی ایسه‌کز
Թէ որ պիտի սիրէին	سوه‌جك ایدی ایسه‌لر

Ըղձ. Ներկ. Ա՛որ. مضارع التزامی

سوسهم	Թէ որ սիրեմ · سوسهك	Թէ որ սիրենք
سوسهك	Թէ որ սիրես · سوسهكز	Թէ որ սիրէք
سوسه	Թէ որ սիրէ · سوسهلر	Թէ որ սիրեն

Անց. حكايهٔ مضارع

سوسه ایدم	Թէ որ սիրէի · سوسه ایدك	Թէ որ սիրէինք
سوسه ایدك	Թէ որ սիրէիր · سوسه ایدیكز	Թէ որ սիրէիք
سوسه ایدی	Թէ որ սիրէր · سوسه ایدیلر	Թէ որ սիրէին

Պար. Ներկ. Ա՛որ. مضارع وجوبی

سوملی ایسهم	Թէ որ սիրելու եմ · سوملی ایسهك	Թէ որ սիրելու ենք
سوملی ایسهك	Թէ որ սիրելու ես · سوملی ایسهكز	Թէ որ սիրելու էք
سوملی ایسه	Թէ որ սիրելու է · سوملی ایسهلر	Թէ որ սիրելու են

Անց. حكايهٔ مضارع

سوملی ایدی ایسهم	Թէ որ սիրելու էի
سوملی ایدی ایسهك	Թէ որ սիրելու էիր
سوملی ایدی ایسه	Թէ որ սիրելու էր
سوملی ایدی ایسهك	Թէ որ սիրելու էինք
سوملی ایدی ایسهكز	Թէ որ սիրելու էիք
سوملی ایدی ایسهلر	Թէ որ սիրելու էին

—

133. Աներեւոյթէն կը կազմուի Հրամ. Եզ. Բ. դէմքը՝ աներեւոյթին ըծորդութիւնը ջնջելով, որ կըլլայ նաև Արմատ բայի (91), զոր.

سومك ـ سو . قالمق ـ قال .

Ասոնց Յոգնակին կը կազմուի եզակիին վերջն ւսրէ կապելով և ·ը՝ ձայնին աւելցնելով, զոր.

سو ـ سویكز . قال ـ قالكز .

Թէ որ արմատին վերջը ձայնաւոր գիր ըլլայ, հոն ه մ՚ալ կաւելնայ, զոր.

ایشلمك ـ ایشله · استمك ـ استه ·

Համր գրով վերջաւորեալ Հրամայականներու Յոգնակին կը կազմուի՝ Եզակիին վերջը یكز մասնիկն աւելնալով, որ ատեն յաւելական ه ն կը ջնջուի, զոր.

اغلا ـ اغلایكز · اوقو ـ اوقویكز · اوده ـ اودهیكز · آجی ـ آجییكز ·
استه ـ استیكز ·

134. Արմատ բայէն կը շինուին՝

Ա. Հրամայական Եղանակի Եզակի ու Յոգնակի Գ. Դէմքերը,

Բ. Սահմանական Եղանակի Ներկ. Անորոշը,

Գ. Կատարեալը,

Դ. Հաստատական Անցեալը,

Ե. Ըղձական Եղանակի Ներկ. Անորոշը,

Զ. Պիտական Եղանակի Ներկ. Անորոշը.

135. Ա.— Հրամ. Եղանակի Եզ. ու Յոգ. Գ. Դէմքերը կը կազմուին՝ Արմատ բային վերջը سون և سونلر մասնիկներն աւելնալով, զոր.

سو ـ سوسون · سوسونلر · استه ـ استهسون · استسونلر · اغلا ـ اغلاسون
اغلاسونلر · اوقو ـ اوقوسون · اوقوسونلر · اوده ـ اودهسون · اودهسونلر ·
آجی ـ آجیسون · آجیسونلر

136. Բ.— Սահման. Ներկ. Անորոշ Եզ. Գ. Դէմքը կը կազմուի՝ Արմատին վերջը ر մ՚աւելնալով, զոր.

استمك ـ استر · اغلامق ـ اغلار ·

Թէ որ Արմատն անձայնանիշ բաղաձայն գրով մը վերջաւորեալ է, նոյն գիրն ուսթիւն կը կարդացուի, միանգամայն Արմատին վերջն ا մը կաւելնայ՝ եթէ ծանր ձայն ունի, զոր.

دوكمك ـ دوكر · سیلمك ـ سیلر · طالمق ـ طالار · قیرمق ـ قیرار

կարգ մ'Արմատներ ալ կան, որոնց վերջն ուր կը կարդացուի, զոր.

طورمق ـ طورر · كورمك ـ كورر · ويرمك ـ ويرر · اورمق ـ اورر · باغرمق ـ باغیرر · اوتورمق ـ اوتورر

Այսպէս կըլլան նաեւ ըստ հանրական Անցողական բայերը, զոր.

كزدرمك ـ كزدیرر · بكزتمك ـ بكزدر · اغلاتمق ـ اغلادر · كیرلتمك ـ كیرلدر ·

Նոյն վերջաւորող կարգ մ'Արմատներ ալ կան, որոնց վերջն ըլըր կը կարդացուի, որ ر էն առաջ و մ'ալ կ'աւելնայ, զոր.

اولمق ـ اولور · قالمق ـ قالور · بیلمك ـ بیلور · كلمك ـ كلور ·

Կրաւորական, Կրաւորակերպ չէզոք, Ընկերական բայերուն և Գոյական ու Ածականներէ ن ու لش մասնիկներով ածանցեալ բայերուն նոյնպէս Արմատին վերջն ըլըր կը կարդացուի, որ ر էն առաջ و մ'ալ կ'աւելնայ, զոր.

كسلمك ـ كسیلور · صاقنمق ـ صاقینور · سویلشمك ـ سویلشور · سسلنمك ـ سسلنور · تكلشمك ـ تكلشور ·

Ասոնց Յոգնակին կը կազմուի Եզակին վերջը ز մասնիկն առնելով, իսկ միւս Դէմքերը կը կազմուին Եզակի Գ. Դէմքին վերջը բարդուելով Էական բայի Սահման. Ներկային (Համառօտ ձեւ), զոր.

استر ـ استرم · استرسك · استرز · استرسكز · استرلر

137. Գ.— Կատարեալը կը կազմուի Արմատին վերջն առնելով دم , دك , دی , دك կամ دق , دیكز , دیلر մասնիկները, զոր.

سو ـ سودم · سودك · سودی · سودك · سودیكز · سودیلر

بول ـ بولدم · بولدك · بولدی · بولدق · بولدیكز · بولدیلر

138. Գ.—Հաստատական Անց. ի Եզակի Գ. Դէմքը կը կազմուի Արմատին վերջն ունենալով مش մասնիկը, զոր.

سو – سومش · قال – قالمش

Ասոր ալ Յոգնակին կը կազմուի Եզակիին վերջը لر մասնիկն ունենալով, իսկ միւս Դէմքերը կը կազմուին՝ Եզ. Գ. Դէմքին վերջը բարդուելով Էական բայի Սահման. Ներկայն (Համառօտ ձեւ), զոր.

سومش – سومشم · سومشسك · سومشز · سومشسكز · سومشلر

Եզակի ու Յոգնակի Գ. Դէմքերը՝ در Օժանդակով سومشدر, سومشدرلر ալ կրնայ ըլլալ:

139. Ե.—Ըղձ. Ներկ. Անորոշ Եզակի Գ. Դէմքը կը կազմուի Արմատին վերջն էսրէ կարդալով և Համր ه մ՚ աւելցնելով, զոր.

سو – سوه · قال – قاله

Թէ որ Արմատին վերջը ձայնաւորեալ ըլլայ կամ Համր գիր գտնուի բայց ի ی է, ه էն առաջ ی մ՚ալ կաւելնայ, զոր.

استمك – استیه · اغلامق – اغلایه · اوقومق – اوقویه · اوده‌مك – اوده‌یه

Ասոր ալ Յոգնակին կը կազմուի Եզակիին վերջը لر մասնիկը բարդուելով, իսկ միւս Դէմքերը կը կազմուին՝ Էական բայի Սահման. Ներկայն (Համառօտ ձեւ) Եզ. Գ. Դէմքին վերջն ունենալով, բայց ի Ա. Դէմքերէն, որոնք یم և لم մասնիկները կառնուն, զոր.

سوه – سویم · سوه‌سك · سوه‌لم · سوه‌سكز · سوهز

Վերջի գիրը ձայնաւորեալ կամ ا ու ه Համր գրելով վերջաւորեալ Արմատներու یه մասնիկը միայն Եզակի Ա. Դէմքի մէջ կը ջնջուի, զոր.

استیه – استیم · آتلایه – آتلایم · صیویه – صیویم

140. Զ.—Պիտ. Ներկ. Անոր. Եզ. Գ. Դէմքը կը կազմուի Արմատին վերջն աւելնալով لى մասնիկը, զոր.

سو ـ سوملى · قال ـ قاللى

Ասոր ալ Յոգնակին կը կազմուի Եզակին վերջը لر մասնիկն աւելնալով. իսկ միւս Դէմքերը կը կազմուին՝ Եզակի Գ. Դէմքին վերջը բարդելով Էական բայի Սահման. Ներկային (Համառօտ ձեւ), զոր.

سوملى ـ سوملیم · سوملیسك · سوملیز · سوملیسکز · سوملیدرلر

Ասոր Եզակի Գ. Դէմքը՝ در Օժանդակով سوملیدر ալ կրնայ ըլլալ:

141. Ըղձ. Ներկ. Եզակի Գ. Դէմքէն կը շինուին՝

Ա — Սահման. Ներկ. Անցեալը,
Բ — Ապառնի ժամանակը.

142. Ա. — Սահման. Ներկ. Անց. ի Եզ. Գ. Դէմքը կը կազմուի Ըղձ. Ներկ. Եզ. Գ. Դէմքին վերջն աւելնալով یور մասնիկը, զոր.

سوه ـ سوه‌یور · قاچه ـ قاچه‌یور

Ըղձականի այս ձեւի օ՛ն ձայնը շատ անգամ՝ կը կրճատի, ու Արմատին վերջն ալ եօր կը կցուի, զոր.

کله ـ کلیور · اوتوره ـ اوتوریور

Նոյնպէս վերջը ձայնաւորով կամ՝ ձայն գրով վերջաւորեալ Արմատներուն Ըղձականի ه մասնիկը կը ջնջուի, զոր.

استه ـ استیور · اغلایه ـ اغلایور · بالهیه ـ بالهیور · صغویه ـ صغویور · طاشیه ـ طاشیور

Ասոր ալ Յոգնակին կը կազմուի Եզակին վերջը لر մասնիկն աւելնալով. իսկ միւս Դէմքերը կը կազմուին՝ Եզակի Գ.

Գ. Դէմքին վերջը բարձուելով Լծական բայի Սահմանին Ներկայն (Համառօտ ձեւ), զոր.

سوه‌یور · سوه‌یورم · سوه‌یورسك · سوه‌یورز · سوه‌یورسکز · سوه‌یورلر

143. Բ. — *Ապառնի եզակի Գ. Դէմքը կը կազմուի Ըղձ. Ներկ. եզ. Գ. Դէմքին վերջն աւելցնելով* جك *կամ* جق *մասնիկները, զոր.*

سوه — سوه‌جك · اوقویه — اوقویه‌جق

Ասոր ալ Յոգնակին կը կազմուի եզակի Գ. Դէմքին վերջը յ մասնիկին աւելցնելով. իսկ միւս Դէմքերը կը կազմուին եզակի Գ. Դէմքին վերջը բարձուելով Լծական բայի Սահմանին Ներկայն (Համառօտ ձեւ), զոր.

سوه‌جك — سوه‌جکم · سوه‌جکسك · سوه‌جکز · سوه‌جکسکز · سوه‌جکلر
اوقویه‌جق - اوقویه‌جغم · اوقویه‌جقسك · اوقویه‌جغز · اوقویه‌جقسکز · اوقویه‌جقلر

144. *Իւ բաղադրեալ Անկատար՝ իրեն վերաբերող եղանակի ու Ժամանակի եզ. Գ. Դէմքէն ետքը, ինչպէս նաեւ Անցեալ կատարեալը՝ կատարեալի եզ. Գ. Դէմքէն ետքը, իսկ Գերակատարը՝ Հաստատական Անցեալի եզ. Գ. Դէմքէն ետքը Լծական բայի Սահմանին Անկատարն աւելցնելով կը կազմուին, զոր.*

سور	سور ایدم ·	سور ایدك ·	سور ایدی ·
	سور ایدك ·	سور ایدیکز ·	سور ایدیلر ·
سوه‌یور	سوه‌یور ایدم ·	سوه‌یور ایدك ·	سوه‌یور ایدی ·
	سوه‌یور ایدك ·	سوه‌یور ایدیکز ·	سوه‌یور ایدیلر ·
سوه‌جك	سوه‌جك ایدم ·	سوه‌جك ایدك ·	سوه‌جك ایدی ·
	سوه‌جك ایدك ·	سوه‌جك ایدیکز ·	سوه‌جك ایدیلر ·
سوه	سوه ایدم ·	سوه ایدك ·	سوه ایدی ·
	سوه ایدك ·	سوه ایدیکز ·	سوه ایدیلر ·

سوملی	سوملی ایدم ، سوملی ایدك	سوملی ایدك ، سوملی ایدیکز	سوملی ایدی ، سوملی ایدیلر ،
سودی	سودی ایدم ، سودی ایدك	سودی ایدك ، سودی ایدیکز	سودی ایدی ، سودی ایدیلر ،
سومش	سومش ایدم ، سومش ایدك	سومش ایدك ، سومش ایدیکز	سومش ایدی ، سومش ایدیلر ،

145. *Ստորադասականը կը կազմուի ի բաղադրելոյ Եղանակի ու Ժամանակի. Եղ. Գ. Դէմքէն ետքը եկած բայի Սահ. Ներկայն, իսկ Ըղձ. ի Ստորադասականը կը կազմուի արմատին վերջը* سەم ، سەك ، سە ، سەك [illegible] سەق ، سەكز ، سەلر *մասնիկները աւելնալով, զոր.*

سور	سور ایسەم ، سور ایسەك	سور ایسەك ، سور ایسەکز	سور ایسە ، سور ایسەلر ،
سوەیور	سوەیور ایسەم ، سوەیور ایسەك	سوەیور ایسەك ، سوەیور ایسەکز	سوەیور ایسە ، سوەیور ایسەلر ،
سوملی	سوملی ایسەم ، سوملی ایسەك	سوملی ایسەك ، سوملی ایسەکز	سوملی ایسە ، سوملی ایسەلر ،
سودی	سودی ایسەم ، سودی ایسەك	سودی ایسەك ، سودی ایسەکز	سودی ایسە ، سودی ایسەلر ،
سومش	سومش ایسەم ، سومش ایسەك	سومش ایسەك ، سومش ایسەکز	سومش ایسە ، سومش ایسەلر ،
سوەجك	سوەجك ایسەم ، سوەجك ایسەك	سوەجك ایسەك ، سوەجك ایسەکز	سوەجك ایسە ، سوەجك ایسەلر ،

سو — سوسەم ، سوسەك ، سوسە ، سوسەك ، سوسەکز ، سوسەلر

آل — آلسەم ، آلسەك ، آلسە ، آلسەق ، آلسەکز ، آلسەلر

146. *Նոյնպէս Անկատարներու, Գերակատարի ու Անցեալ կատարեալի Ստորադասականները կը կազմուին՝ իրենց Եղ.*

Գ. Դէմքէն ետքը Էական բայի Անց. Ներկայն, խոկ Բղձ. Անկատարի Մաղթականը կը կազմուի՝ Բղձ. Անց. Եղ. Գ. Դէմքէն ետքը Էական բայի Անձնոն. Անկատարին աւելնալով, զոր.

سور { سور ایدی ایسهم · سور ایدی ایسهك · سور ایدی ایسه ·
سور ایدی ایسهك · سور ایدی ایسهکز · سور ایدی ایسهلر ·

سویور { سویور ایدی ایسهم · سویور ایدی ایسهك · سویور ایدی ایسه ·
سویور ایدی ایسهك · سویور ایدی ایسهکز · سویور ایدی ایسهلر ·

سوملی { سوملی ایدی ایسهم · سوملی ایدی ایسهك · سوملی ایدی ایسه ·
سوملی ایدی ایسهك · سوملی ایدی ایسهکز · سوملی ایدی ایسهلر

سودی { سودی ایدی ایسهم · سودی ایدی ایسهك · سودی ایدی ایسه ·
سودی ایدی ایسهك · سودی ایدی ایسهکز · سودی ایدی ایسهلر ·

سومش { سومش ایدی ایسهم · سومش ایدی ایسهك · سومش ایدی ایسه ·
سومش ایدی ایسهك · سومش ایدی ایسهکز · سومش ایدی ایسهلر

سوهجك { سوهجك ایدی ایسهم · سوهجك ایدی ایسهك · سوهجك ایدی ایسه
سوهجك ایدی ایسهك · سوهجك ایدی ایسهکز · سوهجك ایدی ایسهلر

سوسه { سوسه ایدم · سوسه ایدك · سوسه ایدی ·
سوسه ایدك · سوسه ایدیکز · سوسه ایدیلر ·

147. *Բայց ի Հրամ. է խոնարհելու Եղանակ ու Ժամանակ իրենց ամէն ձեւ զերալ մէկտեղ՝* صیغهٔ روایت *Պատմ. Եղանակի կը վերածուին՝ իրենց Եզակի Գ. Դէմքէն ետքը Էական բայի Պատմ. Եղանակի Ներկայն աւելնալով, զոր.*

سور ایمش · سور ایدی ایمش · سور ایسه ایمش · سور ایدی ایسه ایمش ·
سویور ایمش · سویور ایدی ایمش · سویور ایسه ایمش · سویور ایدی ایسه ایمش ·
سودی ایمش · سودی ایدی ایمش · سودی ایسه ایمش · سودی ایدی ایسه ایمش ·
سومش ایمش · سومش ایدی ایمش · سومش ایسه ایمش · سومش ایدی ایسه ایمش ·
سوهجك ایمش · سوهجك ایدی ایمش · سوهجك ایسه ایمش · سوهجك ایدی ایسه ایمش ·

سوملی ایمشم · سوملی ایدی ایمشم · سوملی ایسه ایمشم · سوملی ایدی ایسه ایمشم
سوه ایمشم · سوه ایدی ایمشم · سوسه ایمشم · سوسه ایدی ایمشم ·

148. *Էական բայի Սահման. Անկատարը երբ Օժանդակ գործածուած ատեն համառօտուելով՝ կ'ըլլայ բառ կը նաև* دم ، دك ، دى ، دك *կամ* دق ، دیكز ، دیلر ، *ըստ.*

سوردم · سوردك · سوردى · سوردك · سوردیكز · سوردیلر
آلهجقدم · آلهجقدك · آلهجقدى · آلهجقدق · آلهجقدیكز · آلهجقدیلر

Նաև Ըղձ. Եղանակի մէջ Անցեալին վերջի համր ه*՝ն ու փոխուելով Օժանդակ Անկ. ի* ا *ը չնչուելով կ'ըլլայ բառ կը նաև*

سویدم · سویدك · سویدى · سویدك · سویدیكز · سویدیلر

149. *Էական բայի Պատմ. Եղանակի Ներկայն երբ Օժանդակ գործածուած ատեն համառօտուելով՝ կ'ըլլայ բառ կը նաև* مشم ، مشسك ، مش ، مشز ، مشسكز ، مشلر ، *ըստ.*

سورمشم · سورمشسك · سورمش · سورمشز · سورمشسكز · سورمشلر

150. *Էական բայի Ստոր. Եղանակի Ներկայն երբ Օժանդակ գործածուած ատեն համառօտուելով՝ կ'ըլլայ բառ կը նաև* سهم ، سهك ، سه ، سهك *կամ* سهق ، سهكز ، سهلر ، *ըստ.*

سورسهم · سورسهك · سورسه · سورسهك · سورسهكز · سورسهلر
اولورسهم · اولورسهك · اولورسه · اولورسهق · اولورسهكز · اولورسهلر

---

151. **ԽՈՆԱՐՀՈՒՄՆ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ԲԱՅԻ** تصريف

ՀՐԱ. ԵՂԱ. صیغهٔ امر

Ներկ. Ապառ. حال

سومه	*մի սիրեր*	سومیكز	*մի սիրէք*
سومسون	*թող չսիրէ*	سومسونلر	*թող չսիրեն*

ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱՆԱԿ صيغهٔ اخباريه

Ներկ. ժամ. زمان حال

Ներկ. Անոր. مضارع

չենք սիրեր	سومزز	չեմ սիրեր	سومزم
չէք սիրեր	سومزسكز	չես սիրեր	سومزسك
չեն սիրեր	سومزلر	չսիրեր	سومز

Ներկ. Որոշ. حال

չենք սիրեր	سوميورز	չեմ սիրեր	سوميورم
չէք սիրեր	سوميورسكز	չես սիրեր	سوميورسك
չեն սիրեր	سوميورلر	չսիրեր	سوميور

ԱՆՑ. ԺԱՄ. زمان ماضى

Կատ. ماضئ شهودى

չսիրեցինք	سومدك	չսիրեցի	سومدم
չսիրեցիք	سومديكز	չսիրեցիր	سومدك
չսիրեցին	سومديلر	չսիրեց	سومدى

Հաստատական Անց. ماضئ ثبوتى

չենք սիրեր	سومامشز	չեմ սիրեր	سومامشم
չէք սիրեր	سومامشسكز	չես սիրեր	سومامشسك
չեն սիրեր	سومامشلر	չէ սիրեր	سومامش

ԱՊԱՌ. ԺԱՄ. زمان مستقبل

Ապառ. مستقبل

չպիտի սիրենք	سوميه جكز	չպիտի սիրեմ	سوميه جكم
չպիտի սիրէք	سوميه جكسكز	չպիտի սիրես	سوميه جكسك
չպիտի սիրեն	سوميه جكلر	չպիտի սիրէ	سوميه جك

ԸՂՁ. ԵՂԱ. صيغهٔ التزاميه

Ներկ. Անոր. مضارع

չսիրենք	سوميه لم	չսիրեմ	سوميه يم
չսիրէք	سوميه سكز	չսիրես	سوميه سك
չսիրեն	سوميه لر	չսիրէ	سوميه

ՊԻՏ. ԵՂԱ. صیغهٔ وجوبیه

Ներկ. Անոր. مضارع

չսիրելու ենք	سومامليز	.	չսիրելու եմ	سومامليم
չսիրելու էք	سومامليسكز	.	չսիրելու ես	سومامليسك
չսիրելու են	سومامليدرلر	.	չսիրելու է	سوماملى

152. Բացասական մասնիկն \ ը գլխաւոր բայերու մէջ կը ջնջուի՝ բաց ի Հաստատ. Անցեալէն և Պիտ. Եղանակէն։

153. Հրամ. Եզ. Բ. Դէմքի մէջ բացասական մասնիկն վերջը համզէ ه մը կ'առնէ, որ Յոգնակիի մէջ ى ի կը փոխուի, զոր.

سومه ـ سومیکز . طورمه ـ طورمیکز .

154. Սահման. Ներկ. Անորոշ Եզ. ու Յոգ. Գ. Դէմքերը կը կազմուին՝ բացասական մասնիկին վերջը ز ու لر մասնիկներն աւելնալով, յորում բացասական մասնիկն \ ը կը ջնջուի, զոր.

سومز ـ سومزلر . طورمز ـ طورمزلر .

155. Եզ. ու Յոգ. Ա. Դէմքերը՝ Ժխտական Անորոշին վերջը م և مز մասնիկներն աւելնալով՝ سوم , سومز ալ կրնայ ըլլալ։

156. Սահման. Ներկ. Որոշեալի մէջ Ըղձականի համզէ ه ն կը ջնջուի, որմէ ետքը կու գայ Բացասական և یور մասնիկները, զոր.

سومیورم . سومیورسك . سومیور . سومیورز . سومیورسکز . سومیورلر

157. Ըղձականի ներկայն կը կազմուի՝ Բացասական մասնիկէն ետքը ه մասնիկն աւելնալով, զոր.

سومیهیم . سومیهسك . سومیه . سومیهلم . سومیهسکز . سومیهلر

Եզ. Ա. Դէմքին մէջ վերջինէ ալ ه մասնիկը ջնջուելով կրնայ ըլլալ նաև سومیم ։

158. *Յարաբերական ձեւ ի մէջ Սոսր. Եղանակը նոյն է, ինչ որ էր ժխտական ձեւ ի մէջ։*

---

159. ԽՈՆԱՐՀՈՒՄՆ ԿՐԱՒՈՐԱԿԱՆ ԲԱՅԻ تصریف

ՀՐԱՄ. ԵՂԱՆ. صیغهٔ امر

Ներկ. Որոշ. حال

սիրուեցէ՛ք	سویلکز	*սիրուէ՛*	سول
թո՛ղ սիրուին	سولسونلر	*թո՛ղ սիրուի*	سولسون

ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱՆ. صیغهٔ اخباریه

Ներկ. Ժամ. زمان حال

Ներկ. Անոր. مضارع

կը սիրուինք	سویلورز	*կը սիրուիմ*	سویلورم
կը սիրուիք	سویلورسکز	*կը սիրուիս*	سویلورسك
կը սիրուին	سویلورلر	*կը սիրուի*	سویلور

Ներկ. Որոշ. حال

կը սիրուինք	سویلیورز	*կը սիրուիմ*	سویلیورم
կը սիրուիք	سویلیورسکز	*կը սիրուիս*	سویلیورسك
կը սիրուին	سویلیورلر	*կը սիրուի*	سویلیور

Անց. Ժամ. زمان ماضی

Կատ. ماضئ شهودی

սիրուեցանք	سولدك	*սիրուեցայ*	سولدم
սիրուեցաք	سولدیکز	*սիրուեցար*	سولدك
սիրուեցան	سولدیلر	*սիրուեցաւ*	سولدی

Հաստատական Անց. ماضئ ثبوتی

սիրուեր ենք	سولمشز	*սիրուեր եմ*	سولمشم
սիրուեր էք	سولمشسکز	*սիրուեր ես*	سولمشسك
սիրուեր են	سولمشلر	*սիրուեր է*	سولمش

Ապառ. ժամ. زمان مستقبل

Ապառ. مستقبل

պիտի սիրենք	سوه‌جكز	.	պիտի սիրեմ	سوه‌جكم
պիտի սիրէք	سوه‌جكسكز	.	պիտի սիրես	سوه‌جكسك
պիտի սիրեն	سوه‌جكلر	.	պիտի սիրէ	سوه‌جك

ԸՂՁ. ԵՂԱ. صيغهٔ التزاميه

Ներկ. Անոր. مضارع

սիրենք	سوه‌لم	.	սիրեմ	سوه‌يم
սիրէք	سوه‌سكز	.	սիրես	سوه‌سك
սիրեն	سوه‌لر	.	սիրէ	سوه

ՊԻՏ. ԵՂԱ. صيغهٔ وجوبيه

Ներկ. Անոր. مضارع

սիրելու ենք	سوملیز	.	սիրելու եմ	سوملیم
սիրելու էք	سوملیسكز	.	սիրելու ես	سوملیسك
սիրելու են	سوملیدرلر	.	սիրելու է	سوملی

160. Կրաւորական բայերու Ստորոգականներն ու Բացասական ձեւք նոյն են, ինչ որ էր Ներգործականինը ։

161. Բայերու Հարցական ձեւերը կը կազմուին مى մասնիկաւ. Հրամ. Եղանակը Հարցական ձեւ չունի ։

Հարցական մասնիկը Օժանդակ Էական բայէն առաջ կը գրուի՝ բաց ի ամէն Յոգ. Գ. Դէմքերէն և ամբողջ Կատարեալէն, որոնց ինչպէս նաև ամէն Եզ. Գ. Դէմքերուն վերջը կը գրուի, իսկ Անկատարներու մէջ Օժանդակ Էական բայէն առաջ ։

162. Բայերուն Անցեալ, Ներկայ և Ապառնի ժամանակները Սաստկական Դերբայներ ալ կ'ընդունին. այս ձեւերուն կ'ըսուի صيغهٔ حكايه Պատմողական եղանակ ։

163. *Անցեալը կը կազմուի ի կատ. Յոգ. Ա. Դէմքին վեր-ջը բարձելով Սաստկական Գերունտ անց յօդ-ելը, զոր.*

کوردك ـ کوردیکم . کوردیکك . کوردیکی . کوردیکمز . کوردیککز . کوردکلری

آلدق ـ آلدیغم . آلدیغك . آلدیغی . آلدیغمز . آلدیغکز . آلدقلری

164. *Ներկայն կը կազմուի ի* اولق *Օժանդ. ակ. բայի այն Գեր-ունտ ունակին ձեւ էն. առ որ զ ունտ ելով բային ներկայ ըլլի Ներգոյական Հոլովը, զոր.*

کورمکده { کورمکده اولدیغم . کورمکده اولدیغك . کورمکده اولدیغی .
کورمکده اولدیغمز . کورمکده اولدیغکز . کورمکده اولدقلری .

آلمقده { آلمقده اولدیغم . آلمقده اولدیغك . آلمقده اولدیغی .
آلمقده اولدیغمز . آلمقده اولدیغکز . آلمقده اولدقلری .

165. *Ապառնին կը կազմուի ի Ապառ. Եզ. Գ. Դէմքին վեր-ջը բարձելով Սաստ. Գերունտ անց Յօդ-ելը, զոր.*

کوره جك ـ کوره جکم . کوره جکك . کوره جکی . کوره جکمز . کوره جککز . کوره جکلری

آلەجق ـ آلەجغم . آلەجغك . آلەجغی . آلەجغمز . آلەجغکز . آلەجقلری

166. *Անուն Սաստ. Գերունտ անց Հոլովման պէս կը հո-լովին:*

167. *Այս ձեւերը երբ զ գոյականի մը ածական ըլլան, զե-րունտ անց յօդ-ելը Յարաբերական Գերունտ ան անց կանչ-ւին, զոր.*

کوردیکم .	کوردیکك .	کوردیکی .	(آدم)
کوردیکمز .	کوردیککز .	کوردکلری .	
کورمکده اولدیغم .	کورمکده اولدیغك .	کورمکده اولدیغی .	(قوش)
کورمکده اولدیغمز .	کورمکده اولدیغکز .	کورمکده اولدقلری .	
آلەجغم .	آلەجغك .	آلەجغی .	(اودون)
آلەجغمز .	آلەجغکز .	آلەجقلری .	

168. *Այս ձեւերը չեն հոլովիր, այլ միայն Յարաբերական զերունտ անց Հոլովը զոյգ թեւակ կը մնայ ի, զոր.*

Այն մարդը որմէ զգուշացայ صاقندیغم ادم

Այն կացինը որով փայտ կը կտրեմ اودون كسه‌جكده اولدیغم بالطه

Այն ճամբան ուր պիտի երթամ كیده‌جكم یول

169. Նոյն Գերունդ անուանեալ բայերը այլ և այլ հոլովնե-րով երկու նախադասութիւններ կապել կը կարեն, այս ձե-ւերն կոչուին ի صیغهٔ ربطیه կապակցութեան եղանակ, զոր.

كلدیكم ایچون صاقلندی . سو یلدیكنه نظراً بوله‌جقمش . اوقودقده اولمغله البته اوكرنه‌جكدر . پاره ویره‌جكندن سوندیلر . كلدكده خبر ویر .

170. Եւս բայի են՝ 1 — اسم فعل Ընդունելութիւն. 2 — ماضی Անցեալ Գերունդ. 3 — مصدر Բայանուն. 4 — صفت فعل Բայածական. 5 — اسم مكان Տեղական անուն. 6 — اسم آلت Գործիքի անուն:

171. Ընդունելութիւնք երկու են, اسم فاعل Ընդ. Ներկայ, اسم مفعول Ընդ. Անցեալ:

172. Ընդ. Ներկայն կը կազմուի Արմատ բայից վերջը ان یان մասնիկը բարդելով, զոր.

كیتمك ـ كیدن . طورمق ـ طوران . ویرمك ـ ویرن . آلمق ـ آلان . چكلمك ـ چكیلان . چالنمق ـ چالینان .

173. Թէ որ Արմատին վերջը ձայնաւորով լինի կամ ձայնի գիր գտնուի բայ ի ی է, Արմատէն ետքը ی մը կաւելնայ, զոր.

بسلمك ـ بسلیان . آولامق ـ آولایان . اوقومق ـ اوقویان . دڭرمك ـ دڭریان

174. Ընդ. Անցեալը կը կազմուի ի Ընդ-Ժամանակէս կատա-րական Արմատ բայից վերջը مش մասնիկը բարդելով, զոր.

كسلمك ـ كسلمش . صایلمق ـ صایلمش .

175. Սահմանադրական Ընդ. Անցեալ կը կազմուին կարգ մը ներգործ. Արմատ բայերու վերջը ك կամ ق , مه մաս-նիկները բարդելով, զոր.

كسمك ـ كسك · سيلمك ـ سيلك · باصمق ـ باصق · طوتمق ـ طوتق ·
سوزمك ـ سوزمه · اورمك ـ اورمه · قاورمق ـ قاورمه · اودرمق ـ اودرمه

176. Անցեալ Գերբայը կը կազմուի՝ բուն Հրամայակ. Ներգ. և Չէզ. Արմատ բային վերջը مش մասնիկը բարդուելով, զոր.

ويرمك ـ ويرمش · آلمق ـ آلمش · كلمك ـ كلمش · طورمق ـ طورمش ·

177. Անցեալ Գերբայով կը կազմուին բայերուն բաղադրեալ ժամանակներն ու եղանակները, որոն կ'օժանդակէ اولمق օժանդակ բայը, զոր.

ويرمش اولورم · ويرمش اولەيدم · ويرمش اولەجغم
ويرمش اولەيم · ويرمش اولايم · ويرمش اولدم

178. Մասնաւորապէս Անց. Գերբայ կը կազմուին կարգ մը չէզոք բայեր՝ իրենց Արմատ բայերուն վերջը նախ كين կամ غين, مه մասնիկները բարդուելով, զոր.

سيمك ـ سيمكين · دوشمك ـ دوشكين · طالمق ـ طالغين · طاشمق ـ طاشغين ·
دونمك ـ دونمه ·

179. Բայարմատները կը կազմուին՝ բուն Հրամայակ. Չէզոք Արմատ բային վերջը ش, և Ներգործ. Արմատ բային ش, م մասնիկները բարդուելով, զոր.

كيتمك ـ كيدش · طورمق ـ طورش · سومك ـ سوش · صاتمق ـ صاتش ·
دورمك ـ دورم · يوتمق ـ يودم ·

Թէ որ Արմատին վերջը ձայնաւոր մը ըլլայ կամ հանգ գիր գտնուի՝ բայ ի ی է, արմատէն ետքը ی մ՚ալ կ'աւելնայ, որոնք միայն ش մասնիկը կ'առնուն, զոր.

بسلمك ـ بسليش · اغلامق ـ اغلايش · اوقومق ـ اوقويش · دترەمك ـ دترەيش

180. Մասնաւորապէս Բայարմատ կը կազմուին կարգ մը Արմատ բայերէ՝ իրենց վերջը ندی, ی, كی կամ غی, ك, غين, يد մասնիկները բարդուելով, զոր.

سیلك ـ سیلندی ۰ ایلك ـ ایلندی ۰ قیرمق ـ قیرندی ۰ آقق ـ آقندی ۰
صیقمق ـ صیقندی ۰ قورقق ـ قورقی ۰ طارغمق ـ طارقی ۰ صاپمق ـ صاپی ۰
صاتمق ـ صاتی ۰ ایچمك ـ ایچکی ۰ دویمق ـ دویغی ۰ صورمق ـ صورغی ۰
صارمق ـ صارغی ۰ اصمق ـ اصقی ۰ اسمك ـ استك ۰ دوشدمك ـ دوشك ۰
دیلهمك ـ دیلك ۰ باتمق ـ باتقین ۰ قیرمق ـ قیرغین ۰ اورمق ـ اورغین ۰
کچمك ـ کچید ۰

181. Բայածականք կը կազմուին ընդհանրապէս՝ Ներգ. և Չեզ. Արմատ բայից վերջը جی մասնիկը բարդելով, զոր.

بیچمك ـ بیچیجی ۰ صاتمق ـ صاتیجی ۰ کچمك ـ کچیجی ۰ قوشمق ـ قوشیجی

Թէ որ Արմատին վերջը ձայնաւորեան ըլլայ կամ հանգ գիր գտնուի բայ ի ی է, Արմատէն ետքը ی մ'ալ կ'աւելնայ, զոր.

بسلك ـ بسلییجی ۰ آولامق ـ آولاییجی ۰ اوقومق ـ اوقوییجی ۰
دترهمك ـ دترهییجی ۰

182. Մասնաւորապէս բայածականներ կը կազմուին՝ կարգ մը Արմատ բայերու վերջը كن կամ غن, كين կամ غين, اق, كيج կամ غيج, كاى մասնիկները բարդելով, զոր.

ایشتمك ـ ایشتكن ۰ اوشمك ـ اوشكن ۰ ایصرمق ـ ایصرغن ۰
اونوتمق ـ اونوتغن ۰ چالشمق ـ چالشغن ۰ کسمك ـ کسکین ۰ آزمق ـ آزغین ۰
اویمق ـ اویغین ۰ صالمق ـ صالغین ۰ قاچمق ـ قاچاق ۰ قاپامق ـ قاپاق* ۰
قورومق ـ قوراق ۰ صولامق ـ صولاق ۰ بیلمك ـ بیلکیج ۰ طالمق ـ طالغیج ۰
سومك ـ سوکلی ۰

كيج կամ غيج մասնիկներով կազմուած բայածականները չափազանցութիւն կը ցուցնեն :

---

* اق մասնիկը ձայնաւորով սկսելուն համար Արմատին վերջի համր գիրը կը ջնջուի :

183. Համի գրերով վերջացող կարգ մը Արմատներ ալ կան, որոնց համի գիրը ջնջելով ك մասնիկը կ'աւելնայ, զոր.

بيومك ـ بيوك · چورمك ـ چورك · يورمك ـ يورك ·

184. Համի ى ով վերջացող կարգ մը Արմատներ ալ կան, որոնք մասնիկ մը չեն առներ, զոր.

قورمق ـ قورى · اسكيمك ـ اسكى · اكشيمك ـ اكشى ·

185. Տեղական անուններ կը կազմուին կարգ մը Արմատ բայերու վերջը اق, مق մասնիկները բարդելով, զոր.

ياتمق ـ ياتاق · باتمق ـ باتاق · طورمق ـ طوراق · قيشلامق ـ قيشلاق ·
طوتمق ـ طوتامق · باصمق ـ باصامق · قاچمق ـ قاچامق ·

186. Գործիքի անուններ կը կազմուին կարգ մը Արմատ բայերու վերջը ى կամ غى, كج, مه, كه մասնիկները բարդելով, զոր.

كورمك ـ كوركى · سورمك ـ سوركى · بيلەمك ـ بيلەكى · چالمق ـ چالغى ·
باصمق ـ باصغى · سوزمك ـ سوزكج · قازمق ـ قازمه · سپورمك ـ سپوركه ·

187. Բայերը այլ և այլ մասնիկներ առնելով՝ երկու նախադասութիւններ իրարու կը կապեն, այս մասնիկներն են՝ يجك կամ يجق, نجه, لى, جه, وب, رك կամ رق.

188. يجك կամ يجق և نجه մասնիկներն Արմատ բային վերջը կը բարդուին երբ բառին տեղ. այս բայը իրեն յաջորդող բային ժամանակը կը ցուցնէ:

Ասոնք դէմքով ու թուով անփոփոխ են, աւելի թէ որ ուրոյն Տէր բայ* ունենան, նոյն Տէր բայիի դէմքն ու թիւը կը ցուցնեն. իսկ թէ որ ուրոյն Տէր բայ չունենան՝ յաջորդ բային դէմքն ու թիւը կը ցուցնեն, զոր.

* Տէր բայ կըսուի Գործողութեան տէրը ցուցնող բառին.

كوریجك ــ آلدم · آلدك · آلدی · آلدق · آلدیكز · آلدیلر ·
كوریجك ــ آلورم · آلورسك · آلور · آلورز · آلورسكز آلورلر ·
كوریجك ــ آله‌جغم · آله‌جقسك · آله‌جقدر · آله‌جغز · آله‌جقسكز · آله‌جقدرلر
بولیجق ــ آلدم · آلورم · آله‌جغم ·
بیلنجه ــ آلدم · آلورم · آله‌جغم ·

Այս երկու մասնկանց տարբերութիւնն այն է, որ, առաջինը (جك կամ جق)՝ յաջորդ բային գործողութեան փութով կատարումը կը ցուցնէ :

189. *Թէ որ Արմատին վերջը ձայնաւորաւ ըլլայ կամ ձայնի գիր գտնուի բաց ի* ی *ով վերջաւորեալն, Արմատին վերջը* ی *մ'ալ կաւելնայ, զոր.*

اسمك ــ استیجك ، استیجه · اغلامق ــ اغلایجق ، اغلایجه ·
اویومق ــ اویویجق ، اویویجه · دیلمك ــ دیلیجك ، دیلیجه ·

190. لی *մասնիկն Ըղձ. Եղանակ Եղ. Գ. Դէմքին վերջը կը բարդուի՝ յորժ. ժամ. բառին տեղ, և բայը կատարեալի կամ Հաստատ. Անցեալի նշանակութիւն կուտենայ :*

Ասոնք ալ դէմքով ու թուով անփոփոխ են, սակայն թէ որ ու բային Տէր բայի ունենան՝ նոյն Տէր բայի դէմքն ու թիւը կը ցուցնեն. իսկ թէ որ ու բային Տէր բայի չունենան՝ յաջորդ բային դէմքն ու թիւը կը ցուցնեն, զոր.

كلەلی ــ كورمدم · كورمدك · كورمدی · كورمدك · كورمدیكز · كورمدیلر
آلەلی ــ كیتمدم · كیتمدك · كیتمدی · كیتمدك · كیتمدیكز · كیتمدیلر

191. جه *մասնիկը կատարեալ Յոդ. Ա. Դէմքին վերջը կը բարդուի՝ քանի բառին տեղ. այս բայը իրեն յաջորդ ալ բային ժամանակը կը ցուցնէ.*

Ասոնք ալ դէմքով ու թուով անփոփոխ են, սակայն թէ որ ու բային Տէր բայի ունենան՝ նոյն Տէր բայի դէմքն ու

թիւը կը ցուցնեն. Իսկ թէ, որ ու բային Տէր բայի չունենան՝ յաջորդ բային դէմքն ու թիւը կը ցուցնեն, զոր.

کوردجه — کولرم · کولرسك · کولر · کولرز · کولرسکز · کولرلر
کوردجه — کولدم · کولدك · کولدی · کولدك · کولدیکز · کولدیلر

کوردجه { کولهجکم · کولهجکسك · کولهجکدر
کوردجه { کولهجکز · کولهجکسکز · کولهجکدرلر

192. وب *մասնիկը Արմատին վերջը կը բարդուի Գործ. Հոլովից մասնկան տեղ, որուն եթէ անմիջապէս բայ մը յաջորդէ՝ նոյն բային ժամանակը, եղանակը, դէմքն ու թիւ-ւը կը ցուցնէ, զոր.*

کاوب — کاوب الدی · صوروب — صوروب کیدرز · کسوب — کسوب کیدهجکدر

193. *Միանգամայն թէ որ յաջորդող բայը բացասական է, ինքն ալ բացասականաբար կիմացուի, զոր.*

آلوب — آلوب کیتمدی · کاوب — کلوب صورمم · طوتوب — طوتوب کوتورمیهجکز

194. *Թէ որ Արմատին վերջը ձայնաւորով ըլլայ կամ Հանգ գիր գտնուի՝ բայ ի* ی *էն, Արմատին վերջը* ی *մ'ալ կաւելնայ, զոր.*

اسمك — استیوب · اغلامق — اغلایوب · اوقومق — اوقویوب · بیلهمك — بیلهیوب

195. رك *կամ* رق *մասնիկը Ըղձ. Ներկայ Եզ. Գ. Դէմքի վերջը կը բարդուի Գործ. Հոլովից մասնկան տեղ, որուն եթէ անմիջապէս բայ մը յաջորդէ, կը ցուցնէ թէ երկրորդին գործողութիւնը առաջնոյն գործողութեան հետ միասին կը կատարուի, զոր.*

دوشینهرك — دوشینهرك کیتمك · طوتهرق — طوتهرق کزدرمك ·

Ե· جر ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ*

196. *Նախադրութիւն կըսուի այն բառերուն , որոնք հոլովեալ բառերուն պարագայ այնպէս կը ցուցնեն , և այլ և այլ հոլովներով խնդիր կառնուն ։*

Թուրքերէն նախադրութիւններն են՝

ایچون	համար	·	بونك ایچون
دك	մինչև ի	·	اوهدك
دكين	ց	·	كانجيه دكين
ایله	ընդ	·	کدی ایله
طولایی	համար , առթիւ	·	حربدن طولایی
باقین	մօտ	·	طاغه باقین
بری یا برو	հետէ	·	اوچ کوندن برو
بیله	մեկտեղ	·	قرنداشله بیله
قارشو	դէմ	·	سکا قارشو
سز	առանց	·	صوسز
سزین		·	کیمکسزین
اوتوری	վրայօք	·	بندن اوتوری
بشقه	ի զատ	·	طاشدن بشقه
اوزكه		·	سندن اوزكه
کوره	ըստ , համեմատ	·	آنلره کوره
طوغری	դէպ ի	·	دکزه طوغری

* *Նախադրութիւններն ամէն լեզուի մէջ իրենց խնդիրէն առաջ կը դրուին և այս պատճառաւ այս անունով* (**Նախադրութիւն**) *կը յորջորջուին · այլ Թուրքերէն լեզուի մէջ առնք իրենց խնդիրէն ետքը կը դրուին , այսու հանդերձ Ուսանողաց հասկացողութիւնը չշփոթելու համար այս անունն անփոփոխ պահել յարմար է՝ քան թէ* **յետադրութիւն** *և այլն ըսել ։*

كبی	[illegible]	یاز كبی
جلین		سزجلین
صكره	[illegible]	الدقدن صكره
طشاری	[illegible]	اوبدن طشاری
ایچری	[illegible]	دیوردن ایچری
یوقاری	[illegible]	بوقشدن یوقاری
آشاغی	[illegible]	آغاجدن آشاغی
ایلرو	[illegible]	بزدن ایلرو
كیرو	[illegible]	بو كوندن كیرو
برابر	[illegible]	طبراقله برابر
كیزلو	[illegible]	سندن كیزلو
اوزره	[illegible]	كالمك اوزره
اوزرینه	[illegible]	بونك اوزرینه
اوستنده		طاشك اوستنده
آلتنده	[illegible]	قنادك آلتنده
ایچنده	[illegible]	صندیغك ایچنده
اورتهسنده	[illegible]	دكزك اورتهسنده
آرهسنده		چیچكلر آرهسنده
یاننده	[illegible]	قیونك یاننده
قتنده	[illegible]	اوروپالولر قتنده
اوكنده	[illegible]	باباسنك اوكنده
آردنده	[illegible]	كمینك آردنده
آرقهسنده		چوپانك آرقهسنده
یرینه	[illegible]	اتمك یرینه
یرده		كیدوجك یرده

Զ· حال ՄԱԿԲԱՅ

197. Մակբայ կըսուի այն բառերուն , որոնք բային մը գործողութեան պարագաները , այսինքն ինչ կերպիւ , ուր , երբ և այլ հանգամանքը կը ցուցնեն :

Թուրքերէն լեզուի Մակբայներն են՝

نصل	ինչպէս	·	نصل آلدی
نیچون	վասն էր	·	نیچون کیده‌یم
کیزلو	գաղտ	·	کیزلی باقیور
یالیکز	առանձին	·	یالیکز قالمش
صوص	լուռ՝	·	صوص اوتور
هیچ	բնաւ	·	هیچ سویلمز
یواش	ատկաւ , յամր	·	یواش کیتلی
چابك	արագ	·	چابك اوقو
تیز	վաղ	·	تیز کلسون
آنجق	հազիւ . և եթ	·	انجق یتشدم
بردن بره	յանկարծ	·	بردن بره دوشدی
پك	խիստ . յոյժ	·	پك اوردی
هیچ دکلسه	գոնէ	·	هیچ دکلسه اوتوره‌یم
صایکه	գրեթէ	·	صایکه آلدم
یاقینده	քիչ ատենէն	·	یاقنده کله‌جکلر
ینه	միւսանգամ , դարձեալ	·	ینه باشلادی
ده	ևս , նաև	·	بنده بیلورم
بیله	մինչև անգամ	·	صو بیله صیزمز
کرچکدن	յիրաւի , ստուգիւ	·	کرچکدن خسته در
دوزیه	շարունակ	·	دوزیه سویلمه
طوغریسی	շիտակը	·	طوغریسی طانیم
بلکه	թերևս	·	بلکه کلورلر

او دكلدر .	ոչ	دكل
بوقدر .		بوق
نه كوردم نه ده بيلورم .		نه
اوت قيرلدى .	այո	اوت
قنده در .	ուր	قنده
نره يه كيتدى .		نره
شوراده در .	այսր	شوراده
بوراده اوللى .	այդր	بوراده
اوراده اوتور .	անդր	اوراده
اوته برى طولاشدى .	անդի ասդի	اوته برى
طشارى چيقدى .	արտաքս	طشارى
ايچرى كيردى .	ի ներքս	ايچرى
يوقارى چيقجق .	ի վեր	يوقارى
آشاغى اينجه .	ի վայր	آشاغى
كيرو طور .	յետս	كيرو
ايلرو كچملى .	յառաջ	ايلرو
ايلكن سويلدم .	յառաջագոյն	ايلكن
ايلرو اكلاتدى .		ايلرى
شمدى كلدى .	Հիմա	شمدى
شمدى يه دكين كورمامش ايدم .	ցարդ	شمدى يه دكين
صباح كلورسه .	յառաւօտու	صباح
كوندزين بيرم .	ցերեկը	كوندزين
كيجه كلمدى .	ի գիշերի	كيجه
قيشين قاله جقدر .	ամառը	قيشين
يازين كيده جكدر .	ձմեռը	يازين
كوندن كونه بيو يورلر .	օր ըստ օրէ	كوندن كونه
بو كون كله جكدر .	այսօր	بو كون
بو كونكى كون طوغدى .	այսօրուան օրս	بو كونكى كون
دون كلمديكز .	երէկին	دون
يارين ويررم .	վաղը	يارين

صکره	յետոյ ·	صکره سویلرسکز
اشته	ահա ·	اشته کلدی
ایر ، ایرکن	կանուխ ·	ایراو باندی ، ایرکن کل
کیج	ուշ ·	کیج قالە
چوقدن	շատոնց ·	چوقدن بیلور ایدك
ایکن	մինչ ·	سویلر ایکن
دها	դեռ , ևս ·	دها کلمدی ، دها ایچسونمی
آنق	այլևս ·	آنق ایچمم
قچان	իրրև ·	قچان کوردی
دمین	պահիկ մը յառաջ ·	دمین سویلدم
آره صره	ատեն ատեն ·	آره صره کورینور

198. Ասոնցմէ ի զատ ամէն կարգի Ածականներ Մակբայաբար կ'իմացուին՝ երբ ուղղակի բայի մը վերաբերին, զոր·

چوق	շատ ·	چوق چالیشور
ایو	լաւ ·	ایو کوردی

199. Թուրք. լեզուի մէջ պակասող Մակբայներու տեղ ընդհանրապէս Արաբ. և Պարս. բառեր կը գործածուին, զոր·

وقتیله	ժամանակաւ ·	وقتیله کلور ایدم
بعضا	երբեմն ·	بعضا کوریشورم
ذاتا	արդէն ·	ذاتا تنبلدر
حالا	դեռ ·	حالا بوراده در
درحال	իսկոյն ·	درحال خبر ویردم
درعقب	անմիջապէս ·	درعقب ایچ
هنوز	տակաւին , այն մին ·	هنوز آلمدی ، هنوز اوتوردم
شاید	գուցէ ·	شاید کورر ایسەم
کاه	մերթ ·	کاه کیدر کاه کلور

Ի. عطف ՇԱՂԿԱՊ

200. Շաղկապ կըսուի այն բառերուն, որոնք միկէն ա-ւելի բառեր կամ խօսքեր իրարու կը կապեն :

Թուրք. լեզուի Շաղկապներն են՝

كرك . Թէ — كرك او كرك سز
ايسه ده . Թէպէտ ... բայց — كلدی ايسه ده بكلمدی
اعدی . Արդ — اخشام اولدی اعدی یا تالم
ايسه . Իսկ . Թէ որ — بن ايسه هيچ كورمدم , كلور ايسه سويلرم
يوقسه . Ապա թէ ոչ — اوقو يوقسه كتابی قابا
نته كم . Որպէս — آجلق انسانی اولدیرر نته كم آجلقدن اولان اولمشدر
يا . Կամ — يا كول يا آغلا
ياخود . Եւ կամ — كيدر ايكن بكا اوغرا ياخود بن سكا اوغرايم
كويا كه . Իբր թէ, որպէս թէ — سو ينيور كويا كه قورتلدی
ايكن . Մինչդեռ — بيلمز ايكن بيلورم دير

201. Թուրք. լեզուի մէջ պակասող Շաղկապներուն տեղ Արաբ. և Պարս. Շաղկապներն ալ կը գործածուին, զոր.

و . Եւ — صو و آتش
لكن . Սակայն — بيلم لكن اوكرنمك استرم
اما . Բայց — آلمق استر اما پارەسی يوقدر
يعنی . Այսինքն — وفات ايتدی يعنی اولدی
كه . Որպէս զի , Թէ — صورەيم كه اوكرنەيم . صور كه نرەليدر
نصلكه . Ինչպէս որ — بوراده بكلدم نصلكه سوز ويرمش ايدم
اكر . Թէ որ — اكر كوررسەم سويلرم
چونكه . Որովհետեւ — بكلمە چونكه كلەميەجكم

Ը· ԳԼ՝ ՁԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

202. *Ձայնարկութիւն կըսուի այն բառերուն, որոնք կիրք կը յայտնեն :*

Թուրք· լեզուի Ձայնարկութիւններն են՝

آ		آ قیزم ·
ای	*ա՛յ*	ای قرنداش ·
یا		یا الله ·
اشته	*ահա՛ւասիկ*	اشته بوراده ·
کاشکی	*երնէ՛ թէ*	کاشکی کیده ایدم ·
هایدی	*օ՛ն*	هایدی اوقویه‌لم ·
آه	*ո՛հ*	آه اولادمی بر دها کوریدم ·
اه	*հերի՛ք*	اه یتر اولدی ·
واه	*եղո՛ւկ, աւա՛ղ*	واه چالشدیغم بوشه کیتدی ·
یازق	*ափսո՛ս*	یازق امکمه ·
اوه	*օ՛խ*	اوه نه کوزل قوقیور ·
آخ	*ա՛հ*	آخ المه چکمدی ·
وای	*վա՛հ*	وای باشمه ·
هله	*միանգամ՝*	هله کلسون ·
اوف	*էօ՛ֆ*	اوف کیت ·

مفتاح لسان عثمانى

ԲԱՆԱԼԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԳԻՐՔ Բ.

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ* ԱՐԱԲ. ԼԵԶՈՒԻ

1. Արաբերէն լեզուի բառերը եօթն տեսակ են, Ա. — فعل Բայ. Բ. — موصوف Գոյական. Գ. — ضمير Դերանուն. Դ. — جر Նախադրութիւն. Ե. — حال Մակբայ. Զ. — عطف Շաղկապ. Է. — ندا Ձայնարկութիւն:

- Ա. فعل ԲԱՅ

2. Բայը երեք գլխաւոր բաժանումներ ունի, որք կըսուին 1 — ذات فعل Գլխաւոր բայ. 2 — مصدر Աներևոյթ. 3 — فرع فعل Ճիւղ բայ (ածանցեալ):

1. — ԳԼԽԱՒՈՐ ԲԱՅ

3. Արաբերէն Գլխաւոր բայերը Օսմ. լեզուի մէջ չեն

---

* Դասագրքիս պարունակած կանոնները միայն Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Արաբերէն բառերուն կը վերաբերին. հետևաբար Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Արաբերէն լեզուի քերականութիւնը հասկընալ պէտք է:

գործածուիր*. սակայն գիտնալ պէտք է որ, ինչպէս բայերուն եղանակները, ժամանակները, թիւերն ու դէմքերը, նոյնպէս ալ Անուններուն սեռերն ու Եզր Բայերը՝ فعل ماضى مفرد مذكر غائب (որ կատարեալ եղանակի սահմանական երրորդ դէմքն է) կաժանցյին, հետեւաբար Արաբերէն բայերուն կառ. Արա. Եզ. Գ. Դէմքը հարկ է ճանչնալ:

4. Բայերը կամ ثلاثى եռատառ են և կամ رباعى քառատառ են: Թէ եռատառ և թէ քառատառ կամ مجرد առանձին կը լինին և կամ مزيد فيه յաւելական:

Ուստի Արաբ. բայերը այս բաժանմամբ չորս տեսակ են. Ա. — ثلاثى مجرد Եռատառ առանձին. Բ. — رباعى مجرد Քառատառ առանձին. Գ. — ثلاثى مزيد فيه Եռատառ յաւելական. Դ. — رباعى مزيد فيه Քառատառ յաւելական:

Ա. — Եռատառ առանձին

5. Եռատառ առանձին կըսուի այն բայերուն, որոց مادهٔ اصليه Արմատն, այսինքն կատարեալ եղանակի սահմանական երրորդ դէմքը երեք արմատական գիրէ կը բաղկանայ ու յաւելական գիր չունի, զոր.

Գեղեցկացաւ حَسُنَ . Գիտցաւ عَلِمَ . Բացաւ فَتَحَ

Բ. — Քառատառ առանձին

6. Քառատառ առանձին կըսուի այն բայերուն, որոց Արմատն, այսինքն կատարեալ եղանակի սահմանական երրորդ դէմքը չորս արմատական գիրէ կը բաղկանայ ու յաւելական գիր չունի, զոր.

Ցնցեց زَلْزَلَ . Գլորեց دَحْرَجَ . Թարգմանեց تَرْجَمَ

Գ. — Եռատառ յաւելական

7. Եռատառ յաւելական կըսուի այն բայերուն, որոց Ար-

* Օսմանեան լեզուի մէջ Արաբ. բայերուն աներեւոյթները միայն կը գործածուին Թուրք. դիմաւոր օժանդակներով:

մատն, այսինքն կատարեալ անցեալին եղանակի երրորդ դէմքը երեք արմատական գրերէ կը բաղկանայ, և առաջին յաւելական գիր ալ ունի, զոր.

Բաժանեցաւ. انقسم · Շարժեց. حرك · Իմացուց. اخبر

Դ. — Քառագիր յաւելական

8. Քառագիր յաւելական կ'ըսուի այն բայերուն, որոց Արմատն, այսինքն կատարեալ անցեալին եղանակի երրորդ դէմքը չորս արմատական գրերէ կը բաղկանայ, և առաջին յաւելական գիր ալ ունի, զոր.

Յոյժ քարշնեցաւ. اقشعر · Թերադրեցաւ. توسوس

Ձեւ وزن

9. Արաբերէն բառերուն կազմութիւնը ճանչնալու համար հետեւեալ դիւրագոյն և հետաքրքրական եղանակն հնարուած է:

Որ և է բառի մը կազմութիւնն այսինքն ունեցած ձեւը ճանչնալու համար՝ փոխանակ նոյն բառի արմատական ու յաւելական գրերը. գրանիշերն ու կրկնակը յիշելու, այսինքն օրինակի աղագաւ جَرَّ արմատական բառին կազմութիւնը ճանչնալու համար փոխանակ ըսելու՝ « جَرَّ բառը կազմուած է երեք արմատական գրերով, որոց առաջինն ֆեթհով ձայնաւորուած է », կ'ըսուի « جَرَّ բառը فَعَلَ ձեւն ունի». Նոյնպէս օրինակի աղագաւ جَرِيّ յաւելական բառին կազմութիւնը ճանչնալու համար փոխանակ ըսելու՝ « جَرِيّ բառը կազմուած է երեք արմատական և վերջաւորեալ մէկ յաւելական ي գրերով, որոց առաջինն ֆեթհով և երկրորդն քեսրով ձայնաւորուած, ու յաւելական ي գիրն ալ կրկնակ առած է » կ'ըսուի « جَرِيّ բառը فَعِلِيّ ձեւն ունի»:

Այնպէս որ ف , ع , ل գրերն իւրաքանչիւր եռատառ բառի արմատական գրերու տեղ դրուած են՝ ամենայնի բառին մէջ գտնուած կրկնակներն և , եթէ կան , յաւելական գրերն ու կրկնակը՝ այն ف , ع , ل գրերուն վրայ կաւելնան , որպէս կազմուած բառը նոյն ամենայնի բառին ձևն եղած կը լինի, զոր .

بدل արմատական բառին ձևն է فعل

تبديل յաւելական » » تفعيل

تبدل » » » تفعل

مبادله » » » مفاعله

Նոյնպէս حكم արմատական բառին ձևն է فعل և

استحكام ، محاكمه ، تحكيم ، محكم ، حكام ، محكمه ، محكوم ، حاكم

յաւելական բառերուն ձևերն են

استفعال ، مفاعله ، تفعيل ، مفعل ، فعال ، مفعله ، مفعول ، فاعل .

Նմանապէս ո՛ր և է բառ մ'որ ինչ կամ' այն ինչ صيغه եղանակի վերածելու համար , այսինքն օրինակի աղագաւ طلب աներեւոյթէն ընդ . Անցեալ ածանցելու համար , որ կըլլայ مطلوب , փոխանակ ըսելու՝ « արմատական գրերուն սկիզբը م մ'եւ երկրորդ գրէն ետքը و մ'աւելցնելով՝ ըր. խօսելով ու երկրորդ արմատական գրին էօթրէով կարդալու է» , կըսուի՝ «طلب բառին ընդունելութիւն Անցեալը مفعول ձևն ունի» , որովհետև طلب արմատական բառը مفعول ձևն առնելով՝ անշուշտ مطلوب բառը կը դառնայ . Նոյնպէս ալ օրինակի աղագաւ حركت չէզոք բային ներգործականն ունենալու համար , որ կըլլայ تحريك , փոխանակ ըսելու՝ «վերջի յաւելական ت գիրը ջնջելէ ետքը երեք ար-

մատական գրերն սկիզբը ت մը, և երկրորդ արմատական գրէն ետքը ي մ'ալ երկնելով՝ ت՛ն խաժելով, ու երկրորդ արմատական գրին ալ եւեալ կարդալը է», կամ ի «حَرَّكَ» չեզոք բայը ներգործական ընելու համար تَفعِيل ձևոյն ներա-ծելու է», որովհետև حَرَّكَ բառը تَفعِيل ձևոյն առնելով անշուշտ تَحرِيك բառը կը գոյանայ։

ف, ع, ل գրերէն՝ որք իւրաքանչիւր եռագիր բառի ար-մատական գրերը տեղ կոչուին, فاء الفعل ը (فعل ձևուն ف գիրը) կամ համառօտակէս فاء այսինքն ف գիրը՝ սահմա-նելի բառին առաջին արմատական գիրը կը ցուցնէ. عين الفعل ը (فعل ձևուն ع գիրը) կամ համառօտակէս عين այսինքն ع գիրը՝ սահմանելի բառին երկրորդ արմատական գիրը կը ցուցնէ. لام الفعل ը (فعل ձևուն ل գիրը) կամ համառօտա-կէս لام այսինքն ل գիրը՝ սահմանելի բառին երրորդ արմա-տական գիրը կը ցուցնէ, ինչպէս خلق, خالق, مخلوق բա-ռերուն ֆային տեղին բռնելով خ, այնին տեղին բռնելով ل, լամին տեղին բռնելով ق գրերը կը համարուին։

Արաբերէն Արմատ բառերը՝ ثلاثی Եռագիր, رباعی Քառագիր և خماسی Հնգագիր կրնան ըլլալ. միայնչեայ ձևը եռագիր բա-ռերու համար է։

Քառագիրներու համար فعلل ձևը կը գործածուի, որուն առաջին գիրը فاء الفعل, երկրորդը عين الفعل, երրորդը لام الفعل اولى, չորրորդը لام الفعل ثانیه կը կոչուին, ինչպէս عسكر բառին ֆային տեղին բռնելով ع, այնին տեղին բռնելով س, լամին տեղին առաջին բռնելով ك ու լամին տեղին երկրորդէն բռնելով ر գրերը կը համարու-ուին, և այն բառին ձևն է فَعلَل։

Իսկ Հնգագիրներու համար ալ فعلّل ձևը կը գործածուի, որուն առաջին գիրը فاء الفعل, երկրորդը عين الفعل, երրորդը لام الفعل اولى, չորրորդը لام الفعل ثانیه ու հինգերորդը

յաւելով մինչև կամ հինգ տառին سفرجل որպէս, ինչ տառ կրկնած لام الفعل بالمد և կամ, ر յաւելեալ մէկը կամ, ف յաւելեալ մէկ կամ այս, س գրերը ل յաւելեալ մէկ կամ ու ج յաւելեալ մէկին կը համապատասխանեն, և այն տառին ձեւն է فَعَلَّلْ :

Վերոյիշեալ ձեւերուն وزن, կամ նոյն ձեւերն անունը կատուէր կամ բառ որ է տառերուն موزون կոչուի. ինչպէս كاتب բառը فاعل ձեւին վերածուած է, և فاعل ձեւը كاتب բառին վերաբերեալ է :

---

2. — ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

10. Ահա այլ կը տամ ասենք անոնք օրինակներ դասերուն մէջ ձեւերն են.

	وزن	موزون		مادهٔ اصليه
١	فعل	قتل	Սպաննել .	قتل
٢	فعل	حفظ	Պահել .	حفظ
٣	فعل	شغل	Զբաղիլ .	شغل
٤	فعل	طلب	Ուզել .	طلب
٥	فعل	خنق	Խեղդել .	خنق
٦	فعل	صغر	Փոքր ըլլալ .	صغر
٧	فعل	هدى	Ի շիտակ ճամբայ .	هدا*
٨	فعلت	رحمت	Գթալ .	رحم
٩	فعلت	عصمت	Համեստ ըլլալ .	عصم
١٠	فعلت	نصرت	Յաղթանակել .	نصر
١١	فعلت	حركت	Շարժել .	حرك

* Տ. գիրն Ալի կը փոխուի (139) :

١٢	فَعلَى	دَعوَى	Բողոքել	.	دَعَا*
١٣	فَعِيل	وَجِيف	Թնթալ, դողդղել	.	وَجَفَ
١٤	فَعِيلَت	عَزِيمَت	Երթալ	.	عَزَمَ
١٥	فِعلَان	حِرمَان	Արգիլուիլ, զրկել	.	حَرَمَ
١٦	فُعلَان	غُفرَان	Ներել	.	غَفَرَ
١٧	فَعَلَان	سَيَلَان	Վազել, հոսել	.	سَالَ*
١٨	فَعَال	ذَهَاب	Գնալ, ընթանալ	.	ذَهَبَ
١٩	فِعَال	كِتَاب	Գրել	.	كَتَبَ
٢٠	فُعَال	سُعَال	Հազալ	.	سَعَلَ
٢١	فَعَالَت	شَهَادَت	Տեսնել, վկայել	.	شَهِدَ
٢٢	فِعَالَت	حِكَايَه **	Պատմել	.	حَكَا*
٢٣	فُعَالَت	بُغَايَت	Պահանջել	.	بَغَا*
٢٤	فَعَالِيَت	كَرَاهِيَت	Զզուիլ, զարշիլ	.	كَرِهَ
٢٥	فَعُول	قَبُول	Ընդունիլ	.	قَبِلَ
٢٦	فُعُول	دُخُول	Մտնել	.	دَخَلَ
٢٧	فَعُولَت	ضَرُورَت	Բռնադատուիլ	.	ضَرَّ***
٢٨	فُعُولَت	سُهُولَت	Դիւրանալ	.	سَهُلَ
٢٩	فَعلُولَت	دَيمُومَت	Մնալ, կալ, տեւել	.	دَامَ*

* و , ى գրերն ا ի կը փոխուին (139)։

** Արաբերէն բառերու վերջը գտնուող յաւելական ة գիրը մերթ ة-ն կը թողու, այսինքն ة-ն ه ի ձեւն ու զօրութիւնը կորսնենայ։

*** Նոյնատեսակ գրերուն մին կը ջնջուի ու միւսը կրկնակ կառնու (127)։

վերջին ձեւով ընդհանրապէս այն եւ միւս ی կամ و եղող բառերը կը ձեւանան եւ որուն վերջընթեր գիրը յամ եւ միւսին կրկնութիւնն է։

Բայց ասոնցմէ ուրիշ ձեւերով մի քանի աներեւոյթներ ալ կան, որք են

مادهٔ اصلیه		موزون	وزن	
سرق .	Գողանալ	سرقت	فعلت	١
جبر .	Ստիպել	جبروت	فعلوت	٢
خلص .	Մաքրանալ	خالصت	فاعلت	٣

Ահաւասիկ, ինչպէս կը տեսնուի, ասոնց կատարեալ արականի եզակի երրորդ դէմքին առանձին երեք արմատական գրերէ կը բաղկանայ (5)։

11. Քառագիր առանձին աներեւոյթներու ձեւն է

مادهٔ اصلیه		موزون	وزن	
دحرج .	Գլորել	دحرجه	فعلله	١

Ահաւասիկ, ինչպէս կը տեսնուի, ասոր կատարեալ արականի եզակի երրորդ դէմքին առանձին չորս արմատական գրերէ կը բաղկանայ (6)։

(بسم الله եւ حمد الله) բաղադրեալ բառերն՝ իբր պարզ արմատական բառեր, فعلله ձեւի վերածուելով քառագիր առանձին աներեւոյթ կը կազմուին, զոր.

Գոհաբանել զԱստուած حمدله . գոհութիւն Աստուծոյ حمد الله

զԱստուած կարդալ بسمله . յանուն Աստուծոյ بسم الله

12. Վերոյիշեալ եռագիր ու քառագիր առանձին աներեւոյթներու حروف زوائد յաւելական գրերն (Աներեւոյթի մէջ գտնուած յաւելական գրերն), որք են ا , ت , ن , و , ی , կը ջնջուին երբ իրեցմէ ուրիշ բառեր ածանցել պէտք ըլլայ (39.69)։

13. *Եռատառի Յաւելական Աներեւոյթներու ձեւերն են .*

	وزن	موزون		مادهٔ اصلیه
١	افعال	اخبار	*Իմացունել* .	اخبر
٢	افعلال	اصفرار	*Յոյժ դեղնիլ* .	اصفر
٣	انفعال	انكسار	*Կոտրուիլ* .	انكسر
٤	افتعال	احتساب	*Ի հաշիւ առնուլ* .	احتسب
٥	استفعال	استخراج	*Դուրս հանել* .	استخرج
٦	تفعيل	تكدير	*Յանդ խանձել* .	كدر
٧	تفعل	تقدم	*Յառաջադիմել* .	تقدم
٨	تفاعل	تجاهل	*Անգիտանալ* .	تجاهل
٩	مفاعله	مخاصمه	*Իրարու հակառակորդ ըլլալ* .	خاصم

Երկրորդ ձեւին միջին գիրն երրորդ արմատականին գրին կրկնութիւնն է :

Ասոր տակի նշանները կը տեսնուի , տառեր կատարեալ Ածանցի Եզակի Երրորդ դէմքն երեք արմատական գրերով հանդերձ ինչ ինչ յաւելական գրերէ կը բաղկանայ (7) :

14. *Քառատառի Յաւելական Աներեւոյթներու ձեւերն են .*

	وزن	موزون		مادهٔ اصلیه
١	تفعلل	تدحرج	*Գլորուիլ* .	تدحرج
٢	افعلال	اقشعرار	*Յոյժ քստմնիլ* .	اقشعر

Երկրորդ ձեւին միջին գիրը չորրորդ արմատականին գրին կրկնութիւնն է :

Ասոր տակի , նշանները կը տեսնուի , տառեր կատարեալ Ած…

Եղանակի Երրորդ դէմքն արմատական չորս գրերով հանդերձ ին․ ին․ յաւելական գրերէ կը բաղկանայ (8) ։

15. Վերջիշեալ Եռադիր ու Քառադիր Յաւելական Աներեւոյթներու յաւելական գրերն (արմատին մէջ գրուած յաւելական գրերն), որք են՝ ا ، ت ، س ، م ، ن ، ى ، անոնք կը ջնջուին և անոնք կը թողուին երբ իրենցմէ ուրիշ բառեր ածանցել պէտք ըլլայ (74. 79) ։

16. Եռադիր ու Քառադիր Յաւելական Աներեւոյթներու վերջիշեալ ձեւերն զատ կան նաեւ ուրիշ ձեւեր ալ, սակայն անոնք զուտ Արաբերէն լեզուի կը պատկանին* ։

17. Իւրաքանչիւր կարգի աներեւոյթք շատ անգամ՝ իբր Գոյական կամ՝ Բայարմատ եւս կիրառուին մանաւանդ Թուրք. լեզուի մէջ, զոր.

Սպաննել, սպանութիւն قتل
Թարգմանել, թարգմանութիւն ترجمه
Գուշակումն, գուշակութիւն استخراج
Յառաջադիմել, յառաջադիմութիւն تقدم
Հանդարտիլ, հանդարտութիւն اطمئنان

18. Առանձին Աներեւոյթներու ձեւերը մէկ մի բառի համար فعل Լատանական են, այսինքն չկայ կանոն մը, որով գիտցուի թէ Եռադիր արմատական բառի մ՚ աներեւոյթը վերջիշեալ ձեւերէն (10) որն ունի կամ՝ ունենալու է, զոր օրինակ չկրնար գիտցուիլ թէ ظهر Եռադիր արմատ բային Առանձին աներեւոյթն որ ձեւով ըլլալու է. ուստի և լեզուին՝ այն բառին համար ընդունած ձեւն որ է فعول, իմանալու գիտնալ և սորվիլ պէտք է, որով կարելի ըլլայ հաստատել թէ սորա աներեւոյթն է ظهور ։

* Զուտ Արաբերէն լեզուի Աներեւոյթները, կամ՝ աւելի ճիշդն ըսելով բայերն երեսուն ու հինգ կարգ են, որոց կըսուի باب Պապ ։

19. Նոյնպէս կան այնպիսի բառեր, որք այլ և այլ նշանակութիւններ ունին, հետևաբար տարբեր ատենց ի բարբառոյ բխին Անկրևոյթն այ այլ և այլ ձևեր կ'ունենան, որպէս خلف որ նշանակէ՝ ետ յաջորդել և յաջորդել, առաջին նշանակութեան Անկրևոյթն է خلاف բառ فعل ձևի, իսկ երկրորդ նշանակութեան Անկրևոյթն է خلافت բառ فعلت ձևի. ասոր այս և այս տեսակ դժուարութիւնք յաղթող միակ միջոցն է ի Տաճկին բառագրքի գնել:

20. Յաւելական Անկրևոյթք, որք مشتق Ածանցեալ են, Առանձիններէն կազմուին, եռատառիր Յաւելականք եռատառիր Առանձիններէն, իսկ քառատառիր Յաւելականք քառատառիր Առանձիններէն (74. 79), որոնք արդէն اصلی Նախադաս են:

21. Եռատառիր Յաւելականներէն افتعال ձևի վերածելի բառուն ֆա ըլ ֆիլը թէ որ ըլլայ ص ، ض ، ط ، ظ գրերէն մին, այն ատեն افتعال ձևին յաւելական ت ն ط ի կը փոխուի, որպէս թէ այն ձևն եղած ըլլար افطعال, զոր.

صُلح اصطلاح · ضَرب اضطراب · طَرد اطّراد* · ظُلم اظّلام ·

Նոյնպէս افتعال ձևի վերածելի բառին ֆա ըլ ֆիլը թէ որ ըլլայ د ، ز գրերէն մին, այն ատեն افتعال ձևին ت ն د ի կը փոխուի, որպէս թէ այն ձևն եղած ըլլար افدعال, զոր.

دَرك ادراك* · دَمع ادّماع* · زِيادة ازدياد · زَحمت ازدحام ·

افتعال ձևի վերածելի բառին ֆա ըլ ֆիլն եթէ ըլլայ ذ ، ث գրերէն մին, այն ատեն افتعال ձևի յաւելական ت ն նոյն գրերուն տեսակին կը փոխուի, զոր.

ثَرد اثّراد* · ثَمد اثّماد* · ذَرع اذّراع* · ذَبح اذّباح* ·

Բացառութիւն է ուրեմն, երբ ذِكر բառին افتعال ձևին

* Նոյնատեսակ գրերէն մին կը ջնջուի ու միւսը կրկնակ կ'առնու (125):

բառի اذكار , որուն մէջ յառաջեկած ت ն د ի փոխուած է :

Բացառութիւն է նոյնպէս , երբ ترد ، ثغر բառերը افتعال ձեւին բառի اتغار* ، اتراد , որոց մէջ ث ն ت ի փոխուած է , երբ عد ، ثطی բառերն افتعال ձեւին բառի اثّقاد . اتّطا** , որոց մէջ փոխափոխութիւն ինչ տեղի չէ ունեցած :

Իսկ ذخر բառին ذ ն افتعال ձեւի նոյնպէս նաեւ افعال ձեւի մէջ د ի փոխուելով հանդերձ՝ افتعال ի յառաջեկած ت ն ալ նոյնպէս د ի կը փոխուի , որով կ'ըլլայ* ادخار . ادخار :

22. Որոշէ՛ հետեւեալ Մեկերու զմենքը հանդերձ ձեւերով***

بلوغ · ابلاغ · تبليغ · مبالغه · حفظ · استحفاظ · تحفظ · محافظه ·
دخول · ادخال · تداخل · مداخله · هلاك · اهلاك · استهلاك ·
رفع · ترفيع · ارتفاع · ترافع · مرافعه · سواد · اسوداد · تسويد ·
حكم · احكام · استحكام · محاكمه · تحكيم · تحكم · بدل · استبدال ·
تبديل · تبدل · مبادله · قسمت · انقسام · تقسيم · مقاسمه · ذكر ·
اذكار · تذكر · مذاكره · صيد · اصطياد · ظلم · انظلام · تظلم ·
طرد · اطراد · استطراد · عمل · اعمال · استعمال · تعامل · معامله ·
علم · اعلام · استعلام · تعليم · تعلم · جدل · مجادله · شمئزه ·
اشمئزاز · سلسله · تسلسل ·

---

* Նոյնատեսակ գրերէն մին կընջնուի ու միւսը կրկնակ կառնու (125):

** ی ն ջնջուած է (136):

*** Բառերուն صيغه եղանակներն որոշելու մասին Հարց Պատասխանով քերականական ոճը հետեւեալն է.

Հարց. بلوغ نه كلمه در ؟

Պատ. فعول وزنده مصدر ثلاثی مجرد در

Հարց. اكرام نه كلمه در ؟

Պատ. افعال بابندن مصدر در

23. *Վերածէ՛* * *հետեւեալ բառերը նշանակեալ ձեւերու :*

افعال

كرم · ظهور · سقوط · بطلان · درك · ركوب · هلاك · عمل ·
قناعت · نفاذ ·

افعلال

غبور · زرق · حمرت · خرج · شهل · سواد · عوج · خضر ·
صفرت · رقطه ·

انفعال

بسط · قلب · قسمت · حصر · شرح · ظلم · هزيمت · فصل ·
هدم · عقد ·

افتعال

نقل · حرمت · شمول · شهرت · دمع · عبرت · فرقت · منع ·
نسبت · ضهد ·

استفعال

عمل · بدل · حفظ · خدمت · قرض · رحمت · صنعت · هلاك ·
كثرت · حكومت ·

تفعيل

رقم · بركت · شوق · حقارت · شرف · خراب · عمران · قدر ·
كمال · نزول ·

---

* *Բառերն այլ եւ այլ նշանակաց վերածելու մասին Հարց Պատասխանւոյ քերականական ոճը հետեւեալն է :*

كرم ك افعال وزنده مصدرى ندر؟ — Հարց.

Կամ

كرم ك افعال بابندن مصدرى نه اولور؟

اكرام اولور. — Պատ.

تفعل

جَمع · بَدَل · حُدوث · حَمل · دَرس · ظُلم · عَلاقه · فِراست ·
ذِکر · قَبول ·

تفاعل

عَمل · نُقصان · جَهالت · بُعد · تَبع · خِلاف · شِرکت · صَدف ·
غَفلَت · نِسبت ·

مفاعله

عَمل · فِرقَت · جَدَل · حِفظ · ضَرب · قَتل · شِرکت ·
نِسبَت · نُقصان ·

تفعلل

زلزله · ترجمه · دحرجه · وسوسه · سلسله · حرمزه · فرطسه ·
بیطره · برقعه · صیقله ·

افعلال

قشعره · کفهره · ضمحله · شمئزه طمئنه · قطره · زمخره · قعطره ·
سبطره · شمعله ·

ՍԵՌ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ بنـاء

24. *Առանձինն աներևոյթներն Յաւելական ձևերն ընդունելով այլ և այլ Սեռերու կը փոխուին. բայերուն Սեռք գլխաւորապէս ութն է, 1 —* لازم *Չեզոք. 2 —* متعدی *Ներգործական. 3 —* تصيرى *Անցողական. 4 —* مجهول *Կրաւորական. 5 —* مطاوع *Կրաւորականի Չեզոք. 6 —* مشارك *Ընկերական. 7* طلبي *Խնդրական. 8 —* مبالغ *Առատական:*

25. *Չեզոք եռագիր առանձինն* افعال *ու* تفعيل *ձևերն առնելով Ներգործականի, իսկ Ներգործականն Անցողականի կը փոխուի, զոր.*

Հեռացնել   ابعاد , تبعيد · Հեռի ըլլալ   بعد

Գիտցունել   اعلام , تعليم · Գիտնալ   علم

26. Ներգործական եւ ալ իր առանձինն انفعال ու افتعال ձեւերն առնլով կրաւորականի կը փոխուին, զոր.

Հաւաքուիլ   انجماع , اجتماع · Հաւաքել   جمع

Խեղդուիլ   انخناق , اختناق · Խեղդել   خنق

27. Ներգործական եւ ալ իր առանձինը تفعل , իսկ Ներգործական քառատառ իր առանձինը تفعلل ձեւն առնլով կրաւորական Զ. դէպի կը փոխուին, զոր.

Պահպանուիլ   تحفظ · Պահել   حفظ

Հագուիլ   تلبس · Հագնիլ   لبس

Գլորիլ   تدحرج · Գլորել   دحرجه

Թարգմանուիլ   ترجم · Թարգմանել   ترجمه

28. Նոյնպէս իր առանձինը تفاعل ու مفاعله ձեւերն առնլով Ընկերական կըլլայ, զոր.

Իրարու հետ հաշտուիլ تصالح , مصاحه · Հաշտուիլ   صلح

Իրարու դէմ կալ   تقابل , مقابله · Յանդիման կալ   قبل

29. Նոյնպէս իր առանձինն استفعال ձեւն առնլով Խնդրական կըլ-լայ, զոր.

Քաւութիւն ուզել   استغفار · Քաւել   غفران

Ստացումն ուզել   استملاك · Ստանալ   ملك

30. Նոյնպէս իր առանձինն افعلال , իսկ քառատառ իր առանձինն افعلال ձեւն առնլով Առաւելական կըլլայ, զոր.

Յոյժ կարմրիլ   احرار · Կարմրիլ   حمرت

Շատ ծռիլ   اعوجاج · Ծռիլ   عوج

Յոյժ քառանիւթ　　　اقشعرار . Քառանիւթ　　　قشعره

Բաղդատականն փճանող　　　اضمحلال . փճանող　　　ضمحل

31. ԴԻՏ. Ա. Ամէն Առանձին մի և նոյն Ձևուն ունեցող Յանկական ձևերէն ի բաղադրելի բին անդրադառնալ չգործածուիր, այսինքն օրինակի Համար خطور Չէզոք Առանձնիր Ներգործական ընելու Համար افعال ձևի գործածուելով اخطار կըսուի, բայց تفعيل ձևի գործածուելով خطير չըսուիր, վասն զի այս բառին այս ածանցումն մի բերանին մէջ չգործածուիր. իսկ Համառօտն بلوغ Չէզոք Առանձնին افعال ու تفعيل կրկին ձևերու գործածուելով ابلاغ ու تبليغ կըսուող բառ կայ. Նոյնպէս بسط Ներգործական Առանձնիր կրաւորականն ընելու Համար انفعال ձևի գործածուելով انبساط կըսուի, բայց افتعال ձևի գործածուելով ابتساط չըսուիր, վասն զի այս բառին այս ածանցումն մի բերանին մէջ չը գործածուիր, իսկ Համար ասոր طبخ Ներգործական Առանձնին انفعال ու افتعال կրկին ձևերու գործածուելով انطباخ ու اطباخ* կըսուող բառեր:

Ասոր գիտնալը Համար թէ, մէն մի Առանձնին՝ Ձևն ի Համար վերոյիշեալ կրկին ձևերէն որն կընայ վերածուիլ, բառագիրքի դիտելու է:

32. ԴԻՏ. Բ. Ամէն Առանձին Ձևոյն փոխարէն ձևուն Համար՝ այլ և այլ Ձևու ունեցող վերոյիշեալ Յանկական ձևերուն չգործածուիր. այսինքն օրինակի Համար عزيمت Չէզոք Առանձնիր Ներգործական ընելու Համար افعال ձևի գործածուելով اعزام կըսուի, բայց Ընկերական ընելու Համար ոչ تفاعل և ոչ مفاعله ձևի գործածուելով تعازم և معازمه չըսուիր, վասն զի այս բառին այն ածանցումները բերանին մէջ չեն գործածուիր:

Նոյնպէս سقوط Չէզոք Առանձնիր Ներգործական ընելու Համար افعال ձևի գործածուելով اسقاط կըսուի, բայց Խնդրական

* Նոյնատեսակ գրերէն մին կը ջնջուի ու միւսը կրկնուած կարդացուի (125):

ընելու համար استفعل ձևի վերածուելով استقاط չըսուիր, վասն զի այս բառին այն ածանցում մը լեզուին մէջ չգործած-ուիր*:

Ուստի գիտնալու համար թէ մէն մի Արաբերէն Սեռ ի հա-մար վերյիշեալ Յաւելական ձևերէն որոնց կրնան վերածուիլ, բառգրքի դիմելու է:

33. ԳԻՏ. Գ. Էռուազեր Առանձինք Յաւելական ձևերն առնելով, բաց ի երկրորդ (افعلال) էն, այլ և այլ հանգամանքներ, մա-նաւանդ ներքին իմաստներ կստանան, որք նոյնպէս բառ-գրքի դիմելով կրնան հասկցուիլ, զոր·

Ի բաց դարձուցանել	اعراض ·	Յանդիման տանել	عرض
Ժլատ գտնել (զոք)	ابخل ·	Ժլատ լինել	بخل
Հունձք ժամանել	احصاد ·	Հնձել	حصاد
Զրկանաց խոնարհիլ	انظلام ·	Հարստահարել	ظلم
Հաճոյանալ, ուրախանալ	انشراح ·	Պարզել, մեկնել	شرح
Վշտանալ	انفعال ·	Գործել	فعل
Սպասել, մնալ	انتظار ·	Նայիլ	نظر
Մեկնել	انتباق ·	Գիր գրել	نبق
Հաւանական լինել	احتمال ·	Բեռնել	حمل
Բարիք ընելուն հաւատալ	استكرام ·	Բարիք ընել	كرم
Գուշակել	استخراج ·	Ելնել (դուրս)	خروج
Արհամարհելի գտնել	استحقار ·	Արհամարհել	حقارت

* Այն և սոյնպիսի Առանձիններու վերոյիշեալ Սեռերը տալու համար՝ իբր օժանդակ Արաբ. կամ Պարս. և կամ Թուրք. այլ և այլ բառեր կը գործածուին, որպէս عزيمت ը Ընկերական ընելու համար عزيمت يكديكره, سقوط ը Խնդրական ընելու համար جلب سقوط և فتح ը Կրաւորական ընելու համար فتح اولنق և այլն կըսուի:

كذب	Ստել ·	تكذيب	Սուտը հանել	
فرط	Առատանալ ·	تفريط	Պակասեցնել	
رحمت	Ողորմիլ ·	ترحيم	Ողորմիս հանել	
تبع	Հետեւել ·	تتبع	Հետազօտել	
علم	Գիտնալ ·	تعلم	Տակաւ առ տակաւ ուսանիլ	
شجاعت	Քաջութիւն գործել ·	تشجع	Քաջութիւն ձեւել	
جهل	Տգիտանալ ·	تجاهل	Անգիտանալ	
قعود	Նստիլ ·	تقاعد	Գործէն դադրիլ	
فوت	Կորնչիլ ·	تفاوت	Տարբերիլ	
ترك	Թողուլ ·	متاركه	Զինադադար ընել	
سلامت	Ձերծանիլ ·	مسلمت	Հաշտուիլ	
حفظ	Պահել ·	محافظه	Պահպանել	

34. ԳԻՏ. Գ. Եօթն ալ իր ու ամենքը Յանկախին ձեւերն առ'նոյն, բաց ի երկրորդ (افعلال) էն, որոնմէ ոչ Սեռ ի եւ ոչ խնդրա-ռի փոփոխութիւն կը կրեն, որը նոյնպէս բաղդրելի միջո-ցաւ կրնան հանդուրժիլ, զոր ·

جبر , اجبار	Ստիպել ·	كرم , اكرام	Շնորհ առնել
دروس , اندراس	Անհետանալ ·	جمود , انجماد	Սառիլ
كسب , اكتساب	Վաստկիլ ·	حرمت , احترام	Մեծարել
قرار , استقرار	Մնալ, կենալ ·	بشور , استبشار	Աւետել
نظم , تنظيم	Շարել ·	رقم ترقيم	Թուագրել
ملك , تملك	Ստանալ, տիրանալ ·	حدوث , تحدث	Պատահիլ

Պակասիլ نقصان ، تناقص · Ծուլանալ كسل ، تكاسل

փաղաքշել مداهنه ، دهن · Երեւան գալ مبادهه ، بداهت

35. تفعيل ձեւին տեղ երբեմն تفعله եւ تفعال ձեւերը կը գործածուին. այսինքն Եռադիր Առանձինք تفعيل ձեւի Սեռն ու Յատկութիւնը ցուցնելու համար՝ նոյն ձեւի վերածուելու տեղ երբեմն تفعله ու تفعال ձեւերու ալ կը վերածուին, առանց շատ անգամ՝ գործածութեամբ միայն կրկնուելով, զոր.

Լրացունել تكميل ، تكمله · Լրանալ كمال

Ընթացուցանել تسيير ، تسيار · Ընթանալ سير

Զանազանութիւն تفريق ، تفرقه · Զանազանել فرق

Նմանութիւն تمثيل ، تمثال · Նմանել مثول

36. مفاعله ձեւին տեղ երբեմն فعال ձեւը կը գործածուի. այսինքն Եռադիր Առանձինք مفاعله ձեւին Սեռն ու Յատկութիւնը ցուցնելու համար՝ նոյն ձեւի վերածուելու տեղ երբեմն فعال ձեւի ալ կը վերածուի, զոր.

Իրար սպաննել مقاتله ، قتال · Սպաննել قتل

Իրար քաշքշել منازعه ، نزاع · Քաշել نزع

37. فعلله ձեւին տեղ երբեմն فعلال ձեւը կը գործածուի. այսինքն Քառադիր Առանձինք فعلله ձեւին տեղ երբեմն فعلال ձեւն ալ կունենան, զոր.

Պայտել بيطره ، بيطار · Գլորել دحرجه ، دحراج

38. Վերածէ հետեւեալ Առանձինները նշանակեալ Սեռերու:

Ցուցանել, երեւցնել ………	Երեւիլ	بروز
Շատցունել ………	Շատնալ	كثرت
Խմցունել ………	Խմել	شرب
Հասկցնել ………	Հասկնալ	فهم
Շատ սեւնալ ………	Սեւնալ	سواد
Շատ գանել ………	Գանել	شمزه
Պարզուիլ ………	Պարզել	بسط
Աւելցուիլ ………	Աւելցնել	زياده
Ցնցիլ ………	Ցնցել	زلزله
Յիշուիլ ………	Յիշել	ذكر
Լուր ուզել ………	Լուր տալ	خبر
Խիստ ներհակիլ ………	Ներհակիլ	خلاف
Խիստ զարնել ………	Զարնել	ضرب

3. — ԽԼՔ ԲԱՅԻ

39. Եռատառ Աւանձիններէն կազմուածն, Ա — مصدر ثلاثی مزيد فيه Եռատառ Յաւելական Աներեւոյթ. Բ — اسم فعل Ընդունելութիւն. Գ — صفت Ածական. Դ — اسم مكان Տեղական Անուն. Ե — اسم آلت Գործիական Անուն:

Ա. Եռատառ Յաւելական Աներեւոյթ

40. Ասոնք այն Աներեւոյթներն են, որք յառաջագոյն յիշուեցան (43):

Բ. Ընդունելութիւն

41. Ընդունելութիւնն երկու տեսակ է, اسم فاعل Ընդ. Ներկայ. 2 — اسم مفعول Ընդ. Անցեալ:

Սանկ թէ ածականաբար և թէ գոյականաբար կրնան գործածուիլ։

12. Ը՛նդ․ Ներկայի՛ն ձև՛ն է فاعل, զոր․

Պահող	حافظ	.	Պահել	حفظ
Ծնող	والد	.	Ծնել	ولادت

13. Ինչ ինչ բառերու Ը՛նդ․ Ներկային فعيل և فعول ձևերն ալ կրնան ունենալ, եթէ Սեռը Ներգործական է, զոր․

Հասկցող	فاهم ، فهيم	.	Հասկնալ	فهم
Ստացող	مالك ، مليك	.	Ստանալ	ملك
Ծածկող	كاتم ، كتوم	.	Ծածկել	كتم
Գիտցող	عارف ، عروف	.	Գիտնալ	عرفان

14. Ը՛նդ․ Անցեալն, որ ընդ-հանրապէս Ներգործական բայերէ կազմուի, مفعول ձև՛ն ունի, զոր․

Բանտարկեալ	محبوس	.	Բանտարկել	حبس
Պարտեալ	مغلوب	.	Յաղթել	غلبة

Իբր զարտուղութիւն թէև երբեմն Չէզոք բայերէ ալ Ը՛նդ․ Անցեալ կազմուի, զոր․

Տրտմեալ	محزون	.	Տրտմիլ	حزن
Մտուած	مدخول	.	Մտնել	دخول

15. Ինչ ինչ բառերու Ը՛նդ․ Անցեալը فعيل և فعول ձևերն ալ կրնան ունենալ, եթէ Սեռը Ներգործական է, զոր․

Սպաննեալ	مقتول ، قتيل	.	Սպաննել	قتل
Վիրաւորեալ	مجروح ، جريح	.	Վիրաւորել	جرح

Ջնջեալ   محذوف ، حذوف ․ Ջնջել   حذف

Առաքեալ   مرسول ، رسول ․ Առաքել   رسالت

46. Կարգ մը բառեր ալ կան, որոնք նշանակութեամբ Ընդ․ Անցեալ են, բայց կազմութեամբ ոչ, զոր․

փոխանակ ըլլալու   مألوه ․ Պաշտեցեալ, Աստուած   اله

»   »   مأموم ․ Հետեւեալ   امام

»   »   متلوف ․ Կորուսեալ   تلف

»   »   منسوخ ․ Ընդօրինակեալ   نسخه

»   »   مخلوق ․ Արարած   خلق

Գ․ Ածական

47. Ածականը կամ تشبيهيه Որակական և կամ عدديه Թուական կըլլայ։

48. Որակական Ածականք երեք կարգի կը բաժնուին, 1 — صفت مشبهه Գրական Ածական․ 2 — اسم تفضيل Բաղդատական Ածական․ 3 — اسم فاعل مبالغة Գերադրական Ածական․ ասոնք թէ ածականաբար և թէ գոյականաբար կրնան գործածուիլ։

49. Գրական Ածականք, որ ընդ-հանրապէս Չէզոք բայերէ կազմուին, فعيل ձեւն ունին, զոր․

Մեծ   كبير ․ Մեծութիւն   كبر

Հեռաւոր   بعيد ․ Հեռի ըլլալ   بعد

50. Ինչ ինչ բառերու Գրական Ածականը فعل ․ فعل ․ فعلان ․ فعول ․ فعال ․ فعال ․ فعل ․ فعل ․ فعل ․ فعل ․ فعل ․ فعل فعلان ձեւերով կը կազմուին, զոր․

Խստասիրտ   شكس ․ Խստասրտութիւն   شكاست

Գեղադէմ   ملح ․ Գեղադէմ ըլլալ   ملاحت

Պինդ	صلب	·	Պնդութիւն	صلابت
Գեղեցիկ	حسن	·	Գեղեցկութիւն	حسن
Կարծր	خشن	·	Կարծրութիւն	خشونت
Փաջափոյթ	عجل	·	Շտապել	عجله
Դատարկ	صفر	·	Դատարկանալ	صفر
Ուշիմ	نكر	·	Ուշիմ լինել	نكر
Երկչոտ	جبان	·	Երկնչել	جبانت
Քաջ, կտրիճ	شجاع	·	Քաջասրտութիւն	شجاعت
Ժիր, աշխատասէր	غيور	·	Աշխատել	غيرت
Ցասմնոտ	غضبان	·	Ցասնուլ	غضب
Մերկ	عريان	·	Մերկանալ	عريه

51. نقائص و تزيينات طبيعيه Մարմնոյ բնական պակաս և զարդ նշանակող խօսքեր նաև الوان و عيوب Գոյն և Թերութիւն նշանակող ածականներն ընդհանրապէս افعل ձևը կառնուն, զոր.

Կուզ	احدب	·	Կուզ ըլլալ	حدبه
Խուլ	ابكم	·	Խլութիւն	بكامت
Եղջերուաչեն	اعين	·	Չոյեաչք եղջերուանման	عينه
Ծաւի	اشهل	·	Քաղցր նայող աչք	شهل
Սեւ	اسود	·	Սեւնալ	سواد
Դեղին	اصفر	·	Դեղնիլ	صفرت
Թիւր	اعوج	·	Թիւրութիւն	عوج
Ապուշ	ابله	·	Ապշութիւն	بلاهت

52. Բաղդատական Ածականի ձեւն է افعل , զոր.

Գեղեցկագոյն احسن . Գեղեցկութիւն حسن

Մերձաւորագոյն اقرب . Մերձաւորութիւն قرابت

53. Գերադրական Ածականի ձեւն է فعال , զոր.

Մեծ ստախօս كذاب . Ստել كذب

Յորդ հոսան سيال . Հոսել سيلان

54. Այն ձեւն ունին բոլոր հանրապէս Աստուծոյ վերաբերեալ ածականներն ու արհեստաւոր նշանակող բառերը, զոր.

Ամենաստեղծ خلاق . Ստեղծել خلق

Ամենաքաւիչ غفار . Քաւել غفران

Որսորդ صياد . Որսալ صيد

Դերձակ خياط . Կար կարել خياطت

55. Իւր իւր բառերու Գերադրական Ածականը فعل . فعول . فعاله . فعال . فعال . فاعول . فاعله . فعله . فعل . فعل . فعليل . مفعيل . مفعاله . مفعال . مفعل . فعيل . فعيل . فعوله . فعول ձեւերով կը կազմուին, զոր.

Ամենազգոյշ حذر . Զգուշութիւն حذر

Մեծ արթուն يقظ . Արթուն կալ يقظه

Ամենեւին անփոյթ غفل . Անփոյթ կալ غفلت

Ծաղրածու ضحكه . Ծաղր ضحك

Պատմօղական راويه . Պատմել روايت

Որոշիչ فاروق . Զանազանութիւն فرق

Յոյժ զարմանալի	عجاب	·	Զարմանալ	عجب
Յոյժ երկայն	طوال	·	Երկայնութիւն	طول
Ամենագէտ	علامه	·	Գիտութիւն	علم
Յոյժ հարստահարիչ	ظلوم	·	Հարստահարութիւն	ظلم
Յաւէտ մնայուն	قيوم	·	Կալ, մնալ	قيام
Յոյժ երկչոտ	فروقه	·	Երկնչիլ	فرق
Բազմագութ	رحيم	·	Գթալ	رحم
Ամենահաւատարիմ	صديق	·	Հաւատարմութիւն	صدق
Հատու	مجزم	·	Կտրել	جزم
Անձրեւաբեր (ամպ)	مدرار	·	Անձրեւել	درّ *
Մեծա սպասարկու	مخدامه	·	Սպասաւորել	خدمت
Շատախօս	مكثير	·	Խօսիլ	كثر
Խոշոր նշտր	مشرطيط	·	Կանել	شرط

56. Թուական Ածականներն երեք կարգի կը բաժնուին, اعداد اصليه Բացարձակ թուականք . اعداد وصفيه Դասական թուականք . اعداد كسريه Կոտորակական թուականք ։

57. Բացարձակ թուականք են .

Երկու	اثنى կամ اثنين	·	Մէկ	واحد կամ احد
Չորս	اربعه	·	Երեք	ثلاثه » ثلثه
Վեց	ستّه	·	Հինգ	خمسه
Ութ	ثمانيه	·	Եօթն	سبعه
Տասն	عشره	·	Ինն	تسعه

* Նոյնատեսակ գրերէն մին կը ջնջուի ու միւսը կրկնակ կ'առնու (125) ։

Տասն երկու	اثنى عشر	.	Տասն և մէկ	احد عشر
Քսան	عشرون ն–հ عشرين	.	Տասն երեք	ثلاثة عشر
Քսան երկու	اثنى عشرين	.	Քսան ու մէկ	احد عشرون
Քառասուն	اربعون ն–հ اربعين	.	Երեսուն	ثلثون ն–հ ثلثين
Հարիւր ու մէկ	احد و مئة	.	Հարիւր	مئة
Երեք հարիւր	ثلث مئات	.	Երկերիւր	مئتان ն–հ مئتين
Հազար ու մէկ	احد و الف	.	Հազար	الف
Երեք հազար	ثلثة الالف	.	Երկու հազար	الفان ն–հ الفين

58. ԳԻՏ. Արաբերէն լեզուի մէջ որ և է թիւ մը միաւո-րէն սկսելով տասնաւոր, ապա հարիւրաւոր և վերջը հա-զարաւորը կը կարդացուի*, զոր.

اربعة و خمسين و سبع مئات و ثلثة الالف ٣٧٥٤

Չորս և յիսուն և եօթն հարիւր և երեք հազար.

59. Դասական թուականք՝ որ Ընդ. ներկայի ձևն ունին, հետևեալներն են

Երկրորդ	ثانى	.	Առաջին	حادى ն–հ اول
Չորրորդ	رابع	.	Երրորդ	ثالث
Վեցերորդ	سادس	.	Հինգերորդ	خامس
Ութերորդ	ثامن	.	Եօթներորդ	سابع
Տասներորդ	عاشر	.	Իններորդ	تاسع
Երկոտասաներորդ	ثانى عشر	.	Մետասաներորդ	حادى عشر
Քսանմէկերորդ	حادى عشرون	.	Քսաներորդ	عاشرون ն–հ عاشرين
Հարիւր մէկերորդ	حادى مئة	.	Քսան երկուերորդ	ثانى عاشرين
Հազար երեքերորդ	ثالث الف	.	Հազար երկուերորդ	ثانى الف

* Եւ արդարև այսպէս ըլլալու է, քանի որ այն գրութեան վերայ մանաւանդ հիմնուած է թուագրութիւնն, և ասոր համար է որ Արաբք թիւը այն կարգաւ կը գրեն. ուստի սխալ է այն կարծիքը թէ Արաբք թիւը ձախէն յաջ կը գրեն, մինչդեռ գիրն աջէն ի ձախ։

60. Կոտորակաւոր թուականք՝ որ բաց ի نصف կենեն فُعل կամ فُعُل ձեւն ունին, հետեւեալներն են

Մէկ չորրորդ	ربع ·	Մէկ երրորդ	ثلث
Մէկ վեցերորդ	سدس ·	Մէկ հինգերորդ	خمس
Մէկ ութերորդ	ثمن ·	Մէկ եօթներորդ	سبع
Մէկ տասներորդ	عشر ·	Մէկ իններորդ	تسع

Դ. Տեղական Անուն

61. Տեղական անուանց ձեւն է مَفعَل · مَفعَلة · مَفعِل · مَفعِلة, զոր ·

Բանտ	مَحبَس ·	Բանտարկել	حَبس
Ակն, աղբիւր	مَنبع ·	Բղխել	نَبَعان
Պահարան	مَحفَظه ·	Պահել	حفظ
Դատարան	مَحكَمه ·	Վճիռ տալ	حُكم
Երկրպագարան	مَسجِد ·	Երկրպագել	سَجده
Արեւմուտք	مَغرِب ·	Արեւամտումն	غُروب
Իջեւան	مَنزِل ·	Իջնել	نُزول
Մահուան վայր	مَهلِكه ·	Մեռնիլ	هَلاك

62. Առաջին գիրը و եղող բառերն ընդհանրապէս երրորդ ձեւը կառնուն, զոր ·

Վայր	موضع ·	Դնել	وَضع
Կայարան	موقف ·	Կենալ, դադարիլ	وَقف

63. Այս չորս ձեւերն ու մանաւանդ مَفعَله ձեւն ունեցող բառերը مصدر ميمي Բայանուն ալ կ'ըլլան, որ անոր մերձաւոր-

եւ ալ յաւելման ة ն կը հնչուի, որ Տեղական Անուանց մէջ հատուկ է, զոր.

Պահանջ مطلب · Պահանջել طَلَب

Ծախս مصرف · Ծախսել صَرف

Գթութիւն مرحمت · Գթալ رحم

Ստացուածք مملكت · Ստանալ ملك

Անջատումն, յօդուածք مفصل · Զատել فصل

Կայարան (Ձ.) موكب · Ակդամէմ գնալ وكوب

Գիտութիւն معرفت · Գիտնալ عرفان

Քաւութիւն مغفرت · Քաւել غفران

Բարիք, շնորհ مكرمت · Բարիք ընել كَرم

Կռիւ, ռազմ معركت · Կռուիլ عراك

64. Ասոնց մէջէն ة ով վերջաւորեալներուն ة ն տակաւին անհնչելի է, եթէ փախփխը و կամ أ ըլլայ, զոր.

Ուտելիք, ուտեստ مأكله · Ուտել أكل

Նուէր, պարգեւ موهبه · Նուիրել وهب

Յիշատակ مأثره · Յիշատակ թողուլ اثرت

65. مفعل ձեւն ունեցող ինչ ինչ բառեր գործողութեան ժամանակին ալ կը ցուցնեն, որոնց կըսուի اسم زمان ժամանակական Անուն, զոր.

Յղանալու ժամանակ محبل · Յղանալ حبل

Սկսելու ատեն مبدأ · Սկսիլ بدأ

66. Այսպէս վաւերական թէ, որ و բերայ, مفعل ձեւն առնելով, و ը ى ի կը փոխուի (135) զոր.

Ծննդեան ժամանակ ميلاد · ծնունդ ولادت

Խոստմնայ ժամանակ ميعاد · խոստում وعد

Բացառութիւն է

Նշան դնելու ժամանակ موسم · նշան դնել وسم

Ե. Գործիական Անուն

67. Գործիական Անուան ձեւն է, مفعل, مفعله, مفعال, զոր.

Փորիչ محفر · փորել حفر

Թնդանօթ مدفع · վանել دفع

Աւել مكنسه · աւլել كنس

Գաւաթ مشربه · խմել شرب

Բանալի مفتاح · բանալ فتح

Սանդուղ معراج · վեր ելնել عروج

68. Քանի մը բառերու Գործիական Անունները مفعل և مفعله ձեւերն ունին, զոր.

Մաղ منخل · Մաղել نخل

Սանդ مدقه* · Ջախջախել, ծեծել دق*

69. Քառագիր Աղանձիններէն կազմուածն Ա. — مصدر رباعى مزيد فيه Քառագիր Յաւելական Աղբերացութ · Բ. — اسم فاعل Ըստ. Ներգոր. Գ. — اسم مفعول Ըստ. Անցեալ։

* Նոյնատեսակ գրերէն մին կը ջնջուի ու միւսը կրկնակ կառնու (125-126)։

Ա. Քառատառ Յաւելուած Անուները

70. Ասոնք այն Աներեւոյթներն են, որ յառաջագոյն յիշուեցան (14)։

Բ. Ընդ. Ներկայ

71. Քառատառի Արմատին Ընդ. Ներկայն مفعلل ձեւն ունի, զոր.

Թարգմանիչ مترجم · Թարգմանել ترجمه
Գլորող مدحرج · Գլորել دحرجه

Գ. Ընդ. Անցեալ

72. Քառատառի Արմատին Ընդ. Անցեալը կը կազմուի Ընդ. Ներկայէն միայն մէկ կէտ փոխելով, զոր.

Թարգմանեալ مترجم · Թարգմանիչ مترجم
Գլորեալ مدحرج · Գլորող مدحرج

73. Ասոնցմէ ալ երբեմն Տեղական Անուն կազմուի, որ նոյն ինք Ընդ. Անցեալի ձեւն ունի, զոր.

Բանակեալ معسكر · Բանակիլ عسكره
Ոտից մանեակի տեղը مخلخل · Ոտքի մանեակ դնել خلخال

74. Եռատառի Յաւելուածներէն կազմուին, Ա. — اسم فاعل Ընդ. Ներկայ։ Բ. — اسم مفعول Ընդ. Անցեալ։

Ա. Ընդ. Ներկայ

75. Եռատառ Յաւելուածոց կը բաղադրեն քան Ընդ. Ներկայի ձեւն է՝ افعال مفعل · افعلال مفعلّ · انفعال منفعل · افتعال مفتعل · استفعال مستفعل · تفعيل مفعّل · تفعل متفعّل · تفاعل متفاعل · مفاعله مفاعل, զոր.

Ուրացող منكر · Ուրանալ انكار
Խաբարող, Թղթատար مخبر · Խաբարել اخبار

Յոյժ կարմրող	محمّر ·	Յոյժ կարմրիլ	احمرار
Շատ սեւցող	مسود ·	Շատ սեւնալ	اسوداد
կոտրուած	منکسر ·	կոտրուիլ	انکسار
Սառած	منجمد ·	Սառիլ	انجماد
փոխադրուած	منتقل ·	փոխադրուիլ	انتقال
կարող	مقتدر ·	կարողանալ	اقتدار
փոխառու	مستقرض ·	փոխ առնուլ	استقراض
վատնող	مستهلك ·	վատնել	استهلاك
Պատուող	مشرف ·	Պատուել	تشريف
կազմարար	مجلد ·	կազմել	تجليد
Յառաջադիմող	متقدم ·	Յառաջադիմել	تقدم
Զարդարուող	متزين ·	Զարդարուիլ	تزين
Անգ խաղող	متجاهل ·	Անգ խաղալ	تجاهل
Յարձակող	متهاجم ·	Յարձակիլ	تهاجم
Պաշարող	محاصر ·	Պաշարել	محاصره
Համաձայնող	مطابق ·	Համաձայնիլ	مطابقت

76. Մի քանի բառեր Ը՛նդ. Ներկային բայառու ձեւերը կը առնեն իրենց պատկանող մերկցեալ ձեւէն, զոր.

փոխանակ ըլլալու	مقدم ·	متقدم Ներկայել	تقديم
» »	معدى ·	معتدى Ներգործել	تعديه
» »	مولى ·	متولى Տէր կենալ	توليه

Բ. Ը՛նդ. Անցեալ

77. Ետ այլ կը Յառ եղականաց ի բարբանչ ին Ը՛նդ. Անցեալը կը կազմուի կը Ը՛նդ. Ներկային միջին ձայնին եւ կար-գ այս եղով, զոր.

Ուրացեալ	منكر ·	Ուրանալ	منكر
վատնուած	مستهلك ·	վատնել	مستهلك

Կազմեալ مجلد · Կազմելութ մجلد

Պաշարեալ محاصر · Պաշարում محاصره

Միւս ձեւերն ալ, որոնցմով կազմուած բառերուն Միւսր եթէ բացառաբար 'ներգործական լինի, Ընդ. Անցեալ կրա-ւոր ածանցով, զոր.

Մեծարեալ محترم · Մեծարել احترام

Երեւակայեալ متصور · Երեւակայել تصور

78. Ածանցմէ ալ երրորդ Տեղական Անուն կազմուի, որ նոյն խել Ընդ. Անցեալի ձեւն ունի, զոր.

Ապաստանարան ملجأ · Ապաստանիլ التجاء

Աղօթարան مصلا * · Աղօթել تصلية

79. Քառատառ Յաւելականներէն կազմուածին միայն اسم فاعل Ընդ. Ներկայ (որովհետեւ առանց Միւս ըստ Տանդարակ Չէ զոր է), որոց խոսարանչին ձեւն է تفعلل . مُتَفَعْلِل افعلال , مُفَعْلَل , զոր.

Ցնցուող متزلزل · Ցնցուիլ تزلزل

Քծնող متبصبص · Քծնիլ تبصبص

Ցուրտ քաշող مقشعر · Ցուրտ քաշել اقشعرار

Բոլորովին փճացող مضمحل · Բոլորովին փճանալ اضمحلال

80. Թէ Եռատառ Յաւելականն և թէ Քառատառ Արմա-տին ու Յաւելականն Ընդ. Ներկային ու Անցեալին ածականա-կանք ու դերբայական միեւնոյն կերպն ունին :

81. Ինչ ինչ Անցեալ Ընդունելութեան ձեւերն առնող կարգ մը եռատառ բառեր՝ որք Քառատառ Արմատական, تفعلل ձեւի փո-խանակ Քառատառ Յաւելականն Անցեալ մը կը կազմուին, զոր.

---

* ی ն ' ի կը փոխուի (135) :

Բնակիլ	تمسکن	. Բնակարան	مسکن
Ծաղրել	تمسخر	. Ծաղր	مسخره
Գօտեւորիլ	تمنطق	. Գօտի	منطقه
Մուսուլման ըլլալ	تمسلم	. Մուսուլման	مسلم

82. Գտիր հետեւեալ բառերուն Ը՛նդ. Ներկայն.

طَلب · بُطلان · حُکم · ظُهور · غَبر · اقراض · احرار · انفصال · اقتدار · استنطاق · تبشیر · تمکن · تناسب · محافظه · وسوسه · تسلطن · اکفهرار · احضار · انسلاب · اکتساب · استخراج · تبدیل · تخطر · تداول · مقاسمه · هندسه · ترجم · اطمئنان ·

Գտիր հետեւեալ բառերուն Ը՛նդ. Անցեալը.

فتح · شُهرَت · رَقَم · خِدمَت · احکام · استقبال · تکمیل · مناسبت · برهنه · اثبات · استحکام · تصریح · مشارکت · زلزله ·

Գտիր հետեւեալ բառերուն Գրական Ածականը.

کِبر · عَظَمَت · کَرَم · حَوَل · خَضَر · بَلاغَت · صُعوبَت · جَمال · شَهل · حُمرَت ·

Գտիր հետեւեալ բառերուն Բաղդատական Ածականը.

فَضل · قَرَابَت · لُزوم · رُجحان · کَمال · نِسبَت · سَلامَت · رَحم ·

Գտիր հետեւեալ բառերուն Գերադրական Ածականը.

جَبر · جَبَارَه · سِیاحَت · دَلالَت · سِحر · عِلم · تِجارَت · فِسق ·

Գտիր հետեւեալ բառերուն Տեղական Անունը.

کِتابَت · عِبادَت · وُقوع · جُلوس · رِحلَت · حَمد · نُزول · عِرفَان ·

Գտիր հետեւեալ բառերուն Գործիական Անունը.

سُطور · طَبخ · ثَقب · صَقل · رَوح · عُروج · نَظَر · نَقَر ·

ՍԵՌ ՏԵՍԱԿԻ جنس ու كيفيت

83. *Արաբերէն լեզուին մէջ Սեռն երկու է, مذكر Արական. مؤنث Իգական:*

Արանց և Արու կենդանեաց վերաբերեալ բառերն Արական, իսկ Կանանց և Էգ կենդանեաց վերաբերեալներն Իգական են, զոր.

Կին (Անուն)	هند	.	*Այր (Անուն)*	زيد
Մայր	ام	.	*Հայր*	اب
Քոյր	اخت	.	*Եղբայր*	اخ
Կին, կողակից	زوجه	.	*Այր, ամուսին*	زوج
Հօրաքոյր	عمه	.	*Հօրաքոյր*	عم
Մօրաքոյր	خاله	.	*Մօրեղբայր*	خال
Եղն	ثوره	.	*Ցուլ*	ثور

84. *Արաբերէն լեզուին մէջ բաց Անձէ և կենդանիէ, ամէն կարգի բառերն ալ ստացական յատկութիւն ունին, որոնք հետեւեալ կերպիւ կը ճանչուին:*

علامت تأنيث *Իգականութեան նշան են* الف ممدوده *Երկար Էլիֆ* (ا), الف مقصوره *Չղեալ Էլիֆ* (ى) *և* تاء *Թէ* (ت), *որոց երեքն ալ յաւելուած լինելու պայմանաւ Իգական բառերու վերջը կը դրուին, զոր.*

Գետին	غبراء	.	*Կուզ կին*	حدباء
Մեծագոյն	عظمى	.	*Յղի*	حبلى
Վերաբերութիւն	مناسبت	.	*Մատակ ուղտ*	ناقه

85. *Իգականի տեսակն ալ երեք է. այսինքն երեք կերպ Իգական կըլլայ,* مؤنث حقيقى *Իսկական Իգական,* مؤنث لفظى *Բառական Իգական և* مؤنث سماعى *կամ* مؤنث معنوى *Անական Իգական:*

86. Իսկական իգական կոչին ի այն բառերն, որոց նշանակած իրը իսկապէս էգ է, սակայն փոյթ չէ որ իգականութեան նշան չունենան, զոր ·

Մայր ام · Հօրաքոյր عمه · Մատակ ուղտ ناقه
Դուստր بنت · Կին մարդ امرأت · Մատակ ձի فرس

87. Բռնական իգական կոչին ի այն բառերն, որոց նշանակած իրն իսկապէս էգ չէ, այլ միայն բառն իգականութեան նշան ունի, զոր ·

Միջին وسطی · Դեղին մաղձ صفراء · Դաշտ صحراء
Պատմութիւն حكايه · Տէրութիւն دولت · Փոքրագոյն صغری

88. Աւանդական իգական կոչին ի այն բառերն, որք ոչ իսկապէս և ոչ ալ ձեւապէս իգական են, այլ Արաբք · ըստ դա ի մէջ մասնաւորապէս իգական ճանչցուած են,

Վիճակ حال · Արեգակն شمس · Երկիր ارض
Էութիւն, անձն نفس · Կարիճ عقرب · Պատերազմ حرب
Կրակ نار · Ճանապարհ طريق · Կանգուն ذراع
Սրունք, կոճղ ساق · Գինի خمر · Երկինք فلك
Ոտն قدم · Ձեռն يد · Ափ كف
Աչք عين · Ականջ اذن · Զիստ فخذ
Աղ ملح · Բերան فم · Ունկն سمع
Իժ افعی · Մատն اصبع · Սափոր كوب
Զէնք سلاح · Հողմն ريح · Հոր بئر
Ոչխար غنم · Կուրծք صدر · Հիւսիս شمال
Գիշեր ليل · Թոք كبد · Գօտի قوس
Զեփիւռ نسيم · Պայտ. կօշիկ نعل · Լեզու لسان
Դոյլ دلو · Հուր, դժոխք جحيم · Նապաստակ ارنب
Դրախտ فردوس · Կալուած عقار · Ճամբ سبيل

Այլ տառք Օսմ· լեզուի մէջ իբր Արաբական կը գործած-ուին բայց ի نفس ու يد են, որք անխառն իգական են թէ Արաբ· և թէ Օսմ· լեզուի մէջ ։

Անկանոն իգական են նաև Արաբ· գրերուն անունները, զոր ·

الف · باء · تاء · ثاء جيم · حاء · خاء · دال · ذال · راء · زاء · سين ·
شين · صاد · ضاد · طاء · ظاء · عين · غين · فاء · قاف · كاف ·
لام · ميم · نون · واو · هاء · ياء ·

Նոյնպէս իգական են ամէն Անկանոն Յոգնակի (108) բա-ռերն, զոր ·

Պահանջողք	طلاب	·	Դպրոցներ	مکاتب
Հարկեր	تکالیف		Դէպքեր	حوادث
Աւագանի	اکابر	·	Հռչակաւորք	مشاهیر

89. Աներեւոյթներէն և Տեղական ու Գործիական Անուն-ներէն իգական չեն ճանչցիր · այսինքն տանց իգականի ձեւ չըր տային, սակայն Բառական իգական կը համարուին այն Աներե-ւոյթներն և Տեղական ու Գործիական Անունները, որոնք իգականութեան նշան ունին բառ պահանջման իրենց ձեւե-րուն և ոչ թէ Արաբականէ ածանցմամբ իգական եղած լինե-լով· հետեւաբար տանք Արաբականի համար ուրիշ ձեւեր ալ չեն ունենար, զոր ·

Վկայել	شهادت	·	Բողոքել	دعوى
Վտանգ	تهلکه	·	Վիճել	مجادله
Բաժ	مرفقه	·	Դատարան	محکمه

90. Մարմնոյ ընական այսպ և Զոյգ Նշանակող, ինչպէս նաև Գոյն և Թերութեան Նշանակող Գրական ածականք Նիկար Էլիֆ (ا ء) ով իգական կըլլան՝ բառ فعلاء ձեւի, զոր ·

Կուզ احدب حدباء . Համր اخرس خرساء

Շաւէ اشهل شهلاء . Եղջերուաչեան اعين عيناء

Կանաչ اخضر خضراء . Դեղին اصفر صفراء

91. Բաղդատական Ածականք Զղեալ Էլիֆ (ى) ով իգական կ'ըլլան՝ ըստ فُعْلَى ձեւի, զոր.

Մօտագոյն اقرب قربى . Պիտանեգոյն الزم لزمى

Փոքրագոյն اصغر صغرى . Մեծագոյն اكبر كبرى

92. Իսկ Ընդ. Ներկայք, Ընդ. Անցեալք, սովորաբար Կրական Ածականք ու Գերադրական Ածականք թէ (ت) ով իգական կ'ըլլան, որ շատ կը միայ ու Արաբականին վերջին գիրն ալ խմթէն կը կարդացուի, զոր.

Ուղղափառ مسلم مسلمه . Ծնող والد والده

Յարմար مناسب مناسبه . Կարող مقتدر مقتدره

Փայլող مكفهر مكفهره . Թարգմանիչ مترجم مترجمه

Գիտցող عروف عروفه . Հասկցող فهيم فهيمه

Հաստատեալ مثبت مثبته . Յիշեալ مرسوم مرسومه

Ամրացեալ مستحكم مستحكمه . Պատուեալ مشرف مشرفه

Առաքեալ رسول رسوله . Սպանեալ قتيل قتيله

Գեղեցիկ حسن حسنه . Փոքր صغير صغيره

Հաւատարիմ صديق صديقه . Շարժուն سيار سياره

93. Գրական, Բաղդատական և Գերադրական Ածականներէն ոմանք Զղեալ Էլիֆով ու Երկար Էլիֆով ալ իգական կրնան ըլլալ, զոր.

Ցասմոտ غضبى . غضبان

Միշտ արթուն يقظى . يقظ

Գեղեցկագոյն حسنى . احسن

94. *Այն բառերն որոց նշանակած իրը բնականապէս իգական սեռի կը վերաբերի, առանց իգականութեան նշանի ալ կրնան գործածուիլ, զոր.*

փոխանակ ըսելու	حامله .	*Յղի*	حامل
» »	طالقه .	*Արձակեալ*	طالق
» »	كاعبه .	*Ծծերն հասեալ կոյս*	كاعب
» »	باكره .	*կոյս*	باكر

95. *Երեքէն մինչեւ տասն բացարձակ թուականաց վերջաւորեալ* ة*՝ն* تاء تذكير *Արականութեան թէ կը կոչուի, որոնք հետեւաբար Արականին են. իսկ առանց իգականք կը կապուին նոյն վերջաւորեալ* ة*՝ն ջնջուելով, զոր.*

ثلث . اربع . خمس . ست . سبع . ثمان . تسع . عشر .

Իսկ واحد *կամ* احد *ի իգականը կըլլայ* واحده *կամ* احدى , *նոյնպէս* اثنين *ի իգականը կըլլայ* اثنتين :

96. *Կրնան ըլլալ այնպիսի բառեր, որոց Արականն ու իգականը մի և նոյն ձեւն ունին, այսինքն անխտիր են Արականի ու իգականի համար, զոր.*

اثنى *Երկու* . جبان *Երկչոտ* . فروقه *Վեհերոտ*

97. *Գտիր հետեւեալ բառերուն իգականները.*

ثابت . مرتكب . مجنون . مستقبل . سليم . اعظم . اعور . جلاد .
اربعه . ظهور . مالك . مشكل . مزبور . مقدم . قريب . ازم .
ابيض . سيار . عشره . مكتب . خارج . التزام . متمكن . مكتوم .
مخرج . جميل . ارجع . الله . منقب . جبار . احد . تكدير . مركز .

كميت *Թիւ*

98. *Արաբերէն լեզուի մէջ թիւն երեք է,* مفرد *Եզակի,* تثنيه *Երկուոակի,* جمع *Յոգնակի:*

99. Եզակի մը երկուորակի ըլլալու համար՝ վերջը կաւելցուի ان կամ ين մասնիկը, պայմանաւ որ վերջի գիրն [illegible] կարդացուի, զոր.

مرقوم Յիշեալ , مرقومان . متصرف Տիրապող , متصرفان .
صغير Փոքր , صغيران . عظمت Մեծութիւն عظمتين* .
طالب Ուզող , طالبين . دلال Միջնորդ , دلالين .

اب Հայր , مشرق Արեւելք , قمر Լուսին , نير Լուսաւոր բառերուն երկուորակներն՝ եզակին ու իր զուգորդը կը նշանակեն, զոր.

ابوين	Հայր և Մայր	(Ոչ թէ երկու Հայր)
مشرقين	Արեւելք և Արեւմուտք	(Ոչ թէ երկու Արեւելք)
قمرين	Լուսին և Արեւ	(Ոչ թէ երկու Լուսին)
نيرين		(Ոչ թէ երկու Լուսաւոր)

100. Եզակիին վերջը թէ որ [illegible] ت (ه) գտնուի, երկուորակին մէջ կը հնչուի, զոր.

مسلمه Հաւատացեալ , مسلمتان . سياره Շարժան , سيارتان .
صغيره Փոքր , صغيرتان . منزله Իջեւան , منزلتين .
منظره Տեսարան , منظرتين . محاربه Պատերազմիլ , محاربتين .

101. Երկար էլիֆի ء ն երկուորակի մէջ و ի կը փոխուի, զոր.

خرساء Խուլ . خرساوان , خرساوين
سوداء Սեւ մաղձ . سوداوان , سوداوين
حدباء Կուզ . حدباوان , حدباوين
صفراء Դեղին մաղձ . صفراوان , صفراوين

102. Զեղչ էլիֆը երկուորակի մէջ կը հնչուի, զոր.

فتوى Վճիռ . فتويان , فتوين
عظمى Մեծագոյն . عظميان , عظمين

* Աներեւոյթները միայն գոյականաբար կըմբռնուին, երբ Երկուորակի ու Յոգնակի թիւերն ունենան :

كبری Մեծագոյն · كبریان ، كبریین

جبلی Ցդի · جبلیان ، جبلیین

103. Եզակին Յոգնակի ընելու համար վերջը կաւել-ցուի ون կամ ين մասնիկներն Արականի, իսկ ات մասնիկն Իգականի. Աներեւոյթներու եւ Տեղական ու Գործիական Ան-ուանց վերջը, պայմանաւ որ Եզակին վերջի գիրն առաջ-նոյն մէջ եօտրէ, երկրորդին մէջ եսրէ, երրորդին մէջ ուսթըն կարդացուի, զոր.

حاضر Ներկայ ، حاضرون · صابر Համբերող ، صابرون ·
سامع Ունկնդիր ، سامعون · متقدم Նախնի ، متقدمین ·
مأمور Պաշտօնատար ، مأمورین · مسلم Հաւատացեալ ، مسلمین ·
عظمی Մեծագոյն ، عظمیات · سفلی Ստորնագոյն ، سفلیات ·
ظهور Պատահումն ، ظهورات · تلف Կորուստ ، تلفات ·
اخراج Ելք ، اخراجات · محبس Բանտ ، محبسات ·
مصرف Ծախս ، مصرفات · مجلس Ժողով ، مجلسات ·
محفر Փորիչ ، محفرات · مفتاح Բանալի ، مفتاحات ·

104. ون մասնիկը Շնչաւոր եւ Անշնչ բառերու համար անխտիր, իսկ ين միայն Շնչաւորաց համար կը գործածուի, ու ըսինն զարտուղութիւն է՝

سنه Տարի · سنین

105. ين մասնիկաւ Յոգնակի ըլլալիք բառին վերջը գըտ-նուող արմատական ى ն կը ջնջուի, զոր.

قاضی Դատաւոր ، قاضین · حامی Պաշտպան ، حامین ·
مفتی Վճռատու ، مفتین · متشکی Տրտնջող ، متشکین ·

106. Այն Եզակիներուն՝ որոց վերջն յաւելական ت կը գտնուի, որք են ت ով Իգականք, ت ով վերջաւորեալ Անե-րեւոյթք եւ ت ով վերջաւորեալ Տեղական ու Գործիական Ան-ուանք, նոյն յաւելական ت ն կը ջնջուի, զոր.

مسلمه Հաստատեալ, مسلمات · معلومه Ծանուցեալ, معلومات·

كائنه Գոյութիւն, كائنات · حكايه Պատմութիւն, حكايات·

ضرورت Հարկ, ضرورات · مجادله Վէճ, مجادلات·

مرحله Աւուր ճամբայ, مرحلات · مرحمت Գթութիւն, مرحمات·

معرفت Գիտութիւն, معرفات · مكنسه Աւել, مكنسات·

مصقله Փայլեցուցիչ, مصقلات · مرفشه Բահ, مرفشات·

107. Երկար էլիֆի ءն و ի կը փոխուի, զոր·

خرساء Խուլ, خرساوات · سوداء Սեւ մաղձ, سوداوات·

حدباء Կուզ, حدباوات · صفراء Դեղին մաղձ, صفراوات·

بيضاء Սպիտակ, بيضاوات · حمراء Կարմիր, حمراوات·

108. Յոգնակին երկու տեսակ է, جمع مصحح Կանոնաւոր յոգնակի, جمع مكسر Անկանոն յոգնակի։

Կանոնաւոր են այն Յոգնակիները, որոնք վերջերնին կերպը ون, ين, ات մասնիկովք կը վերջանան։

Անկանոն են այն Յոգնակիները, որոց մէջ Եզակին ձեւը փոխուած է, զոր·

مكتب Դպրոց, مكاتب · عظيم Մեծ, عظام

ساكن Բնակիչ, سكان · احسن Գեղեցկագոյն, احاسن

109. Աներեւոյթները բայց ի تفعيل, تفعله, تفعال ձեւերէն, Եռագիր Ածանցին ընդ. Անցեալի Իղականը, Գերադրական Ածականը, Քառագիր Ածանցին և Եռագիր ու Քառագիր Յաւելական ընդունելութիւնք՝ Անկանոն Յոգնակի չունին. Իսկ մնացեալ Եզական Անկանոն Յոգնակիները Հետեւեալ ցուցակին մէջ կը տեսնուին։

		مفرد	جمع	مفرد	جمع
مصدر		تفعیل	تفاعیل	تدبیر	تدابیر
«		تفعله	تفاعل	تذکره	تذاکر
«		تفعال	تفاعیل	تمثال	تماثیل
اسم فاعل	مذکر	فاعل	فعّال فعّل فعله	کاتب	کتاب کتب کتبه
	مؤنث	فاعله	فواعل	کاتبه	کواتب
اسم مفعول	مذکر	مفعول	مفاعیل	مشهور	مشاهیر
صفت مشبهه	مذکر	فعیل	فعال	کبیر	کبار
صفت الوان و عیوب	مذکر	افعل	فُعل	احمر	حمر
	مؤنث	فعلاء	فُعل	حمراء	حمر
اسم تفضیل	مذکر	افعل	افاعل	اعظم	اعاظم
	مؤنث	فعلی	فُعَل	عظمی	عظم

اسم مكان	مفعل	مفاعل	محبس	محابس
»	مفعله	مفاعل	محكمه	محاكم
»	مفعل	مفاعل	مسقط	مساقط
»	مفعله	مفاعل	معرفت	معارف
»	مفعله	مفاعل	مكرمت	مكارم
»	مفعال	مفاعيل	ميقات	مواقيت*
اسم آلت	مفعل	مفاعل	مسطر	مساطر
»	مفعله	مفاعل	مسحه	مماسح
»	مفعال	مفاعيل	مفتاح	مفاتيح
»	مفعل	مفاعل	منخل	مناخل
»	مفعله	مفاعل	مدقه**	مداق**

* ی ն որ արդէն و էր (135. 124. 152), վերստին و ի կը փոխուի ։
** Նոյնատեսակ գրերէն մին կը ջնջուի ու միւսը շէտտէ կառնու (125.126)։

110. Ընդ․ Ներկայի և Ընդ․ Անցեալի մասնաւոր ձևերը (43. 45), Գործական ու Կրաւորական ածականի մասնաւոր ձևերը (50. 55) և Գործական ածականի իգականին (92) և ս Անկանոն Յոգնակի կիսան ունենալ ենթ. միայն գործածու- թեար ընդունելին, զոր․

ملك	Թագաւոր	ملاك	· كتوم	Խորհրդապահ	كتم
رسول	Առաքեալ	رسل	· زبور	Գիրք	زبر
سلف	Նախորդ	اسلاف	· غيور	Ժիր	غير
مسكين	Թշուառ	مساكين	· يقظ	Միշտ արթուն	ايقاظ
لطيفه	Կատակ	لطايف	· غريبه	Տարօրինակ	غرايب

111. Գտիր Հետեւեալ բառերուն Երկուորակիններն և Կանոնաւոր ու Անկանոն Յոգնակիները․

كمال · ضرورت · اغفال · ترهين · محاربه · ساكن · مزبوره ·
خياط · قريبه · حدباء · اكرم · مركز · محفظه · مزمار · محور ·
مخبر · مقتدره · مهندس · جبر · حكايه · انتقال · استحكام · تدافع ·
حادثه · مخدوم · سحاره · جيل · احمر · اكبر · مسجد · مغفرت ·
مكنسه · مناسب · مجمده · مغبر · مستحفظه · مقشعر · متبركه · تكليف ·
مكسور · منشار · وقوع · عامل · مكتب · مكتوب · منقار · حساب ·

112. Որ և է բառի մ՚այլ և այլ Նշանակաց ամբողջու- թիւնը, ինչպէս նաև իւրաքանչիւրին امثلهٔ مختلفه Համառօտ Օրի- նակք, իսկ իւրաքանչիւր Նշանակի այլ և այլ մասանց այսինքն Արականներն, Իգականներն, Եզակիներն, Երկուորակիներն ու Յոգ- նակիներն, ինչպէս նաև ասոնց ամբողջութիւնը امثلهٔ مطرده Համառօտ Օրինակք կըսուի, զոր․

علم բառին Հակառակ Օրինակներն են .

علم · عالم · معلوم · عليم · اعلم · علام · اعلام · تعليم · تعلم մյուս և

عالم բառին Համանման Օրինակներն են .

عالم · عالمان · عالمين · عالمون · عالمين · علام · علم · علمه · عالمه ·

عالمتان · عالمتين · عالمات · عوالم ·

كتب բառին Հակառակ Օրինակներն են .

كتب · كتابت · كاتب · مكتب · مكتوب · مكاتبه · استكتاب մյուս և

مكتوب բառին Համանման Օրինակներն են .

مكتوب · مكتوبان · مكتوبين · مكتوبون · مكتوبين · مكاتيب ·

مكتوبه · مكتوبتان · مكتوبتين · مكتوبات ·

حمد բառին Հակառակ Օրինակներն են .

حمد · حامد · حميد · محمد · محمدت · محمود · احمد · تحميد մյուս և

حميد բառին Համանման Օրինակներն են .

حميد · حميدان · حميدين · حميدون · حميدين · حميده · حميدتان ·

حميدتين · حميدات ·

113. Նախայիշեալ տարբեր Նշանակաց (Հակառակ և Համանման Օրինակք) ամենայն ինչ ինչ ձևերն, որք մի և նոյն կազմութիւնն ունին, որոշելու համար կարի ուշադրութիւն պէտք է բառերուն իմաստին . այսպէս որոշելու է Հետևեալ բառերուն նշանակները :

قتل شكس · حفظ ملح · شغل صلب حر · طلب حسن · خنق خشن حذر ·
هدى غفل كبر · غلبه سكنه · غفران عريان · ذهاب جبان · خطاب كبار ·
سؤال عجاب شجاع · قبول عروف رسول غيور ظلوم · ضرورت فروفه ·
وجيف مليك جريح كبير رحيم · عزيمت جميله · عجل يقظ · اكرم اصفر ·
طوال طلاب · مجزم مسطر · مدرار ميعاد مفتاح ·

114. Բառաքերականական ոճի Համանման Օրինակներն Հետևեալ կարգաւ կըսուին, այսինքն ատենց խոնարհումը Հետևեալ կարգաւ է :

ՈՃ ԽՈՆԱՐՀՄԱՆ اصول تصريف

		مفرد	تثنيه	جمع صحيح	جمع مكسر
مصدر		وقوع	وقوعان وقوعين	وقوعات	

(Նկատողութեան առ 90. 100. 105. 108 Համարները)

		مفرد	تثنيه	جمع صحيح	جمع مكسر
اسم فاعل	مذكر	طالب	طالبان طالبين	طالبون طالبين	طلاب طلب طلبة
	مؤنث	طالبه	طالبتان طالبتين	طالبات	طوالب

(Նկատողութեան առ 108. 109 Համարները)

		مفرد	تثنيه	جمع صحيح	جمع مكسر
اسم مفعول	مذكر	مخدوم	مخدومان مخدومين	مخدومون مخدومين	مخاديم
	مؤنث	مخدومه	مخدومتان مخدومتين	مخدومات	

(Նկատողութեան առ 108. 109 Համարները)

		مفرد	تثنيه	جمع صحيح	جمع مكسر
صفت الوان و عيوب	مذكر	اصفر	اصفران اصفرين	اصفرون اصفرين	صفر
	مؤنث	صفراء	صفراوان صفراوين	صفراوات	صفر

صفت مشبه	مذكر	فخيم	فخيمان فخيمين .	فخيمون فخيمين .	فخام .
	مؤنث	فخيمه	فخيمتان فخيمتين .	فخيمات .	

(Նկատողութեան առ 109 Համարը)

اسم تفضيل	مذكر	اكبر	اكبران اكبرين .	اكبرون اكبرين .	اكابر .
	مؤنث	كبرى	كبريان كبريين .	كبريات .	كبر .
مبالغهٔ اسم فاعل	مذكر	مكار	مكاران مكارين .	مكارون مكارين .	
	مؤنث	مكاره	مكارتان مكارتين .	مكارات .	

(Նկատողութեան առ 107 Համարը)

اسم مكان	مركز	مركزان مركزين .	مركزات .	مراكز .

(Նկատողութեան առ 100. 105 Համարներին ու مفعال ձեւին Ալէֆ · Յօդ · ին Համար՝ 108 Համարը)

اسم آلت	مخلب	مخلبان مخلبين .	مخلبات .	مخالب .

(Նկատողութեան առ 100. 105 Համարներին ու مفعال ձեւին Ալէֆ · Յօդ · ին Համար՝ 108 Համարը)

اقسام سبعه ԵՕԹՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

115. Արաբերէն բառերն Արմատական գիրերու տեսակին նկատմամբ եօթն տեսակ վիճակներ կրնան ունենալ, որոց կոչուի اقسام سبعه (եօթն բաժանմունք), և են 1— صحيح . 2 — مضاعف . 3 — مثال . 4 — اجوف . 5 — ناقص . 6 — لفيف . 7— مهموز :

116. صحيح կոչուի այն բառերուն, որոց Արմատական գիրերն سالم Ազատ են حروف علت փոփոխական գիրէ, որք են أ , ی ، و ، զոր.:

Մերձ قريب · Մեծարանք اكرام · Սպաննել قتل
Տարածուիլ انتشار · Խնդիր مطلب · Ընդհարկանել مضاربه

117. مضاعف կոչուի այն բառերուն. որոց Այն եւ Ֆիին ու Լամ եւ Ֆիր նոյնատեսակ են առանց փոփոխական գիր ըլլալու, զոր.

Ստուգել تحقيق · Անկախութիւն استقلال · Օգնութիւն مدد
Վարանեալ مترّدد · Նոր جديد · Ուրախ مسرور

118. مثال կոչուի այն բառերուն, որոց Ֆա եւ Ֆիր փոփոխական գիրերն و կամ ی է. ուստի եթէ و է՝ مثال واوى · իսկ եթէ ی է՝ مثال يائى կոչուին, զոր.

Համաձայն توافر · Փոխանորդել توكيل · Խոստումն وعد
Արթուն متيقظ · Օրհնութիւն ميمنت · Դիւրութիւն يسر

119. اجوف կոչուի այն բառերուն, որոց Այն եւ Ֆիր փոփոխական գիրերն و կամ ی է. ուստի եթէ و է՝ اجوف واوى , իսկ եթէ ی է՝ اجوف يائى կոչուին, զոր.

Կլոր مدور · Շրջաբերութիւն تداول · Խօսք قول
Զանազանութիւն مباينت · Որոշել تعيين · Միտումն ميل

120. ناقص *կոչուի այն բառերն, որոց Լամ իւլ ֆիլը փափոխական գրերէն و կամ ى է. Ասոր եթէ و է՝ ناقص واوى, իսկ եթէ ى է՝ ناقص يائى կոչուին, զոր.*

Մանկութիւն صباوت . *Եղծել* لغو . *Ջնջել* محو
Բաւել كفايت . *Ջանալ* سعى . *Արածել* رعى

121. مهموز *կոչուի այն բառերն, որոց Արմատական գրերէն մին փափոխական գրերէն* أ *է. Ասոր եթէ Ֆա իւլ ֆիլն է՝* مهموز الفاء *, եթէ Այն իւլ ֆիլն է՝* مهموز العين *, իսկ եթէ Լամ իւլ ֆիլն է՝* مهموز اللام *կոչուի, զոր.*

Գթութիւն رأفت . *Ապահովել* تأمين . *Ակնկալութիւն* امل*
Ծագում առնել نشأت . *Սկսիլ* بدأ . *Մուրացիկ* سائل

122. لفيف *կոչուի այն բառերն, որոց Ֆա իւլ ֆիլն ու Լամ իւլ ֆիլը, կամ Այն իւլ ֆիլն ու Լամ իւլ ֆիլը փափոխական գրերէն են. Ասոր եթէ Ֆա իւլ ֆիլն ու Լամ իւլ ֆիլն է՝* لفيف مفروق *, իսկ եթէ Այն իւլ ֆիլն ու Լամ իւլ ֆիլն է՝* لفيف مقرون *կոչուի, զոր.*

Վերակացու متولى . *Խնամակալութիւն* وصيت . *Հատուցանել* ادا
Չարութիւն سوء . *Կերպարանութիւն* هيئت . *Պատմել* روايت

123. *Որոշէ հետեւեալ բառերուն բաժանումները.*

مجبور . حقارت . تحقيق . توحيد . ايمان . جواب . زينت . طراوت .
حكايه . مأمور . مشئوم . منشأ . ولايت . هيئت . مكتب . احمق .
طبيب . موافقت . تيقظ . تقويء . مغايرت . لغو . رعايت . متأثر .
مسئله . بطاءت . توصيه . حيوان . اليق .

124. *Մինչեւ հոս բացատրուած ածանցական կանոններն*

---

* *Բառին սկիզբը գտնուող* أ *ը, Յաւելական ըլլայ թէ Արմատական, առանց* ء *ի, այսինքն* ا *ի ձեւով կը գրուի:*

ընդհանրապէս միայն صحیح եղող բառերը կը փոխարկէին . Իսկ մեր ու բանաստեղծաց համար այն կանոնները ինչ ինչ Եւրոպա-կաց մէջ կը զանազանին . այլ թէ ո՛ր Եւրոպականաց մէջ ունին կանոն-նաց այս զանազանութիւնը , 152 համարին մէջ կը տեսնուի :

Այն զանազանութիւնն հետեւեալ կանոններու վրայ հիմ-նուած է :

مضاعف Բ· Գ· ԱՐՄԱՏ· ԳՐԵՐՆ ՆՈՅՆԱՏԵՍԱԿ ԲԱՌ·

125. Երբ նոյնատեսակ երկու գիրք , թէ՛ արմատական լինին և թէ՛ յաւելական , իրարու քով գտնուին , իրարու ادغام ներմուծել պէտք է . այսինքն առաջինը ջնջելու և երկրորդը կրկնակի կարդալու է , բայց այս պարագայից մէջ առաջինը ساكن Անշարժ ըլլալու է , զոր·

شددت	փոխանակ ըլլալու	.	شدّت	شدید
جننت	» »	.	جنّت	مجنون
حقق	» »	.	حقّ	تحقیق
اتباع	» »	.	اتّباع	تباعیت
اططراد	» »	.	اطّراد	طرد

126. Բաղաձայն ներմուծման գործողութեան մէջ նոյնատե-սակ գրերուն առաջինը եթէ محرك Ձայնաւորեալ լինի , նախ իր շարժումն ماقبل եղող առջի գրոյն տալու է , որպէս զի անշար-ժիչ մնայ , և ապա կը ներմուծուի , զոր·

مسررت	փոխանակ ըլլալու	.	مسرّت	سرور
تممه	» »	.	تمّه	تمام
محببت	» »	.	محبّت	حب

قرار	مقرّ	·	փոխանակ ըլլալու	مقرر
قلت	مستقلّ	·	» »	مستقلل

127. Նոյնպէս Ներքին ձեւն գործածութեան մէջ նոյնատեսակ գրերուն առաջինն ու միանգամայն խմել, առջի գիրն եթէ ձայնաւորեալ լինի, նախ առաջնոյն գրանիշը ջնջելու է, որպէս զի անգրանիշ մնայ, և ապա կը ներքինձուի, զոր.

ضم	منضمّ	·	փոխանակ ըլլալու	منضمم
فك	منفكّ	·	» »	منفكك
جر	مجرّ	·	» »	مجرر
امتداد	ممتدّ	·	» »	ممتدد
اسوداد	مسودّ	·	» »	مسودد

128. Նոյնատեսակ գրերուն առաջինն եթէ ձայնաւորեալ ըլլայ ու խմել առաջ անգրանիշ (գտնուած լինի, որովհետեւ Համի գրերը գրանիշ չեն առնուր, ու ասի նախ առաջնոյն գրանիշը նոյնպէս ջնջելու է, որպէս զի անգրանիշ մնայ, և ապա կը ներքինձուի, զոր.

تمم	تامّ	·	փոխանակ ըլլալու	تامم
خصوص	خواصّ	·	»	خواصص
حبيب	تحابّ	·	» »	تحابب
ضد	تضادّ	·	» »	تضادد
ضرار	مضارّه	·	» »	مضارره

129. Նոյնատեսակ գրերն եթէ أ կամ ا ըլլան, ներքինձեւին ـّ նշանը կառնու փոխանակ կրկնակի, զոր.

امر	آمر	.	փոխանակ բերելու		أمر
اخرت	آخر	.	»	»	أخر
اجرت	آجر	.	»	»	الجر
اجراء	اجراآت	.	»	»	اجراءات
انشاء	انشاآت	.	»	»	انشاءات

130. Թէ որ բառին Արաբերէն մէկին արմատին կրկնակ առնուած բերուի բառ արտասանելման կէտաւորի, ներքին ծ ու մի տեղի չունենալ, որովհետեւ կրկնակը միայն Գէ զօրութեան գրի տեղ կը բանի և ոչ առեղի, զոր ·

تردد · تجنن · متحقق · متفنن · مخصص · مدلل ·

131. Բացառութիւն են մի քանի կրկնակներ, որոց մէջ ներքին ծ մէն առաջ եկէ միրցքեյալ կրկնակին առանց դ ոնտառ ժխեղու ներքին ծ ու մի տեղի չունենալ՝ զ ա չէ կրկնը ձեւերը բաղաձայ ձայնաւորներ և ո րիչ կէտաւոր կամ բառերու ձեւ շփոթերու համար, զոր ·

ضَرَر · خَلَل · شُدَد · هُمَم · بَرَرَه · دَلَلَه ·

132. Նոյնպէս բացառութիւն են Արաբերէն ت եղող բառերուն افتعال ձեւն ու իր ինը · Նմանպէս, յորում ներքինծ ու մի տեղի չունենալ, զոր ·

قتل اقتال مقتتل · كتب اكتتاب مكتتب · كتم اكتتام مكتتم ·
ختم اختتام مختتم · ستر استتار مستتر

معتلات ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ ԳԻՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ԲԱՌԵՐ

133. Երբ արմատական գրերէն մին փոփոխական գիր եղած լինի, ձայնի կը մնայ եթէ նորդանից ու կամէ առջի գ բայն գրանից ին տեսակէն* է, զոր ·

---

* Լն Լամէֆնի, Ծն Եսրէի ու Ցն Եօթրէի տեսակէն է :

مبدأ . ملجأ . منشأ . سارى . مكتفى . جارى . موجب . موجد . موصى

تاریخ բառին أ ը բացառապէս ا ի փոխուած է .

134. Իսկ եթէ փոփոխական գիրը, բայց ի أ է, ձայնաւոր-եալ է, իր գրանիչն առջի գրոյն կը տրուի, որ ատեն նոյնպէս չամը կը մնայ, զոր .

قيم	مقيم	.	փոխանակ	ըլլալու	مقيم
سيلان	مسيل	.	»	»	مسيل
قول	مقول*	.	»	»	مقوول
خوف	مخوف*	.	»	»	مخووف
سير	مسيره	.	»	»	مسيره
عين	معيشت	.	»	»	معيشت

135. Եթէ փոփոխական գիրն առջի գրոյն գրանիչին ներա-կէն չէ, այն ատեն առջի գրոյն գրանիչին համեմատ կը փոխ-ուի ու նոյնպէս չամը կը մնայ . այսինքն եթէ փոփոխական գիրը و կամ ی ու առջի գրոյն գրանիչն ուստուն է, ا ի կը փոխ-ուի . Եթէ փոփոխական գիրը أ կամ و ու առջի գրոյն գրանիչն էսրէ է, ی ի կը փոխուի . Իսկ եթէ փոփոխական գիրն أ կամ ی ու առջի գրոյն գրանիչն էօթրէ է, و ի կը փոխուի, որոնք ևս չամը կը մնան ։

Այս փոփոխութեան գործողութեանց կըսուի إعلال ։

փոփոխական գրերն այսպէս փոխելու համար պէտք է, որ անգրանիչ եղած ըլլան, զոր .

---

* Երկու و երը ներմուծուած են ։

مصفو	փոխանակ ըլլալու	.	مصفّا	صفوت
مجری	» »	.	مجرا	جريان
بادأ	» »	.	بادی	بدأ
داعو	» »	.	داعی	دعوی
ميقظ	» »	.	موقظ	يقظه
تباطأ	» »	.	تباطؤ	بطاءت

136. Իսկ եթէ փոփոխական գիրն անդրանիկ ըլլայ Համ-զերձ կամ, յառաջ համզէ գիր գտանի, փոփոխական գիրը կը ջնջուի, զոր.

امحاو	փոխանակ ըլլալու	.	امحا	محو
اجرای	» »	.	اجرا	جريان
اجتراء	» »	.	اجترا	جرأت
مدعوو	» »	..	مدعو	دعوت
مملوء	» »	.	مملو	ملئان
بطیء	» »	.	بطی	بطاءت
سخیء	» »	.	سخی	سخاوت
دنیء	» »	.	دنی	دنايت

137. Բացառութիւն է Նաքըսի Նամնեբանի հաւաքիր Աւան-ձին ըսկ. Անցեալը, յորում Այն կամ Ֆիլին եօթըն եսրէի կը փոխուի, և փոխանակ փոփոխական գրոյն՝ յաւելման ՑԸ կը ջնջուի, զոր.

محکوی	փոխանակ ըլլալու	·	محکی	حکایه
مخفوی	» »	·	مخفی	خفا
مبنوی	» »	·	مبنی	بنا
مرموی	» »	·	مرمی	رمی
مرعوی	» »	·	مرعی	رعایت
مرووی	» »	·	مروی	روایت

Նոյնը վասն բացայայտ հնչելոյ رضوان բառին ըսէք. Այս-եւայն ալ մեղմացեալ կերպին مرضی կ'ըլլայ փոխանակ مرضو ըլլալու (136):

138. Եթէ փոխանակին գիրը, բայց ի أ է, ձայնաւոր մը է, գրանիշն երկու առջի գրոյն կը դրուի, որպէս զի ճանաչելի ըլլայ, եւ այդ բառ ականջին կը փոխուի, զոր.

مقول	փոխանակ ըլլալու	·	مقال	قول
مذوب	» »	·	مذاب	ذوبان
مزید	» »	·	مزاد	زیاده
مشیع	» »	·	مشاع	شیوع
محول	» »	·	محیل	حواله
مستدور	» »	·	مستدیر	دور

139. Թէ որ փոխանակին գիրն ու միանգամայն առջի գիրը ձայնաւոր ըլլան, փոխանակին գրոյն գրանիշը կը ջնջուի, որպէս զի ճանաչելի ըլլայ. եւ այդ առջի գրոյն գրանիշին համեմատ կը փոխուի եթէ նոյն ականջէն չէ, զոր.

حوج	مُحتاج	.	փոխանակ ըլլալու	مُحَيَّج
سوق	مُنساق	.	» »	مُنسوق
رضوان	مَرضات	.	» »	مَرضوت
زياده	مُزداد	.	» »	مُزديد
قيد	مُنقاد	.	» »	مُنقيد
سعى	مسعات	.	» »	مسعيت

Բացառութիւն են այն բառերն, յորս փոփոխական գրէ մի مابعد երբոր ا ، و ، ی գրերէն մին կը գտանի՝ յառեկական (յաջր) լինելն թէ արմատական. այսինքն տանց մէջ փոփոխութիւն տեղի չունենար, զոր.

سويت · هويت · روايت · خيال · ديانت · حواله · شيوع ·

Նոյնպէս բացառութիւն են Լծէմներուն Գրական Ածականք. տանց մէջ սակայն փոփոխական և Յաւելական ی երբ կը ներածուին, միանգամայն ևէթ փոփոխական գիր و է՝ ی ի փոխարէն, բայց ի մի քանի բառերէ՝ որպէս են طويل , قوي և այլն, նոյնպէս կը ներածուին, զոր.

طيب	طَيِّب	.	փոխանակ ըլլալու	طيب
لين	لَيِّن	.	» »	لیین
سود	سَيِّد	.	» »	سويد
جودت	جَيِّد	.	» »	جويد
نور	نَيِّر	.	» »	نوير

Իսկ Լէֆիֆներուն Այն եւ Վէյր եթէ و է, անփոփոխ կը մնայ, զոր.

قوت   قوى   .   ،   . փոխանակ ըլլալու قوو

سويت   سوى   .   »   »   سووى

140. Վերջապէս ըսենք Համզէի կանոններէն զատ կանոնաւ մասնաւոր կանոններ ալ, զոր.

Ա. أ ը թէ, որ و ի փոխուելով ըստ իւր մէջանցքի կամ ի, վրան ء մը կառնու, զոր.

اجر مؤجر . امن مؤمن . سائل سؤال . اجل مؤجل .
ابد مؤبد . الم مؤلم .

Բացառութիւն է

اذا   مؤذى .

141. Բ. Թէ որ Ձաւ եւ Վէյը փոփոխական գիրերէն մին ըլլայ, افتعال բայերին մէջ ت ի կը փոխուի, և հետեւաբար կը կրկն-ուի, զոր.

اخذ اتخاذ . امن ائمان . وفق اتفاق . وصل اتصال .
يسر اتسار . يقين اتقان .

Միայն Ա. Հէմզէ լէֆէներուն أ՛ն երբեմն անփոփոխ կը մնայ, զոր.

امر ائتمار . الفت ائتلاف . انس ائتناس .

142. Գ. Էճվէֆներուն փոփոխական գիրին Եւ ալ իր Ա.ն անձին Ըստ. Ներկայի մէջ ء ի կը փոխուի, զոր.

دور دائر . جوز جائز . خوف خائف . ميل مائل .
سير سائر . نيابت نائب .

Բացառութիւն են Էճվէֆի նաեւ եղող կարգ մը բառեր, որոց մէջ ى ն ء ի չփոխուիր, զոր.

ضياع ضايع · بيع بايع · لياقت لايق · رواج رايج · شيوخ شايع ·

Նոյնպէս Լէֆիֆներուն Այն էլ Ֆիլը թէ որ و է, անփոփոխ կը մնայ, զոր.

روايت راوى · حوى حاوى ·

143. Գ. Էճվէֆ նաքըսներուն Իսմի Մէֆուլին ընդ. Այն-էլ Ֆիլի մէջ փոխադարձ գիրն եօթթէն եաէն կը փոխուի, եւ ընդ-հանուր կանոնով իմէ, սաջի զոյն տառերէն եայը յաւելուածոյ و ը կը ջնջուի, զոր.

زياده	مَزِيد	·	փոխանակ ըլլալու		مزيود
بيع	مَبِيع	·	»	»	مبيوع
عيب	مَعِيب	·	»	»	معيوب
كيل	مَكِيل	·	»	»	مكيول
هيبت	مَهِيب	·	»	»	مهيوب

Բացառութիւն են՝

دين مديون · ايس مأيوس ·

144. Ե. Այն բառերն՝ որոց Լամ էլ Ֆիլը փոխադարձ գրերէն մէկն է, تفعيل ձեւին տեղ ընդհանրապէս تفعله ձեւը կառնեն, յորում երթէ փոխադարձ գիրը و է, ی ի կը փոխուի, զոր.

براءت تبرئه · هيئت تهيئه* · نسيان تنسيه · ثنى تثنيه ·
رضوان ترضيه · صفوت تصفيه ·

145. Զ. Նաքըսներուն تفعل ու تفاعل ձեւերուն մէջ Այն էլ Ֆիլն էսրէով կը կարդացուի, հետեւաբար երթէ փոխադարձ գիրը و է, ی ի կը փոխուի, զոր.

---

* Այս եւ ջեւին այսինքն փոփոխական գրոյն գրանիչն իբրեւ տա-ջի գրոյն տրուած է (134)։

تبنو	փոխանակ ըլլալու		.	تبنّی	بنوت
تدنی	»	»	.	تدنّی	دنایت
تشکی	»	»	.	تشکّی	شکایت
تراضو	»	»	.	تراضی	رضوان
تراخو	»	»	.	تراخی	رخاوت
تعاطی	»	»	.	تعاطی	عطی

Ըստ նոյն կանոնի կարծեն և ս նոյն تفعل ձևին երկրորդ տառին կրկ-
նայ , զոր.

تجزء	փոխանակ ըլլալու		.	تجزّی	جزء
تخطأ	»	»	.	تخطّی	خطا

146. Եւ. Եւ ձևերուն փոխանակութեան երբ افعال , استفعال ձևերուն մէջ կը ջնջուի զանազան տառ մը և ... տեղը և մէկ تاء عوض փոխանակութեան թէ (234) մ'ալ կը գնէյով, զոր.

احوال	փոխանակ ըլլալու		.	احاله	حواله
اقوال	»	»	.	اقاله	قول
امیال	»	»	.	اماله	میل
استطواع	»	»	.	استطاعه	طوع
استقيام	»	»	.	استقامت	قيام
استبیان	»	»	.	استبانه	بیان

ինչ ինչ բառեր առանց այն փոփոխութիւնը կրելու այլ կրնան գործածուիլ ·

طول , اطوال կամ اطاله · جواب , استجواب կամ استجابت ·

147. Ը· Լծմանց վայելչութեան փոփոխութեան զինն افتعال , انفعال ձեւերուն մէջ ى ի կը փոխուի , զոր ·

سوق انسياق · قول انقيال · حوط انحياط ·
حوج احتياج · شوق اشتياق · لوم التيام ·

افتعال ձեւի մէջ բացառութիւն են մի քանի բառեր · ինչ Ակզբնական Այն եւ Ձայն վերջինեալ եղող ձեւերուն մէջ այ անփոփոխ կը մնայ , զոր ·

جوار اجتوار · زوج ازدواج ·
زوى انزوا · سويت استوا · حوى احتوا ·

148. Երբեմն Նաքըս ածանցերը կամ եւ ձայն կը զեղչուի, զոր ·

علو	عال	·	փոխանակ ըլլալու	عالى
علو	متعال	·	» »	متعالى
فشو	فاش	·	» »	فاشى
عفو	معاف	·	» »	معافى
صفوت	صاف	·	» »	صافى

149. Մի քանի Մուզաաֆ բառերու կամ եւ ձին ընդհանրապէս ى ի փոխուելով են՝ երբ Նաքըսի ձեւ այլ եւ այլ Եղանակներու կը վերածուին , զոր ·

حج ـ حاج حاجى · صدد ـ تصدد تصدى · ظن ـ تظنن تظنى ·
رب ـ تربيب تربيه ·

150. Այս տեսակ զեղչումներ երբեմն բառին սկիզբն ալ տեղի կ՚ունենան միանգամայն արմատական և յաւելուական գրերու, զոր.

امير مير · اخير خير · اشر شر ·

151. Կարգ մը բառեր ալ կան, որոց արմատական գրերն իրարու կամ այլ գրերու հետ կը փոխանակուին, զոր.

ایس یأس · خلاصه تلخیص · موه ماء · فوه فم ·

152. Հետեւեալ ցուցակը*, բաց ի Արաբերէն, միւս վեց բաժանմանց ընդհանուր Եզականաց Հակառակ Օրինակները կը ներկայէ՝ ենթադրութեամբ որ հոն նշանակեալ Արմատին աներեւոյթք խուսափողուր Եզականի և Յատկական Պարագայ կրնան վերածուիլ. իսկ գալով ասոնց Հակառակ Օրինակներուն, կրնայ ուսանողը գտնել զանոնք բառ ծանուցեալ ընդհանուր կանոնաց:

Սոյն վեց բաժանմանց այն Եզականներն, որք փոփոխութեանց ենթակայ են (գիտելի է թէ՝ ամէն Եզականի մէջ փոփոխութիւն տեղի չունենար 124) բաղդատմամբ Արաբերէններու, Գրանիշով նշանակուած են. իսկ անոնք որ փոփոխութեան ենթակայ չեն, առանց Գրանիշի են:

Բառագիր Արաբերէն և Յատկականներու փոփոխական գրերը տարբերութիւն չունին Արաբ գրէն:

---

* Այս պատկերն օգտակար կրկնութիւն մը կրնայ համարուիլ նախընթաց համարներուն, զոր ամբողջ Թուրքերէնի կարգաւ, այսինքն աջ երեսէն սկսելով վերջը ձախ երեսը կարդալու է:

مضاعف	مثال واوى	مثال يائى	امثلهٔ مختلفه
اختصاص	ايفار	ايمان	افعال بابندن مصدر
مختص	موفر	مومن	اسم فاعل
مختص	موفر	مومن	اسم مفعول
استخصاص	استيفار	استيمان	استفعال بابندن مصدر
مستخص	مستوفر	مستيمن	اسم فاعل
مستخص	مستوفر	مستيمن	اسم مفعول
تخصيص	توفير	تيمين	تفعيل بابندن مصدر
مخصص	موفر	ميمن	اسم فاعل
مخصص	موفر	ميمن	اسم مفعول
تخاص	توافر	تيامن	تفاعل بابندن مصدر
متخاص	متوافر	متيامن	اسم فاعل
مخاصه	موافره	ميامنه	مفاعله بابندن مصدر
مخاص	موافر	ميامن	اسم فاعل
مخاص	موافر	ميامن	اسم مفعول

مضاعف	مثال واوى	مثال يائى	امثلهٔ مختلفه
خصوص	وفرت	يمن	مصدر ثلاثى مجرد
خاص	وافر	يمن	اسم فاعل
خصاص	وفار	يمان	مبالغهٔ اسم فاعل
خصيص	وفير	يمين	صفت مشبهه
اخص	اوفر	ايمن	اسم تفضيل
مخصوص	موفور	ميمون	اسم مفعول
مخص	موفر	ميمنت	اسم مكان
مخص	ميفر	ميمن	اسم آلت
انخصاص	انوفار	انيمان	انفعال بابندن مصدر
منخص	منوفر	منيمن	اسم فاعل
اختصاص	اتفار	اتمان	افتعال بابندن مصدر
مختص	متفر	متمن	اسم فاعل
تخصص	توفر	تيمن	تفعل بابندن مصدر
متخصص	متوفر	متيمن	اسم فاعل

اجوف واوی	اجوف یائی	ناقص واوی	امثلۀ مختلفه
اقاله	ازاده	ادعا	افعال بابندن مصدر
مقیل	مزید	مدعی	اسم فاعل
مقال	مزاد	مدعا	اسم مفعول
استقاله	استزاده	استدعا	استفعال بابندن مصدر
مستقیل	مستزید	مستدعی	اسم فاعل
مستقال	مستزاد	مستدعا	اسم مفعول
تقویل	تزیید	تدعیه	تفعیل بابندن مصدر
مقول	مزید	مدعی	اسم فاعل
مقول	مزید	مدعا	اسم مفعول
تقاول	تزاید	تداعی	تفاعل بابندن مصدر
متقاول	متزاید	متداعی	اسم فاعل
مقاوله	مزایده	مداعات	مفاعله بابندن مصدر
مقاول	مزاید	مداعی	اسم فاعل
مقاول	مزاید	مداعا	اسم مفعول

اجوف واوی	اجوف یائی	ناقص واوی	امثلهٔ مختلفه
قول	زیاده	دعوی	مصدر ثلاثی مجرد
قائل	زائد	داعی	اسم فاعل
قوال	زیاد	دعا	مبالغهٔ اسم فاعل
قیل	زید	دعی	صفت مشبهه
اقول	ازید	ادعا	اسم تفضیل
مقول	مزید	مدعو	اسم مفعول
مقال	مزاد	مدعا	اسم مکان
مقول	مزید	مدعا	اسم آلت
انقیال	انزیاد	اندعا	انفعال بابندن مصدر
منقال	منزاد	مندعی	اسم فاعل
اقتیال	ازدیاد	ادعا	افتعال بابندن مصدر
مقتال	مزداد	مدعی	اسم فاعل
تقول	تزید	تدعی	تفعل بابندن مصدر
متقول	متزید	متدعی	اسم فاعل

ناقص يائى	لفيف مقرون	لفيف مفروق	امثلهٔ مختلفه
ارعا	اروا	ايلا	افعال بابندن مصدر
مرعى	مروى	مولى	اسم فاعل
مرعا	مروا	مولا	اسم مفعول
استرعا	استروا	استيلا	استفعال بابندن مصدر
مسترعى	مستروى	مستولى	اسم فاعل
مسترعا	مستروا	مستولا	اسم مفعول
ترعيه	ترويه	توليه	تفعيل بابندن مصدر
مرعى	مروى	مولى	اسم فاعل
مرعّا	مروّا	مولّا	اسم مفعول
تراعى	تراوى	توالى	تفاعل بابندن مصدر
متراعى	متراوى	متوالى	اسم فاعل
مراعات	مراوات	موالات	مفاعله بابندن مصدر
مراعى	مراوى	موالى	اسم فاعل
مراعا	مراوا	موالا	اسم مفعول

ناقص یائی	لفیف مقرون	لفیف مفروق	امثلهٔ مختلفه
رعایت	روایت	ولایت	مصدر ثلاثی مجرد
راعی	راوی	والی	اسم فاعل
رعا	روا	ولا	مبالغهٔ اسم فاعل
رعی	روی	ولی	صفت مشبهه
ارعا	اروا	اولا	اسم تفضیل
مرعی	مروی	مولی	اسم مفعول
مرعا	مروا	مولا	اسم مکان
مرعا	مروا	میلا	اسم آلت
انرعا	انروا	انولا	انفعال بابندن مصدر
منرعی	منروی	منولی	اسم فاعل
ارتعا	ارتوا	اتلا	افتعال بابندن مصدر
مرتعی	مرتوی	متلی	اسم فاعل
ترعی	تروی	تولی	تفعل بابندن مصدر
مترعی	متروی	متولی	اسم فاعل

مهموز الفاء	مهموز العین	مهموز اللام	امثلهٔ مختلفه
ایمار	اسئال	ابدا	افعال بابندن مصدر
مؤمر	مسئل	مبدی	اسم فاعل
مؤمر	مسئل	مبدأ	اسم مفعول
استیمار	استسئال	استبدا	استفعال بابندن مصدر
مستأمر	مستسئل	مستبدی	اسم فاعل
مستأمر	مستسئل	مستبدأ	اسم مفعول
تأمیر	تسئیل	تبدئه	تفعیل بابندن مصدر
مؤمر	مسئل	مبدی	اسم فاعل
مؤمر	مسئل	مبدأ	اسم مفعول
تئامر	تسائل	تبادؤ	تفاعل بابندن مصدر
متئامر	متسائل	متبادی	اسم فاعل
مؤامره	مسائله	مبادئه	مفاعله بابندن مصدر
مؤامر	مسائل	مبادی	اسم فاعل
مؤامر	مسائل	مبادأ	اسم مفعول

مهموز الفاء	مهموز العين	مهموز اللام	امثلهٔ مختلفه
امر	سُؤَال	بدأ	مصدر ثلاثی مجرد
آمِر	سائل	بادِی	اسم فاعل
امّار	سئّال	بَدّا	مبالغهٔ اسم فاعل
امیر	سئیل	بَدِی	صفت مشبهه
آمَر	اسئل	ابدأ	اسم تفضیل
مأمور	مسئول	مَبدُو	اسم مفعول
مأمر	مسئله	مبدأ	اسم مکان
مِیمَر	مسئل	مبدأ	اسم آلت
انئمار	انسئال	انبَدا	انفعال بابندن مصدر
منئمر	منسئل	مُنبَدِی	اسم فاعل
ائتَمَار	استئال	ابتَدا	افتعال بابندن مصدر
مُؤتَمِر	مستئل	مُبتَدِی	اسم فاعل
تأمّر	تسئّل	تَبَدُّؤ	تفعل بابندن مصدر
متأمّر	متسئّل	مُتَبَدِّی	اسم فاعل

153. Խնարհէ՛ հետեւեալ բառերուն
Հակառակ եւ Համանման Օրինակները·

دلالت · وقار · يسر · جواز · نيل · لغو · سعی · اكل · رأفت · نشأت · وصايت · زوی ·

Բ· موصوف ԳՈՅԱԿԱՆ

154. Գոյականն երկու տեսակ կըլլայ, اسم عام Հասարակ Անուն, اسم خاص Յատուկ Անուն :

Հասարակ Անուն են այն Գոյականները, որոց նշանակած բանը մէկէն աւելի կը գտնուի, զոր·

Կղզի	جزيره ·	Տուն	بيت ·	Որդի	ولد
Սերկեւիլ	سفرجل ·	Կանթեղ	قنديل ·	Զինուոր	عسكر

Յատուկ Անուն են այն Գոյականները, որոց նշանակած բանը մէկէն աւելի չգտնուիր, զոր·

Եգիպտոս	قاهره ·	Մուհամմէտ	محمد ·	Աստուած	الله
Լուսին	قمر ·	Արեգակն	شمس ·	Նեղոս	نيل

155. Գոյականները շատ անգամ՝ Ա· Մասի մէջ տեսնուած ինչ ինչ Եղանակներու կրնան վերածուիլ, զոր·

Սնանկանալ	افلاس ·	Ստակ	فلس
Ճանչնալ	تشخيص ·	Անձն	شخص
Ամուսնանալ	ازدواج ·	Ամուսին	زوج
Գունաւորել	تلون ·	Գոյն	لون
Ամսականով վարձել	مشاهره ·	Ամիս	شهر
Տիրել	تسلطن ·	Կայսր	سلطان
Վանահայր	ديار ·	Վանք	دير
Հացագործ	خباز ·	Հաց	خبز

Նպարավաճառ	بقال	.	Նպար	بقله
Ծառաստան	مشجره	.	Ծառ	شجر
Գերեզմանատուն	مقبره	.	Գերեզման	قبر
Քարբառակոյտ	مفعات	.	Քարբ	افعى
Որջ առիւծու	مأسده	.	Առիւծ	اسد

156. معرب Արաբերէն բառի մէջ առնուած Պարսկերէն Քաղդէաններէն այլ անունք Ա. Մասի մէջ տեսնուած ինչ ինչ կատակներու բացառապէս կրնան մերժուիլ, զոր.

Բաղդաւոր	ثخيت	.	Բաղդ	بخت
Կնքեալ	ممهور	} .	Կնիք	مهر
Կնքել	ممهير			

157. Բայականները ثلاثی եռատառ, رباعی քառատառ և خماسی հնգատառ կրնան ըլլալ, որոնք մասնաւորապէս կամ Առանձին են և կամ Յաւելական.

ثلاثی مجرد ԵՌԱԳԻՐ ԱՌԱՆՁԻՆ

158. Եռատառ Առանձիններու գլխաւոր ձևերն են.

Տեսակ	جنس	فعل	.	Աստղ	نجم	فعل
Կողմ	طرف	فعل	.	Կեանք	عمر	فعل
Բազուկ	عضد	فعل	.	Լեարդ	كبد	فعل
Արմաւ	رطب	فعل	.	Խաղող	عنب	فعل
			.	Հորիզոն	افق	فعل

ثلاثی مزید فیه ԵՌԱԳԻՐ ՅԱՒԵԼԱԿԱՆ

159. Եռատառ Յաւելականներու գլխաւոր ձևերն են:

Կանոն	قاعده	فاعله	.	Աշխարհ	عالم	فاعل
Նշան	علامت	فعاله	.	Լրտես	جاسوس	فاعول

فعالة	بضاعة	*Վաճառելի իր*	.	فعالة	سلالة	*Հիւթ*
فعولة	عجوزه	*Պառաւ*	.	فعيله	وسيله	*Առիթ*
فعلان	ريحان	*Ռեհան*	.	فعلان	قربان	*Զոհ*
فعّال	تفاح	*Խնձոր*	.	فيعال	ديباج	*Դիպակ*
مفعال	مقدار	*Քանակութիւն*	.	فعلى	فتوى	*Վճիռ*
فعله	هديه	*Ընծայ*	.	فعلاء	صحراء	*Դաշտ*
فاعل	جانب	*Կողմ*	.	فعال	طعام	*Ճաշ*
فعال	تراب	*Հող*	.	فعال	لباس	*Զգեստ*
فعول	عمود	*Սիւն*	.	فعيل	طريق	*Ճամբայ*
فعله	بلده	*Քաղաք*	.	فعله	ابره	*Ասեղ*
فعله	رتبه	*Աստիճան, պատիւ*	.	فعله	قصبه	*Գիւղաքաղաք*

رباعی مجرد ՔԱՌԱԳԻՐ ԱՌԱՆՁԻՆ

160. *Քառագիր Առանձիններու գլխաւոր ձեւերն են.*

فعلل جوهر *Գոհար* . فعلل عنصر *Տարր* . فعلل درهم *Դրամ*

رباعی مزید فيه ՔԱՌԱԳԻՐ ՅԱՒԵԼԱԿԱՆ

161. *Քառագիր Յաւելականներու գլխաւոր ձեւերն են.*

فعلله	اعله	*Մասն*	.	فعلّه	شرزمه	*Խմբակ*
فعلله	قنفذه	*Ոզնի*	.	فعللان	ترجمان	*Թարգման*
فعللان	عردمان	*Սուսապայտիղ*	.	فعلال	شيطان	*Սատանայ*
فعلال	قرطاس	*Քարտէզ*	.	فعلول	ينبوع	*Ակն*

فعلول زنبور Մեղու . فعلوله كردوسه Հնձերապատունգ

فعليل خنزير Խոզ .

خماسی مجرد ՀՆԳԱԳԻՐ ՍՈՍԿԱՆՁԻՆ

162. Հնգագիր Սոսկանձիններու գլխաւոր ձեւերն են.

فعلّل سفرجل Սերկեւիլ . فعلّل جحمرش Պառաւ . فعلّل جردحل Ձոր

خماسی مزید فیه ՀՆԳԱԳԻՐ ՅԱՒԵԼԱԿԱՆ

163. Հնգագիր Յաւելականներու գլխաւոր ձեւերն են.

فعللول عنكبوت Սարդ . فعلليل عندليب Սոխակ . فعلليل قزعميل Ծիծեռնակ

164. Վերջինեալ Գոյականներու քանի քանի ձեւերն, որոնք Ա. Մասի մէջ տեսնուած Էջաւակայ անոնց ձեւերն ունին, իրենց նշանակութեամբ միայն խրատել կրնան սորվիլ, զոր.

قتل شكس نجم . حفظ ملح جنس . شغل صلب حمر عمر . طلب حسن طرف . خنق خشن حذر كبد . صغر عنب . هدى غفل كبر رطب . رحمت بلده . نشدت ابره . نصرت رتبه . غلبه سكنه قصبه . شكوى فتوى . غفران عريان قربان . ذهاب جبان طعام . خطاب كبار لباس . سؤال عجاب شجاع تراب . شهادت علامت . كتابت بضاعه . بغايت سلاله . قبول عروف رسول غيور ظلوم عمود . ضرورت فروقه عجوزه . وجيف مليك جريح كبير رحيم طريق . عزيمت جيله وسيله . حديه هديه . كاتب جانب . قاتله قاعده . عجل يقظ عضد . نكر افق . غضبان ريحان . مدرار مفتاح مقدار . تحرير خنزير . فاروق جاموس . حدباء صحراء .

165. Արաբերէն Գոյականներն Օսմ. լեզուի մէջ թար- քերէն կանոնով կը հոլովին. Իսկ անոնց երկրորդական ու

կանոնաւոր Յոգնակիները նոյն են, որպէս են Ա. Մասի մի-բարերով բառերը, զոր.

Երկու աստղ	نجمان نجمين	.	Աստղ	نجم
Երկու կղզի	جزيرتان جزيرتين	.	Կղզի	جزيره
Վտանգներ	خطرات	.	Վտանգ	خطره
Ճամբաներ	طريقات	.	Ճամբայ	طريق
Երկինք	سماوات	.	Երկին	سماء

166. Եօթն Բաժանմանց ընդհանուր կանոնները գոյա-կաններու համար նոյն են, ինչ որ են Ա. Մասի բառերուն համար:

167. Նաեւ Գոյականներու ալ փոփոխական գիրը կարգ մը բառերու մէջ կը ջնջուի (148), զոր.

Արիւն	(دما) دم	.	Ջուր	(سوء) سو
Եղբայր	(اخو) اخ	.	Մասն	(جزء) جز
Հայր	(ابو) اب	.	Գիշերներ	(ليالى) ليال
Ձեռն	(يدى) يد	.	Տէր	(ذوو) ذو

168. Գոյականներու գլխաւոր գիտելիքն իրենց Անկանոն Յոգնակին կազմութենէն կը բղխանայ, մանաւանդ. ասոնց մեծ մասը կանոնաւոր Յոգնակի չունին:

Գոյականներու Անկանոն Յոգնակիի ձեւերն որոշ և ընդհանուր կանոնի մ'ենթակայ չեն. այլ ասոնց մեծ մասն Ընդհանուր և Մէկէ կանոնի մը ներքեւ առնուած է հետեւեալ կերպիւ:

Եռաքէր Առանձին

169. فَعل ձեւին Յոգնակին կ'ըլլայ՝ اَفعُل . اَفعَال . فِعَال . فَعَالى . فُعُول . فِعلَان ձեւերով, զոր.

افعل	انجم	.	Աստղ	نجم
	افلس	.	Մանր , դրամ	فلس
	احرف	.	Տառ	حرف
افعال	الفاظ	.	Բառ	لفظ
	احوال	.	Վիճակ	حال
	احيا	.	Կենդանի , ողջ	حى
فعال	عباد	.	Ծառայ	عبد
	كلاب	.	Շուն	كلب
	ديار	.	Տուն	دار
فعالى	ليالى	.	Գիշեր	ليل
	اراضى	.	Երկիր , գետին	ارض
	اهالى	.	Տէր . բնակիչ	اهل
فعول	طيور	.	Թռչուն	طير
	قلوب	.	Սիրտ	قلب
	رموز	.	Առեղծուած . Նշանագիր	رمز
فعلان	تيجان	.	Թագ	تاج
	نيران	.	Կրակ	نار
	جيران	.	Դրացի	جار

170. فعل և فعل ձևերուն Յոգնակին կըլլայ՝ افعال . فعال . فعول ձևերով , զոր .

افعال	اجناس	.	Տեսակ	جنس
	ارزاق	.	Ռոճիկ , պարէն	رزق
	افكار	.	Միտք	فكر
فعال	رياح	.	Հով	ريح
	ظلال	.	Ստուեր	ظل
	ذئاب	.	Գայլ	ذئب

فعول	علوم	Գիտութիւն	علم
	قدور	Կճիճ	قدر
	حصون	Ամրոց, դղեակ	حصن
افعال	اعمار	Կեանք	عمر
	آذان	Ականջ	اذن
	احرار	Ազատորդի, ազատ	حر
فعال	رماح	Տէգ	رمح
	میاه	Ջուր	موه
	اساس	Հիմն	اس
فعول	جنود	Գունդ	جند
	بروج	Բուրգ. աստեղատուն	برج
	غصون	Ոստ	غصن

Զարտուղութիւն են*

بنات	Դուստր	بنت
اسامی	Անուն	اسم
سیران	Պարիսպ	سور
اصلب	Ողնաշար	صلب
ترسه	Վահան	ترس
درجه	Տուփ	درج

Նաև فعل ձևն ունեցող մի քանի բառեր իբր مصدر میمی Բայարմատ՝ (63) զարտուղութեամբ مفاعل ձևով Յոգնակի կըլլան (109), զոր․

* Յոգնակիի ձևերու մէջ Զարտուղութիւն ըսելով պէտք է հասկընալ թէ նոյն ձևերն ունեցող Յոգնակիներն հազուագիւտ են։

حسن (محسنت)	Գեղեցկութիւն	.	محاسن
سوء (مساءت)	Չարիք	.	مساوى
يمن (ميمنت)	Օրհնութիւն	.	ميامن

171. فَعَل ձևին Յոգնակին կըլլայ فَعَلات . فِعال . اَفعال ձևերով, զոր.

طرف	Կողմ	.	اطراف	افعال
ولد	Որդի	.	اولاد	
سلف	Նախորդ	.	اسلاف	
جبل	Լեռ	.	جبال	فعال
حنق	Ոխ	.	حناق	
دما	Արիւն	.	دماء	
وقر	Հետք	.	وقرات	فعلات
تلف	Կորուստ	.	تلفات	
ثمر	Արդիւնք	.	ثمرات	

Զարտուղութիւն է

خشب	Փայտ	.	خُشُب
رهط	Զարմ	.	اَرَاهِط
حبش	Խաբեշիկ	.	اَحَابِش
ملك	Հրեշտակ	.	مَلَائِك , مَلَائِكَة
بلد	Քաղաք	.	بُلْدَان

172. Մնացեալ فَعَل . فُعُل . فِعَل . فُعَل . فَعُل ձևերուն Յոգնակին կըլլայ اَفعال ձևով:

فَخِذ	Զիստ	. افخاذ
عَقِب	Գարշապար	. اعقاب
كَبِد	Թոքր	. آكباد
عَضُد	Բազու կ	. اعضاد
يَقُظ	Արթուն, աչալուրջ	. ايقاظ
عِنَب	Խաղող	. اعناب
ضِلَع	Կող	. اضلاع
رُطَب	Արմաւ	. ارطاب
اُفُق	Հորիզոն	. آفاق

Զարտուղութիւն է

سَبُع	Գազան , գիշատիչ	. سِبَاع
اَخُو	Եղբայր	. اِخوَت
مَلِك	Թագաւոր	. مُلُوك
صُرَد	Անգղ	. صِرْدَان

Երրորդ Յաւելուած

173. فَعَل . فَاعِلَة ձեւերուն Յոգնակին կըլլայ՝ فَوَاعِل ձեւով , զոր .

عالم	Աշխարհ	. عوالم
خاتم	Կնիք	. خواتم
طابق	Տապակ · կղմինտր	. طوابق
قاعده	Կանոն	. قواعد
رابطه	Կապանք , կարգ	. روابط
غائله	Արկած , պատահար	. غوائل

Զարտուղութիւն է

وسائط · *Միջնորդ, միջոց* واسطه

174. فَعول *ձեւին Յոգնակին կըլլայ* فَواعِیل *ձեւով, զոր*

نوامیس · *Պատիւ* ناموس
سواطیر · *Սաթըր* ساطور
توابیت · *Թաբուտ* تابوت

175. فَعالَه · فِعالَه · فُعالَه · فَعولَه · فَعِیلَه *ձեւերուն Յոգնակին կըլլայ* فَعائِل *ձեւով, զոր.*

علائم · *Նշան* علامت
سحائب · *Ամպ* سحابه
بصائر · *Տեսութիւն, հանճար* بصارت
شعائر · *Փայլակող զէնք* شعاره
بضائع · *Դրամագլուխ* بضاعه
رسائل · *Տետր* رساله
سلائل · *Հոյլ* سلاله
عصائر · *Հիւթ* عصاره
سلائف · *Գինի* سلافه
حلائب · *Խայծ կամ թնառ* حلویه
عجائز · *Պառաւ* عجوزه
غلائط · *Հանելուկ* غلوطه
سفائن · *Նաւ* سفینه
قطائف · *Թաւիշ* قطیفه
وسائل · *Առիթ* وسیله

Զարտուղութիւն է,

ثمام · *Բոյս մը* ثُمامَه
خلفاء · *Յաջորդ Մուհամմէտի* خَلِیفَه

176. فعلان ձևին Յոգնակին կըլլայ՝ فعالی . فعالین . فعال ձևերով, զոր ·

نصران	Նազովրեցի ·	نصاری	فعالی
سکران	Արբեցեալ ·	سکاری	
دجران	Զարմացեալ ·	دجاری	
میدان	Հրապարակ ·	میادین	فعالین
ریحان	Ռահան ·	ریاحین	
صیدان	Մեծատ ամր ոչ և ոչինչի ·	صیادین	
عطشان	Ծարաւի ·	عطاش	فعال
ندمان	Բաժակակից ·	ندام	
غضبان	Ցասուցեալ ·	غضاب	

Զարտուղութիւն է

حیوان　　կենդանի ·　　حیوانات

177. فعلان ձևին Յոգնակին կըլլայ՝ فعالین ձևով, զոր ·

قربان	Զոհ ·	قرابین
سلطان	կայսր ·	سلاطین
عمدان	Սպարապետ ·	عمادین

178. فعال · فیعال ձևերուն Յոգնակին կըլլայ՝ փաفاعیل ձևով,
զոր ·

دکان	Կրպակ ·	دکاکین
تفاح	Խնձոր ·	تفافیح
عقار	Թունաւոր խոտ ·	عقاقیر
دیوان	Դիւան ·	دواوین
دیباج	Տիպակ ·	دبابیج
دینار	Դենար ·	دنانیر

179. مفعال ձևին Յոգնակին կըլլայ مفاعیل ձևով, զոր ·

منقار · կտուց · مناقیر

مقدار · Որքանութիւն, արժէք · مقادیر

مصراع · Դուռն, ոտանաւորի տող · مصاریع

180. فعلی ձեւին Յոգնակին կ'ըլլայ فعالی կամ فعالا ձեւով, զոր.

دعوى · Բողոք · دعاوى կամ دعاوا

فتوى · Վճիռ օրինաց · فتاوى կամ فتاوا

فحوى · Նշանակութիւն · فحاوى կամ فحاوا

181. فعله ձեւին Յոգնակին կ'ըլլայ فعالا ձեւով, զոր.

هدیه · Ընծայ · هدایا

بقیه · Մնացորդ · بقایا

وصیت · Կտակ. պատուէր կտակի · وصایا

182. فعلاء ձեւին Յոգնականն կ'ըլլայ فعالی կամ فعالاء ձեւով, զոր.

صحراء · Դաշտ · صحاری կամ صحاراء

فیفاء · Անապատ · فیافی կամ فیافاء

عذراء · Կոյս · عذاری կամ عذاراء

183. فاعل ձեւին Յոգնականն կ'ըլլայ فواعل · افعال · فعلان · فعلاء · فعل · فعول, զոր.

جانب · Կողմ · جوانب } فواعل

ساحل · Եզր, ծովեզր · سواحل

قالب · Կաղապար, տիպ · قوالب

صاحب · Տէր. ընկեր · اصحاب } افعال

تابع · Հպատակ. ընդունօղ · اتباع

طاهر · Սուրբ, անբիծ · اطهار

فعلان	رهبان	.	Վանական , կրօնաւոր	راهب
	فرسان	.	Ձիաւոր , հեծեալ	فارس
	شبان	.	Պատանի	شاب
فعلاء	شعراء	.	Բանաստեղծ	شاعر
	فضلاء	.	Առաքինի	فاضل
	عقلاء	.	Իմաստուն	عاقل
فعل	حرس	.	Պահապան, խնամածու	حارس
	خدم	.	Սպասաւոր	خادم
	عسس	.	Պահանորդ , դահիճ	عاس
فعول	شهود	.	Վկայ	شاهد
	قعود	.	Նստող	قاعد
	عدول	.	Իրաւարար	عادل

Զարտուղութիւն է

هَلْكَى	.	Մեռեալ	هالك
بُزُل	.	Չափահաս ուղտ	بازل
طُلق	.	Արձակեալ (կին)	طالق
اَبَاطَل	.	Ունայն	باطل
اَوْدِيَة	.	Ձոր	وادى

184. Այն فَاعِل ձևն ունեցող գոյականք իրր ընդ. ներ-կայ նաև فُعَّال · فَعَلَة (109) ձևերով ալ Յոգնակի կըլլան, զոր.

فعّال	عشّاق	.	Սիրահար	عاشق
	قرّاء	.	Ընթերցող	قارى
	حضّار	.	Ներկայ գտնուող	حاضر
فعله	عونه	.	Ձեռնտու	عائن
	خونه	.	Նենգաւոր, դաւաճան	خائن
	برره	.	Բարեպաշտ , արդար	بار

185. Անունք եթէ ى ով վերջացած լինին فاعل ձեւով Յոգ-
նակի կերպին՝ ى 'ն տակային ة ի փոխուելով, զոր.

قاضى	Դատաւոր	. قضاة
عاصى	Ապստամբ	. عصاة
غازى	Մարտիկ	. غزاة

186. فعل . فعال ձեւերուն Յոգնակին կըլլայ افعله ձեւով,
զոր.

زمان	Ժամանակ	. ازمنه
طعام	Ճաշ	. اطعمه
دواء	Դեղ, դարման	. ادويه
قماش	Տիպակ	. اقمشه
تراب	Հող	. اتربه
فؤاد	Սիրտ	. افئده

Զարտուղութիւն է՝

غزال	Վիթիկ	. غزلان
اساس	Հիմն	. اسس
خراب	Աւերակ	. خرب
غلام	Մանչ	. غلمان
شجاع	Դիւցազն	. شجعان

187. فعال ձեւին Յոգնակին կըլլայ افعله . فعل ձեւով,
զոր.

لباس	Զգեստ	. البسه	افعله
لسان	Լեզու	. السنه	
زمام	Սանձ	. ازمه	

كتاب	Գիրք ·	كتب	فعل
جدار	Որմ ·	جدر	
خطام	Երասանակ ·	خطم	

Զարտուղութիւն է.

حمار	Էշ ·	حمر

188. فعول ձեւին Յոգնակին կ'ըլլայ فعل ձեւով, զոր ·

عمود	Նեցուկ · սիւն ·	عمد
رسول	Առաքեալ ·	رسل
جهول	Տգէտ, անմիտ ·	جهل

Զարտուղութիւն է:

عدو	Թշնամի ·	أعداء

189. فعيل ձեւին Յոգնակին կ'ըլլայ՝ فعل · افعال · افعلاء ·
افعله · فعل · فعلى · فعلاء · فعلان ձեւերով, զոր ·

طريق	Ճամփայ ·	طرق	فعل
سبيل	Շաւիղ, ընթացք ·	سبل	
سرير	Գահ ·	سرر	
حفيد	Թոռն ·	احفاد	افعال
يتيم	Որբ ·	ايتام	
يمين	Երդումն ·	ايمان	
صديق	Ճշմարտախօս ·	اصدقاء	افعلاء
حبيب	Սիրեցեալ, բարեկամ ·	احباء	
ولى	Տէր. վերակացու. սուրբ ·	اولياء	
رغيف	Գդակուտր ·	ارغفه	افعله
دليل	Փաստ ·	ادله	
عزيز	Սուրբ · ազնի ·	اعزه	

فعال	كرام ·	Բարեգործ, առատաձեռն	كريم
	عظام ·	Մեծ	عظيم
	كبار ·	Մեծ , Աւագ , Երէց	كبير
فعلى	قتلى ·	Սպանեալ	قتيل
	جرحى ·	Վիրաւորեալ	جريح
	شتى ·	Զատուած , ցրուած	شتيت
فعلاء	فقراء ·	Աղքատ	فقير
	سفراء ·	Դեսպան	سفير
	وكلاء ·	փոխանորդ	وكيل
فعلان	ولدان ·	Որդի	وليد
	صبيان ·	Տղայ , մանուկ	صبي
	خلان ·	Բարեկամ, մտերիմ	خليل

Զարտուղութիւն է

ضمائر ·	Խիղճ · Դերանուն	ضمير
احادث ·	Լուր · Աւետիս	حديث

190. فعله *ձեւին Յոգնակին կըլլայ* فعال . فعلات *ձեւերով,*
որ ·

فعال	بلاد ·	Քաղաք	بلده
	خيام ·	Վրան	خيمه
	خصال ·	Բարք	خصلت
فعلات	وزنات ·	Կշիռ	وزنه
	صلوات ·	Աղօթք	صلوة
	بروات ·	Հրովարտակ	برات

Զարտուղութիւն է

قرا ·	Գիւղ	قريه
وقايع ·	Դէպք	وقعه

191. Այն ձևին Արաբին վերջն եթէ ة է, Յոգնակին կանոնաւոր ձևով կ'ըլլայ, զոր.

راحات	·	Հանգստութիւն	راحت
حاجات	·	Պէտք	حاجت
ساعات	·	Ժամ	ساعت

Զարտուղութիւն է

حوائج	·	Պէտք	حاجت

192. فعله ձևին Յոգնակին կ'ըլլայ فِعَل կամ فِعَلات ձևերով, զոր.

	حرف	·	Արուեստ	حرفت
فعل	ابر	·	Ասեղ	ابره
	ملل	·	Ազգ	ملت
	فقرات	·	Ողնայար · մէջք	فقره
فعلات	خدمات	·	Սպասաւորութիւն	خدمت
	قطعات	·	Կտոր	قطعه

193. فُعله ձևին Յոգնակին կ'ըլլայ فُعَل կամ فِعال ձևերով, զոր.

	رتب	·	Աստիճան, պատիւ	رتبه
فعل	قوا	·	Ոյժ	قوت
	غصص	·	Տրտմութիւն	غصه
	نقاط	·	Կէտ	نقطه
فعال	قباب	·	Գմբէթ	قبه
	نكات	·	Կէտ, նրբութիւն բանի	نكته

194. فعله ձևին Յոգնակին կ'ըլլայ فَعَلات (կանոնաւոր) ձևով, զոր.

قصبات	·	Գիւղաքաղաք	قصبه
عتبات	·	Սեմ	عتبه
خطرات	·	Վտանգ	خطره

Քառատառ Անուանք

195. Քառատառ Անուանք ու բաղաձայնի ի ձեւի Յոգնակին կ'ըլլայ فعالل ձեւով, զոր·

جوهر	Գոհար	·	جواهر
دفتر	Տետր	·	دفاتر
ارمل	Այրի	·	اراملِ
عنصر	Տարր	·	عناصر
اصبع	Մատն	·	اصابع
سنبل	Յակինթ	·	سنابل
درهم	Դրամ	·	دراهم
قطر	Թանկագին գրաստուն	·	قاطر
هزبر	Սոխակ	·	هزابر

196. Տոհմական անուանք فعالله ձեւով Յոգնակի կ'ըլլան, զոր·

قيصر	Կեսար	·	قياصره
ارمن	Արմէն	·	ارامنه
چرکس	Չերքեզ	·	جراكسه

Քառատառ Յաւելականք

197. Քառատառ Յաւելականք եւ մերջի Յաւելական գլխոր չնչուեալ՝ فعالل ձեւով Յոգնակի կ'ըլլան, զոր·

انمله	Մատն	·	انامل
قنطره	Կամուրջ	·	قناطر
دسكره	Գիւղ	·	دساكر
سلسله	Շղթայ	·	سلاسل
شرذمه	Խմբակ	·	شراذم
شنشنه	Բնաւորութին	·	شناشن

فرقد	Սափոր ջրհեղայ	.	فراقد
قنفذ	Ոզնի	.	قنافذ
بلبل	Սոխակ	.	بلابل
ترجمان	Թարգման	.	تراجم
زعفران	Քրքում	.	زعافر
حيزبان	Ճերանի	.	حيازب
عردمان	Հսկայ	.	عرادم
هزربان	Մէր	.	هزارب
عبرسان	Աղ տարադ	.	عبارس

198. Նոյնպէս Տոհմական անուանց որք فعلان ձևով Յոգնակին կըլլան , զոր·

تركمان	Թուրքմեան	.	تراكمة
فيلسوف	Փիլիսոփայ	.	فلاسفة
فرعون	Փարաւոն	.	فراعنة

199. Երրորդ ու չորրորդ Արմատական գրերուն մէջտեղ գտնուող Յոյ երկակին գրերը չեն ջնջուիր , ամպայն բառ ան-տակի գրանիշի կը փոփոխին , զոր·

شيطان	Սատանայ	.	شياطين
بيطار	Պայտար	.	بياطر
بيذار	Ճառախօս	.	بياذر
قرطاس	Քարտէզ	.	قراطيس
سربال	Շապիկ	.	سرابيل
قسطاس	Կշիռ	.	قساطيس
ينبوع	Ակն	.	ينابيع
حيدود	Յէլուզակ	.	حيديد
تنور	Փուռ	.	تنانير

خراطيم	.	Կնճիթ	خرطوم
اقانيم	.	Անձն	اقنوم
زنابير	.	Մեղու	زنبور
زحاليف	.	Սահիկ	زحلوفه
كراديس	.	Հեծելազօրագունդ	كردوسه
اكاذيب	.	Զրոյց, առասպել	اكذوبه
خنازير	.	Խոզ	خنزير
ابالس	.	Դեւ	ابليس
دهاليز	.	Դահլիճ	دهليز

Հնգատառ Անուններ

200. Հնգատառ Անուանները բազմանալով ըստ Յոգ-նակին կ'ըլլայ فَعَالِل ձեւով երբ հնգատառ Անուանն՝ հին-գերորդ տառականն կը ջնջուելով, զոր.

سفارج	.	Սերկեւիլ	سفرجل
عقارط	.	Փիղ	عقرطل
زبارج	.	Վանակն	زبرجد
جحامر	.	Պառաւ	جحمرش
خنادر	.	Հին գինի	خندرس
قنافر	.	Զառամեալ (կին)	قنفرس
جرادح	.	Ձոր	جردحل
اصاطب	.	Ախոռ	اصطبل
حنازق	.	Թզուկ	حنزقر

201. Վերջին ձեւով կարգ. մի բառեր, որոց չորրորդ գի-րը و է, فَعَالِيل ձեւով Յոգնակի կ'ըլլան, զոր.

فراديس	.	Պարտէզ, դրախտ	فردوس
بلاعيس	.	Անգաչ, տխմար	بلعوس
علاطيس	.	Ազնիւ ուղտ	علطوس

Կոտրած Յոգնակի

202. Հնգատառ Յոգնակիք նախադասեն فعالل ձևով Յոգ-նակի կ'ըլլան երբ հնգատառ կը մնան. Հինգերորդ տառին-ատկան գիրն ու յատկական գիրը ջնջելով. զոր.

عناكب	·	Սարդ	عنكبوت
عنازر	·	Ճարպիր	عنزروت
دهادم	·	Ճատտակեր	دهدموز
عنادل	·	Սոխակ	عندليب
زناجب	·	Կոճապղպեղ	زنجبيل
قنادف	·	Պառաւ	قندفير
قزاعل	·	Ճերմակ	قزعبيل
بلاعب	·	Զարմանալիք	بلعبس
كرايز	·	Թխնան	كريزج

203. Կան նաև մէջ բառեր, որք յոգնակի ձեւ չունին, և ատոնց իրենց յոգնակին ուրիշ բառ է կը կազմեն. զոր.

نسوان ، Կին	امرأة	·	ناس ، Մարդ	انسان
اولات ، Տէր	ذات	·	اولی ، Տէր	ذو

204. Յոգնակի դարձուածներն երբեմն Համարական իմաստով եզակի մտօք ալ կիրառ գործածուին, զոր.

(Ընտանիքներ) Ընտանիք	عيال
(Գրութիւններ) Գրութիւն	تحريرات
(Երկիրներ) Երկիր, գետին	اراضی
(Տուներ) Աշխարհ, երկիր	ديار
(Արարքներ) Արարողութիւն	مراسم
(Ծանօթութիւններ) Հմտութիւն	معلومات
(Ծախքեր) Ծախք	مصارف
(Օրեր) Ժամանակ	ايام

205. معرب Արաբ. ձեւի մէջ առնուած Պարսկերէն ինչ ինչ բառեր ալ ընդհանրապէս Արաբերէն կանոնով Յոգնակի կըլլան, զոր.

فرمان	Հրաման	· فرامین ,	بستان	Պարտէզ	· بساتین
سبزه	Կանաչեղէն	· سبزوات ,	خرده	Բեկոր	· خردوات

206. Այն գոյականներն, որոնք կրկին նշանակութիւն ունին, շատ անգամ Յոգնակին ձեւն ալ կը տարբերի՝ նշանակութեան համեմատ, զոր.

امر	Հրաման	· اوامر ,	امر	Գործ	· امور
بيت	Տուն	· بيوت ,	بيت	Տաղերգ	· ابيات
رسم	Տուրք	· رسوم ,	رسم	Արարողութիւն	· مراسم
سهم	Բաժին	· اسهام ,	سهم	Նետ	· سهام
سفينه	Նաւ	· سفائن ,	سفينه	Մատեան	· سفن
مدينه	Քաղաք	· مدائن ,	مدينه	Մեծ քաղաք	· مدن

207. Ընդհակառակն կան ոմանք գոյականներ ալ, որոց եզակիները թէեւ ձեւով եւ հետեւաբար նշանակութեամբ խիստ տարբեր, բայց երկուքին Յոգնակիներն համաձայն են, զոր.

بلبل	Սոխակ	· بلابل ,	بلبله	Հող	· بلابل
مضراب	Գաւազան	· مضاريب ,	مضروب	Հարուածեալ	· مضاريب
مشرب	Բարք	· مشارب ,	مشربه	Գաւաթ	· مشارب

208. Կարգ մը բառեր ալ կան, որոց Յոգնակին բառ կազմութեան՝ նոյն բառին կամ ուրիշ բառի մը միանգամայն մի այլ նշանակն է, զոր.

صدر	Կուրծք ·	صدور	Կուրծքեր ·	Ծագումն
قصر	Դղեակ ·	قصور	դղեակք ·	Թերութիւն

قاعد . Նստօղ · قعود . Նստիլ . նստօղ լինիլ

شاهد . Տեսնող · شهود . Տեսութիւն . վկայք

عادل . Իրաւարար · عدول . Իրաւարարք . իրաւարարք

209. Երբեմն Գոյականներէն անունք երկու կամ երեք ձեւ Յոգնակիներ կունենան . Յոգնակի մի կամ جمع قلت Նուազական Յոգնակի է , որ երեքէն մինչեւ տասն կը ցուցանէ . կամ جمع كثرت Առաւելական Յոգնակի է , որ տասնէն աւելին կը ցուցանէ , և կամ انتهاى الجموع Անչափական Յոգնակի է , որ որքան թիւն անչափ առաւելութիւն կը ցուցանէ . ուստի այն գոյականներն , որք Յոգնակիի մէկ ձեւ մի միայն ունին , Նուազականի , Առաւելականի ու Անչափականի հանգոյն գործածուին , զոր .

ريح ، Հողմ ، رياح · كتب ، Գիրք ، كتب · اړد ، Աղեղ ، ا ،

عالم Աշխարհ ، عوالم · سبيل Ճանփայ ، سبل · عتبة Սեմ ، عتبات

Իսկ անունք որ اَفعُل · اَفعِلَه · اَفعال · فِعلَه ձեւերէն միոյն Յոգնակի լինելով գան , ապա ինչ ձեւով որ Յոգնակի ունին , այսպիսեաց այն չորս ձեւերը Նուազական Յոգնակի , իսկ միւս ձեւը միանգամայն Առաւելական ու Անչափական Յոգնակի են , թէեւ շատ անգամ այ անխտիր , զոր .

انتهای الجموع	جمع كثرت	جمع قلت		مفرد
نُجوم	نُجوم ·	اَنجُم ·	Աստղ	نَجم
عُمُد	عُمُد ·	اَعمِدَه ·	Նեցուկ	عَمُود
اخابير	اَخابير ·	اَخبار ·	Լուր	خَبَر
اخوان	اِخوان ·	اِخوَه ·	Եղբայր	اَخ

Կան այնպիսի բառեր ալ, որոց իւրաքանչիւր կարգի Յոգնակին մասնաւոր ձեւ մ'ունի, որոնք թէեւ շատ անգամ՝ նոյնպէս անխտիր են, զոր.

مفرد		جمع قلت	جمع كثرت	انتهاى الجموع
ثَمَر	*Պտուղ*	ثِمَار	ثُمُر	أَثْمَار
خَرَاج	*Հարկ*	اَخْرَاج	اَخْرِجَه	اَخَارِيج
عِصمَت	*Մաննակ*	عِصَم	اَعْصُم	اَعْصَام

210. جمع الجمع *Յոգնակիի Յոգնակի կըսուի այն Յոգնակիներուն, որոնք գոյականի մը զատ զատ Յոգնակիները կը ցուցնեն, և որք կը կազմուին՝ որ և է Յոգնակի ձեւի մը վերջն* ات *մասնիկին աւելնալով, զոր.*

مفرد		جمع	جمع الجمع
مصرف	*Ծախք*	مصارف	مصارفات
حادثه	*Դէպք*	حوادث	حوادثات
دين	*Պարտք*	ديون	ديونات
ذمت	*Պարտիք*	ذمم	ذممات
حرف	*Տառ*	حروف	حروفات

211. *Կրնան ըլլալ այնպիսի բառեր ալ, որոց Եզակին ու Յոգնակին մի և նոյն ձեւն ունին, այսինքն անխտիր են Եզակիի ու Յոգնակիի համար, թէեւ Յոգնակիի ուրիշ ձեւեր ալ ունենան, զոր.*

حلوه	*Ալուա*	*, Ալուաք*
شكس	*Խատտաքիրա*	*, Խատտաքիրաք*

اسم تصغير ՆՈՒԱԶԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ

212. *Գոյականներն ինչպէս նաև Աներևոյթներն ու անունք՝ ածանցեալ մէն մի եզական Նուազական Անուն կըլլան՝*

Յոյ եւ ծփին եւսէ. Այն եւ ծփն իմն կարգ տալով, ու Այն եւ ծփին ետքը ي մ՚ աւելցնելով, զոր.

Ծովակ	بحیر	·	Ծով	بحر
Տետրակ	دفتیر	·	Տետր	دفتر
Կատուիկ	هریره	·	Կատու	هرة
Քիչ օգնել	نصیر	·	Օգնել	نصر
Գեղեցիկ	حسین	·	Գեղեցիկ	حسن
Սեւուկ	سویداء	·	Սեւ	سوداء

اسم منسوب ՎԵՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԱՆՈՒՆ

213. Գոյականներին (ինչպէս նաեւ Անձերու զմնելին ու անունցմէ ածանցեալ մ՚ն մի եղանակ՝ վերաբերական Անուն կը լինին իրենց վերջին եւս կարգ տալով ու կրկնակեալ ي մ՚ աւելցընելով, զոր.

Ծովային	بحری	·	Ծով	بحر
Հողային	ترابی	·	Հող	تراب
Զինուորական	عسکری	·	Զինուոր	عسکر
Սատանայական	شیطانی	·	Սատանայ	شیطان
Պատահական	وقوعی	·	Պատահիլ	وقوع
Հարցական	استفهامی	·	Հարցնել	استفهام
Ներքին	داخلی	·	Ներս	داخل
Դահճական	جلادی	·	Դահիճ	جلاد
Դերանուանական	ضمیری	·	Դերանուն	ضمیر
Մեծամեծական	اعظمی	·	Մեծագոյն	اعظم
Ստիպողական	مجبوری	·	Ստիպեալ	مجبور

կրօնական مذهبي · կրօն مذهب
Սղոցեայ منشاري · Սղոց منشار
Թղթակցական مخبري · Թղթակից مخبر

214. Քաղաքի և Երկրի Անուանք այս ձեւով՝ միանգա-մայն տեղացի կը նշանակեն, զոր.

Դամասկոսցի شامي · Դամասկոս شام
Բաղդատցի بغدادي · Բաղդատ بغداد
Նինուէացի موصلي · Նինուէ موصل

215. Կարգ մը բառերու վերջը վերաբերական ی էն առաջ ان մասնիկը կաւելնայ, զոր.

Աստուածային صمداني · Աստուած صمد
Լուսեղէն نوراني · Լոյս نور
Մարմնաւոր جسماني · Մարմին جسم
Անձնական نفساني · Անձն نفس
Ստորին تحتاني · Ներքեւ تحت
Վերնային فوقاني · Վերեւ فوق

216. Վերաբերական Ածական բոլոր բառին վերջի յա-ւելական ت ն կը ջնջուի՝ նոյն մնալի գրանիշով մէկտեղ, զոր.

ضرورت ضروري · ملت ملي · حكمت حكمي · طبيعت طبيعي ·
اشارت اشاري · صورت صوري ·

217. Այն ت ն որ \ է մ՚եայքը զալով կը վերջանայ որ, արմա-տական լինի թէ յաւելական, չը ջնջուիր, զոր.

ثبات ثباتي · نبات نباتي · برات براتي · حيات حياتي · ممات مماتي ·
ذات ذاتي · نجات نجاتي ·

218. فَعِيلَه ձեւն ունեցող Գոյականներուն վերաբերական Ածականը فَعَلِي ձեւով կ'ըլլայ, զոր.

جزیره جزری · سفینه سفنی · مدینه مدنی · دفینه دفنی ·

Բացառութիւն է Մուզաֆֆերայ այս ձեւը, զոր.

دقیقه دقیق · ضمیمه ضمیمی · شدیده شدیدی ·

Այս, ի տառերն ا ն ր ի տառերն قریش *ի* ی *ն կը ջնջուի, ու կ'ըլ-* بادیه
լայ قرشی ، بدوی ·

219. *Թէ որ Գոյականին վերջը* ا ، ء ، ی *գրերէն մին գտնուի, առաջնոյն* ء *ն, երկրորդին* ا *ն ու երրորդին* ی *ն* و *ի կը փոխուի, զոր.*

سماء سماوی · صحراء صحراوی · معنا معنوی · مولا مولوی ·
اخری اخروی · دنیی دنیوی · نبی نبوی · جابی جابوی ·

220. *Նոյնպէս այն Նախդիրներուն և Մէհմեդ իւ յամերուն փոփոխական գիրը, որ համի գրէ մը հայր վերջաւորելով կը ջնջուի (136), վերաբերական Ածականի մէջ* ء *ի ձեւով կը պահուի, զոր.*

ما مائی · اجرا اجرائی · انشا انشائی · ابتدا ابتدائی ·
استغنا استغنائی · استثنا استثنائی ·

221. *Այն Գոյականներն, որոց փոփոխական կամ եւ ձեւը ջնջուած է (167), վերաբերական Ածական ըլլալու համար իրենց վերջը* و *մը կառնեն, զոր.*

دم دموی · اخ اخوی · ام اموی · اب ابوی ·

222. *Կան Գոյականներ ալ, որոց կամ եւ ձեւը, որ նոյնպէս փոփոխական գրերէն մին է, փոխանակութեան* ت *ի (234) փոխուած է, ասոնց* ت *ն կը ջնջուի ու* و *ը կը վերադառնայ, զոր.*

سنه سنوی · لغت لغوی · کره کروی ·

223. *Թաղալի և Երկրի անուանց վերջը գտնուած* ت *ն ալ* و *ի կը փոխուի, զոր.*

ادرنه ادرنوی · بروسه بروسوی · فرانسه فرانسوی · كفه كفوی ·
بصره بصروی · قیصریه قیصریوی ·

224. Թուական Անուանք فَعالِی ձևով Վերաբերական Ածա-կան կ'ըլլան, զոր.

اثنی ثنائی · ثلاثه ثلاثی · اربعه رباعی · خمسه خماسی · سته سداسی* ·
سبعه سباعی · ثمانیه ثمانی · تسعه تساعی · عشره عشاری ·

225. Վերաբերական Ածականն ընդհանրապէս միայն եզակի բառերէն կազմուի. այլ եզականութեամբ ըմբռնուող Յոգնա-կիներէն ալ Վերաբերական Ածական կրնայ ածանցիլ, զոր.

قیم قیمی · نعم نعمی · دول دولی · اعراف اعرافی · انصار انصاری ·
اعراب اعرابی ·

226. Վերաբերական Ածականի Համառօտ Օրինակներն են.

	مفرد		تثنیه		جمع مصحح
مذكر	بحری	·	بحریان بحریین	·	بحریون بحریین
مؤنث	بحریه	·	بحریتان بحریتین	·	بحریات

حرف تعريف ՈՐՈՇԻՉ ՅՕԴ

227. Արաբերէն լեզուի Որոշիչ Յօդն է اَل, որ դրուելով բա-ռին սկիզբը կը բարդուի, զոր.

الامر · البحر · الغیر · الكل · الید ·

228. Արաբերէն լեզուի մէջ Անորոշ բառը تنوین (تنوین الضم, էօթրէյ թէնվինի, تنوین الكسر էսրէյ թէնվինի, الفتح իւսթիւնէյ թէնվինի) վերջը ن գրին ձայնն առնելով կը վերջանայ, որ տառն վերջաւորութեան յար եկողն ت ն՝ تاء مدوره կօր թէ (ة)ի

---

* ستة ի ց բառին արմատական գրերն են سدس, որոնք փոխա-նակութեամբ ست ի ձեւն առած են։

կը փոխուի, միանգամայն եթէ բառը ت էն ուրիշ գրով մը վերջաւորած լինի, ا մը կանխելով՝ միայն հայցական վիճակի մէջ, զոր.

رجلاً · كتابٍ · حرفْ · دولةً · مادةٍ · خمسةْ ·

229. *Որոշիչ Յօդ ունեցող բառին վերջը գտնուող յաւելական* ت *ն հի կը հնչուի, զոր.*

الخاجه · الفصاحه · العاده · القراءه · الكتابه ·

230. *Թէ որ Որոշիչ Յօդ ունեցող բառը կցորդեալ վիճակի մէջ ուրիշ բառի մը Յատկացուցիչը կամ Խնդիր եւ կամ Տէրբային է, այն ատեն Որոշիչ Յօդը եղծելով կը կարդացուի, զոր.*

رأس القضا · برد العجوز · صاحب الكرامه · مالك الملك · سالف البيان ·
خالص الجنان · اولى الالباب · سريع الحركه · سالف البيان · ذو الجناح ·

231. *Որոշիչ յօդին գրանիշն անփոփոխ կը մնայ, եթէ նոյն յօդն առնող բառն Անորոշ, իսկ իրեն կցորդութիւն ունեցող նախադասեալ բառն որոշեալ մտօք ըմբռնուի՝ որոշիչ յօդ ունենայ կամ ոչ, զոր.*

Բարձրեալն Աստուած مولى المتعال · *Լոյսն կրօնի* نور الدين
Գէորգն Սուրբ خضر العز · *փառքն կրօնի* عز الدين

232. *Յատկացուցիչն ու Խնդիրն, որք ընդհանրապէս Որոշիչ Յօդ կառնուն, երբեմն անորոշ մտօք ալ կըմբռնուին. այսինքն Յատկացուցիչն ու Խնդիրը Որոշիչ Յօդ առնելէն չը հետեւիր թէ անպատճառ որոշեալ է, ինչպէս վերոյիշեալ օրինակներէն ալ կը հասկցուի, զոր.*

ولى الامر · صاحت الفصاحه · واهب العطايا · قريب الاحتمال ·

233. *Արաբերէն լեզուի պատկանող գիրերուն, որք քան*

և ութ հատ են, տասն ու չորսին حروف شمسيه Արեգակնային գրեր, և տասն ու չորսին حروف قمريه Լուսնային գրեր կըսուի ։

Արեգակնային գրերն են

ت · ث · د · ذ · ر · ز · س · ش · ص · ض · ط · ظ · ل · ن ·

Լուսնային գրերն են

ا · ب · ج · ح · خ · ع · غ · ف · ق · ك · م · و · ه · ى ·

Արդ. եթէ Որոշիչ Յօդ. ունեցող բառը Արեգակնային գրերէն միմը սկսած լինի, այն ատեն Որոշիչ Յօդին ل ը չ՛հնչուիր, միանգամայն բառին նոյն սկզբնատառը կրկնակ կառնու, զոր.

ازجاج · التمام · الطعام · نصف الليل* · ساق الشجر · متفق الرأى ·
مستوجب الصحه · جميل السيره ·

---

234. ت գիրն այլ և այլ բառերու վերջը գտնուելով զանազան յատկութիւններ կունենայ, որոց գլխաւորներն են՝

Ա. تاء عوض փոխանակութեան ت, որ ընդհանրապէս ջընջուած փոխանակ գրի մի տեղ բառին վերջը կաւելցուի, զոր.

وجه جهت · وصف صفت · وصل صله · وهب هبه · وعظ عظت ·
وسم سمه · ادا ديت · سنو سنه ·

Բ. تاء مصدريت Վերացական ت, որով թանձրացեալ բառերը վերացեալ կըլլան. բայց այս ت էն առաջ ی մ՛ալ կաւելցուի, զոր.

اهل اهليت · زوج زوجيت · انسان انسانيت · قابل قابليت ·
مظهر مظهريت · محروم محروميت ·

Այս վերացեալ تն նաև վերացեալ բառերու այսինքն

---

* Որոշիչ յօդին ل ը չհնչուիր ։

Անուանականներու և երբեմն Դերանուան ու Նախադրութեան վերջն ալ կու եկեայ ի , զոր .

وقوف وقوفيت · انا (235) اناٰيت · مع (240. 241) معيت ·

كرم բառն ալ , որ Պարսկերէն է , բացառապէս վերջա-կան ت առնելով كرميت կըլլայ ։

Այս ـت ն վերաբերական Անուանի վերջն ալ աւելնալով՝ նոյն-պէս վերացեալ գոյականներ կը կազմէն ,

ملی ملیت · مدنی مدنیت · نبوی نبویت · بدوی بدویت ·

Գ. تاء وحدت կամ تاء مره Միութեան ت , որ գոյականին նշանակած բանին մէկ հատը , և բային գործողութեան մէկ անգամն կը ցուցնէ , զոր .

تمر تمره · شعیر شعیره · زیتون زیتونه · لیل لیله · نجم نجمه ·
طرف طرفه · لحظ لحظه · دفع دفعه · غمز غمزه · بیض بیضه ·

Գ. ضمیر ԴԵՐԱՆՈՒՆ

235. Արաբերէն ըսուած ضمیر شخصی կամ Անձնական Դերանուններն են*

	مفرد		تثنيه		جمع	
	مذكر	مؤنث	مذكر	مؤنث	مذكر	مؤنث
متكلم —	أَنَا	أَنَا	نَحْنُ	نَحْنُ	نَحْنُ	نَحْنُ
مخاطب —	أَنْتَ	أَنْتِ	أَنْتُمَا	أَنْتُمَا	أَنْتُمْ	أَنْتُنَّ
غائب —	هُوَ	هِيَ	هُمَا	هُمَا	هُمْ	هُنَّ

* Մեծապէս օգտակար կրնայ ըլլալ ուսանողին՝ Դերանունները նոյն կարգաւ ըմբռնել ։

236. ضمير ملكى *Ստացական Դերանուններն են*

	مفرد مذكر	مفرد مؤنث	تثنيه مذكر	تثنيه مؤنث	جمع مذكر	جمع مؤنث
متكلم —	ىَ	ىَ	نَا	نَا	نَا	نَا
مخاطب —	كَ	كِ	كُمَا	كُمَا	كُم	كُنَّ
غائب —	هُ	هَا	هُمَا	هُمَا	هُم	هُنَّ

237. *Անոնք Գոյականներու ու Նախադրութեանց վերջը կը բարդուին մի և նոյն ձևով, զոր.*

	مفرد مذكر	مفرد مؤنث	تثنيه مذكر	تثنيه مؤنث	جمع مذكر	جمع مؤنث
دار —	داری	داری	دارنا	دارنا	دارنا	دارنا
دین —	دینك	دینك	دینكما	دینكما	دینكم	دینكن
بیت —	بیته	بیتها	بیتهما	بیتهما	بیتهم	بیتهن

238. *Այս պարագայիս մէջ Երրորդ Դէմք Ստացական դերանունը Եսրէով կը կարդացուի բայց ի Եզակի Իգականէ, եթէ Գոյականը կամ Նախադրութիւնը* ى *ով վերջանայ, և կամ եթէ Գոյականը Նախադրութեան մը խնդիր եղած լինի, զոր.*

	مفرد مذكر	مفرد مؤنث	تثنيه مذكر	تثنيه مؤنث	جمع مذكر	جمع مؤنث
رأی —	رأیه	رأیها	رأیهما	رأیهما	رأیهم	رأیهن
الی —	الیه	الیها	الیهما	الیهما	الیهم	الیهن
بنفس —	بنفسه	بنفسها	بنفسهما	بنفسهما	بنفسهم	بنفسهن

239. ضمير اشارى *Ցուցական Դերանուններն են* ذا , ذلك , هذا ,

որք ընդհանրապէս Նախադրութեանց (240) հետ կը գոր-ծածուին, զոր.

Ասով միասին معهذا . Ասոր պէս كذلك . Ասկէ ետքը بعدذا

Դ. جر ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

240. Օսմաներէն լեզուի մէջ գործածուող Արաբերէն Նախադրութիւններն են . غيرُ . اِلى . بلاَ . لاَ . فِى . لِ . كَ . بِ
. تَحتَ . غِبَّ . بينَ . حسبَ . علَى . عنِ . مِن . مع . عِند . بعد
قبل . فوق . لدى . لِاجلِ , զոր.

Պայմանաւ	بشرط	.	Իրաւունքով	بحق
Եղածին պէս	كما كان	.	Ասոր պէս	كذا
Գործի համար	لمصلحت	.	Վասն քինու	لغرض
Ի հնգետասան	في خمسة عشر	.	Եգիպտոսի մէջ	في مصر
Անհրաժեշտ	لا جرم	.	Առանց հոգի	لا قيد
Առանց վարանելու	بلا تردد	.	Առանց պատճառի	بلاموجب
Ցարդ	الى هذا الان	.	Ցվերջ	الى نهايه
Բայց ի նմանէ	غيره	.	Բայց ի քէն	غيرك
Անվայել	غير* جائز	.	Ապօրինի	غير* مشروع
Յետ այսորիկ	بعدذا	.	Յետ այնորիկ	بعده
Առ իս	عندى	.	Աստուծոյ քով	عندالله

241. عن ، من ، مع Նախադրութեանց վերջի Գրանիշը կը ջնջուի եթէ կից բառը Որոշիչ Յօդ չունի, զոր.

---

* غير Նախադրութեան վերջին անդրանիկ է, եթէ [illegible], [illegible], [illegible], չ նշանակութեամբ առնուի. որ կը գործածուի սակայն [illegible] դրութեամբ:

Այսու հանդերձ	مع هذا ·	Տոկոսաւ հանդերձ	مع فائض
Յուստեքէ	من جهت ·	Ի Բաղդադէ	من بغداد
Ի բնէ	عن اصل ·	Ի մօտոյ	عن قريب

242. Նախադրութեան խնդրոյն Արաբ. Յօդի Գրանիկը կը ջնջուի, զոր.

Դիւրութեամբ	بالسهولة ·	Աչօք տեսանելով	بالمعاينة
Արեւու նման	كالشمس ·	Առաջնոյն պէս	كالاول
Վասն օրինաց	للقانون* ·	Վասն մարդկան	للناس*
Ի Տուընջեան	في النهار ·	Ի նմին միջոցի	في الحال
Ի Միջօրէի	الى الزوال ·	Ի յաւիտեան	الى الابد
Բայց ի յանձնառութենէ	غير التسليم ·	Բայց ի դրամագլխէ	غير البضاعة
Յետ ընթրեաց	بعد الطعام ·	Յետ ընտրութեան	بعد الانتخاب
Առ բանաստեղծս	عند الشعرا ·	Առ իմաստունս	عند الحكما
Ի հայթայթելն	عند التدارك ·	Ի հարկին	عند الحاجة
Մուրալով հանդերձ	مع السؤال ·	Հասկցնելով մէկտեղ	مع الافادة
Ի դարուց	من الدهور ·	Յաւուրցն	من الايام
Ի քնոյ	عن النوم ·	Ի բացակայութենէ	عن الغياب
Ծառին վրայ	على الشجر ·	Կասկածի վրայ	على الاشتباه
Ըստ հարկի	حسب الضروره ·	Ըստ պահանջման	حسب الاقتضا
Տէրութեանց միջեւ	بين الدولتين ·	Ի միջի ժողովրդեան	بين الاهالي
Աղօթելէ վերջը	غب الدعا ·	Յայտարարելէ վերջը	غب البيان
Ի ներքոյ հողի	تحت الثرا ·	Ի ներքոյ ծովու	تحت البحر
Յիշելէ յառաջ	قبل الذكر ·	Մեռնելէ յառաջ	قبل الوفات
Գիտութենէ վեր	فوق الدرايه ·	Մտածութենէ վեր	فوق المأمول
Ի մտանելն	لدى الدخول ، ·	Ի հարկին	لدى الحاجة
Այցելելու համար	لاجل الزياره ·	Ելնելու համար	لاجل الخروج

* Լ Նախադրութեան յաջորդող Արաբ. Յօդին Լ ը կը ջնջուի :

243. Նոյնպէս Որոշ. Յօդ ունեցող բառը եթէ նախադրութեան խնդիր մի կրողեալ է, Յօդին գրանիշը կը ջնջուի, փոխանակ որ այդ էն նախադրութեան խնդրոյն վերջն էլքով կը կարդացուի, զոր·

ի զգուշութեան լեզուի	فى حفظ اللسان
Ամեն կողմանէ	من كل الوجوه
Վասն գիտնոց	لاهل المعانى
ի միջի երկնի	فى وسط السماء

244. Նոյնպէս Որոշ. Յօդին Գրանիշը կը ջնջուի, եթէ իւմէ առաջ و Շաղկապը գտնուի, զոր·

Եւ վախճանը · վերջապէս	والحاصل
Եւ ողջոյն · ողջ լեր, լինիցու	والسلام
Խնամակալութեամբ և պաշտպանութեամբ	بالوصايه والولايه
Ճամբորդութեան և առեւտրի համար	لاجل السياحه والتجاره

245. ب Նախադրութիւնն ինչպէս նաեւ و , ت գրերն իբր Նախադրութիւն الله բառը խնդիր առնելով Յանուն Աստուծոյ երդուել կը նշանակեն, զոր·

Երդնում ի յԱստուած — بالله / والله / تالله

246. ل Նախադրութիւնը եթէ դերանուանց հետ գտնուի, խաթնով կը կարդացուի բայց ի Եզ. Ա. Դէմքէ, զոր·

վասն քո	لك	·	վասն մեր	لنا
վասն ձեր	لكم	·	վասն ձեր	لكما
վասն նորա	له	·	վասն ձեր	لكن
վասն նոցա	لهما	·	վասն նորա	لها
վասն նոցա	لهن	·	վասն նոցա	لهم

247. Խնդրառութիւն ու Յատկացեալն ل Նախադրութիւնը

երբեմն խնդիրն ու Յատկացուցիչն վրայ կը դրուի. այս պարագայիս մէջ խնդրառուն ու Յատկացեալը թէ՛ մին եւ թէ՛ միւսն կը վերջաւորի, զոր.

Շինուածը պահելու համար حفظ البنا փոխանակ ըլլալու. حفظاً للبنا
Վասն օգտի օրինաց لنفع القانون » » نفعاً للقانون.

248. اسم բառին ا ն, որ و զրէն փոխանակուած է, կը ջնջուի ب նախադրութենէն ետքը, զոր.

Յանուն Աստուծոյ بسم الله
Յանուն Յիսուսի Քրիստոսի بسم العيسى و المسيح
Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ بسم الاب والابن و الروح القدس

249. Մակբայաբար առնուած նախադրութեանց խնդիրները թէ՛ մին եւ միւսով կը վերջաւորին (252), զոր.

Ատեն մը ետքը	بعد بعدٍ	·	Մասամբ իւիք	من وجهٍ	
Դիտմամբ	عن قصدٍ	·	Առանց ինչ վէճի	بلا نزاعٍ	
Մօր կողմանէ	لأمٍ*	·	Հօր կողմանէ	لأبٍ	
Ընդհակառակն	على خلافٍ	·	Յաւելօք	مع زيادةٍ	
Ի հօրէ և ի հաւէ	اباً عن جدٍ	·	Դարուց ի դարս	قرناً بعد قرنٍ	

250. Վերջիններս նախադրութենէն զատ այլ և այլ բառեր ալ նախադրութեան իմաստով կրնան գործածուիլ, զոր.

Ասկէ ի զատ	بوندن ماعدا	·	ماعدا
Ետեւին ետեւը	اغاجك وراسنده	·	ورا
Մուրճակին կռնակը (ետեւը)	ظهر سندده	·	ظهر

* ام բառն امه բառն է, որոյ ـه եւ ة ու յաւելական ն զեղչուած է:

خارج	· خارج از*ملك	Երկրէն դուրս
داخل	· داخل حدود	Ի ներքս սահմանի
قرب	· طوپ قپو قربنده	Թօփ-գափը** կողմը
بعيد	· بعيد الاحتمال	Հաւանականութենէ հեռի
قريب	· قريب الاحتمال	Հաւանականութեան մօտ
مثال	· مثال حديد	Երկաթի նման

Ե. حال ՄԱԿԲԱՅ

251. Արաբերէն լեզուի Մակբայները կազմութեամբ երկու տեսակ են, بسيط Պարզ, مركب Բաղադրեալ։

Պարզ են այն Մակբայներն, որք իրենց նախնական կազմութեամբ բային պարագաները կը ցուցնեն, զոր ·

اين	Ո՞ւր ·	ثم	Յետոյ
لا	Ոչ ·	نعم	Այո
لعل	Թերեւս ·	كيف	Ինչպէս
تارة	Երբեմն ·	كلا	Երբեք

Բաղադրեալ են այն Մակբայներն, որք նախնական կազմութեամբ մի ու մասանց բանի կը վերաբերին, այլ իրարու հետ բարդութեամբ Մակբայ կըլլան, զոր ·

الان	Ցարդ ·	اليوم	Այսօր
بالكليه	Ամբողջովին ·	بالاخره	Ի վերջոյ
الحالةهذه	Այժմ ·	على السحر	Առաւօտանց
كان	Որպէս թէ ·	بعده	Այնուհետեւ
بعدما	Այսուհետեւ ·	لاطائل	Ի զուր
لاجرم	Անհրաժեշտ ·	لاينقطع	Անընդհատ

* از պարսկերէն բացառական հոլովի նախդիր է (16)։

** Կոստանդնուպոլսոյ մի թաղն է։

252. Մակբայաբար բռնուած ու նախադրութեամբ խոնա-րհեալները թէնվինով կը վերջանան (249), զոր.

Ատեն մը ետքը	بعدٍ بعدٍ	.	Մասամբ ու կը	من وجهٍ
Դիտմամբ	عن قصدٍ	.	Առանց ինչ վէճի	بلا نزاعٍ
Մօր կողմանէ	لامٍ	.	Հօր կողմանէ	لابٍ
Ընդհակառակն	على خلافٍ	.	Աւելօք	مع زيادةٍ
Ի հօրէ և ի հաւէ	اباً عن جدٍ	.	Դարուց ի դարս	قرناً بعد قرنٍ

253. Եթէ խնդիրն مضاف նշանակեալ կրկին բառեր եղած ըլլան, թէնվինը կը վերնայ, զոր.

Անդէն	فى نفس الامر	.	Յամենայնի	على كل حال
Առանց առթի իրիք	بغير وسيله	.	Յոչ կարգի	من غير حد

254. Իսկ եթէ կրկին խնդիրներ و շաղկապով معطوف կապուած ըլլան, միայն առաջնոյն թէնվինը կը պահուի, զոր.

Յոչ կարգի և յանարժանութենէ	من غير حدٍ و لياقة
Առանց առթի և պատճառի իրիք	بغير وسيلةٍ و سبب

255. Առանցմէ զատ նաեւ այլ և այլ Գոյականաց ու Դա-սական Թուականաց վերջը թէնվինու ֆէթհ կարդալով Մակբայներ կը կազմուին.

Թէնվինու ֆէթհով Մակբայ ըլլալիք բառը եթէ յաւե-լական ا ով վերջանայ, ء ի կը փոխուի, զոր.

Սկիզբէն	ابتدا · ابتداءً	.	Դիպուածով	قضا · قضاءً
Բացառապէս	استثنا · استثناءً	.	Հիմնելով	بنا · بناءً

Թէնվինու ֆէթհով Մակբայ ըլլալիք բառը եթէ յաւե-

լական ت ով վերջացողի, تاء مدوره կոչ. (ة) ի ձեւով կը գրուի, զոր.

Ստուգիւ حقيقةً · حقيقت · ի հատուցումն مكافاةً · مكافات

ի Յարգանս حرمةً · حرمت · Անկեն ի մէկ بغتةً · بغتت

Թէնվինաւոր Մակբայ ըլլալիք բառը եթէ յաւելական ا, ت և ուրիշ գրով վերջացողի, ا մի կաւելնայ, զոր.

Յաւէտ ابداً · ابد · Շնորհօք لطفاً · لطف

Երրորդապէս ثالثاً · ثالث · Արդէն ذاتاً · ذات

256. Վերջին տառերն երրորդ ձեւին մէջ եղողին ալ Թէնվինը կը վերնայ, զոր.

Բնաւին اصلا · اصل · Միշտ دائما · دائم

Անպատճառ مطلقا · مطلق · Դեռ حالا · حال

Նախապէս اولا · اول · Յառաջնումն مقدما · مقدم

257. Յաւելական ت ով վերջաւորող ինչ ինչ բառեր այս ձեւով ալ Մակբայ կըլլան, զոր.

Առ երեւոյթս صورتا صورت · Սովորաբար عادتا · عادت

258. Բայց ասոնցմէ այլ և այլ Գոյականներ ու Ածականներ մակբայաբար կըլլան գործածուիլ՝ իրենց նախնական կացութիւնն անփոփոխ մնալով, երբ ուղակի բայի մը վերաբերին, զոր.

Ձախ يسار · Աջ يمين

Գիշեր ցերեկ ليل و نهار · Առտու երեկոյ صبح و مسا

Հեռի بعيد · Մօտ قريب

Զ. عطف ՇԱՂԿԱՊ

259. Օսմաներէն լեզուի մէջ գործածուող Արաբերէն Շաղկապներն են

Արդ, ապա	ف	Եւ	و
Այլ	بل	Բայց, ապա եթէ	اما
Մինչեւ իսկ · որպէսզի	حتى	Սակայն	لكن
Միանգամայն	ولو	Ապա թէ ոչ	الا
Բայց միայն	فقط	Մանաւանդ	سيما

260. Այլ և այլ բառերու բաղադրութեամբ ևս Շաղկապներ կը կազմուին, զոր․

Հետեւաբար	بناء عليه	Այնու հանդերձ	مع مافيه
Ոչ մանաւանդ	لا سيما	Քանի որ	مادام

Է. ندا ՁԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

261. Օսմ. լեզուի մէջ գործածուող Արաբերէն Ձայնարկութիւնն են

Երանի թէ	ليت	Ո՛վ	اى
Քա՛ւ, քա՛ջ	حاشا	Կեցցէ՛	طوبى
Ի՛նչ յուսի	بئس	Ի՛նչ լաւ	نعم
Ի զո՛ւր	هيهات	Լա՛ւ, ընտրելիք չկայ	فبها
յԱստուած կ'ապաւինինք	معاذ الله	Օ՛ն	حادى
		Քա՛ւ լիցի, շնո՛րհ	استغفر الله

مفتاح لسان عثمانی

ԲԱՆԱԼԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԳԻՐՔ Գ.

ԲԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՍ· ԼԵԶՈՒԻ

اجزاء کلام ՄԱՍՈՒՆՔ ԲԱՆԻ

Պարսկերէն լեզուի բառերն ութ տեսակ են,* 1— موصوف *Գոյական* · 2 — صفت *Ածական* · 3 — ضمير *Դերանուն* · 4 — فعل *Բայ* · 5 — جر *Նախադրութիւն* · 6 — عطف *Շաղկապ* · 7 — حال *Մակբայ* · 8 — ندا *Ձայնարկութիւն* ։

Ա· موصوف ԳՈՅԱԿԱՆ

§ 1. *Գոյական կըսուի այն բառերուն , որոնք Անձ կամ իր կը ցուցնեն , և կամ վերացեալ իմաստ մը կը յայտնեն , զոր·*

زن *Կին* · دختر *Դուստր* · درخت *Ծառ*

چشم *Աչք* · آسمان *Երկին* · مهترى *Մեծութիւն*

---

* *Պարս· լեզուի մէջ ընդհանրապէս մանաւանդ պակաս բառերու տեղ Արաբ· բառեր կընան գործածուիլ ։*

§ 2. Գոյականն երկու տեսակ կըլլայ, اسم عام Հասարակ Անուն, اسم خاص Յատուկ Անուն։

§ 3. Հասարակ անուն կըսուի այն Գոյականներուն, որոց նշանակած բանը միկէն աւելի կայ, զոր․

փայլըստութիւն رونق · Ձեռնոց بهله · Շրջանակ چنبر
Թեւ پر · Ագի دنبال · Ուղտ شتر

§ 4. Յատուկ անուն կըսուի այն Գոյականներուն, որոց նշանակած բանը միկէն աւելի չկայ, զոր․

Սպահան اسفهان · Սոկրատէս سقرات · Աստուած خدا

ԹԻՒ كميت

§ 5. Պարս. լեզուի մէջ թիւն երկու է, مفرد Եզակի, جمع Յոգնակի։

§ 6. Եզակի բառ մը Յոգնակի ընելու համար վերջը կաւելցուի ان* մասնիկը՝ եթէ նշանակած բանը շնչաւոր է, և ها մասնիկը՝ եթէ նշանակած բանն անշունչ է, զոր․

زنان , Կին زن · مردان , Մարդ مرد
تاجها , Թագ تاج · جامها , Գաւաթ جام

§ 7. Այսու համդերձ միանգամայն շնչաւոր և անշունչ բառերու վրայ ان և ها մասնկանց երկուքին ալ անխտիր գործածութիւնը կը տեսնուի լեզուին մէջ, զոր․

شيرها شيران , Առիւծ شير · شترها شتران , Ուղտ شتر
دستان دستها , Ձեռն دست · درختان درختها , Ծառ درخت

§ 8. Պարսկերէն լեզուի մէջ գործածուող Արաբերէն բա-

---

* Արաբերէն լեզուի մէջ այս մասնիկն երկուորակի համար է (99)։

ներն իսկ ըստ հանգամանս Պարսկերէն եւ մերթ Արաբերէն կանոններով Յոգնակի կ'ըլլան, զոր.

صراف Սեղանաւոր · صرافان ، صرافون ·
سیاح Ճանապարհորդ · سیاحان ، سیاحین ·
تقصیر Թերութիւն · تقصیرها ، تقصیرات ·
لفظ Բառ, խօսք · لفظها ، الفاظ ·

§ 9. Հաք օով վերջաւորեալ չեզոք որ բառերն ըստ հասարակ կանոնով այսինքն միայն ان մասնկաւ Յոգնակի կ'ըլլան, յորում օ՛ն گ ի կը փոխուի, զոր.

بنده Ծառայ ، بندكان · بچه Տղայ ، بچكان
زنده Կենդանի, ողջ ، زندكان · تشنه Ծարաւի ، تشنكان

§ 10. Հաք օով վերջաւորեալ անշունչ բառերն ըստ հասարակ կանոնով այսինքն ها մասնկաւ Յոգնակի կ'ըլլան, յորում օ՛ն կը ջնջուի, զոր.

پرده Վարագոյր ، پردها · مژه Արտեւանունք ، مژها
نیزه Նիզակ ، نیزها · سینه Կուրծք ، سینها

§ 11. Այն հաք օ՛ն ամենայն Յոգնակին մէջ կը պահուի եթէ առանց օ ի միանգամայն ուրիշ բառեր կը գտնուին լեզուին մէջ, որպէս զի առանց գրաւորապէս խիտ զանազանին իրարմէ, զոր.

نامه Նամակ ، نامهها · (نام Անուն ، نامها)
جامه Հանդերձ ، جامهها · (جام Գաւաթ ، جامها)
باده Գինի ، بادهها · (باد Հով ، بادها)
ناله Հեծութիւն ، نالهها · (نال Եղէգն ، نالها)

§ 12. Այլ եւ հաք و ով վերջաւորեալ բառերուն Յոգնակի վերջացնելու մասնիկներէն առաջ ی մ'ալ կ'առնեն, զոր.

دانا	Գիտուն , دانایان · جا	Վայր , جایها
پو	Ընթացող , پویان · زانو	Ծունկն , زانوها

§ 13. Այս բառերուն ی ն տառ անգամ եզակին վերջն ալ կը դառնայ , զոր ·

جا կամ جای	Վայր · پا կամ پای	Ոտն
مو » موی	Մազ · خو » خوی	Ունակութիւն

کیفیت ՍԵՌ

§ 14. Պարս. լեզուի բառերը Սեռական յատկութիւն չունին , այսինքն Արու և էգ զանազանելու համար ուրոյն բառեր կը գործածուին , զոր ·

پسر Որդի , տղայ	· برادر Եղբայր	· پدر Հայր
دختر Դուստր	· خواهر Քոյր	· مادر Մայր

§ 15. Իսկ եթէ չեղած որ զանազանելու համար Արու և էգ ուրոյն բառեր չկան , այնպիսի զանազանելու սկիզբն Արականի համար نر Արու և Իգականի համար ماده Մատակ բառերը կը բարդուին կամ կը կցուին , զոր ·

کاو կով	نر کاو	կամ کاو نر	Եզն
	ماده کاو	» کاو ماده	Կով
شیر Առիւծ	نر شیر	» شیر نر	Արու առիւծ
	ماده شیر	» شیر ماده	Էգ առիւծ

16. احوال اسم ՀՈԼՈՎՈՒՄՆՔ

	مفرد	جمع
مجرد	مرد	مردان
مضاف اليه	مردرا*	مردانرا*

---

* Յատկացուցիչ Սեռականը Ուղղականի ձևով իսկ կըլլայ՝ اضافت կցորդութեան զրութեամբ , ինչպէս دست مرد մարդու ձեռք :

مفعول الیه	مردرا · بمرد*	مردانرا · بمردان*
مفعول به	مرد · مردرا	مردان · مردانرا
مفعول منه	از مرد · زمرد	از مردان · زمردان
مفعول معه	با مرد	با مردان
مفعول فیه	درمرد · اندرمرد	در مردان · اندرمردان

مجرد	سر	سرها
مضاف الیه	سررا	سرهارا
مفعول الیه	سررا · بسر	سرهارا · بسرها
مفعول به	سر · سررا	سرها · سرهارا
مفعول منه	ازسر · زسر	ازسرها · زسرها
مفعول معه	با سر	با سرها
مفعول فیه	درسر · اندرسر	درسرها · اندرسرها

§ 17. Կոչական հոլովը կը կազմուի՝ բառին վերջն ا մ'ալ ել-նալով, յորս մ' վերջի գիրն խօթին կը կորսուի, զոր.

شاه Արքայ , شاها · حبیب Սիրելեակ , حبیبا
ساقی Մատռուակ , ساقیا · حسرت նմ Կարօտութիւն , حسرتا

18. Հոլովէ՛ հետեւեալ գոյականները

كلاه Գլխ:	آب · Ջուր	خسته · Հիւանդ	
انگشت Մատն	دهن · Բերան	خانه · Տուն	
مرغ Թռչուն	کمر · Կամար	رو · Երես	
كدا Աղքատ	مژنك · Թանայի	موش · Մուկն	
میوه Միրգ	خاك · Հող	فرشته · Հրեշտակ	
پا Ոտն	کشتی · Նաւ	لنگر · Խարիսխ	

§ 19. اسم مکان Տեղական անունը, որ կամ՝ Հատուածական կըլլայ և

* ب Նախդիրն ալ կը գրուի, ինչպէս به مرد ؛

կամ՝ ոչ յատկական, կը կազմեն ի Պարսկականին վերջն աւելցա-
լով ستان ، زار ، دان ، كاه կամ كده ، كد ، خانه մասնիկները, զոր.

Աւազուտ	ریکستان ·	Աւազ	ریك
Վարդանոց	کلستان ·	Վարդ	کل
Պարսկաստան	عجمستان ·	Պարսիկ	عجم
Ծաղկանոց	شکوفه‌زار ·	Ծաղիկ	شکوفه
Մարգագետին	چمنزار ·	Մարգ	چمن
Կակաչավայր	لاله‌زار ·	Կակաչ	لاله
Հանդերձարան	جامه‌دان ·	Հանդերձ	جامه
Աման վարդաջրոյ	کلابدان ·	Վարդաջուր	کلاب
Գրչատուփ	خامه‌دان ·	Գրիչ	خامه
Արօտավայր	چراکاه ·	Արօտ	چرا
Դարանավայր	کمینکاه ·	Դարան	کمین
Հոգետուն, սիրտ	جانکده ·	Հոգի	جان
Գինետուն	میکده ·	Գինի	می
Կրակարան	آتشکده ·	Կրակ	آتش
Խաւարին վայր	ظلمتکده ·	Խաւար	ظلمت
Հիւանդանոց	بیمارخانه ·	Հիւանդ	بیمار
Կռատուն	بتخانه ·	Կուռք	بت
Դասարան	درسخانه ·	Դաս	درس

§ 20. Երբեմն ալ Պարսկականին վերջը سار ، لاخ ، جا ، نای մասնիկներն աւելցնելով նոյնպէս Տեղական անուանք կը կազմեն, զոր.

Լեռնուտ	کوهسار ·	Լեռ	کوه
Գուբ և ջրհոր	چاهسار ·	Հոր	چاه
Քարուտ	سنکلاخ ·	Քար	سنك
Դիւավայր	دیولاخ ·	Դեւ	دیو

Աշտանակ	چراغجا	· Ճրագ	چراغ
Ննջարան , անկողին	خوابجا	· Քուն	خواب
Անձուկ տեղ	تنگنای	· Նեղ	تنگ
Ընդարձակ տեղ	فراخنای	· Ընդարձակ	فراخ

§ 21. اسم زمان Ժամանակական անունք կը կազմուին Պարսկերէն վերջն աւելցնելով گاه , ستان մասնիկները , զոր .

Առաւօտեան պահ	سحرگاه	· Առաւօտ	سحر
Գիշերային ժամ	شبانگاه	· Գիշեր	شبان
Գարնանային եղանակ	بهارستان	· Գարուն	بهار
Ձմեռն	زمستان	· Ցուրտ	زم

§ 22. اسم تصغیر Նուազական անունք կը կազմուին Պարսկերէն վերջն աւելցնելով چه , ک մասնիկները , զոր .

Պարտէզ	باغچه	· Այգի	باغ
Աղեղնակ	کمانچه	· Աղեղն	کمان
Պանդոկիկ	خانچه	· Պանդոկ	خان
Որդեակ	پسرک	· Որդի	پسر
Կնակ	زنک	· Կին	زن
Զամբիւղակ	زنبیلک	· Զամբիւղ	زنبیل

23. یاء وحدت Միութեան ی՝ն Պարսկերէն վերջն աւելնալով՝ նշանակած բառին մէկ հատ կը ցուցնէ , զոր .

Մէկ տարի	سالی	· Տարի	سال
Ափ մը	مشتی	· Ափ	مشت

24. یاء تنکیر Անորոշութեան ی՝ն Պարսկերէն վերջն աւելնալով՝ նշանակած բառն անորոշաբար կիմացուի , զոր .

Գործ մը	کاری	· Գործ	کار
Կին մը	زنی	· Կին	زن

25. Վերջիշեալ երկու պարագայից մէջ (23. 24) եթէ Գաղափարը հայի ه , ی գրելով վերջաւորած լինի, յաւելական ی ն է ի կը փոխուի, զոր.

Մէկ եօթնեակ	هفتۀ	·	Եօթնեակ	هفته
Նաւ մը	کشتیٔ	·	Նաւ	کشتی
Բաժին մին	حصۀ	·	Բաժին	حصه
Ձուկն մին	ماهی	·	Ձուկն	ماهی

26. Իսկ եթէ Գաղափարը հայի ا , و գրելով վերջաւորած լինի, յաւելական ی ին առաջ ی մ՚ալ կաւելնայ, զոր.

Աղքատ մը	کدایی	·	Աղքատ	کدا
Մազ մը	مویی	·	Մազ	مو
Բարեպաշտ ոմն	پارسایی	·	Բարեպաշտ	پارسا
Հոտ մին	بویی	·	Հոտ	بو

§ 27. یاء مصدریت վերացական ی ն Թանձրացեալ բառերու վերջն աւելնալով՝ վերացեալ գաղափարներ կը կազմեն, զոր.

Այրութիւն	مردی	·	Այր	مرد
Աշակերտութիւն	شاگردی	·	Աշակերտ	شاگرد

§ 28. Այս պարագայիս մէջ եթէ բառին վերջը հայի ه գտնուի, گ ի կը փոխուի, զոր.

Ծառայութիւն	بندگی	·	Ծառայ	بنده
Ծարաւ	تشنگی	·	Ծարաւի	تشنه

§ 29. Արհեստական անուններ կը կազմեն այլ և այլ Գաղափարներու վերջն աւելնալով كر , كار մասնիկները, զոր.

Ոսկերիչ	زرگر	·	Ոսկի	زر
Երկաթագործ	آهنگر	·	Երկաթ	آهن

Փորագրիչ قلمکار · Գրիչ قلم

Խմորիչ خمیرکار · Խմոր خمیر

Բ. صفت ԱԾԱԿԱՆ

§ 30. Ածական կըսուի այն բառերուն, որք զգալականի մը որակութիւնը կամ՝ քանակութիւնը կը ցուցունեն, զոր.

Երկայն دراز · Սեւ سیاه · Մեծ بزرگ

Տասն ده · Եօթն هفت · Մէկ یک

§ 31. Դրական ածականներու վերջը تر մասնիկն աւելնալով Բաղդատական կ'ըլլան, զոր.

Լաւագոյն بهتر · Լաւ به

Գեղեցկագոյն خوبتر · Գեղեցիկ خوب

Աւելի երկայն درازتر · Երկայն دراز

Աւելի սպիտակ سفیدتر · Սպիտակ سفید

§ 32. Դրական ածականներու վերջը ترین մասնիկն աւելնալով Գերադրական կ'ըլլան, զոր.

Ամենամաքուր پاکترین · Մաքուր پاک

Ամենէն քաղցր شیرینترین · Քաղցր شیرین

Շատ կարճ کوتاهترین · Կարճ کوتاه

Խիստ սիրուն خوشترین · Սիրուն خوش

§ 33. Կրկին Գոյականներ իրարու բարդուելով Ածական կ'ըլլան, զոր.

Հրեշտակադէմ پریرو · Երես رو , Հրեշտակ پری

Արծաթալանջ سیمبر · Լանջ بر , Արծաթ سیم

Վարդայտն کلرخ · Այտն رخ , Վարդ کل

Առիւծասիրտ شیردل · Սիրտ دل , Առիւծ شیر

§ 34. Ածականք Գոյականի հետ բարդութեամբ նոյնպէս բարդեալ Ածական կը կազմեն, զոր.

Քաղցրահոտ خوشبو · Հոտ بو , Քաղցր خوش
Բարձրաձայն بلندآواز · Ձայն آواز , Բարձր بلند
Գեղեցկադէմ خوبرو · Երես رو , Գեղեցիկ خوب
Սեւաչեայ سیاه چشم · Աչք چشم , Սեւ سیاه

§ 35. Գոյականներն Ընդունելութեանց (85. 105) հետ նաեւ բարդութեամբ Ածական կը կազմեն, զոր.

Սրտակէզ دلسوز · Կիզել سوز , Սիրտ دل
Մարմնապաշտ تنپرور · Սնուցիչ پرور , Մարմին تن
Փորձառու کاردیده · Տեսած دیده , Գործ کار
Ռազմափորձ جنك آزموده · Փորձեալ آزموده , Ռազմ جنك

§ 36. Նոյնպէս کر , کار , ساز (շինող) , دار (ունեցող) , آور (բերող) , بار (տեղացող) , بان (պահող) , کش (քաշող) , کو (խօսող) , رس (հասնող) եւ այլն ընդ. Ներկայներն (105) կամ Ընդունելութեան՝ Գոյականներու վերջը բարդուելով Ածականներ կը կազմեն, զոր.

Նազելի , Նազարար شیوه کر · Նազ شیوه
Հանդիսատես تماشا کر · Տեսք تماشا
Մեղաւոր کناهکار · Մեղք کناه
Խարդախ حیله کار · Խարդախութիւն حیله
Հնարագէտ چاره ساز · Ճար , Հնար چاره
Բարեգործ مروتساز · Բարիք , Շնորհ مروت
Թագաւոր تاجدار · Թագ تاج
Վահանակիր سپردار · Վահան سپر
Զարդարուն زیب آور · Զարդ زیب
Զօրաւոր زور آور · Ոյժ زور
Մշկաբոյր مشکبار · Մուշկ مشك

Արտասուս ածող	اشکبار	·	Արտասուք	اشک
Դռնապան	دربان	·	Դուռ	در
Տեսուչ	نگهبان	·	Նայուածք	نگه
Փափաքող	آرزوکش	·	Փափաք	آرزو
Կարօտեալ	حسرتکش	·	Կարօտութիւն	حسرت
Ունայնախօս	هرزه‌کو	·	Ունայն խօսք	هرزه
Ստախօս	دروغ کو	·	Սուտ	دروغ
Հնարագործ	چاره رس	·	Ճար , հնար	چاره
Ձեռնտու	مدد رس	·	Օգնութիւն	مدد

§ 37. Գոյականներու սկիզբը նաև հետևեալ ինչ ինչ բառերը բարդուելով Ածական կըլլան , զոր ·

Ուղեկից	همراه	· Ճամբայ	راه		Համ	هم
Համանուն	همنام	· Անուն	نام			
Յուսահատ	نا امید	· Յոյս	امید		Ան , ապ , չ	نا
Անգտանելի	نایاب	· Գիւտ	یاب			
Անարժէք	کمبها	· Արժէք	بها		Պակաս	کم
Թերի	کمعیار	· Ճշդութիւն	عیار			
Անվեհեր	بیپروا	· Երկիւղ	پروا		Առանց	بی
Անմեղ	بیگناه	· Մեղք	گناه			
Բախտաւոր	ببخت	· Բախտ	بخت		Ընդ	ب
Անուանի	بنام	· Անուն	نام			

§ 38. Այլ և այլ բառեր ا ի մը միջադրութեամբ կրկնուելով նաև Ածական կըլլան , զոր ·

Գոյնզգոյն	رنکارنك	·	Գոյն	رنك
Թաթաղուն	لبالب	·	Շուրթն	لب
Հեռաւոր	دورادور	·	Հեռի	دور

Հաւասար (Միասին)	برابر	· Վերայ	بر
Ջերմաջերմ	گرما گرم	· Ջերմ	گرم

§ 39. Ստացական ածական կը լինին Պարսկականներին՝ իրենց վերջին ու կցելով مند ، وار ، ور ، ناك ، كين ، سار ، يار մասնիկները, զոր.

Արուեստաւոր	هنرمند	· Հնար, արուեստ	هنر
Օգտակար	سودمند	· Օգուտ	سود
Սգաւոր	سوكوار	· Սուգ	سوك
Յուսալից	اميدوار	· Յոյս	اميد
Կամաւոր	كامور	· Կամք	كام
Անուանի	نامور	· Անուն	نام
Երկիւղալի, ահաւոր	هولناك	· Երկիւղ	هول
Թունաւոր	زهرناك	· Թոյն	زهر
Տխուր	اندوهكين	· Տխրութիւն	اندوه
Տրտում	غمكين	· Տրտմութիւն	غم
Պատկառ	شرمسار	· Պատկառանք	شرم
Եզնաւոր*	كاوسار	· Եզն	كاو
Բախտաւոր	بختيار	· Բախտ	بخت
Ուշիմ	هوشيار	· Ուշ	هوش

§ 40. Պարսկականներու մէկքը ذى ، صاحب Տէր բառերը բարդելով, և اهل Տէր, اصحاب ، ارباب Տէրք բառերը կցելով ևս Ստացական ածականներ կը կազմէին, որոնք դասականաբար եւս կիրառուին, զոր.

Շնչաւոր	ذيروح	· Շունչ	روح
Պատուաւոր	ذيشان	· Պատիւ	شان
Վեհանձն	صاحب تمكين	· Վեհանձնութիւն	تمكين

* Լախտ Ֆէրիտուն արքայի կերպեալ ի ձեւ գլխոյ եզան:

Գեղեցիկ	صاحب جمال	.	Գեղեցկութիւն	جمال
Արհեստաւոր	اهل صنعت	.	Արհեստ	صنعت
Ժուժկալ	اهل پرهیز	.	Ժուժկալութիւն	پرهیز
Գործատէրք	اصحاب مصالح	.	Գործեր	مصالح
Պահանջատէրք	اصحاب مطلوب	.	Պահանջք	مطلوب
Տեղեակք, հմուտք	ارباب وقوف	.	Տեղեկութիւն	وقوف
Գիտնականք	ارباب دانش	.	Գիտութիւն	دانش

§ 41. Գոյականներու սկիզբը նաև با (Բ՛ա) նախադասութեա-նը բարդուելով Ստացական ածական կըլլան, զոր.

Վեհանձն	با وقار	.	Վեհանձնութիւն	وقار
Հմուտ, գէտ	با اختبار	.	Հմտութիւն	اختبار

§ 42. Վերաբերական ածական կըլլան Գոյականները՝ իրենց վերջին առնելով ی ، ین ، وار մասնիկները, զոր.

Հրեղէն	آتشی	.	Կրակ	آتش
Պարսկային	عجمی	.	Պարսիկ	عجم
Երկաթեայ	آهنین	.	Երկաթ	آهن
Ոսկեղէն	زرین	.	Ոսկի	زر
Արքայական	شهوار	.	Արքայ	شه
Առնական	مردوار	.	Այր	مرد

§ 43. ی نسبت Վերաբերական ی ն Երկիր և Քաղաք նշանակող բառերու վերջին առնելով այն տեղացի կը նշանակեն, զոր.

Պարսկաստանցի	ایرانی	.	Պարսկաստան	ایران

§ 44. Երբ այն բառերը յորս ی ով վերջաւորած լինին, յաւելական ی էն առաջ و մ՚ալ կաւելնայ, զոր.

Բասրացի	بصره‌وی	.	Բասրա	بصره
Ադրիանուպոլսեցի	ادرنه‌وی	.	Ադրիանուպոլիս	ادرنه

§ 45. Նմանական ածական կը լլան Գոյականներն՝ իրենց վերջն առնելով انه ، آسا ، وار ، وش ، سار մասնիկները, զոր.

Բարեկամօրէն	دوستانه	. Բարեկամ	دوست
Մարդկօրէն	مردانه	. Մարդ	مرد
Բուրվէնի նման	عنبر آسا	. Բուրվէն	عنبر
Կանացի	نسا آسا	. Կին	نسا
Թռչունի նման	مرغ وار	. Թռչուն	مرغ
Հանգոյն կարկինի	پرکار وار	. Կարկին	پرکار
Հանգոյն լուսնի	مهوش	. Լուսին	مه
Կոկոնի նման	غنچه وش	. Կոկոն	غنچه
Մշկանման ,	مشکسار	. Մուշկ	مشك
Բուրվէնի նման	عنبرسار	. Բուրվէն	عنبر

§ 46. انه մասնիկը վերջաւորելով բառին վերջի ه ն گ ի կը փոխուի, զոր.

Ծառայօրէն	بندكانه	. Ծառայ	بنده
Հիւանդօրէն	خستكانه	. Հիւանդ	خسته

§ 47. Երբեմն ալ كون ، فام ، دیس մասնիկներով յար երեւոյթն Նմանական ածական կը կազմուի, զոր.

Վարդանման	گلگون	. Վարդ	گل
Կապուտանման	مینافام	. Կապոյտ	مینا
Հանգոյն արեգական	خوردیس	. Արեգակն	خور

§ 48. Ածականներու վերջը یاء نسبت վերցնելով ی ու نای մասնիկն առնելով վերացեալ գոյական կը լլան, զոր.

Ջերմութիւն	گرمی	. Ջերմ	گرم
Շատութիւն	بسیاری	. Շատ	بسیار
Ընդարձակութիւն	فراخنای	. Լայն , ընդարձակ	فراخ
Անձկութիւն	تنگنای	. Անձուկ	تنك

§ 49. Եթէ Ածականը հա՛ ه ով վերջացած լինի, կ՚ի կը փոխուի, զոր.

Արականութիւն	مردانکی	·	Արական	مردانه
Գովեստ	ستودکی	·	Գովելի	ستوده

§ 50. Իսկ եթէ Ածականը ا ով և կամ و ով վերջացած լինի, յառաջական ی էն առաջ ی մ՚այ կաւելնայ, զոր.

Արժանաւորութիւն	سزایی	·	Արժանի	سزا
Լաւութիւն	نیکویی	·	Լաւ	نیکو

§ 51. Միջակ ածականներն են

Իւրաքանչիւր ոք	هریکی	·	Իւրաքանչիւր	هر
Որ ինչ	هرچه ، هرآنچه	·	Որ ոք	هرکه ، هرآنکه
Մի քանի	چند	·	Ուր որ	هرکدام
Որքան որ	چندانکه	·	Այնքան	چندان
Սակաւ	اندك	·	Շատ	بسیار
Ո ոք	کس	·	Ամէն	همه
Բազում	خیلی	·	Ոչինչ	هیچ
Այսպէս	چنین	·	Բաւական	بسی ، بسا
Այնպէս	چنان	·	Այդպէս	همین

§ 52. Թուական ածականն երեք տեսակ է, اعداد اصلیه Բացարձակ Թուականք, اعداد وصفیه Դասական Թուականք, اعداد کسریه Կոտորակական Թուականք.

§ 53. Բացարձակներն են

Երկու	دو	·	Մէկ	یك
Չորս	چار یا چهار	·	Երեք	سه
Վեց	شش	·	Հինգ	پنج
Ութ	هشت	·	Եօթն	هفت
Տասն	ده	·	Ինն	نه

25

Երկոտասան	دوازده	Մետասան	یازده یا یازده
Չորեքտասան	چهارده	Երեքտասան	سیزده
Վեշտասան	شانزده	Հնգետասան	پانزده
Ութ և տասն	هشده	Եօթն և տասն	هفده
Քսան	بیست	Ինն և տասն	نوزده یا نوازده
Քսան ու երկու	بیست و دو	Քսան ու մէկ	بیست و یك
Քառասուն	چهل	Երեսուն	سی
Վաթսուն	شصت یا شست	Յիսուն	پنجاه
Ութսուն	هشتاد	Եօթանասուն	هفتاد
Հարիւր	صد	Իննսուն	نود
Երեք հարիւր	سیصد	Երկերիւր	دوصد یا دویست
Հինգ հարիւր	پانصد	Չորս հարիւր	چهارصد
Հարիւր հազար	صدهزار یا لك	Հազար	هزار

§ 54. Մանրամասնութեան թուականներն ընդհանրապէս բացարձակներու Յոգնակի ձեւն ունին, զոր·

Եօթնեքին هفتان · Հնգեքին پنجان · Չորեքին چهاران

55. Պարս. լեզուի մէջ թիւը հայերէնի կարգաւ սովորին հազարաւորէն սկսելով՝ հարիւրաւոր, տասնաւոր, ապա միաւորը կը կարգադրուի, զոր·

١٨٨٤ هزار و هشتصد و هشتاد و چهار

§ 56. Դասականներն են

Երկրորդ	دوم	Առաջին	یکم یا نخستین
Չորրորդ	چهارم یا چارمین	Երրորդ	سوم
Վեցերորդ	ششم	Հինգերորդ	پنجم
Ութերորդ	هشتم یا هشتمین	Եօթներորդ	هفتم
Տասներորդ	دهم	Իններորդ	نهم

57. Կոտորականներն են

Մէկ երրորդ سه یك . Մէկ երկրորդ , կէս نیم
Մէկ հինգերորդ پنج یك . Մէկ չորրորդ چهار یك
Մէկ եօթներորդ هفت یك . Մէկ վեցերորդ شش یك
Մէկ իններորդ نه یك . Մէկ ութերորդ هشت یك
Մէկ մետասաներորդ یازده یك . Մէկ տասներորդ ده یك
Ինն քառասուներորդ نه از چهل . Եօթն քսաներորդ هفت از بیست

Գ. ضمیر ԴԵՐԱՆՈՒՆ

§ 58. Դերանուն կըսուի այն բառերուն , որոնք խօսքի մէջ անձի մը կամ իրի մը տեղ կը բռնեն ։

Դերանուններն հինգ տեսակ են , 1 — ضمیر شخصی Անձնական կամ Էական դերանուն . 2 — ضمیر اشاری Ցուցական դերանուն . 3 — ضمیر استفهامی Հարցական դերանուն . 4 — ضمیر صلی Յարաբերական դերանուն . 5 — ضمیر ملکی Ստացական դերանուն ։

59. Էական դերանուններն են՝ من Ես , تو Դու , او Նա , որոնք կը հոլովին հետեւեալ կերպիւ .

	مفرد	جمع
مفرد	من	ما
مضاف الیه	مرا	مارا
مفعول الیه	مرا . بمن	مارا . بما
مفعول به	مرا	مارا
مفعول منه	ازمن . زمن	ازما . زما
مفعول معه	بامن	باما
مفعول فیه	درمن . اندرمن	درما . اندرما

	مفرد	جمع
مجرد	تو	شما
مضاف اليه	ترا	شمارا
مفعول اليه	ترا · بتو	شمارا · بشما
مفعول به	ترا	شمارا
مفعول منه	ازتو · زتو	ازشما · زشما
مفعول معه	باتو	باشما
مفعول فيه	درتو · اندرتو	درشما · اندرشما

مجرد	او	ایشان
مضاف اليه	اورا · وی	ایشانرا
مفعول اليه	اورا · بدو	ایشانرا · به ایشان
مفعول به	اورا	ایشانرا
مفعول منه	ازاو · زاو · زو	از ایشان
مفعول معه	با او	با ایشان
مفعول فيه	دراو · اندراو	درایشان · اندرایشان

60. Ցուցական դերանուններն են این Ա.յս կամ Ա.յդ, آن Ա.յն, որոնք կը հոլովին հետեւեալ կերպիւ.

	مفرد	جمع
مجرد	این	اینان ، اینها
مضاف اليه	اینرا	اینانرا ، اینهارا
مفعول اليه	اینرا · بدین	اینانرا · بدینان ، اینهارا · بدینها
مفعول به	اینرا	اینانرا ، اینهارا
مفعول منه	از ین · زین	ازاینان · زینان ، ازاینها · زینها
مفعول معه	با این	با اینان ، با اینها
مفعول فيه	دراین · اندراین	دراینان · اندراینان ، دراینها · اندراینها

	مفرد	جمع
مجرد	آن	آنان ، آنها
مضاف الیه	آنرا	آنانرا ، آنهارا
مفعول الیه	آنرا ٠ بدآن	آنانرا ٠ بدآنان ، آنهارا ٠ بدآنها
مفعول به	آنرا	آنانرا ، آنهارا
مفعول منه	ازآن ٠ زآن	ازآنان ٠ زآنان ، ازآنها ٠ زآنها
مفعول معه	باآن	باآنان ، باآنها
مفعول فیه	درآن ٠ اندرآن	درآنان ٠ اندرآنان ، درآنها ٠ اندرآنها

61. Հարցական դերանուններն են که Ո՞վ, چه Ի՞նչ, کدام Ո՞ր. առանց թուոյ անփոփոխ են, և կը հոլովին հետևեալ կերպիւ.

مجرد	که ٠ چه ٠ کدام
مضاف الیه	کرا ٠ چرا ٠ کدامرا
مفعول الیه	کرا ٠ بکه ، چرا ٠ بچه ، کدامرا ٠ بکدام
مفعول به	کرا ، چرا ٠ کدامرا
مفعول منه	ازکه ٠ زکه ، ازچه ٠ زچه ، ازکدام ٠ زکدام
مفعول معه	باکه ٠ باچه ٠ باکدام
مفعول فیه	درکه ٠ اندرکه ، درچه ٠ اندرچه ، درکدام ٠ اندرکدام

62. Յարաբերական դերանունն է که Որ, որ Գ. Դէմք կական դերանուան և آن Ցուցական Դերանուան հետ կը բարդի, և կը հոլովի հետևեալ կերպիւ.

مجرد	که ٠ که او ٠ کو	که ٠ که ایشان
مضاف الیه	که اورا ٠ کورا	که ایشانرا
مفعول الیه	که اورا ٠ کورا ٠ که بدو	که ایشانرا ٠ که بهایشان
مفعول به	که ٠ که اورا ٠ کورا	که ٠ که ایشانرا
مفعول منه	که از او ٠ کزاو	که ازایشان
مفعول معه	که با او	که با ایشان
مفعول فیه	که دراو ٠ که اندر او	که در ایشان ٠ که اندر ایشان

مفرد	جمع
که · که آن · کآن	که · که آنان ، که آنها
که آنرا · کآنرا	که آنانرا ، که آنهارا
که آنرا · کآنرا · کهبدآن	که آنانرا · که بدآنان ، که آنهارا · که بدآنها
که · که آنرا · کآنرا	که · که آنانرا ، که آنهارا
که ازآن · کزآن	که ازآنان ، که ازآنها
که با آن	که با آنان ، که با آنها
که درآن · که اندرآن	که درآنان · که اندرآنان ، که درآنها · که اندرآنها

63. Ստացական դերանուններն են կական դերանուանց Ի՛ զգականներն, որոնք անջատ չեն Պարսկականի մը կը կցուին, զոր ,

پدر من	Իմ Հայրս · مادر ما	Մեր մայրը
برادر تو	Քու եղբայրդ · خواهر شما	Ձեր քոյրը
پسر او ، وی	Անոր որդին · دختر ایشان	Անոնց դուստրը

64. Ասոնց հոլովումը նոյն իսկ իրենց հոլովման նման են, գիտնալով որ Հոլովմանց նախդիրները Պարսկականին, իսկ հոլովականները Դերանուան վրայ կը դրուին, զոր .

	مفرد	جمع
مجرد	دست من	دست ما
مضاف الیه	دست مرا	دست مارا
مفعول الیه	دست مرا · بدست من	دست مارا · بدستما
مفعول به	دست مرا	دست مارا
مفعول منه	ازدست من · زدست من	ازدستما · زدستما
مفعول معه	با دست من	با دست ما
مفعول فیه	دردست من · اندردست من	دردستما · اندردستما

	مفرد	جمع
مجرد	دست تو	دست شما
مضاف اليه	دست ترا	دست شمارا
مفعول اليه	دست ترا ، بدست تو	دست شمارا · بدست شما
مفعول به	دست ترا	دست شمارا
مفعول منه	ازدست تو ، زدست تو	ازدست شما · زدست شما
مفعول معه	با دست تو	بادست شما
مفعول فيه	دردست تو ، اندردست تو	دردست شما · اندردست شما

مجرد	دست او · دست وی	دست ایشان
مضاف اليه	دست اورا	دست ایشانرا
مفعول اليه	دست اورا · بدست او	دست ایشانرا · بدست ایشان
مفعول به	دست اورا	دست ایشانرا
مفعول منه	ازدست او · زدست او	ازدست ایشان · زدست ایشان
مفعول معه	با دست او	با دست ایشان
مفعول فيه	دردست او · اندردست او	دردست ایشان · اندردست ایشان

65. خود և خویش կամ خویشتن բառերն Ստացական դերանուանց Եզակի և Յոգնակի երեք դէմքերուն տեղ միանգամայն անխտիր կը գործածուին, զոր․

իմ․ քու, իւր, մեր, ձեր, իրենց վարդը — کل خود
իմ, քու, իւր, մեր, ձեր, իրենց աչքը — چشم خویش
իմ, քու, իւր, մեր, ձեր, իրենց գլուխը — سر خویشتن

66. Շատ անգամ Ստացական դերանուանց տեղ Գոյականին վերջն [illegible] կարդալով م․ ت․ ش գիրը կաւելցուին՝ եզականաբար միայն․ م Ա․ դէմքի․ ت Բ․ դէմքի և ش Գ․ դէմքի համար․ զոր․

Սիրտը دلش · Սիրտդ دلت · Սիրտս دلم — Սիրտ دل

67. Եթէ Գոյականը [illegible] ه ով վերջաւորած լինի, ه՛ն կը ջնջուի, զոր.

سينه կուրծք — سينم · سينت · سينش ·

68. Այս պարագային մէջ երբեմն ալ վերջաւորեալ ه ին վրայ ا մը կաւելնայ, զոր.

جامه Հանդերձ — جامه ام · جامه ات · جامه اش ·

69. Իսկ եթէ Գոյականը ا ով և [illegible] و , ی դիրերով վերջաւորած լինի, վերջինեալ մասնիկներէն առաջ ی մ՚այ կաւելցուի, զոր.

جفا [illegible] — جفايم · جفايت · جفايش ·
ابرو Յօնք — ابرويم · ابرويت · ابرويش ·
زشتى Տգեղութիւն — زشتييم · زشتييت · زشتييش ·

70. Այս պարագային մէջ երբեմն ևս այն մասնիկները Գոյականին վերջին առանձին կը բարդուին՝ առանց անկայն Գոյականին վերջին իմին կարգադրուելու, զոր.

نيا Հաւ — نيام · نيات · نياش ·
بازو Բազուկ — بازوم · بازوت · بازوش ·
طوطى Թութակ — طوطيم · طوطيت · طوطيش ·

71. Սաստկական գերանուանց տեղ գործածուող վերջինեալ م , ت , ش դիրերն Անձնակցութեանը (73) իսկ վերջը կը բարդուին մի և նոյն պաշտօնով, կամ՝ ա ելի ճիշդն ըսելով՝ Տէր բայի մօտ, զոր.

Երթալը رفتنش · Հասնիլդ رسيدنت · Գալս آمدنم

72. Անոր խօսքի մէջ միասնաբանոյն որ և է բառերու վերջը բարդուելով, բառ պահանջման այլ և այլ հոլովներու մօտ բայեն նման կըլլան, զոր.

Մինչև երկու իջևանն զիս դիմաւորեց	دو منزلم استقبال کرد
Զիս տեսան	دیدندم
Քեզի ինչ օգուտ ունի	بچه کار آیدت
Ես քեզի տգեղ երևցայ	شخص منت حقیر نمود
Հողը զանի կերաւ	خاکش بخورد
Իրեն արգիլեալ է	حرامش بود

Դ. فعل ԲԱՅ

§ 73. *Պարսկերէն Աներևոյթներն երկու վերջաւորութիւն ունին որ են* دن *և* تن . دن *վերջաւորութենէն առաջ* ا , ر , ن , و , ی *գը-րերէն մէկն, իսկ* تن *վերջաւորութենէն առաջ* خ , س , ش , ف *գրերէն մէկն կը գտնուի, զոր.*

Վարել	راندن .	*Բերել*	آوردن .	*Դնել*	نهادن
Խաղալ	باختن .	*Տեսնել*	دیدن .	*Հրամայել*	فرمودن
Ննջել	خفتن .	*Ունենալ*	داشتن .	*Ազատել*	رستن

Զարտուղութիւն են՝

Զարնել	زدن .	*Գալ*	آمدن .	*Ըլլալ*	شدن

74. *Երբեմն Աներևոյթներուն սկիզբն այլ և այլ բառեր և մասնիկներ աւելնալով Բաղդեալ բայեր կը կազմուին, զոր.*

Տեղի ունենալ	بر آمدن .	*Ներս գալ*	در آمدن
Վրայ գալ	سر آمدن .	*Ետ կենալ*	باز استادن
Հաստատել	بس کردن .	*Ցուցնել*	وانمودن

---

75. ԽՈՆԱՐՀՄՈՒՆՔ تصریفات

ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱ. صیغهٔ اخباریه

Ներկ. ժամ. زمان حال

Ա. Ձեւ

جمع			مفرد
եմք	ایم կամ یم ·	եմ	ام կամ م
էք	اید » ید ·	ես	ای » ی
են	اند » ند ·	է	است » ست

Բ. Ձեւ

جمع			مفرد
եմք	هستیم ·	եմ	هستم
էք	هستید ·	ես	هستی
են	هستند ·	է	هست

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ مصدر

Ըլլալ هستن

ԸՆԴ. ԱՆՑԵԱԼ اسم مفعول

Եղած هسته

76. Առաջին ձեւն Էական դերանուանց հետ հետեւեալ կերպիւ կը խոնարհի ·

منم · تویی · اوست · مایم · شمایید · ایشانند ·

Իսկ Ստորոգելիի վերջն պարզապէս համառօտ ձեւը կը գործածուի, զոր ·

مستم · مستی · مستست · مستیم · مستید · مستند ·

77. Եթէ Ստորոգելին ձայնի գրով վերջաւորած լինի, Եզ. Գ. Դէմքին ելիֆը կը ջնջուի, զոր ·

دریاست · کداست · خالیست · رنجیست · عدوست · نیکوست ·

Նոյնպէս Եզ. Գ. Դէմքին համառօտ ձեւը կը գործածուի այլ և այլ խնդրի վերջը բարդուելով, զոր ·

مراست · بتست · درکنبدست · ازکجاست · بافرمانست ·

ک ، چه բառերն եղ. Գ. Դէմքի համառօտ ձեւ լին սկիզբը բաղդատելով՝ հանգ օ՛ն ی ի կը փոխուի, զոր.

کیست ․ چیست ․

---

78. ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱ. صیغهٔ اخباریه

Ներկ. ժամ. زمان حال

جمع			مفرد	
կըլլանք	می باشیم	.	կըլլամ	می باشم
կըլլաք	می باشید	.	կըլլաս	می باشی
կըլլան	می باشند	.	կըլլայ	می باشد

ԱՊԱՌ. ԺԱՄ. زمان مستقبل

جمع			مفرد	
Պիտի ըլլանք	باشیم	.	Պիտի ըլլամ	باشم
Պիտի ըլլաք	باشید	.	Պիտի ըլլաս	باشی
Պիտի ըլլան	باشند	.	Պիտի ըլլայ	باشد

ՀՐԱՄ. ԵՂԱ. صیغهٔ امر

جمع			مفرد	
Եղէ՛ք	باشید	.	Եղի՛ր	باش
Թո՛ղ ըլլան	باشند	.	Թո՛ղ ըլլայ	باشد

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ مصدر

Ըլլալ باشیدن

ԸՆԴ. ՆԵՐԿԱՅ اسم فاعل

Եղող باشا

---

79. ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱ. صیغهٔ اخباریه

Ներկ. ժամ. زمان حال

مفرد		جمع	
بوم	կըլլամ	بویم	կըլլանք
بوی	կըլլաս	بوید	կըլլաք
بود	կըլլայ	بوند	կըլլան

Անկ. حکایهٔ حال

مفرد		جمع	
می بودم	կըլլայի	می بودیم	կըլլայինք
می بودی	կըլլայիր	می بودید	կըլլայիք
می بود	կըլլար	می بودند	կըլլային

ԱՆՑ. ԺԱՄ. زمان ماضی

مفرد		جمع	
بودم	եղայ	بودیم	եղանք
بودی	եղար	بودید	եղաք
بود	եղաւ	بودند	եղան

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ مصدر

Ըլլալ بودن

---

80. ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱ. صیغهٔ اخباریه

Ներկ. ժամ. زمان حال

مفرد		جمع	
می شوم	կըլլամ	می شویم	կըլլանք
می شوی	կըլլաս	می شوید	կըլլաք
می شود	կըլլայ	می شوند	կըլլան

Անկ. حکایهٔ حال

مفرد		جمع	
می شدم	կըլլայի	می شدیم	կըլլայինք
می شدی	կըլլայիր	می شدید	կըլլայիք
می شد	կըլլար	می شدند	կըլլային

ԱՆՑ. ԺԱՄ. زمان ماضی

	جمع			مفرد
Եղանք	شدیم	.	Եղայ	شدم
Եղաք	شدید	.	Եղար	شدی
Եղան	شدند	.	Եղաւ	شد

ԱՊԱՌ. ԺԱՄ. زمان مستقبل

	جمع			مفرد
Պիտի ըլլանք	شویم	.	Պիտի ըլլամ	شوم
Պիտի ըլլաք	شوید	.	Պիտի ըլլաս	شوی
Պիտի ըլլան	شوند	.	Պիտի ըլլայ	شود

ՀՐԱՄ. ԵՂԱ. صیغهٔ امر

	جمع			مفرد
Եղէք	شوید	.	Եղիր	شو
Թող ըլլան	شوند	.	Թող ըլլայ	شود

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ مصدر

Ըլլալ شدن

ԸՆԴ. ԱՆՑԵԱԼ اسم مفعول

Եղած شده

---

81. ՍԱՀՄԱՆ. ԵՂԱ. صیغهٔ اخباریه

Ներկ. ժամ. زمان حال

Ներկ. Անոր. և Որոշ. مضارع و حال

	جمع			مفرد
կը հասնինք	می رسیم	.	կը հասնիմ	می رسم
կը հասնիք	می رسید	.	կը հասնիս	می رسی
կը հասնին	می رسند	.	կը հասնի	می رسد

Անկ. حکایهٔ مضارع و حال

	جمع		مفرد
կը հասնէինք	می رسیدیم	կը հասնէի	می رسیدم
կը հասնէիք	می رسیدید	կը հասնէիր	می رسیدی
կը հասնէին	می رسیدند	կը հասնէր	می رسید

ԱՆՑ. ԺԱՄ. زمان ماضی

կատ. ماضیٔ شهودی

	جمع		مفرد
հասանք	رسیدیم	հասայ	رسیدم
հասաք	رسیدید	հասար	رسیدی
հասան	رسیدند	հասաւ	رسید

Հաստատ. Անց. ماضیٔ ثبوتی

	جمع		مفرد
հասած ենք	رسیده ایم	հասած եմ	رسیده ام
հասած էք	رسیده اید	հասած ես	رسیده ای
հասած են	رسیده اند	հասած է	رسیده است

Գերակ. حکایهٔ ماضیٔ ثبوتی

	جمع		مفرد
հասեր էինք	رسیده بودیم	հասեր էի	رسیده بودم
հասեր էիք	رسیده بودید	հասեր էիր	رسیده بودی
հասեր էին	رسیده بودند	հասեր էր	رسیده بود

ԱՊԱՌ. ԺԱՄ. زمان مستقبل

	جمع		مفرد
պիտի հասնինք	رسیم	պիտի հասնիմ	رسم
պիտի հասնիք	رسید	պիտի հասնիս	رسی
պիտի հասնին	رسند	պիտի հասնի	رسد

ՀՐԱՄ. ԵՂԱ. صیغهٔ امر

مفرد		جمع	
رس	Հասի՛ր	رسید	Հասէ՛ք
رسد	Թող հասնի	رسند	Թող հասնին

ԸՂՁ. ԵՂԱ. صیغهٔ التزامیه

Ներկ. Անոր. և Որոշ. مضارع و حال

مفرد		جمع	
رسم	Հասնիմ	رسیم	Հասնիմք
رسی	Հասնիս	رسید	Հասնիք
رسد	Հասնի	رسند	Հասնին

Անկ. حکایهٔ مضارع و حال

مفرد		جمع	
می رسیدم	Հասնէի	می رسیدیم	Հասնէինք
می رسیدی	Հասնէիր	می رسیدید	Հասնէիք
می رسید	Հասնէր	می رسیدند	Հասնէին

ՊԻՏ. ԵՂԱ. صیغهٔ وجوبی

Ներկ. Անոր. և Որոշ. مضارع و حال

مفرد		جمع	
بایدکه می رسم	Հասնելու եմ	بایدکه می رسیم	Հասնելու եմք
باید که می رسی	Հասնելու ես	بایدکه می رسید	Հասնելու էք
باید که می رسد	Հասնելու է	بایدکه می رسند	Հասնելու են

Անկ. حکایهٔ مضارع و حال

مفرد		جمع	
باید که می رسیدم	Հասնելու էի	بایدکه‌می رسیدیم	Հասնելու էինք
بایدکه‌می رسیدی	Հասնելու էիր	بایدکه‌می رسیدید	Հասնելու էիք
باید که می رسید	Հասնելու էր	بایدکه‌می رسیدند	Հասնելու էին

ՍՏՈՐ. ԵՂԱ. صیغهٔ شرطیه

Ներկ. ժամ. زمان حال

Ներկ. Ապառ. և Ընդ. مضارع و حال

جمع		مفرد	
Թէ որ հասնիմք	کر رسیم ·	*Թէ որ հասնիմ*	کر رسم
Թէ որ հասնիք	کر رسید ·	*Թէ որ հասնիս*	کر رسی
Թէ որ հասնին	کر رسند ·	*Թէ որ հասնի*	کر رسد

Անկ. حکایهٔ مضارع و حال

جمع		مفرد	
Թէ որ հասնէինք	کر می رسیدیم ·	*Թէ որ հասնէի*	کر می رسیدم
Թէ որ հասնէիք	کر می رسیدید ·	*Թէ որ հասնէիր*	کر می رسیدی
Թէ որ հասնէին	کر می رسیدند ·	*Թէ որ հասնէր*	کر می رسید

Կատ. ماضئ شهودی

جمع		مفرد	
Թէ որ հասանք	کر رسیدیم ·	*Թէ որ հասայ*	کر رسیدم
Թէ որ հասաք	کر رسیدید ·	*Թէ որ հասար*	کر رسیدی
Թէ որ հասան	کر رسیدند ·	*Թէ որ հասաւ*	کر رسید

Հաստատ. Անց. ماضئ ثبوتی

جمع		مفرد	
Թէ որ հասած եմք	کر رسیده ایم ·	*Թէ որ հասած եմ*	کر رسیده ام
Թէ որ հասած էք	کر رسیده اید ·	*Թէ որ հասած ես*	کر رسیده ای
Թէ որ հասած են	کر رسیده اند ·	*Թէ որ հասած է*	کر رسیده است

Գերակ. حکایهٔ ماضئ ثبوتی

جمع		مفرد	
Թէ որ հասած էինք	کررسیده بودیم ·	*Թէ որ հասած էի*	کررسیده بودم
Թէ որ հասած էիք	کررسیده بودید ·	*Թէ որ հասած էիր*	کررسیده بودی
Թէ որ հասած էին	کررسیده بودند ·	*Թէ որ հասած էր*	کررسیده بود

Ապառ. مستقبل

مفرد		جمع	
کر رسم	Թէ որ պիտի հասնիմ ·	کر رسیم	Թէ որ պիտի հասնինք
کر رسی	Թէ որ պիտի հասնիս ·	کر رسید	Թէ որ պիտի հասնիք
کر رسد	Թէ որ պիտի հասնի ·	کر رسند	Թէ որ պիտի հասնին

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ مصدر

رسیدن Հասնիլ

اسم فاعل ԸՆԴ. ՆԵՐԿ.

رس · رسا · رسان · رسانه · رسنده Հասնող

اسم مفعول ԸՆԴ. ԱՆՑ.

رسیده Հասած

ԱԾԱՆՑՈՒԹԻՒՆ اصول اشتقاق

82. Աներեւոյթէն կազմանցին

Ա — Կատ. Եզ. Գ. Դէմք.

Բ — Ընդ. Անցեալ.

Գ — Հրամ. Եզ. Բ. Դէմք:

§ 83. Ա — Կատ. Եզ. Գ. Դէմքը կը կազմուի՝ ծորդութեան ن ը և մասնդաւոյն առջի գրոյն խոսնոր ջնջուելով, զոր ·

نهادن نهاد · آوردن آورد · راندن راند · فرمودن فرمود · رسیدن رسید · باختن باخت · رستن رست · داشتن داشت · خفتن خفت ·

84. Իսկ միւս Դէմքերն ու Յոգնակին կը կազմուին՝ վերջը բարդուելով هستن Բայի Ներկայն (Ա. Հանգոյ ձեւ), զոր ·

رسید ـ رسیدم · رسیدی · رسیدیم · رسیدید · رسیدند ·

§ 85. Բ — Ըստ Ա. կանոնի կը կազմուին լծորդութեան ن ր Հանգը ه ի փոխուելով, զոր ·

نهادن نهاده · آوردن آورده · راندن رانده · فرمودن فرموده ·
رسیدن رسیده · باختن باخته · رستن رسته · داشتن داشته ·
خفتن خفته ·

§ 86. Գ — Հրամայական եզ. Բ. Դէմքը կը կազմուի միայն լծոր-դութիւնը ջնջելով, եթէ իրմէ առաջ գտնուին ر , ن գրերն, զոր ·

پروردن	پرور	Սնուցանել	خوردن	خور	Ուտել
آوردن	آور	Բերել	شکردن	شکر	Որսալ

Զարտուղութիւն է

بردن	بَر	Տանել	مُردن	میر	Մեռնիլ
کردن	کُن	Ընել	افشردن	اَفشار	Ճմլել
شُمردن	شُمار	Համրել	سپردن	سپار	Յանձնարարել

§ 87. Եթէ լծորդութենէն առաջ գտնուին ا , ی գրերը, կը ջնջուին, զոր ·

نهادن	نه	Դնել	استادن	است	Կանգնել
افتادن	افت	Ինկանիլ	فرستادن	فرست	Ղրկել
نوشیدن	نوش	Ըմպել	بریدن	بر	Կտրել
بندیدن	بند	Կապել	زاییدن	زای	Ածել

Զարտուղութիւն է

دادن	ده	Տալ	کشادن	کُشا	Բանալ
آفریدن	آفَرین	Ստեղծել	کزیدن	کُزین	Ընտրել
ستادن	سِتان	Առնուլ	نکاهیدن	نِکَر	Հայիլ

§ 88. Եթէ ծորդութենէն առաջ գտնուի و գիրը, ا ի և առջի գրոյն էօթրէն իւսթիւնի կը փոխուի, զոր.

آزمودن	փորձել	آزما	فرمودن	Հրամայել	فرما
افزودن	Յաւելուլ	افزا	نمودن	Ցուցանել	نما

§ 89. Իսկ آمدن ، شدن ، زدن Արտաքի բայերուն հրամ.

Եզ. Բ. Դէմքը կըլլայ آی ، شو ، زن :

§ 90. Եթէ ծորդութենէն առաջ գտնուի خ գիրը, ز ի կը փոխուի, զոր.

ریختن	Հեղուլ	ریز	باختن	Խաղալ	باز
آموختن	Ուսանիլ	آموز	انداختن	Նետել	انداز

Զարտուղութիւն է

کسیختن	Խզել	کسیل	فروختن	Վաճառել	فروش
شناختن	Ճանաչել	شناس	گریختن	Փախչիլ	گریز

§ 91. Եթէ ծորդութենէն առաջ գտնուի س գիրը, ه ի կը փոխուի, զոր.

کاستن	Պակասիլ	کاه	رستن	Ազատիլ	ره
خواستن	Ուզել	خواه	جستن	Ձերծանիլ	جه

Զարտուղութիւն է

جستن	Փնտռել	جو	پیوستن	Յարակցիլ	پیون
نشستن	Նստիլ	نشین	شکستن	Կոտրիլ	شکن
آجستن	Տնկել	آج	پیراستن	Զարդարել	پیرا
خاستن	Յառնել	خیز	دانستن	Գիտնալ	دان
آراستن	Զարդարել	آرای	شستن	Լուալ	شوی

§ 92. Եթէ բայդաթենէն առաջ գտնուի ش գիր, ر ի կը փոխուի, զոր.

داشتن Ունենալ ، دار · گذشتن Անցնիլ ، گذر ·
نکاشتن Նկարել ، نکار · انباشتن Լնուլ ، انبار ·

Զարտուղութիւն է

کشتن Սպաննել ، کُش · کشتن Սերմանել ، کَار ·
نوشتن Գրել ، نوِیس · هشتن Թողուլ ، هِیل ·
سرشتن Զանգել ، سرِیش · آغشتن Ձերմկել ، آغَار ·

§ 93. Եթէ բայդաթենէն առաջ գտնուի ف գիր, ب ի կը փոխուի, զոր.

تافتن Տաքնալ ، تاب · فریفتن Պատրել ، فریب ·
آشوفتن Ցնորիլ ، آشوب · شتافتن Շտապել ، شتاب ·

Զարտուղութիւն է

گفتن Ըսել ، گُو · گرفتن Բռնել ، گِیر ·
پذیرفتن Առնուլ ، پَذِیر · شکفتن Համբերել ، شکیب ·
رفتن Երթալ ، رَو · خفتن Ննջել ، خُفت ·
نهفتن Ծածկել ، نُهنب · سفتن Ծակել ، سُنب ·

94. Զարտուղեալ հրամայականները ունին վերջին يدن մասնիկն աւելնալով եւ Ներկայ ձև կըլլան, զոր.

شمردن شمار ، شماریدن · سپردن سپار ، سپاریدن ·
شناختن شناس ، شناسیدن · فروختن فروش ، فروشیدن ·
گریختن گریز ، گریزیدن · خاستن خیز ، خیزیدن ·
دانستن دان ، دانیدن · آراستن آرای ، آرایدن ·
شستن شوی ، شوییدن · نوشتن نویس ، نویسیدن ·

هشتن   هیل   ، هیلیدن · سرشتن   سریش ، سریشیدن ·
آغشتن   آغار   ، آغاریدن · رفتن   رو ، رویدن ·
خفتن   خفت   ، خفتیدن · نهفتن   نهنب ، نهنبیدن ·
سفتن   سنب   ، سنبیدن ·

95. Առաջին Գ. Դէմքը կը կազմուի վերջը د *մ'ա նշանով, յորում վերջի գիրն խոնին կը կարդացուի, զոր ·*

نه ، نهد · آور ، آورد · ران ، راند · فرما ، فرماید* ·
رس ، رسد · باز ، بازد · ره ، رهد · دار ، دارد ·
خفت ، خفتد ·

96. Իսկ Յոգնակի Ա. ու Գ. Դէմքերը կը կազմուին՝ երկուց վերջն ու նշանով هستن *Բային Ներկային (Ա. Համառօտ ձեւ), զոր ·*

نه ـ نهید ، نهند · آور ـ آورید ، آورند · ران ـ رانید ، رانند ·
فرما ـ فرمایید ، فرمایند · رس ـ رسید ، رسند · باز ـ بازید ، بازند ·
ره ـ رهید ، رهند · دار ـ دارید ، دارند · خفت ـ خفتید ، خفتند ·

97. Կատարեալն կը կազմուին Անկատարներէն՝ սկիզբն ու-նենալով می *մասնիկը, զոր ·*

می نهادم · می نهادی · می نهاد · می نهادیم · می نهادید · می نهادند ·
می آوردم · می آوردی · می آورد · می آوردیم · می آوردید · می آوردند ·
می راندم · می راندی · می راند · می راندیم · می راندید · می راندند ·
می فرمودم · می فرمودی · می فرمود · می فرمودیم · می فرمودید · می فرمودند
می رسیدم · می رسیدی · می رسید · می رسیدیم · می رسیدید · می رسیدند ·
می باختم · می باختی · می باخت · می باختیم · می باختید · می باختند ·
می رستم · می رستی · می رست · می رستیم · می رستید · می رستند ·
می داشتم · می داشتی · می داشت · می داشتیم · می داشتید · می داشتند ·
می خفتم · می خفتی · می خفت · می خفتیم · می خفتید · می خفتند ·

---

* *Հոս* د *էն առաջ* ی *մ'ալ աւելցուած է* (116) ։

98. *Ըղձական և Ստորադասական եղանակի Անկատարներուն տառերն այն ձևերին տա՛նը մինչ ամենայն կինան բառ կը*

رسیدمی · رسیدی · رسیدی · رسیدیمی · رسیدیدی · رسیدندی ·
کر راندمی · کر راندی · کر راندی · کر راندیمی · کر راندیدی · کرراندندی ·

99. *Իսկ Անցեալ Անկատարը կը կազմուի կատ. Եղ. Գ. Դէմ-քէն առաջ դնելով* خواستن *բային անկատարը, զոր.*

خواستم باخت · خواستی باخت · خواست باخت ·
خواستیم باخت · خواستید باخت · خواستند باخت ·

100. *Ըղձ. Անցեալն կը կազմուի մի ու Բաղադրեալ ժամանակ-ներէն՝ վերջն առնելով* هستن ، بودن *Լծական բայերը, զոր.*

نهاده ام · نهادهٔ * · نهاده است · نهاده ایم · نهاده اید · نهاده اند
رانده بودم · رانده بودی · رانده بود · رانده بودیم · رانده بودید · رانده بودند

101. *Հրամ. Եղ. Բ. Դէմքէն կամանցին*

Ա. — Ապառնի ժամանակ,
Բ. — Ըղձական Եղանակի Ներկայ,
Գ. — Ըղձ. Ներկայ.

102. *Ա. Բ. — Ապառնի ժամանակն ու Ըղձական Եղանակի Ներկայն կը կազմուի՝ վերջը բարդ-ու-ելով* هستن *բայի Ներկայն (Ա. Համառօտ ձեւ) բայց ի Եղ. Գ. Դէմքէն, որուն վերջն խօթեոն կը կարդացուի և* د *մը կ'աւելնայ, զոր.*

آورم · آوری · آورد · آوریم · آورید · آورند ·
رهم · رهی · رهد · رهیم · رهید · رهند ·

103. بودن *բային՝ որ Հրամ. Եղանակ չունի, Ապառնին և Ըղձ.*

---

* هست *բայի Սահման. Ներկայ Ա. Համառօտ ձեւի Եզակի Բ. Դէմքը միայն* ء *գրով մ'ալ կը կազմուի, եթէ բարդելի բառը հայ* ه *ով վերջանայ:*

Եղանակի Ներկայն կ՚ըլլայ بوم · بوی · بود · بویم ; بوید · بوند ,
որպէս թէ, տալ Հրամայականն եղած ըլլայ بو :

104. Ըղձական Եղանակի մէջ բայէն առաջ կը դրուին նաև كاشكی կամ كاشا , تا իցէ թէ բառերը, զոր.

كاشكی رهم · كاشا رهی · · تا رهد ·
كاشكی رهیم · كاشا رهید · تا رهند ·

§ 105. Ընդ. Ներկայն կը կազմուի՝ վերջն աւելնալով ا , ان , انه , نده մասնիկները, յորում վերջի դիրն (ն) կը կարդացուի · բայց առնելով նոյն իրին Հրամ. Եղ. Բ. Դէմքին իսկ Ընդ. Ներկայի տեղ կը բռնէ, զոր ·

رس · رسا · رسان · رسانه · رسنده ·
رو · روا · روان · روانه · رونده ·

§ 106. Կատ. Եղ. Գ. և Հրամ. Եղ. Բ. Դէմքերու վերջն աւելնալով նաև كار մասնիկն՝ Ընդ. Ներկայ կը կազմուի, զոր.

پرورد ، پروردكار · رست ، رستكار · آمرز ، آمرزكار ·

§ 107. Առանձնական Ընդ. Ներկայն կը կազմուի Հրամ. Եղ. Բ. Դէմքին վերջն աւելնալով ان մասնիկը, զոր.

خور خوران · خند خندان ·

108. Սահման. Ներկայն կը կազմուի Ապառնիին սկիզբն աւելնալով مى մասնիկը, զոր ·

مى رانم · مى رانى · مى راند · مى رانيم · مى رانيد · مى رانند ·
مى دارم · مى دارى · مى دارد · مى داريم · مى داريد · مى دارند ·

109. Պէտ. Ներկայն ու Անկատարը կը կազմուին՝ Սահման. Ներկայ ու Անկատարին սկիզբը դնելով بايد كه Պէտք է որ բառերը, զոր ·

باید که می فرمایم · باید که می فرمایی · باید که می فرماید ·
باید که می فرماییم · باید که می فرمایید · باید که می فرمایند ·
باید که می یافتم · باید که می یافتی · باید که می یافتد ·
باید که می یافتیم · باید که می یافتید · باید که می یافتند ·

110. Ստորադասական եղանակը կը կազմուի՝ մէն մի ժամանակին սկիզբը դնելով کر թէ որ շաղկապը, զոր.

کر نهم · کر نهی · کر نهد · և այլն
کر می خوردم · کر می خوردی · کر می خورد »
کر راندم · کر راندی · کر راند »
کر فرموده ام · کر فرموهٔ · کر فرموده است »
کر رسیده بودم · کر رسیده بودی · کر رسیده بود · »

111. Պարսկերէն բայերուն կատարեալին, Ապառնիին ու Հրամայականին սկիզբը շատ անգամ՝ եօթ.ով ձայնաւորեալ ب գիր կու եկայ, որ գործողութեան Հաստատականութիւն կու տայ, զոր.

بخندم · بخندی · بخند · بخندیم · بخندید · بخندند ·
بکشم · بکشی · بکشد · بکشیم · بکشید · بکشند ·
بدار · بدارد · بدارید · بدارند ·

112. Եթէ բառը ب, پ, م գիրերով սկսած ըլլայ, կամ առանց այն գիրերն ըլլալու՝ սկզբնատառն եօթ.ով ձայնաւորած լինի, Հրամայական մասնիկն ալ եօթ.ով կը կարդացուի, զոր.

بلندیدم · بلندیدی · بلندید · بلندیدیم · بلندیدید · بلندیدند ·
بلندم · بلندی · بلندد · بلندیم · بلندید · بلندند ·
بلند · بلندد · بلندید · بلندند ·
بپروردم · بپروردی · بپرورد · بپروردیم · بپروردید · بپروردند ·
بپرورم · بپروری · بپرورد · بپروریم · بپرورید · بپرورند ·
بپرور · بپرورد · بپرورید · بپرورند ·

بماندم · بماندی · بماند · بماندیم · بماندید · بماندند ·
بمانم · بمانی · بماند · بمانیم · بمانید · بمانند ·
بمان · بماند · بمانید · بمانند ·
بکداختم · بکداختی · بکداخت · بکداختیم · بکداختید · بکداختند ·
بکدازم · بکدازی · بکدازد · بکدازیم · بکدازید · بکدازند ·
بکداز · بکدازد · بکدازید · بکدازند ·

113. *Բացասական մասնիկն է Հրամայականի համար* مه *կամ* م , *իսկ միւս ածանցմանց համար* نه *կամ* ن *երկուքն ալ խոնարհում ձայնաւորեալ, որոնք բառին սկիզբը կը բարդուին, զոր ·*

نمی رسم · نمی رسیدم · نرسیدم · نرسم · نبایدکه می رسم ·
گر نرسم · نرسیدن · مرس ·

Հաստատական մասնիկը բացասական մասնկան հետ չը գործածուիր ։

114. هستن *բայի Բ. ձեւի բացասականը Եզ. Գ. Դէմքէն կը կազմուի՝ նոյն իսկ համառօտ ձեւի մասնիկները վերջաւորելով, յորում բացասական մասնիկը* նէ *կարդացուելով հանդերձ իմէ վերջը* ی *մ՚ալ կաւելնայ և բուն բային դրանիշը կը ջնջուի, զոր ·*

نیستم · نیستی · نیست · نیستیم · نیستید · نیستند ·

115. *Թէ հաստատական և թէ բացասական մասնիկ ունեցող բառերն եթէ* ا *ով սկսած ըլլան,* ا *էն առաջ* ی *մը կաւելնայ, զոր ·*

آموختن ـ بیاموزم · بیاموختم · بیاموز
آویختن ـ نیاویختن · نیاویزم · نیاویختم · میاویز ·

§ 116. *Նոյնպէս* ا *ով և* հայն و *ով վերջաւորող բառերու վերջը* ی *մը կաւելնայ, երբ որ և է մասնիկ բարդուի, զոր·*

فرما ـ فرمایم · فرمایان · کو ـ می کویم · کویا ·

117. Ներգործական բայերը կրաւորական կ'ըլլան՝ ինչպէս ըսինք․ Անցեալը شدن բային հետ զանելով, զոր․

ՍԱՀՄԱՆ․ ԵՂԱ․ صیغهٔ اخباریه

Ներկ. ժամ. زمان حال

Ներկ. Անոր. և Ռամկ. مضارع و حال

جمع			مفرد	
կը տեսնուինք	دیده می شویم	·	կը տեսնուիմ	دیده می‌شوم
կը տեսնուիք	دیده می شوید	·	կը տեսնուիս	دیده می‌شوی
կը տեսնուին	دیده می شوند	·	կը տեսնուի	دیده می‌شود

Անկ․ حکایهٔ مضارع و حال

جمع			مفرد	
կը տեսնուէինք	دیده می‌شدیم	·	կը տեսնուէի	دیده می‌شدم
կը տեսնուէիք	دیده می‌شدید	·	կը տեսնուէիր	دیده می‌شدی
կը տեսնուէին	دیده می‌شدند	·	կը տեսնուէր	دیده می‌شد

ԱՆՑ․ ԺԱՄ․ زمان ماضی

Կատ․ ماضیٔ شهودی

جمع			مفرد	
Տեսնուեցանք	دیده شدیم	·	Տեսնուեցայ	دیده شدم
Տեսնուեցաք	دیده شدید	·	Տեսնուեցար	دیده شدی
Տեսնուեցան	دیده شدند	·	Տեսնուեցաւ	دیده شد

Հաստատ․ Անց․ ماضیٔ ثبوتی

جمع			مفرد	
Տեսնուած ենք	دیده شده ایم	·	Տեսնուած եմ	دیده شده ام
Տեսնուած էք	دیده شده اید	·	Տեսնուած ես	دیده شدهٔ
Տեսնուած են	دیده شده اند	·	Տեսնուած է	دیده شده است

Գերակ. حکایهٔ ماضئ ثبوتی

مفرد		جمع	
دیده شده بودم	Տեսնուած էի	دیده شده بودیم	Տեսնուած էինք
دیده شده بودی	Տեսնուած էիր	دیده شده بودید	Տեսնուած էիք
دیده شده بود	Տեսնուած էր	دیده شده بودند	Տեսնուած էին

ԱՊԱՌՆ ԺԱՄ. زمان مستقبل

مفرد		جمع	
دیده شوم	Պիտի տեսնուիմ	دیده شویم	Պիտի տեսնուինք
دیده شوی	Պիտի տեսնուիս	دیده شوید	Պիտի տեսնուիք
دیده شود	Պիտի տեսնուի	دیده شوند	Պիտի տեսնուին

ՀՐԱՄ. ԵՂԱ. صیغهٔ امر

مفرد		جمع	
دیده شو	Տեսնուէ՛	دیده شوید	Տեսնուեցէ՛ք
دیده شود	Թո՛ղ տեսնուի	دیده شوند	Թո՛ղ տեսնուին

ԸՂՁ. ԵՂԱ. صیغهٔ التزامیه

Ներկ. Ապառ. և Ըղձ. مضارع و حال

مفرد		جمع	
دیده شوم	Տեսնուիմ	دیده شویم	Տեսնուինք
دیده شوی	Տեսնուիս	دیده شوید	Տեսնուիք
دیده شود	Տեսնուի	دیده شوند	Տեսնուին

Անկ. حکایهٔ مضارع و حال

مفرد		جمع	
دیده می شدم	Տեսնուէի	دیده می شدیم	Տեսնուէինք
دیده می شدی	Տեսնուէիր	دیده می شدید	Տեսնուէիք
دیده می شد	Տեսնուէր	دیده می شدند	Տեսնուէին

ՊԻՏ. ԵՂԱ. صیغهٔ وجوبی

Ներկ. Անոր. և Որոշ. مضارع و حال

جمع		مفرد	
Տեսնուած ըլլալու ենք	بایدکه‌دیده‌میشویم	Տեսնուած ըլլալու եմ	بایدکه‌دیده میشوم
Տեսնուած ըլլալու էք	بایدکه‌دیده میشوید	Տեսնուած ըլլալու ես	بایدکه‌دیده میشوی
Տեսնուած ըլլալու են	بایدکه‌دیده میشوند	Տեսնուած ըլլալու է	باید که دیده میشود

Անկ. حکایهٔ مضارع و حال

جمع		مفرد	
Տեսնուած ըլլալու էինք	بایدکه‌دیده‌میشدیم	Տեսնուած ըլլալու էի	بایدکه‌دیده‌میشدم
Տեսնուած ըլլալու էիք	بایدکه‌دیده‌میشدید	Տեսնուած ըլլալու էիր	بایدکه‌دیده میشدی
Տեսնուած ըլլալու էին	بایدکه‌دیده‌میشدند	Տեսնուած ըլլալու էր	باید که دیده میشد

ՍՏՈՐ. ԵՂԱ. صیغهٔ شرطیه

Ներկ. ժամ. زمان حال

Ներկ. Անոր. և Որոշ. مضارع و حال

جمع		مفرد	
Թէ որ տեսնուինք	گر دیده شویم	Թէ որ տեսնուիմ	گر دیده شوم
Թէ որ տեսնուիք	گر دیده شوید	Թէ որ տեսնուիս	گر دیده شوی
Թէ որ տեսնուին	گر دیده شوند	Թէ որ տեսնուի	گر دیده شود

Անկ. حکایهٔ مضارع و حال

جمع		مفرد	
Թէ որ տեսնուէինք	گر دیده میشدیم	Թէ որ տեսնուէի	گر دیده میشدم
Թէ որ տեսնուէիք	گر دیده میشدید	Թէ որ տեսնուէիր	گر دیده میشدی
Թէ որ տեսնուէին	گر دیده میشدند	Թէ որ տեսնուէր	گر دیده میشد

Կատ. ماضئ شهودی

جمع		مفرد	
Թէ որ տեսնուած եղանք	گردیده‌شدیم	Թէ որ տեսնուած եղայ	گردیده شدم
Թէ որ տեսնուած եղաք	گردیده شدید	Թէ որ տեսնուած եղար	گردیده شدی
Թէ որ տեսնուած եղան	گردیده شدند	Թէ որ տեսնուած եղաւ	گردیده شد

Հաստատ. Անց. ماضئ ثبوتی

جمع	مفرد
Թէ որ տեսնուած եմ	کر دیده شده ام
Թէ որ տեսնուած ես	کر دیده شدهٔ
Թէ որ տեսնուած է	کر دیده شده است
Թէ որ տեսնուած եմք	کر دیده شده ایم
Թէ որ տեսնուած էք	کر دیده شده اید
Թէ որ տեսնուած են	کر دیده شده اند

Գերակ. حکایهٔ ماضئ ثبوتی

جمع	مفرد
Թէ որ տեսնուած էի	کر دیده شده بودم
Թէ որ տեսնուած էիր	کر دیده شده بودی
Թէ որ տեսնուած էր	کر دیده شده بود
Թէ որ տեսնուած էինք	کر دیده شده بودیم
Թէ որ տեսնուած էիք	کر دیده شده بودید
Թէ որ տեսնուած էին	کر دیده شده بودند

ԱՊԱՌ. مستقبل

جمع	مفرد
Թէ որ պիտի տեսնուիմ	کر دیده شوم
Թէ որ պիտի տեսնուիս	کر دیده شوی
Թէ որ պիտի տեսնուի	کر ذیده شود
Թէ որ պիտի տեսնուինք	کر دیده شویم
Թէ որ պիտի տեսնուիք	کر دیده شوید
Թէ որ պիտի տեսնուին	کر دیده شوند

ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ مصدر

Տեսնուիլ — دیده شدن

ԸՆԴ. ԱՆՑԵԱԼ اسم مفعول

Տեսնուած — دیده شده

118. بودن և شدن օժանդակ բայերէն զատ՝ այլ և այլ բայեր ալ գործածուելով Հետ իբրեւ օժանդակ կը բանին՝ ի բաղադրական ձեւով, զոր ·

Գգուել	نوازش فرمودن	·	Զլանալ	دریغ کردن
Լնուլ	پر داشتن	·	Յիշել	یاد آوردن
Թրջել	تر ساختن	·	Ջանալ	سعی نمودن
Ստել	دروغ زدن	·	Երդնուլ	سوگند خوردن
Աչն ունել	چشم بستن	·	Հնազանդիլ	فرو بردن
Լցուիլ	پر کردیدن	·	Երեւիլ	نمودار کشتن
Հանգստիլ	آرام کرفتن	·	Սնանիլ	پرورش یافتن
Համրուիլ	بشمار آمدن	·	Կշտամբուիլ	ستم دیدن

§ 119. Բայարմատը կը կազմուի լծորդութեան ն ը ջնջելով, զոր ·

کشادن ، کشاد · کرفتن ، کرفت · انداختن ، انداخت · کفتن ، کفت·
آمدن ، آمد · شدن ، شد · دادن ، داد · ستادن ، ستاد·
فروختن ، فروخت · شکستن ، شکست ·

§ 120. Ասոր վերջը կու երթայ երբեմն նաև ار մասնիկը, զոր ·

کفت ، کفتار · دید ، دیدار · نمود ، نمودار ·

§ 121. Այս Բայարմատներն երբեմն կրկին Հրամ· Եզ· Բ· դէմքին Հետ բաղադրուելով կը բանին, զոր ·

کفت و کو · جست و جو ·

§ 122. Նոյնպէս Բայարմատ կը կազմուի՝ Հրամ· Եզ· Բ· դէմքի վերջն ش գիրն աւելնալով, յորում բառին վերջի գիրն եսրէ կը կարդացուի, զոր ·

رو ، روش · پرور ، پرورش · دان ، دانش · سوز ، سوزش ·

§ 123. Նոյ վերջաւորեալ բառերը մէջ ش էն առաջ ی մ'ալ կաւելնայ, զոր.

نما ، نمایش · افزا ، افزایش · آلا ، آلایش · کشا ، کشایش ·

Աներեւոյթները ی գրին վերջաւորութեամբ իսկ Բայ-ածական կըլլան, զոր.

خواندن ، خواندنی · کردن ، کردنی · نمودن ، نمودنی

§ 124. Չէզոք բայերը Ներգործական, իսկ Ներգործականները Անցողական կըլլան՝ Հրամ. Եզ. Բ. Դէմքին վերջն աւելնալով انیدن մասնիկը. և եթէ բառը շատ գրով վերջաւորի, ی մ'ալ կաւելնայ, զոր.

Անցունել	کذرانیدن	·	Անցնիլ	کذشتن
Նշողեցուցանել	تابانیدن	·	Նշողել	تابیدن
Շտապեցուցանել	شتابانیدن	·	Շտապել	شتافتن
Հեղուլ	ریزانیدن	·	Հեղանիլ	ریختن
Տալ տալ	دهانیدن	·	Տալ	دادن
Խզել տալ	کسیلانیدن	·	Խզել	کسیختن
Գրել տալ	نویسانیدن	·	Գրել	نوشتن
Բանալ տալ	کشایانیدن	·	Բանալ	کشادن

Ե. جر ՆԱԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

§ 125. Պարս. լեզուի Նախադրութիւններն են՝ Տրական Հոլովի به կամ ب, Բացառական Հոլովի از կամ ز, Գործիական Հոլովի در կամ اندر բառերէն զատ جز · چون · چو · بر · مکر · از برای · میان · از بهر · برای · نزدیك · نزد · زیر · بالا · پس · پیش զոր.

جز بنیکو	Հակառակ բարւոյ ·	جز بفرمان	Հակառակ հրամանի
چون آب	Որպէս ջուր ·	چون کردکان	Ընկուզի նման
چو خرابه	Աւերակի նման ·	چو مرغ	Նման թռչնոյ
بر موجب	Ըստ պահանջման ·	بر زیر دستان	Հպատակաց վերայ
مکر پدرم	Բաց ի հօրմէս ·	مکر درویشی	Բաց ի մի աղքատէ
پیش* در	Առաջի դրան ·	پیش از آن	Անկէ յառաջ
پس پرده	Վարագուրին ետեւ ·	پس از او	Յետ նորա
بالای کوه	Ի վերայ լերան ·	بالای سر	Ի վերայ գլխոյ
زیر خاك	Հողի տակ ·	زیر جناح	Թեւի տակ
نزد سفیر	Դեսպանին քով ·	نزد خدا	Աստուծոյ քով
نزدیك ایشان	Անոնց քովը ·	نزدیك تو	Քու քովդ
برای شکستن	Կոտրելու համար ·	برای او	Անոր համար
از بهر شما	Ձեզի համար ·	از بهر تو	Քեզի համար

میان ملوك	Ի միջի կայսերաց
میان خاك و خون	Ի միջի հողի և արեան
از برای گوسفند	Ոչխարի համար
از برای سوگند خوردن	Երդնլու համար

Ի. حال ՄԱԿԲԱՅ

§ 126. Որակական Մակբայները նոյն իսկ ածականներն են, զոր.

خوش	Բարւոք ·	بد	Յոռի
چابك	Արագ ·	سست	Թոյլ
دوستانه	Մտերմաբար ·	پدرانه	Հայրաբար

§ 127. Իսկ միւս (Տեղական, ժամանակական և այլն) Մակբայներն են

* Բաց ի جز · چون · چو · بر · مکر բառերէն՝ միւս Նախադրութիւնք իրենց խնդրոյն կրնան կցուիլ, եթէ խնդիրն ուրոյն Նախդրիւ հոլովեալ չէ ։

Ուր ուրեք	هر کجا	·	Ո՞ւր	کجا
Արտաքս	بیرون	·	Ի ներքս	درون
Ի վեր	بالا	·	Ի վայր	فرو
Յետոյ	پس	·	Յառաջագոյն	پیش
Յայսմ գիշերի	امشب	·	Այսօր	امروز
Շուտ	زود	·	Անագան	دیر
Յորժամ	چون ، چو	·	Իբրեւ	کی
Այն ինչ · դեռ	هنوز	·	Նոյն ժամայն	هماندم
Հանապազ	همواره	·	Միշտ	همیشه
Երեկին	دی	·	Բնաւ	هیچ
Վաղիւ առաւօտ	بامداد	·	Վաղիւ	فردا
Երբեմն	بارها	·	Մինչեւ	تا
Նաեւ	نیز	·	Դարձեալ	باز
Ոչ	نه	·	Այո՛	بلی ، آری
Այնպէս	چنان	·	Այսպէս	چنین
Ահա՛	اینك	·	Արդեօք	آیا
Թերեւս	شاید	·	Գոնէ . միանգամ	باری
Առանձինն	تنها	·	Միանգամայն	باهم

Է. عطف ՇԱՂԿԱՊ

§ 128. Պարսկերէն լեզուի շաղկապներն են

Կամ	یا	·	Եւ	و*
Թէ . քան թէ	كه	·	Եւս . թէ	هم
Թէպէտ	اگرچه	·	Եթէ	اگر · گر · ار

* Երկու խօսքի մէջ վէ, երկու բառի մէջ ու կամ օ, իսկ ձայն գրով վերջաւորեալ բառէ մ՚ետքը վէ կը կարդացուի :

Վասն զի	زیرا	·	Որովհետեւ	چون · چونکه
Որպէս զի	تا ، تاکه	·	Ուրեմն	پس
Սակայն	لیکن · لك	·	Հետեւաբար	بنا برین
Բայց	اما	·	Այլ	بل · بلکه
Եթէ ոչ	مکر	·	Ապա թէ ոչ	ورنه

Ը· ندا ՁԱՅՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

§ 129. *Պարս. լեզուի Ձայնարկութիւններն են*

Իցէ՛	آیا	·	Ո՛վ	آی · یا
Ափսո՜ս	افسوس	·	Աւա՜ղ	دریغا · آواخ
Մի՛ գուցէ	مبادا	·	Զգո՛յշ , մի՛	زنهار
Վա՜յ	وای	·	Ո՜հ	آه
Աստուած չընէ	خدا نکرده	·	Կեցցէ՛	آفرین

Քարոզ, խրատաբանու-(վա՛զ) وعظ
թիւն
Առատութիւն, շա-(վէֆրէթ) وفرت
տութիւն
Յարմարութիւն, պատ- (վէֆգ) وفق
շաճութիւն
Վեհանձնութիւն (վէգար) وقار
Տեղի ունենալ (վուգու՛) وقوع
Տեղեկութիւն (վուգուֆ) وقوف
Տեղեկու- (վուգուֆիյէթ) وقوفيت
թիւն
Տէրութիւն ընել, (վէլայէթ) ولايت
պաշտպան կալ
Տէրութիւն ընող, պաշտ-(վէլի) ولى
պան
Նուիրել (վէհպ) وهب

ه

Անոր, նորա (հէ) ه
Նուիրել, նուէր (հիպէ) هبه
Կործանումն (հէտմ) هدم
Ուղիղ գնալ, շատեր-(հիտա) هدى
բերել
Ընծայ (հէտիյյէ) هديه
Աւերումն, խան- (հէզիմէթ) هزيمت
գարումն
Մեռնիլ (հէլագ) هلاك
Կարեւորագոյնք (հիմէմ) همم
(Եզ. همه հիմմէ)
Երկրաչափութիւն (հէնտէսէ) هندسه
Նա, այն (հիւվէ) هو
Էութիւն (հիւվիյէթ) هويت
Ահաւորութիւն. (հէյպէթ) هيبت
փառաւորութիւն
Կերպարան. աստե- (հէյէթ) هيئت
ղագիտութիւն

ی

Իմ, իմին (էյ) ی
Յուսահատութիւն (յէէս) يأس
Ձեռն (յէտ) يد
Դիւրութիւն (յէսր) يسر
Արթուն (յէգազ) يقظ
Արթնութիւն (յէգազէ) يقظه
Քաջ գիտել, գիտակ-(յէգին) يقين
ցութիւն
Օրհնութիւն, ար- (յէմէն) يمن
գասաւորութիւն

Աստղ (նէճմ) نجم
Մէկ աստղ (նէճմէ) نجمه
Հմուտ, ճարտար, (նէհրիր) نحرير
փորձառու
Իջնել (նիւզուլ) نزول
Վերաբերութիւն. (նիսպէթ) نسبت
բաղդատութիւն. համեմա-
տութիւն
Մոռացումն (նիսեան) نسيان
Ծագումն, ելք (նէշէթ) نشات
Խուզարկութիւն (նէշտէթ) نشدت
Յաղթութիւն. օգ. (նուսրէթ) نصرت
նութիւն
Կէս (նըսֆ) نصف
Նայիլ, հսկել (նէզար) نظر
Բարիք, երախտիք (նի՛մ) نعم
(Եզ. نعمت նի՛մէթ)
Երախտական (նի՛մի) نعمى
Ազդեցութիւն, զօ. (նէֆազ) نفاذ
րութիւն
Կտցել (նագր) نقر
Պակասել (նուգսան) نقصان
Փոխադրել, պատ- (նագլ) نقل
մել
Ուշիմ (նէքէր) نكر
Լոյս ըլլալ (նէվր) نور
Արգելուլ (նէհյ) نهى
Փոխ-դատաւորու-(նիեաբէթ) نيابت
թիւն
Լուսաւոր (Լուսին և (նէյյէր) نير
Արեւ)
Արժանանալ (նէյլ) نيل

و

Նուիրող, նուի- (վահիպ) واهب
րատու
Երեւոյթ, պատկեր, (վէճհ) وجه
կերպ
Դղրդել (վէճիֆ) وجيف
Նշան դնել (վէսմ) وسم
Հոգ, կասկած (վէսվէսէ) وسوسه
Առիթ (վէսիլէ) وسيله
Խնամակալու- (վէսայէթ) وصايت
թիւն
Նկարագիր, հանգա-(վասֆ) وصف
մանք
Կցումն, ժամանումն (վասլ) وصل
Դնել (վազ՛) وضع

Մէկտեղ գտնուող (մա'իյէթ) معيت
Ապրանք, ուտեստ (մէ'իշէթ) معيشت
Այլայլութիւն, (մու-ղայէրէթ) مغايرت
հակառակութիւն
Յոյժ փոշոտեալ · (մու-ղպէրր) مغبر
գորշագոյն
Թողութիւն (մաղֆիրէթ) مغفرت
Բանալի (միֆթահ) مفتاح
Երկուքի բաժնել (մու-գասէմէ) مقاسمه
Խօսք (մէգալ) مقال
Սպաննող (մու-գթէթիլ) مقتل
Կարողացող, կա- (մու-գթէտիր) مقتدر
րող
Քանակութիւն, որ- (մըգտար) مقدار
քանութիւն
Յառաջ, առաջ- (մու-գատտէմ) مقدم
ուան
Կայան. մայրաքաղաք (մագարր) مقر
Յոյժ քամահող (մու-գշէ'իրր) مقشعر
Խօսուած (մագուլ) مقول
Կեցող, տեւող (մու-գիմ) مقيم
Խարդախ (մաքքեար) مكار
Դպրատուն (մաքթէպ) مكتب
Գրող (մու-քթէթիպ) مكتتب
Թագուցանող (մու-քթէթիմ) مكتتم
Բաւականացող (մու-քթէֆի) مكتفى
Գրուած, Նամակ (մաքթուպ) مكتوب
Թագուցեալ (մաքթում) مكتوم
Ազնուութիւն · (մաքրէ-մէթ) مكرمت
սքանչելիք· բարիք, շնորհ
Աւել (միքնէսէ) مكنسه
Քառաչափեալ, հնտե- (մաքիլ) مكيل
ղէն
Ազգ (միլլէթ) ملت
Ապաստանարան (մէլճէ) ملجأ
Գեղադէմ (մէլիհ) مليح
Ստացուած, կալուած (միլք) ملك
Ազգային (միլլի) ملی
Ազգայնութիւն (միլլիյէթ) مليت
Ստացող (մալիք) مليك
Լցուիլ (մալէան) ملئان
Մահ, անկենդանու- (մէմաթ) ممات
թիւն
Մահու (մէմաթի) مماتی
Տեւող, տեւական (մու-մթէտտ) ممتد
Լցուած, լի (մէմլու) مملو
Յարմարող, վե- (մու-նասիպ) مناسب
րաբերութիւն ունեցող

Յարմարու- (մու-նասէպէթ) مناسبت
թիւն, վերաբերութիւն
Մաղ (մու-նխուլ) منخل
Զզեալ · յանգեալ (մու-նճէրր) منجر
Սառած (մու-նճէմիտ) منجمد
Մղուած (մու-նսագ) منساق
Ծագումն, ելք (մէնշէ) منشأ
Սղոց (մինշար) منشار
Յաւելեալ, միա- (մու-նզամմ) منضم
ցեալ
Արգիլել, խափանել (մէն') منع
Զատուած, ա- (մու-նֆէքք) منفك
զատուած
Կտուց (մինգար) منقار
Արգիլեալ (մէնհի) منهی
Յարմարիլ (մու-վաֆէգաթ) موافقت
Յաւիտենական (մու-էպպէտ) مؤبد
Հարկեցուցիչ, (մու-ճիպ) موجب
պատճառ
Հնարող, յօրինող (մու-ճիտ) موجد
Վարձու տուող (մու-ճիր) موجر
Ապառիկ (մու-էճճէլ) مؤجل
Զարչարող, նեղող (մու-զի) مؤذی
Կտակարար (մու-սի) موصی
Արթնցնող (մու-գըզ) موقظ
Տէր, Աստուած (մէվլա) مولا
Յաւալի · վշտացուցիչ (մու-էլլիմ) مؤلم
Աստուածեան (մէվլէվի) مولوی
Հաւատացեալ (մու-մին) مؤمن
Ջուր (մու-հ) موه
Երկրաչափ (մու-հէնտիս) مهندس
Ահաւոր · փառաւոր (մէհիպ) مهيب
Պետ, իշխան (միր) مير
Խոստման ժամանակ (մի'ատ) ميعاد
Որոշման ժամանակ (միգաթ) ميقات
Միտումն (մէյլ) ميل

ن

Փոխ-դատաւոր (նայիպ) نائب
Բոյս (նէպաթ) نبات
Բուսեղէն (նէպաթի) نباتی
Մարգարէական (նէպէվի) نبوی
Մարգարէու- (նէպէվիյէթ) نبويت
թիւն
Մարգարէ (նէպի) نبی
Փրկութիւն (նէճաթ) نجات
Փրկական (նէճաթի) نجاتی
Հիւսնութիւն (նէճարէ) نجاره

Յաւելեալ ([illegible]) مزید
Ծածկուած ([illegible]) مستتر
Պահպանող, պահակ ([illegible]) مستحفظ
Բոլորեալ, պարփակ ([illegible]) مستدیر
Դիմաւորեալ. ապագայ ([illegible]) مستقبل
Առանձին, անկախ ([illegible]) مستقل
Հարկեցուցիչ, պատճառ ([illegible]) مستوجب
Երկրպագարան, մզկիթ ([illegible]) مسجد
Ուրախութիւն ([illegible]) مسرت
Գծիչ (գործի) ([illegible]) مسطر
Ճիգն, ջանք ([illegible]) مسعات
Երկիր ծննդեան, հայրենիք ([illegible]) مسقط
Շատ սեւցած, գրուած ([illegible]) مسود
Զբօսավայր ([illegible]) مسیره
Առու. հեղեղ ([illegible]) مسیل
Խնդիր, հարց ([illegible]) مسئله
Ընկերանալ ([illegible]) مشارکت
Հռչակեալ. համաբաժանեալ ([illegible]) مشاع
Դժուարին [illegible] مشکل
Համբաւեալ, համբաւաւոր ([illegible]) مشهور
Չարաբաղդ ([illegible]) مشئوم
Զտեալ, սրբեալ ([illegible]) مصفا
Վնասել զիրեարս ([illegible]) مضاره
Պահանջեալ, պահանջ ([illegible]) مطلوب
Տեսարան. առարկայ, արժանացող ([illegible]) مظهر
Տեսարան լինել. առարկայ լինել ([illegible]) مظهریت
Հանդերձ, մէկտեղ ([illegible]) مع
Գործառնութիւն ([illegible]) معامله
Ներեալ, թողեալ ([illegible]) معاف
Գիտութիւն ([illegible]) معرفت
Իմաստ, նշանակութիւն ([illegible]) معنا
Նշանակական, բայական ([illegible]) معنوی
Թերի, արատաւոր ([illegible]) معیب

Զրկումն ([illegible]) محرومیت
Պահարան ([illegible]) محفظه
Ամուր, հաստատուած ([illegible]) محکم
Դատարան ([illegible]) محکمه
Դատապարտեալ ([illegible]) محکوم
Պատմուած ([illegible]) محکی
Ջնջել ([illegible]) محو
Յանձնարարող ([illegible]) محیل
Առ որ խօսք ուղղուի, Բ. դէմք ([illegible]) مخاطب
Իմացնող, թղթակից ([illegible]) مخبر
Վերջացած ([illegible]) مختتم
Հանեալ, ուսումնարան ([illegible]) مخرج
Սպասարկեալ, որդի, պայազատ ([illegible]) مخدوم
Յատկացեալ ([illegible]) مخصص
Թաքուցեալ ([illegible]) مخفی
Ճիրան ([illegible]) مخلب
Ստեղծեալ, արարած ([illegible]) مخلوق
Ահարկու ([illegible]) مخوف
Միջամտութիւն ([illegible]) مداخله
Անձրեւայորդ (ամպ) ([illegible]) مدرار
Հրաւիրեալ ([illegible]) مدعو
Սանդ ([illegible]) مدقه
Ապացուցեալ ([illegible]) مدلل
Քաղաքացի ([illegible]) مدنی
Քաղաքացիութիւն, լուսաւորութիւն ([illegible]) مدنیت
Քաղաք, շէն ([illegible]) مدینه
Պարտաւորեալ, պարտապան ([illegible]) مدیون
Հալեցուցուած ([illegible]) مذاب
Բանակցիլ ([illegible]) مذاکره
Դատավճռումն ([illegible]) مرافعه
Հեծնող. յանցանող, վատ ([illegible]) مرتکب
Յօժարութիւն, հաւանութիւն ([illegible]) مرضات
Յարգելի ([illegible]) مرعی
Կեդրոն ([illegible]) مرکز
Պատմուած ([illegible]) مروی
Աճուրդ ([illegible]) مزاد
Գրուած, յիշեալ ([illegible]) مزبور
Աւելցուած ([illegible]) مزداد
Սրինգ ([illegible]) مزمار

Մէկ գիշեր (լէյլէ) لیله
Մեղմութիւն, կակղու- (լին) لين
թիւն, քաղցրութիւն
Մեղմ, կակուղ, քաղցր (լէյյին) لين

م

Ջուր (մա) ما . ماء
Նիւթ (մատտէ) ماده
Ստացող, տիրացող (մալիք) مالك
Ընդ հրամանաւ, (մէմուր) مأمور
ստորադրեալ, պաշտօնեայ
Յուսահատեալ, (մէյուս) مأيوس
յուսահատ
Միտող, հակամէտ (մայիլ) مائل
Արգելք, կապող (մանի) مانع
Փոխանակել (մուպատէլէ) مبادله
Առաւելութիւն, (մուպալէղա) مبالغه
չափազանցութիւն
Սկիզբն. սկզբունք (մէպտէ) مبدأ
Հիմնուած, շինուած (մէպնի) مبنى
Վաճառեալ (մէպի') مبيع
Տառապող մըշ- (մութէէսսիր) متأثر
տակիր
Օրհնեալ (մութէպէրրիք) متبرك
Ստուգուած (մութէհաքքըք) متحقق
Բարձրեալ (մութէ'ալ) متعال
Համաձայնող, (մութթէֆիք) متفق
դաշնակից
Գիտնական, (մութէֆէննին) متفنن
ուսեալ
Խօսող. Ա. դէմք (մութէքէլլիմ) متكلم
Տեղաւորուած, (մութէմէքքին) متمكن
Շաղափ (մըթգապ) مثقب
Վիճաբանութիւն (մուճատէլէ) مجادله
Ստիպեալ (մէճպուր) مجبور
Ակօս (մէճրա) مجرا
Հատու (մէճզում) مجزوم
Ցիմարացեալ, յի- (մէճնուն) مجنون
մար
Պատերազմիլ (մուհարէպէ) محاربه
Պահպանել (մուհաֆազա) محافظه
Դատաստանատուն (մահքէմէ) محكمه
Սէր (մուհապպէթ) محبت
Բանտ (մահպէս) محبس
Կարօտ (մուհթաճ) محتاج
Սրուակ (գործի (մըճմէմէ) مجمعه
չաւտիչ)
Զրկեալ, զուրկ (մահրում) محروم

Արժէք, գին (գըյմէթ) قيم
(Եզ. قيمت գըյմէթ)
Տարարժէք համասեռ (գըյմէթի) قيمى

ك

Բառ, բուկին (քէ) ك
Գրող, գրագիր (քեաթիպ) كاتب
Երէցք, մեծք, աւա- (քիպար) كبار
գանի (Եզ. كبير քէպիր)
Թոք (քէպէտ) كبد
Երիցութիւն, մեծու- (քիպր) كبر
թիւն, աւագութիւն
Մեծագոյնք, երիցա- (քիպէր) كبر
գոյնք (Եզ. كبرى քիպրա)
Երէց, մեծ, աւագ (քէպիր) كبير
Գիրք, մատեան (քիթապ) كتاب
Գրութիւն, գրչ- (քիթապէթ) كتابت
ութիւն, գրականութիւն
Գրել (քէթպ) كتب
Թաքուցանել (քէթմ) كتم
Շատնալ (քէսրէթ) كثرت
Բարիք, շնորհ. (քէրամէթ) كرامت
ազնուութիւն, սքանչելիք
Գունտ (քիւրէ) كره
Շնորհս առնել (քէրէմ) كرم
Ճերմ (կէրմ) كرم
Ջերմութիւն (կէրմիյէթ) كرميت
Գնտաձեւ (քիւրէվի) كروى
Բէֆէ (քէֆէ) كفه
Բէֆէցի (Բէֆէվի) كفوى
Փայլել (քէֆհէրէ) كفهره
Ամբողջ, բոլոր (քիւլլ) كل
Կատարելութիւն (քէմալ) كمال
Բռաւչափութիւն (քիլ) كيل

ل

Արժան (լայըգ) لايق
Զգեստ (լիպաս) لباس
Հայիլ (լահզ) لحظ
Միանգամ հայիլ (լահզա) لحظه
Պէտք (լիւզում) لزوم
Բառ (լիւղաթ) لغت
Խափանել, ի բաց հա- (լաղվ) لغو
նել
Բառական (լիւղավի) لغوى
Նշտամբել, պարսաւել (լէվմ) لوم
Արժանաւորութիւն (լիյաքաթ) لياقت
Գիշեր (լէյլ) ليل

Առաւելութիւն , ա- ռաջնութիւն (ֆազլ) فضل
Ջատել , աղատել (ֆէքք) فك
Բերան (ֆէմ) فم
Բերան (ֆուվահ) فوه

ق

Ընդունակ ․ մանկա- բարձ (քապիլ) قابل
Ընդունակու- թիւն (քապիլիյէթ) قابليت
Մարդասպանուհի (քաթիլէ) قاتله
Կանոն (քա'իտէ) قاعده
Ընդունել (քապուլ) قبول
Սպաննել (քաթլ) قتل
Նախասահմանու- թիւն, որքանութիւն (քատէր) قدر
Մերձաւորութիւն (քարապէթ) قرابت
Մնալ , դադարումն, որոշումն (քարար) قرار
Կարդալ (քըրաէթ) قراءت
Զոհ (քուրպան) قربان
Գուրէյշեան (քուրէյշի) قرشى
Փոխ (քարզ) قرض
Նետահար առնել (քարթասէ) قرطسه
Մօտ (քարիպ) قريب
Գուրէյշ , ձեղ ինչ Արաբ (քուրէյշ) قريش
Բաժանումն (քըսմէթ) قسمت
Քստմնիլ (քըշ'րէ) قشعره
Գիւղաքաղաք (քասապա) قصبه
Վիճակ , գաւառակ (քազա) قضا
Կաթիլ (քաթրէ) قطره
Փոփոխութիւն, դառնալ (քալպ) قلب
Նուազութիւն․ սակ․ (քըլլէթ) قلت առանձնութիւն
Սաստկութիւն (քամթարէ) قطره
Գոհացումն , հա- մոզումն (քանա'աթ) قناعت
Զօրութիւն , ոյժ (քուվվէթ) قوت
Խօսք (քավլ) قول
Ուժեղ , ամուր (քավի) قوى
Ուղիղ , կանգուն (քավիմ) قويم
Կանգնումն , յարու- թիւն (քըյամ) قيام
Կապել , արձանագրել (քայտ) قيد
Կեսարիա (Գայսէրիյէ) قيصريه
Կեսարացի (Գայսէրիյէլի) قيصريوى

Գիտութիւն , ուսումն ('իլմ) علم
Բարձրութիւն ('ուլուվվ) علو
Կեանք ('ոմր) عمر
Շինութիւն , հաս- տատութիւն ('ումրան) عمران
Գործել , բանիլ ('ամէլ) عمل
Սիւն ('ամուտ) عمود
Խաղող ('ընէպ) عنب
Թիւրութիւն ('ըվէճ) عوج
Թերութիւն, արատ ('այպ) عيب
Ապրանք , ուտեստ ('այշ) عيش

غ

Կորուսեալ, անհետ․ (ղայիպ) غائب Գ․ դէմք
Խաբել, դաւել (ղաբն) غبن
Գործադրուն լինել (ղայուր) غيور
Ցասումն (ղազապան) غضبان
Թողութիւն (ղուֆրան) غفران
Ամենևին անզգոյշ (ղաֆիլ) غفل
Անզգայ և անզգոյշ (ղաֆլէթ) غفلت կալ
Յաղթել (ղալէպէ) غلبه
Նշմարել (ղամզ) غمز
Միանգամ նշմարել (ղամզէ) غمزه
Բայց , ի զատ (ղայրը) غير
Ժիր (ղայուր) غيور

ف

Յայտնեալ, հրապարա- կեալ (ֆաշ) فاش
Նրբագնին (ֆարուք) فروق
Բանալ (ֆէթհ) فتح
Վճիռ , լուծումն (ֆէթվա) فتوى
Մեծաշուք, մեծարգի (ֆէխիմ) فخيم
Իմացութիւն, հան-ճար (ֆէրասէթ) فراست
Գաղղիա (Ֆրանսա) فرانسه
Գաղղիական , Գաղղիարէն (ֆրանսըզճա) فرانسوى
Անջատումն (ֆիրքաթ) فرقت
Յոյժ երկչոտ (ֆէրուքա) فروقه
Մեղանչել (ֆըսք) فسق
Յայտնուիլ, հրա- պարակ գալ (ֆէշուվվ) فشو
Պերճախօսու- թիւն (ֆասահաթ) فصاحت
Զատել․ յօդուած (ֆասլ) فصل

Երկայն (թավիլ) طویل
Լաւութիւն, մաքրութիւն (թիպ) طیب
Լաւ, մաքուր (թայյիպ) طیّب

ظ

Հարստահարութիւն (զուլմ) ظلم
Բռնաւոր, հարստահարիչ (զալում) ظلوم
Կարծել (զաննն) ظن
Երեւան գալ, ծագումն (զուհուր) ظهور

ع

Սովորութիւն ('ատէթ) عادت
Բարձր ('ալ) عال
Գիտող, գիտնական ('ալիմ) عالم
Գործող, գործաւոր ('ամիլ) عامل
Պաշտամունք ('իպատէթ) عبادت
Օրինակ բարեաց լինել ('իպրէթ) عبرت
Անցանել յայնկոյս ('ուպուր) عبور
Յոյժ զարմացող ('ուճապ) عجاب
Փաջախոյթ ('աճէլ) عجل
Պառաւ, ծերուկ ('աճուզ) عجوز
Պառաւ. չառուկ ('աճուզէ) عجوزه
Գիտնալ. հմտութիւն ('իրֆան) عرفان
Վեր ելնել. համբառնալ ('ուրուճ) عروج
Գիտող, խելացի ('արուֆ) عروف
Մերկ ('ուրեան) عریان
Երթալ ('ազիմէթ) عزیمت
Զօրք, զինուոր ('ասքէր) عسکر
Տասնեակ ('աշարէ) عشاری
Տասն ('աշէրէ) عشره
Բազուկ ('ազուտ) عضد
Տուրք, պարգեւք ('աթայա) عطایا (Եզ. عطیه 'աթիյէ)
Տալ, պարգեւել ('աթա) عطی
Բարոզ. խրատաբանութիւն ('իզէթ) عظت
Մեծութիւն, աւագութիւն ('ազամէթ) عظمت
Ներել, թողուլ ('աֆվ) عفو
Կապել, կազմել ('աքտ) عقد
Առնչութիւն, վերաբերութիւն ('ալաքա) علاقه
Նշան ('ալամէթ) علامت

Հաշտութիւն (սուլհ) صلح
Հնչիւն տալ (սալսալէ) صلصله
Արհեստագործութիւն (սան'աթ) صنعت
Կերպարանք (սուրէթ) صورت
Կերպարանական, արտաքին (սուրի) صوری
Որսալ, որս (սայտ) صید
Կորուսեալ. ծախուեալ, վատնեալ (զայի') ضایع
Ներհակ, հակառակ (զըտտ) ضد
Զարնել (տարպ) ضرب
Վնասել (զարար) ضرر
Հարկ, պէտք, կարօտութիւն (զարուրէթ) ضرورت
Հարկաւոր, բռնւն (զարուրի) ضروری
Փճանալ (զըմհիլէ) ضمحله
Վերադրել, յաւելուլ (զամմ) ضم
Վերադիր, յաւելուած (զամիմէ) ضمیمه
Յաւելական (զամիմի) ضمیمی
Նուաճել, պատուհասել (զապթ) ضبط
Կորուստ, ծախս, վատնումն (զըյա') ضیاع

ط

Ուզող (թալիպ) طالب
Եփել (թապխ) طبخ
Բժիշկ (թապիպ) طبیب
Բնութիւն (թապի'աթ) طبیعت
Բնական (թապի'ի) طبیعی
Թարմութիւն (թարավէթ) طراوت
Վարել, տարագրել, արտաքսել (թարտ) طرد
Կողմ (թարաֆ) طرف
Թարթել ական (թարֆ) طرف
Միանգամ քթթել, քթիթ, ակնթարթ (թարֆէ) طرفه
Ճամբայ (թարիք) طریق
Կերակուր (թա'ամ) طعام
Ուզողներ (թուլլապ) طلاب (Եզ. طالب թալիպ)
Ուզել. պահանջել (թալէպ) طلب
Հանդարտութիւն, անդորրութիւն (թամանէ) طمأنه
Յոյժ երկայն (թուվալ) طوال
Հպատակութիւն. կամք (թավ') طوع
Երկայնութիւն (թուլ) طول

Ծառ (շէճէր) شجر
Սաստկութիւն (շիտտէթ) شدت
Սաստկագոյնք (շիտատ) شداد
(Եզ. شدید շէտիտ)
Սաստիկ, բուռն (շէտիտ) شدید
Աղէտ, փիշտ (շէտիտէ) شدیده
Աղետական (շէտիտի) شدیدی
Մեկնել, պարզել (շէրհ) شرح
Չարագոյն, յոռեգոյն (շէրր) شر
Պատիւ, շուք (շէրէֆ) شرف
Ընկերութիւն (շիրքէթ) شرکت
Գարի (շէ՛իր) شعیر
Մէկ գարի (շէ՛իրէ) شعیره
Պարապմի (շուղուլ) شغل
Տրտունջ (շիքեայէթ) شکایت
Խստասիրտ (շէքս) شکس
Տրտունջ (շէքվա) شکوی
Ցոլումն (շէ՛շէ՛է) شعشعه
Բովանդակումն (շումուլ) شمول
Աշարեկ լինել (շէմազէ) شمئزه
Բաղձանք, իղձ (շէվք) شوق
Տեսնել, վկայել (շէհատէթ) شهادت
Համբաւ (շէհրէթ) شهرت
Անոյշ նայուածք (շէհէլ) شهل
Տարածումն, հրա- (շույու՛) شیوع
չակ. համաբաժանումն

ص

Տիրացող, տէր (սահիպ) صاحب
Զուտ, մաքուր (սաֆ) صاف
Առողջութիւն (սըհհաթ) صحت
Դաշտային (սահրավի) صحراوی
Դաշտ (սահրա) صحراء
Նպատակ ունել (սատէտ) صدد
Դառնալ, դէմքը (սատֆ) صدف
դարձնել
Դժուարութիւն (սու՛ուպէթ) صعوبت
Կրտսերութիւն (սըղար) صغر
Նկարագիր, հանգա- (սըֆաթ) صفت
մանք, ածական
Դեղնիլ, դեղնու- (սուֆրէթ) صفرت
թիւն
Զտութիւն, սրբու- (սաֆվէթ) صفوت
թիւն, մաքրութիւն
Սրբնել, յղկել (սաքըլ) صقل
Պինդ (սալըպ) صلب
Ժամանումն, ողջախոհու- (սըլէ) صله
նութիւն

Առատաձեռնու- (սէխավէթ) سخاوت
թիւն
Առատաձեռն (սէխի) سخی
Վեցեակ (սէտասի) سداسی
Գողութիւն (սէրիքա) سرقه
Ուրախութիւն (սուրուր) سرور
Արագող, արագ (սէրի՛) سریع
Գծել, գրել (սուտուր) سطور
Ճիգն, ջանք (սա՛յ) سعی
Սերկեւիլ (սէֆէրճէլ) سفرجل
Նաւային (սէֆինի) سفنی
Նաւ (սէֆինէ) سفینه
Անկումն (սուքուտ) سقوط
Բնակիչք (սէքէնէ) سکنه
(Եզ. ساکن սաքին)
Հոյզ (սուլալէ) سلاله
Փրկութիւն, ապա- (սէլամէթ) سلامت
տութիւն, ողջմտութիւն
Շղթայօրէն կցոր- (սէլսէլէ) سلسله
դութիւն, շար կարգաւոր
Ազատ, ողջ, ուղիղ (սէլիմ) سلیم
Երկնային (սէմավի) سماوی
Երկին (սէմա) سماء
Դրոշմել, նշան (սիմէ) سمه
Տարի (սէնէ) سنه
Տարի (սէնէվ) سنو
Տարեկան (սէնէվի) سنوی
Սեւութիւն (սէվատ) سواد
Մուրալ հարցնել. (սուալ) سؤال
փնտռել
Երեցութիւն, աւագու- (սուատ) سود
թիւն
Մղել (սավք) سوق
Ուղիղ, հաւասար (սէվի) سوی
Ուղղութիւն, հա- (սէվիյէթ) سویت
ւասարութիւն
Ճամբորդութիւն (սէյահաթ) سیاحت
Ընթացող, շարժուն (սէյյար) سیار
Իրէց, աւագ (սէյյիտ) سید
Ճեմք, տեսք (սէյր) سیر
Բարք, բոյս բարուց (սիրէթ) سیرت
Հեղանիլ, հոսիլ (սէյէլան) سیلان

ش

Տարածեալ, հռչակեալ. (շայի՛) شایع
համաբաժանելի, համաբա-
ժանական
Կտրիճ, քաջ (շէճա՛) شجاع

Թուլութիւն (րէխավէթ) رخاوت
Առաքեալ (րէսուլ) رسول
Հաւանութիւն, յօ- (րըզվան) رضوان
ժարութիւն
Արմաւ (րէթապ) رطب
Յարգանք (րիայէթ) رعايت
Բարձրացումն (րէֆ') رفع
Համակութիւն (րաքթա) رفطه
Թուագրութիւն (րէքամ) رقم
Հեծնել (րուքուպ) ركوب
Անցնիլ, բանուիլ, (րէվաճ) رواج
Վէպ (րիվայէթ) روايت
Հովանալ, զովանալ (րավհ) روح
Ռահան (րէյհան) ريحان

ز

Ապակի (զիճաճ) زجاج
Անձկութիւն, երկ (զահմէթ) زحمت
Երկնագոյն կապոյ- (զէրգա) زرق
տակ լինել
Ցնցել (զէլզէլէ) زلزله
Սաստկութիւն ձայ- (զէմճէրէ زجره
նի, գոչիւն
Այր, ամուսին (զէվճ) زوج
Ամուսնութիւն (զէվճիյէթ) زوجيت
Մեկուսացնել (զէվի) زوی
Աւելնալ (զիյադէ) زياده
Ձիթապտուղ (զէյթուն) زيتون
Մէկ ձիթապտուղ (զէյթունէ) زيتونه
Զարդարանք (զինէթ) زينت

س

Ծարակեալ, տարած- (սարի) سارى
եալ
Սրունք. կոճղ (սաք) ساق
Բնակիչ (սաքին) ساكن
Յառաջող, նախորդող (սալիֆ) سالف
Ճեմող. ուրիշ (սաիր) سائر
Մուրացիկ. հարցա- (սաիլ) سائل
նող, փնտռող. հեղեալ
Եօթնեակ (սուբա'ի) سباعى
Եօթն (սէպ'ա) سبعه
Ընկողմանել (սըբադրա) سبطره
Վեց (սիթթէ) سته
Ծածկել (սէթր) ستر
Դիւթիչ (սահհար) سحار
Դիւթել (սիհր) سحر

Մերձ. ցած (դէնի) دنى
Աշխարհային (դունեվի) دنيوى
Աշխարհ, աս- (դունեա) دنى . دنيا
տի կեանք
Դառնալ, շրջան (դէվր) دور
Տէրութիւնք (դուվէլ) دول
(եզ. دولت դէվլէթ)
Տէրութիւն (դէվլէթ) دولت
Տէրութեան վերա- (դուվէլի) دولى
բերեալ
Կրօնասիրութիւն, (դիյանէթ) ديانت
հաւատարմութիւն
Հատուցումն. փրկանք(դիյէթ) ديت
Պարտք (դէյն) دين

ذ

Անձն, անհատ, էու- (զաթ) ذات
թիւն. տէր
Անձնական (զաթի) ذاتى
Զենուլ (զաբհ) ذبح
Վաստակ. աճումն (զախր) ذخر
Տարածումն բազկաց, (զար') ذرع
Գրկաչափութիւն
Յիշել (զիքր) ذكر
Տէր (զու) ذو
Հալիլ (զէվպան) ذوبان
Գնալ (զիհապ) ذهاب

ر

Գլուխ (րէս) رأس
Գորով, գութ (րէֆէթ) رافت
Կարծիք (րէյ) راى
Անցնող, բանող, (րաճ) رائج
բանուող, ընթացիկ
Վիպասան (րավի) راوى
Կրթել, վարժել, սնու- (րէպպ) رب
ցանել
Քառեակ (րուբա'ի) رباعى
Աստիճան, պատիւ (րութպէ) رتبه
Նախամեծարու- (րուճհան) رجحان
թիւն
Այր, մարդ (րէճուլ) رجل
Չուել, չու (րըհլէթ) رحلت
Ողորմութիւն, գթու- (րահմ) رحم
թիւն
Ողորմութիւն, գթու- (րահմէթ) رحمت
թիւն
Ողորմած, գթած (րահիմ) رحيم

Կանչիլ (…) خبر
Սխալանք (…) خطا
Խօսք ուղղել (…) خطاب
Ծագել, միտքը գալ (…) خطور
Թաքուստ (…) خفا
Համառօտութիւն (…) خلاصه
Ընդդէմ լինել, ներհակիլ (…) خلاف
Ստեղծել (…) خلق
Խանգարումն (…) خلل
Հնգեակ (…) خمسی
Հինգ (…) خمسه
Խոզ (…) خنزیر
Խեղդել (…) خنق
Յատկութիւնք (…) خواص
(Եզ. خاصه (…))
Երկիւղ (…) خوف
Դերձակ (…) خیاط
Երեւակայութիւն (…) خیال
Լաւագոյն (…) خیر

د

Դատախազ · քարոզ- մաղթօղ · հրաւիրող (…) داعی
Շրջող · վերաբերող (…) دائر
Գլորել (…) دحرجه
Մտնել (…) دخول
Դասախօսել (…) درس
Համկնալ, հասու լինել (…) درك
Հրաւիրել (…) دعوت
Ի դատ ելանել, դատ (…) دعوی
Հանել, մերժել (…) دفع
Միանգամ մերժել · անգամ (…) دفعه
Գանձային (…) دفنی
Գանձ (…) دفینه
Վայրկեան (…) دقیقه
Վայրկենական (…) دقیقی
Միջնորդութիւն, առաջնորդութիւն (…) دلالت
Առաջնորդողք (Եզ. دال (…)) ادله
Արիւն (…) دم
Արտասուել (…) دمع
Արենային (…) دموی
Մերձենալ · իջա- նել, յածութիւն (…) دنائت

Գեղեցիկ (…) حسن
Պաշարումն (…) حصر
Պահել (…) حفظ
Արհամարհանք, նախատինք (…) حقارت
Միջագիծ ճանապար- հի · իրաւունք (…) حق
Դատաւորք (…) حکام
(Եզ. حاکم (…))
Պատմել, վէպ (…) حکایه
Տրամադրութիւն, մճիռ (…) حکم
Իմաստք (…) حکم
(Եզ. حکمت (…))
Իմաստ, միտք · բնագիտութիւն (…) حکمت
Գիտական (…) حکمی
Տիրել, կառա- վարութիւն (…) حکومت
Տագր · սկեսրայր (…) حم
Գովել գովաբանութիւն (…) حمد
Կարմիրք (Եզ. احمر (…)) (…) حمر
Կարմրութիւն (…) حمرت
Բեռցնել (…) حمل
Տայգեր վերաբերող (…) حموی
Գովելի (…) حمید
Յանձն առնել, յանձնարարել (…) حواله
Պարունակութիւն (…) حوایه
Կարօտութիւն, չքա- ւորութիւն (…) حوج
Հսկել, զգուշանալ (…) حوط
Շլութիւն (…) حول
Կեանք (…) حیات
Կենսական (…) حیاتی
Կենդանի (…) حیوان

خ

Ելնող, արտաքոյ (…) خارج
Անկեղծ (…) خالص
Ստեղծիչ (…) خالق
Երկնչող (…) خائف
Վերջացնել (…) ختم
Սպասաւորութիւն (…) خدمت
Աւերումն (…) خراب
Ծախսութիւն (…) خرج
Կարծր (…) خشن
Մասնաւորու- թիւն · իւրողութիւն (…) خصوص

Վազել, թափել, անցնիլ (ճէրէյան) جريان
Վիրաւորեալ (ճէրիհ) جريح
Կղզւոյ վերաբերեալ (ճէզիրի) جزری
Կղզի (ճէզիրէ) جزيره
Անջատումն մասանց (ճէզ) جزء
Հարկանող, դահիճ (ճէլլատ) جلاد
Նստիլ, գահակալութիւն (ճիւլուս) جلوس
Գեղեցկութիւն (ճէմալ) جمال
Ժողվել (ճէմ) جمع
Գեղեցիկ (ճէմիլ) جميل
Գեղեցկուհի (ճէմիլէ) جميله
Թեւ (ճէնահ) جناح
Սիրտ, հոգի (ճէնան) جنان
Ցիմարութիւն (ճիննէթ) جنت
Տեսակ, սեռ (ճինս) جنس
Պատասխանել (ճէվապ) جواب
Մօտաւորութիւն, (ճիվար) جوار
Պատշաճ լինել, վայել լինել (ճէվազ) جواز
Լաւութիւն (ճէվտէթ) جودت
Գնալ, ընթանալ (ճէվզ) جوز
Տգիտութիւն (ճէհալէթ) جهالت
Երեւոյթ, կերպարանք, կողմն (ճիհէթ) جهت
Լաւ (ճէյյիտ) جيد

ح

Ուխտաւոր (հաճճ) حاج
Պէտք (հաճէթ) حاجت
Ուխտաւոր (հաճի) حاجی
Դիպուած (հատիս) حادث
Դատաւոր, վճռող (հաքիմ) حاکم
Պարունակող (հավի) حاوی
Սէր (հուպպ) حب
Սիրեցեալ, սիրական (հապիպ) حبيب
Ուխտել, ուխտ գնել (հաճճ) حج
Կուզ (հատպա) حدبا
Դէպ լինել, ծագումն (հուտուս) حدوث
Ամէնազգոյշ (հազէր) حذر
Յարգանք (հիւրմէթ) حرمت
Ուշիմութիւն. նըզովել (հարզէլէ) حرزه
Գիր, տառ (հարֆ) حرف
Շարժումն (հարէքէթ) حرکت
Համար (հիսապ) حساب

Լրումն (թէմամ) تمام
Նմանութիւն, պատկեր (թէմսալ) تمثال
Արմաւ (թէմր) تمر
Մէկ արմաւ (թէմրէ) تمره
Տեղաւորուիլ (թէմէքքիւն) تمکن
Համեմատութիւն (թէնասիւպ) تناسب
Մաքրել (թէնզիյէ) تنزيه
Միացնել, ի մի ժողովել (թէվհիտ) توحيد
Պատուիրել, յանձնարարել (թէվսիյէ) توصيه
Կազմ և պատրաստ առնել (թէհիյէ) تهيئه
Աչալուրջ կենալ (թէյէգգուզ) تيقظ

ث

Հաստատուն (սապիթ) ثابت
Հաստատամտութիւն (սէպաթ) ثبات
Հաստատամտական (սէպաթի) ثباتی
Հաց բրդել (սէրտ) ثرد
Տխմարութիւն (սաթի) ثطی
Անկումն նախատամանց (սաղր) ثغر
Ծակել (սագպ) ثقب
Երեք (սէլասէ, սէլէսէ) ثلاثه . ثلثه
Երրեակ (սիլասի) ثلاثی
Ութեակ (սիմանի) ثمانی
Ութ (սէմանիյէ) ثمانيه
Ժողովումն ջուրց (սէմատ) ثمد
Երկեակ (սինանի) ثنانی
Երկրորդել (սինէյ) ثنی

ج

Հաւաքչական (ճապէվի) جابوی
Հաւաքիչ, հարկահան (ճապի) جابی
Վազող, թափող, անցուկ (ճարի) جاری
Գոմէշ (ճամուս) جاموس
Կողմ (ճանիպ) جانب
Գնացող, պատշաճ (ճայիզ) جائز
Բռնադատ, բռնազբօս (ճէպպար) جبار
Երկչոտ (ճէպան) جبان
Ստիպել (ճէպր) جبر
Վիճել (ճէտէլ) جدل
Զգել, քաշել (ճէրր) جر
Ցանդգնել (ճիւրէթ) جرأت

Ցածնալ, խշնալ ([illegible]) تدنی

Յիշել ([illegible]) تذکر

Յուշ ածել, յիշատակար ([illegible]) تذکره

Հող ([illegible]) تراب

Հողեղէն ([illegible]) ترابی

Թուլանալ ([illegible]) تراخی

Հաճիլ ընդ միմեանս ([illegible]) تراضی

Դատախնդրութիւն ([illegible]) ترافع

Կրթել, վարժել. սնուցանել ([illegible]) تربیب

Կրթել, վարժել. սնուցանել ([illegible]) تربیه

Թարգմանել ([illegible]) ترجمه

Վարանումն. երթեւեկ ([illegible]) تردد

Հաճեցնել, հաւանեցնել ([illegible]) ترضید

Բարձրացնել ([illegible]) ترفیع

Պատանդ դնել ([illegible]) ترهین

Ընկնեակ ([illegible]) تساعی

Շղթայօրէն կցորդիլ, շար շղթայի ([illegible]) تسلسل

Թագաւորել ([illegible]) تسلطن

Ինն ([illegible]) تسعه

Սեւցնել, գրել ([illegible]) تسوید

Տրտնջալ ([illegible]) تشکی

Ձեռնարկել, սկսիլ ([illegible]) تصدد

Ձեռնարկել, սկսիլ ([illegible]) تصدی

Բացայայտել ([illegible]) تصریح

Զտել, սրբել ([illegible]) تصفیه

Ներհակիլ, հակառակութիւն ([illegible]) تضاد

Համապատասխանել ([illegible]) تطبیق

Կարծել ([illegible]) تظنن

Կարծել ([illegible]) تظنی

Իրարու տալ ([illegible]) تعاطی

Գործառնութիւն ([illegible]) تعامل

Ուսանիլ ([illegible]) تعلم

Ուսուցանել ([illegible]) تعلیم

Բաժանել ի մասունս ([illegible]) تقسیم

Յարդարել, ուղղել ([illegible]) تقویم

Սաստել, վշտացնել ([illegible]) تکدیر

Առաջարկ. հարկ ([illegible]) تکلیف

Կատարելագործել ([illegible]) تکمیل

Համառօտել ([illegible]) تلخیص

Քաղաք ([illegible]) بلده

Հասնիլ, հասնիլն ի չափ հասակի, արբունք ([illegible]) بلوغ

Շէնք, հիմնարկութիւն ([illegible]) بنا . بناء

Որդիութիւն ([illegible]) بنوت

Յայտարարել ([illegible]) بیان

Հաւկիթ ([illegible]) بیض

Մէկ հաւկիթ ([illegible]) بیضه

Պայտել ([illegible]) بیطره

Վաճառել ([illegible]) بیع

ت

Թուական. պատմութիւն ([illegible]) تاریخ

Լրացած, ամբողջ ([illegible]) تام

Հպատակութիւն ([illegible]) تبعیت

Յամրանալ ([illegible]) تباطؤ

Փոխուիլ ([illegible]) تبدل

Փոխել ([illegible]) تبدیل

Անպարտ առնել ([illegible]) تبرئه

Աւետել ([illegible]) تبشیر

Հետեւիլ ([illegible]) تبع

Հասուցանել, հաղորդել ([illegible]) تبلیغ

Որդեգրութիւն ([illegible]) تبنی

Թարգմանուիլ ([illegible]) تترجم

Լրացումն ([illegible]) تتمه

Երկւորակութիւն ([illegible]) تثنیه

Վաճառականութիւն ([illegible]) تجارت

Անջատումն մասանց ([illegible]) تجزی

Յիմարանալ ([illegible]) تجنن

Ձիրար սիրել ([illegible]) تحبب

Շարժել ([illegible]) تحریک

Պահուըտիլ ([illegible]) تحفظ

Ստուգել, ճշմարտել ([illegible]) تحقیق

Դատաւոր կարգիլ ([illegible]) تحکم

Դատաւոր կարգել, դատաւոր ընտրել ([illegible]) تحکیم

Մտաբերել ([illegible]) تخطر

Սխալիլ ([illegible]) تخطی

Միջամուխ լինել ([illegible]) تداخل

Յարձակումն ([illegible]) تدافع

Շրջաբերութիւն ([illegible]) تداول

Հնար, խորհուրդ. ընտրութիւն, ձեռնարկ ([illegible]) تدبیر

Տեարք (եզ. ولی վէլի) (էվլիա) اولی
Տէր • աջողակ (էհլ) اهل
Մեռցնել • վատնել (իհլաք) اهلاك
Աջողակութիւն (էհլիյէթ) اهلیت
Մտերմանալ, ըն- տանենալ (իթթիլաֆ) ائتلاف
Հնազանդիլ, անսալ (իթթիմար) ائتمار
Ընտելանալ (իթթինաս) ائتناس
Յուսահատիլ (իյաս) ایاس
Ապահովցնել, հաւատ- տալ, հաւատալ (իման) ایمان

ب

Սկսող • պատճառ (պատի) بادی
Անապատ (պատիյէ) بادیه
Վաճառող (պայի) بایع
Ծով (պահր) بحر
Ծովային (պահրի) بحری
Սկիզբ (պէտա) بدأ
Փոխարինութիւն, սրի- տուր (պէտէլ) بدل
Անապատական, (պէտէվի) بدوی
Վայրենութիւն (պէտէվիյէթ) بدویت
Հրովարտակ (պէրաթ) برات
Հրովարտակի վե- րաբերեալ (պէրաթի) براتی
Անպարտութիւն (պէրաէթ) برائت
Ցուրտ, պաղ (պէրտ) برد
Բարեպաշտք, առա- քինիք (եզ. بار պարր) (պէրէրէ) برره
Ծածկել (պէրգաա) برقعه
Օրհնութիւն, առ- դասաւորութիւն (պէրէքէթ) برکت
Ապացուցանել (պէրհէնէ) برهنه
Պրուսա (Պրուսա) بروسه
Պրուսացի (Պրուսէվի) بروسوی
Պարզել, բանալ (պասթ) بسط
Պասրա (Պասրա) بصره
Պասրացի (Պասրէվի) بصروی
Դրամագլուխ (պիզաա) بضاعه
Յամրութիւն, դանդաղութիւն (պէթաէթ) بطائت
Ընդունայնութիւն (պութլան) بطلان
Յամր, դանդաղ (պէթի) بطی
Հեռաւորութիւն (պուատ) بعد
Պահանջումն (պի-ղայէթ) بغایت
Ճարտարխօսու- թիւն, ուղղախօսութիւն (պէլաղաթ) بلاغت

Պարտաւորիլ (իլթիզամ) التزام
Պիտանեգոյն (էլզէմ) الزم
Ընտանութիւն, մտերմութիւն (ուլֆէթ) الفت
Վիշտ, ցաւ (էլէմ) الم
Արժանաւորագոյն (էլէգ) الیق
Բուն, սկիզբն, մայր (ումմ) ام
Միտեցունել (իմալէ) اماله
Երկարումն, տե- ւողութիւն (իմթիտատ) امتداد
Ջնջել (իմհա) امحا • امحاء
Հրաման (էմր) امر
Հրամայող, հրամա- նատար (ամիր) آمر
Անդորրութիւն, ապա- հովութիւն (էմն) امن
Մայր (ումմէհէ) امهه
Պետ, իշխան (էմիր) امیر
Ես (էնա) انا
Եսութիւն (էնանիյէթ) انانیت
Պարզուիլ, զուար- թութիւն (ինպիսաթ) انبساط
Դու (էնթէ) انت
Փոխուիլ, փո- խանցուիլ (ինթիգալ) انتقال
Հակիլ (ինհիյազ) انحیاز
Մեկուսանալ (ինզիվա) انزوا • انزواء
Ընտելանալ (ունս) انس
Մարդ (ինսան) انسان
Մարդկութիւն (ինսանիյէթ) انسانیت
Բարցուիլ, մեր- կացուիլ (ինսիլապ) انسلاب
Մղուիլ (ինսիյագ) انسیاق
Ստեղծել, յօրի- նել, շինել (ինշա) انشا • انشاء
Շինութիւնք (եզ. ինշա انشاء) (ինշաաթ) انشاآت
Շինութեան վերա- բերեալ (ինշայի) انشائی
Օգնողք, յաղթողք (եզ. նասըր ناصر) (էնսար) انصار
Յաղթանակական (էնսարի) انصاری
Եփուիլ (ինթիպահ) انطباخ
Զրկանաց և հա- րստահարութեան խոնարհիլ (ինզիլամ) انظلام
Զատուիլ (ինֆիսալ) انفصال
Բաժնուիլ (ինգիսամ) انقسام
Խօսուիլ, զրուցուիլ (ինգիյալ) انقیال

Հաշտութիւն. ոճ ([illegible]) اصطلاح
Որսացուիլ ([illegible]) اصطیاد
Դեղին ([illegible]) اصفر
Հարուած, վիշտ ([illegible]) اضطراب
Երկնցունել ([illegible]) اطاله
Եփուիլ ([illegible]) اطباخ
Միօրինակ ըն- ([illegible]) اطراد
թացք, կանոնաւորու-
թիւն, վարել ի միասին
Հանդարտութիւն, ([illegible]) اطمئنان
խաղաղութիւն
Երկնցունել ([illegible]) اطوال
Զրկանաց խո- ([illegible]) اظطلام
նարհիլ
Արաբք (Ա'րապ) اعراب
(Եզ. عرب Ա'րէպ)
Արաբական (Ա'րապի) اعرابی
Բարձունք միջօրեայ ([illegible]) اعراف
ընդ արքայութիւն և
ընդ դժոխս, քաւարան
(Եզ. عرف [illegible])
Քաւարանական ([illegible]) اعرافی
Առաքել ([illegible]) اعزام
Մեծագոյն ([illegible]) اعظم
Գիտցունել ([illegible]) اعلام
Շինել, կերտել ([illegible]) اعمال
Միականի ([illegible]) اعور
Անգէտ անզգոյշ կա- ([illegible]) اغفال
ցուցանել, պատրել
Հորիզոն ([illegible]) افق
Տրջիլ ի մտաց, խօս- ([illegible]) اقاله
քը յետս առնուլ
Սպանութիւն, սպա- ([illegible]) اقتال
տերազմ
Կարողութիւն ([illegible]) اقتدار
Փոխ տալ ([illegible]) اقراض
Մեծագոյն, երիցագոյն ([illegible]) اکبر
Գրել ([illegible]) اکتاب
Թագուցանել ([illegible]) اکتتام
Վաստկիլ, օգտիլ ([illegible]) اکتساب
Առաւել բարեգործ. ([illegible]) اکرم
ազնուագոյն
Յոժ փայլիլ ([illegible]) اکفهرار
Ուտել ([illegible]) اکل
Հանճարք, ուղեղք ([illegible]) الباب
(Եզ. [illegible] لب)
Ի վարձու առնուլ. ([illegible]) التزام
կողմը բռնել

Նախամեծար ([illegible]) ارجح
Նեղութիւն ամ. ([illegible]) ازدحام
բոխի, բազմամբոխ
Ամուսնութիւն ([illegible]) ازدواج
Աւելցուիլ ([illegible]) ازدیاد
Յայտ առնել ([illegible]) استبانه
Փոխարէնն ու- ([illegible]) استبدال
զել. փոխել
Ծածկուիլ ([illegible]) استتار
Բացառու- ([illegible]) استثنا . استثناء
թիւն
Բացառական ([illegible]) استثنائی
Պատասխան ([illegible]) استجابت
ուզել
Պատասխան ([illegible]) استجواب
ուզել
Պահպանել ([illegible]) استحفاظ
Ամրացնել ([illegible]) استحکام
Գուշակել ([illegible]) استخراج
Տեղեկութիւն ու- ([illegible]) استعلام
զել
Գործածել ([illegible]) استعمال
Զկարօտիլ ([illegible]) استغنا . استغناء
Զկարօտական ([illegible]) استغنائی
Զօրել, բաւել, ([illegible]) استطاعه
կարել
Նահանջ և ա- ([illegible]) استطراد
ւերումն կեղծել (զօրաց). դի-
տողութիւն
Կանգուն կալ, ([illegible]) استقامت
ուղղութիւն
Դիմաւորել. ա- ([illegible]) استقبال
պագայ
Հարցափորձ ([illegible]) استنطاق
Ուղղութիւն, ([illegible]) استوا . استواء
հաւասարութիւն
Վատնել, վճա- ([illegible]) استهلاک
ցընել
Արկանել ([illegible]) اسقاط
Շատ սեւնալ, ([illegible]) اسوداد
գրուիլ
Ցուցանել, նշան ([illegible]) اشارت
տալ, նշանակել
Ցուցական ([illegible]) اشاری
Բաղձալ, ըղձալ ([illegible]) اشتیاق
Չարագոյն ([illegible]) اشر
Տաղտկալ. ահա- ([illegible]) اشمئزاز
բեկ լինել

ԲԱՌԳԻՐՔՈՒԿ

Բխացուիլ. հաւա- (էհթիմալ) احتمال
նականութիւն
Պարունակել (էհթիվա) احتوا . احتواء
Կարօտութիւն, (էհթիյաճ) احتياج
պէտք
Մէկ (էհատ) احد
Ներկայել (էհզար) احضار
Ամրացունել (էհքեամ) احكام
Կարմիր (ահմէր) احمر
Շատ կարմրիլ (էհմիրար) احمرار
Տխմար (ահմագ) احمق
Եղբայր (էխ) اخ
Վերջանալ (էխթիթամ) اختتام
Ուրիշ (ախէր) آخر
Վերջ, անտի կեանք. (ախրէթ) اخرت
հանդերձեալ աշխարհ
Հանդերձելոյն վե- (ուխրէվի) اخروى
րաբերեալ
Վերջին. հանդեր- (ուխրա) اخرى
ձեալ աշխարհ, անտի կեանք
Առնուլ (ախզ) اخذ
Յիշեցնել (էխթար) اخطار
Եղբայրական (էխավի) اخوى
Լաւագոյն (ախիր) اخير
Հատուցանել (էտա) ادا
Մթերել (էտխար) ادخار
Համբարուիլ (էտտիխար) ادخار
Մտցունել (էտխալ) ادخال
Հասու լինել. հաս- (էտրաք) ادراك
նիլ
Ադրիանուպոլիս (էտիրնէ) ادرنه
Ադրիանուպոլ- (էտիրնէվի) ادرنوى
սեցի
Արտասուել (էտմա') ادماع
Զարչարանք, նե- (էզա) اذا . اذى
ղութիւն
Պատրուճակ ունե- (էզզիպահ) اذباح
նալ
Յիշել (էզքեար) اذكار
Պարզել գթեւս. (էզրա') اذراع
գրկաչափել
Չորս (էրպա'ա) اربعه
Բարձրացուիլ (էրթիֆա') ارتفاع

ا

Հայր (էպ) اب
Սկզբնաւորու- (իպթիտա) ابتدا . ابتداء
թիւն, սկիզբն
Մշտնջենաւորութիւն (էպէտ) ابد
Սկզբնական, (իպթիտայի) ابتدائى
նախնական
Ասեղն (իպրէ) ابره
Հասուցանել (իպլաղ) ابلاغ
Ապուշ (էպլէհ) ابله
Հայրական (էպէվի) ابوى
Սպիտակ (էպեազ) ابيض
Հետեւիլ (իթթիպա') اتباع
Առնուլ, բռնել, (իթթիխազ) اتخاذ
ընտրել
Հաց բրդել (իթթիրատ) اتراد
Դիւրանալ (իթթիսար) اتسار
Կցուիլ, ժամանել (իթթիսալ) اتصال
Բոյս տատաման (իթթիղար) اتغار
Համաձայնիլ (իթթիֆագ) اتفاق
Քաջ գիտել, գի- (իթթիքան) اتقان
տակցութիւն ունենալ
Ապահովել (իթթիման) ائتمان
Հաստատել (իսպաթ) اثبات
Թուլանալ (իթթիտա) اتطا . اتطاء
Ժողովումն ջուրց (իթթիմատ) اثماد
Հաց բրդել (իսիրատ) اثراد
Ժողովումն ջուրց (իսսիմատ) اثماد
Երկու (իսնա) اثنى
Համարձակիլ (իճթիրա) اجترا . اجتراء
Դրացնութիւն (իճթիվար) اجتوار
Վարձ, տրիտուր (էճր) اجر
Վարձու տուող (աճիր) آجر
Գործադրել, կատարել (իճրա) اجراء
Գործադրութիւնք, (իճրաաթ) اجراآت
(Եզ. իճրա اجراء)
Գործադրական (իճրայի) اجرائى
Վարձք (ուճրէթ) اجرت
Օրհաս, վախճան, ժա- (էճէլ) اجل
մանակակէտ
Յանձն առնել, յանձ- (իհալէ) احاله
նարարել

Թեւ
Ն
Պալ
Կալ
ս
Մէ
Նել
Ավ
Կալ
Ճա
Տի
Եղ
Վել
Ու
Վե
Հա
Վե
Ու
Յի
Եղ
Լա
Հա
Մի
Հա
Մս
Հա
Ադ
Ադ
Ար
Ջա
Պա
Յի
Պա
Ջո
Բս

PL 123 K3
Kalibciyan, B.B.
Miftah-i lisan-i 'Osmani

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

هر حقوق مؤلفنه عائد در

ԱՄԷՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱԲԵՐԻ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՔ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԱԼ

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ՕՍՄ. ԼԵԶՈՒԻ — يم لسان عثمانى
ՀԵԳԱՐԱՆ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ — صول هجاء و قراءت
ՀԱՑԵԼԻ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ — ٔ اصول قراءت
ՔԱՌԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԲԵՐԷՆ — اعد عربيه
ԲԱՆԱԼԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ — اح لسان عثمانى

—

ԸՆԴ ՄԱՄԼՈՎ

رفيق وفيق — رهنماى ادبيات — زبدة الصرف
جمل منتخبه — آينهٔ منشئات — نزهتكاه اطفال
لغات عثمانيه و ارمنيه

Գին 10 ղուրուշ արծաթ

Կեդրոնատեղին Ն. Յ. Գալափեանի գրատունն
Չագմագճըլար փողոց, թիւ 20

Յառաջաբանը կարդա՛